

SELMA LAGERLÖF

NİLS HOLGERSON'UN SERÜVENLERİ

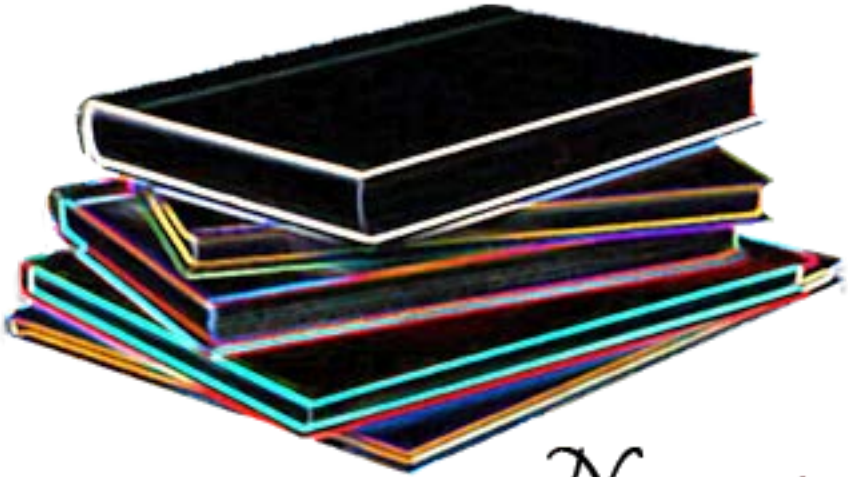

NOBEL

SABAH

NİLS HOLGERSSON'UN
SERÜVENLERİ

f_k^* KİTAPLIĞI

No: 0035

NOBEL YAYINLARI DİZİSİ

SELMA LAGERLÖF

**NİLS HOLGERSSON'UN
SERÜVENLERİ**

**Türkçesi:
Babür Kuzucu**

**Kurucusu:
ÖĞÜZ AKKAN
cem yayınevi**

I

NİLS HOLGERSSON

Pazar, 20 Mart

Bir zamanlar, on dört yaşlarında, soluk sarı saçlı, iri kıyım bir oğlan vardı. Bir işe yaramazdı. Bütün işi gücü uyumak ve tıknımdı. Bir de ona buna olmadık muziplik yapmaya bayılırdı.

Bir pazar sabahı, annesiyle babası kiliseye gitmeye hazırlanıyordu. Bizimki daha don gömlek, masanın başında kurulmuş, onlar gidecekler de bir iki saat, kendi başına buyruk kalacağı diye, için için seviniyordu.

«Babamın tüfeğini duvardan alır, kimsenin ruhu bile duymadan, birkaç el ateş ederim» diye kuruyordu.

Babası, onun kafasından haylazca bir şeyler geçtiğini sanki sezinlemişti; kapıda durdu, geri dönüp:

— Madem bizimle kiliseye gelmiyorsun, dedi, hiç olmazsa otur da dua kitabını oku. Tamam mı?

— Olur.

«Eh, hoşuma giden bir yer olursa okurum» diye düşünüyordu. Fakat annesi sanki tetikte beklemekteydi: Koşup, duvarda asılı küçük raftan Luther'in dua kitabını aldı, o günkü bahsi açarak, pencerenin yanına, masanın üstüne getirdi. Ayrıca İncil'den o gün okunacak kısmı da bulup, dua kitabının yanına koydu. Geçen yıl Vemmenkög papazevindeki müzayedede satın

aldıkları ve evde daha çok babanın oturmasına hak tanınan koca koltuğu da masanın başına çekti.

Oğlan, annesinin bütün bu hazırlığı yapmakla fazlaca zahmete girdiğini düşünüyordu; topu topu okuyacağı bir, bilemedin iki sayfaydı. Fakat babası gene kafasından geçenleri sezmiş gibiydi. Ciddi bir sesle:

— Dikkatli okumaya bak, dedi, döndüğümde satırı satırına soracağım. Atladığını bir göreyim!

— Dua bölümü on dört buçuk sayfa, diye ekledi annesi, zamanında bitirmek istiyorsan hemen okumaya başla!

Sonra da çıkıp gittiler; bizimki arkalarından baktı; bu sefer kapana kısılmıştı.

— Şimdi keyifleri yerindedir, diye mırıldandı. Onlar yokken kafamı kitaptan kaldıramayacağımı sansınlar bakalım.

Ama annesiyle babasının, onun sandığı gibi keyifleri yerinde değildi. Tam tersine sikkindiler. Yoksul köylülerdi onlar. Varları yokları el kadar bir toprak parçasıydı. Buraya yerleştiklerinde bir domuzları, birkaç tavukları vardı. Yıllar boyu çalışıp didindikten sonra, şimdi birkaç inekleri, kazları olmuştu. Kısacası tuttukları işin hakkından gelmişlerdi. Gelmişlerdi ama gel gör ki, şu güzelim pazar sabahı kiliseye giderken, oğulları konusunda içleri hiç de rahat değildi. Onun tembel ve işe yaramaz biri oluşu babasının çok canını sıkıyordu: Okulda hiçbir şey öğrenmemişti, kıvrılabildiği tek iş kaz çobanlığıydı. Gerçi annesi bunu inkâr etmiyordu, ama o da oğlunun hayvanlara karşı insafsızca davranışından, insanlarla geçimsiz olmasından şikâyetçiydi.

«Allah ılah etsin, akıl fikir versin bu oğlana» diye yakınıyordu. «Yoksa yalnız kendi başını değil, bizimkini de yakacak.»

Oğlan bir hayli zaman düşünüp taşındı, bu keresinde söylenenin yapmanın daha isabetli olacağına karar kıldı. Koca koltuğa kuruldu ve mırıldanarak okumaya başladı. Az sonra kendi sesinin ninnisinde uyulamakta olduğunu fark etti.

Dışarda enfes bir bahar havası vardı. Martın henüz yirmisiydi, ama Vemmenköğ kasabası Skanya'nın en güneyinde olduğu için, bahar çoktan boy göstermişti. Daha ağaçlar tam

yeşermemişse bile, tomurcuklar patlamak üzereydi. Bütün hendekler suyla doluydu, yol kıyılarında katırtırnakları ççeklenmekteydi. Taş duvarlardan fıskıran yosun ve likenler koyulaşmış, parlamaktaydı. Ötelerde kayın ormanı alabildiğine uzanıyor, uzaklaştıkça gürleşiyor izlenimini veriyordu. Lekesiz bir maviliğe boğulmuş gökyüzü sanki daha yüksekmış gibi görünüyordu. Evin yarı açık kalmış kapısından tarla kuşlarının cıvıltısı içeri doluşmaktaydı. Avluda tavuklar ve kazlar dolaşıp yemleniyor, ahırların içinden bahar havasını alan inekler, arada bir uzun uzun böğürüyordu.

Çocuk okuyor, uyukluyor, sanki kendine geliyor, uykuyla savaşmaya çalışıyordu.

«Uyumak istemiyorum» diyordu içinden, «sonra bütün günüm rezil olacak.»

Ama bütün kararlılığına rağmen, sonunda dalıp gitti.

Uzun bir süre mi uyudu, yoksa birkaç saniye mi, bilmiyordu. Arkasından gelen hafif bir gürültüyle uyandı.

Pencerenin kenarında, tam karşısında, küçük bir aynadan ışık odanın içine vurmaktaydı. Başını kaldırıncaya, gözü aynaya takıldı ve ordan annesinin kocaman sandığını ağız açık olarak gördü.

Annesinin meşeden yapılmış, kocaman, ağır, kilit üstüne kilit vurulmuş bir sandığı vardı. Öyle ki kimsecikler açamazdı. Kadın kendi annesinden kalan ve çok değer verdiği eşyalarını bu sandıkta korurdu. Kırmızı kumaştan kısa yelekli, kırmızı etekli ve göğüsleri inci işlemeli günü geçmiş köylü elbiseleri; kolları ve beyaz başlıklar; ağır küpeler ve gümüş zincirler. Versen kimse kullanmazdı bugün bunları. Kadıncağır birçok kere bunları bozmayı aklından geçirmiş, fakat kıyamamıştı; hatırası vardı.

Çocuk aynadan sandığın kapısının açık olduğunu gördüğünde, bu işe akıl erdiremedi. Annesinin gitmeden sandığını muhakkak kapamış olması gerekirdi, katiiyen unutup gitmezdi. Hele oğlu evde tek başınayken!

İçine bir kurt düştü. Eve bir hırsız girmiş olmasındı? Kımıldayacak gücü bulamadı kendinde. Olduğu yerde kalakalmış, gözünü ayırmadan aynaya bakıyordu.

Hırsızın ortaya çıkmasını bekliyordu: Birden aynanın kenarında beliren karaltının ne olduğunu düşündü önce kendi kendine. Bakıyor, bakıyor gözlerine inanamıyordu. Başta bir karaltı olarak görünen şey, sonunda belli bir biçime bürünmüştü. Oğlancık bunun bir göz aldanması olmadığını iyice anladı. Bir cindi bu. Orda, sandığın kenarına ata biner gibi oturmuş, duruyordu.

Çocuk birçok kereler cinlerden söz edildiğini duymuştu, ama onların bu kadar küçük olabileceğini hiç düşünmemişti. Şu karşısındaki varlığın boyu bir karışı geçmezdi. Yaşlı, buruşuk, köse suratlıydı. Üstünde uzun, siyah bir ceket, külot, pantolon, başında geniş kenarlı siyah bir şapka vardı. Özenle giyinmişti: Boynunda, bileklerinde beyaz danteller; ayağında tokalı papuçlar ve dizlerinde büyük fiyonklar vardı. Sandıktan işlemeli bir yakalık çıkarmış, büyük bir dikkatle eskilere ait eşyalarını incelemeye dalmış, çocuğun uyandığını bile fark etmemişti.

Çocuk cine şaşkın şaşkın bakıyordu, ama artık korkusu kalmamıştı. Nesinden korkacaktı, bu el kadar şeyin? Hatta onun bir şey görüp işitemeyecek kadar dalgın olduğunu anlattı:

— Şuna bir oyun oynamak hayli eğlenceli olur, dedi kendi kendine. Sandığın içine itip, kapağı üstüne kapasam! Ya da, ne bileyim buna benzer başka bir şey...

Ama henüz cine eliyle dokunacak cesareti kendinde bulamamıştı. Ona karşı kullanabileceği bir eşya aradı, çevresine bakındı. Önce divandan masaya, sonra masadan ocağa kadar bütün odaya göz gezdirdi. Sonra başını kaldırıp rafta dizili tencerelere, cezveye; Danimarka krallık ailesine ait resimler arasında, babasının duvara asılı tüfeğine; pencere önünde çiçek açmış küpe çiçeği saksılarına, her şeye bir bir baktı. Sonunda gözü pencere pervazı üstüne asılı duran kelebek ağına ilişti. Onu kaptığı gibi fırladı. Sandığın kenarına kattı. Talihinin bu kadar yaver gitmesine kendi bile şaşı: Cin kapana kısılmıştı. Zavalılık ağın dibinde tepesi aşağı serlipl kalmıştı. Çıkıp kurtulması imkânsızdı.

Afacan, avını ne yapacağını bilemedi önce; sadece cinin tırmanmasına engel olabilmek için ağı salladı bir süre.

O zaman cin konuşmaya başladı ve kendini serbest bırakmasını içtenlikle rica etti. Yıllar yılı onlara iyilik ettiğini, sonunda böyle bir davranışla karşılaşmayı hiç de hakketmediğini söyledi. Çocuk kendini bırakırsa, ona eski bir daler, bir gümüş kaşık ve kocaman, babasının cep saati kadar bir altın bağışlayacağına söz verdi.

Bizimki bu armağanı pek de cömertçe bulmadı ama, cini yakaladıktan sonra içine bir korku düşmüştü. Kendi dünyasına yabancı, bu garip ve ürkütücü yaratık ne de olsa tekin değildi. Bu işin içinden kısa yoldan sıyrılmak daha akıl kârı olur, diye düşünüyordu.

Onun için cinin teklifini hemen kabul etti ve bu mini minicik adamın tırmanabilmesi için, ağı sallamayı bıraktı. Fakat tutsağı tam fileden çıkıp kurtulacağı sırada, ondan daha büyük armağanlar ve daha başka şeyler sağlamak sevdasına kapıldı. En başta şu dua kitabını kolay yoldan kafasına sokmanın bir çaresini bilmalıydı.

— Aptal gibi onu elimden çıkaracaktım, dedi kendi kendine.

Ansızın ağı yeniden sallamaya başladı.

Ama o anda feci bir şey çarptı yüzüne, neredeyse kafası ortadan ikiye bölünecekti. Önce bir duvara, ardından ötekine sendeledi, sonra da ölü gibi oraya serildi kaldı.

Kendine geldiğinde odada yalnızdı. Cin sırta kadem basmıştı. Sandığın kapağı kapalıydı. Kelebek ağı penceredeki yerinde asılı duruyordu. Yanağındaki korkunç acıyı yeniden duymasa bunların bir rüya olduğuna inanacaktı.

— Ama gel de bunların bir rüya olmadığını bizimkilere anlat, dedi kendi kendine, dua kitabını cin yüzünden okuyamadığıma İmkânı yok inanmazlar. İyisi mi, ben yeniden okumaya koyulayım.

Böyle diyerek masaya yöneldi, ama hemen bir acayiplik olduğunu sezdi. Ev durup dururken, kendiliğinden büyümüş olamazdı herhalde. Peki öyleyse nasıl oluyor da masaya varmak için bunca adım atması gerekiyordu? Ya şu iskemleye

ne demeli? Hiç de daha büyümüş gibi değildi ama, Nils'in boyu, bacaklarını alttan bağlayan tahtalara ancak geliyordu; üstüne tırmanarak çıkabilmişti.

Masa da bir garipti; üstünü görebilmesi için koltuğun koluna çıkması gerekiyordu.

— Bu da ne demek oluyor? diye söylendi. Herhalde cin koltuğu, masayı hatta bütün evi tıslımlamış.

Dua kitabı masanın üzerinde deminki gibi açık duruyordu, ellenmemişti. Ama onda da bir tuhafılık vardı. Çünkü kenarına dikilip de, başını uzatmadıkça tek kelimesini bile okuması mümkün olmuyordu.

Birkaç satır okudu, sonra başını çevirdi. Gözleri gene aynaya takıldı ve:

— İşte! diye haykırdı. Bir tane daha!

Evet, aynada sivri külâhı ve deri pantolonuyla, o küçücük insanlardan biri daha durmaktaydı.

— A, ah! Bu seferki benim gibi giyinmiş, diye bağırды ellerini şaşkınlıktan çıkararak.

Ne var ki, aynadaki adam da aynını yaptı. Oğlancık saçını başını çekmeye, kendi kendini çıldıkmeye, o yana bu yana dönmeye başladı. Ama o ne yaparsa, aynadaki de aynını yapıyordu.

Saklanmış biri var mı diye hemen aynanın arkasına dolandı. Kimsecikler yoktu. O zaman dizlerinin bağı çözüldü. Cinin kendini büyülediği o anda kafasına dank etti. Aynaya yansıyan görüntü, kendî görüntüsüydü.

YABAN KAZLARI

Oğlancık cin haline sokuluşuna bir türlü inanamıyordu.

— Ya rüya bu, ya da göz aldanması, diyordu, içinden, hele zaman geçsin, gene insan haline geleceğim.

Aynanın karşısına geçti ve gözlerini kapadı. Birkaç saniye öylece bekledi. Gözlerini açtığında büyüünün çözüleceğini umuyordu. Ama hayır. Hep öyleydi: Minicik. Zaten ufalması dışın-

da, eski halinden bir farkı yoktu. Soluk sarı saçları, burnunun üzerindeki kırmızı çiller, deri pantolonunun yamaları, çorabındaki tamir yerleri, hepsi yerli yerindeydi; ama aynı oranda küçülmüş olarak.

Beklemenin bir işe yaradığı yoktu, bir şeyler yapmalıydı. Herhalde yapılacak en iyi şey de, cini arayıp bulmak, onunla arayı düzeltmekti.

Yere atladı ve aranmaya koyuldu. İskelelerin, dolapların ardına; yatağın altına; ocağın içine baktı. Hatta fare deliklerini bile kurcaladı. Ama boşuna.

Bir yandan aranırken, bir yandan da ağlıyor, yalvarıyor, sürüyle vaadde bulunuyordu: Bir daha sözünü tutmamazlık etmeyecekti; bir daha yaramazlık etmeyecekti; dua kitabını okurken uyumayacaktı. Yeter ki bir insan haline gelsin, dünyanın en söz dinleyen, en uysal ve nazik çocuğu olacaktı. Ama ne de-se boşuna, hiçbiri işe yaramıyordu.

Annesinin, cinlerin ahırlarda barındığı yolundaki sözleri aklına geldi birdenbire. Hemen ahıra gitmeye karar verdi. Neyse ki, evin kapısı açık kalmıştı. Yoksa dünyada erişip de mandalı açamazdı. Bir zorluğa uğramadan dışarı çıktı.

Kapının önünde tahta papuçlarını aradı. Evin içinde çorapla dolaşırdı. Ama şimdi o kocaman ve ağır papuçları nasıl geçirecekti ayağına? O böyle düşünedursun, eşiğin önünde mini mini bir çift tahta papuçla karşılaşmaz mı? İşte o zaman korkusu bir kat daha arttı. Bu cin namussuzu, tahta papuçlarına varıncaya kadar ona ait her şeyi değiştirmeye vardırıysa işi, bu belâli maceradan yakayı kurtarmaya çalışmak boşunaydı.

Meşe ağacından yapılmış eski eşiğin üstünde bir serçe sıçrayarak geziniyordu. Oğlanın çıktığını görünce cıvılamaya ve konuşmaya başladı.

— Cik, cik... Kaz çobanı Nils'e bak hele. Parmak çocuk olmuş. Parmak çocuk Nils Holgersson'a bakın!

Kazlar ve tavuklar hemen Nils'e doğru çevirdiler başlarını. Ortalığı bir bağış çığırıştır aldı.

— Üh, ürüh, üü! diye haykırdı horoz, aman ne iyi olmuş.

— Gıt gıt gıdak! Aman ne iyi, ne iyi, diye bağıştı tavuklar ve ardi arkası kesilmeden aynı sözü sürdürdüler.

Kazlar bir araya toplanmışlardı. Birbiri üstünden kafalarını uzatıyorlar:

— Vak, vak! Kim yaptı bunu, kim yaptı bunu, diye cıgırıyorlardı.

İşin en akıl almaz yanı da, çocuğun onların dilini anlamasıydı. Onları dinlerken, eşiğin üzerinde bir an, şaşırıp kaldı.

— Cin oldum ya, dedi, kuşların da dilini anlıyorum artık!

Tavukların habire «bunun ne iyi olduğunu» tekrarlamaları tepesini attırdı. Yerden bir taş kaptığı gibi onlara fırlattı:

— Susacak mısınız, reziller!

Ne yazık ki, bu boyu posuyla artık tavukları ürkütmekten çok uzak olduğunu düşünmemişti. Bütün sürü üstüne yürüdü; onu aralarına alıp bir ağızdan cıgırışmaya başladılar:

— Gıt, gıt, gıdak! Aman ne iyi, ne iyi! Gıt, gıt, gıdak! Aman ne iyi, ne iyi.

Oğlancık ellerinden kaçıp kurtulmaya çabaladı ama tavuklar ardısıra geliyorlar ve kulaklarını sağır edercesine aynı şeyi cıgırıyorlardı. Eğer evin kedisi eşikte görünmeseydi, Nils imkânı yok bu durumdan kurtulamayacaktı. Tavuklar kediyi görür görmez seslerini kestiler, sadece toprağı eşeleyip soluca arıyorlarmış gibi bir tavır takındılar.

Çocuk hemen kediyeye koştu.

— Küçük Pisi'm, dedi ona, sen ki çiftlikte ne kadar fare deliği, kıyı bucak varsa bilirsin. Ne olur, cini nerede bulabileceğimi söyler misin bana?

Kedi hemen cevap vermedi. Oturdu. Kuyruğunu kibarca yanına kıvırdı ve gözlerini çocuğa dikti. Göğsü beyaz, koca kara bir kediydi bu. Pırl pırl tüyleri güneşte ışıdıyordu. Pençelerini içine çekmişti. Gözleri kül rengi, göz bebekleri bir çizgi halindeydi. Bön bir havası vardı.

— Tabii biliyorum cinin nerde olduğunu, dedi uysal bir sesle. Ama bunu sana söyleyeceğimi mi sanıyorsun?

— Sevgili Pisi'm, bana yardım etmen lâzım. Görmüyor mu cin çarptı beni?

Kedi gözkapaklarını araladı. Hainliğini dışa vuran yeşil bir

parlıtı yansıdı gözlerinde. Cevap vermeden önce keyiften mır-mırlandı.

— Demek sana yardım etmeliyim! dedi. İki de bir kuyruğumu çekmene duyduğum şükran borcundan dolayı mı?

Ufacıklığını ve güçsüzlüğünü hepten unutan oğlan hırslandı.

— Hâlâ da senin kuyruğunu çekerim istersem ben, dedi. Görürsün şimdi!

Bir anda kedi öylesine değişti ki, az önceki kedi demeye bin şahit ister. Gövdesindeki her tüy dimdik olmuştu. Sırtı yay gibiydi. Ayakları uzamıştı. Tırnaklarıyla toprağı kazıyordu. Kuyruğı toplanmış ve kalınlaşmıştı. Kulaklarını başının tüyleri içine, geriye yatırmıştı. Ağzından tükürükler saçılıyordu. İrileşen gözleri kor gibi parlıyordu.

Bir kediden korkmak çocuğun ağına gitti. Öne doğru bir adım attı. O zaman kedi sıçradı ve doğru onun üstüne atıldı. Onu yere yıktı ve üstüne abandı. Ön ayakları göğsünde, açık duran ağız gırtlığının hizasındaydı.

Oğlancık ceketiyle gömleği arasından dalan tırnakların etine battığını; sivri dişlerin de gırtlığında gezindiğini duydu. Soluğunun var gücüyle imdat istedi.

Ama kimse gelmedi yardımına. Son anının gelip çatığına iyice inanmıştı. Derken kedinin tırnaklarını geri çektiğini ve kendisini bıraktığını hissetti.

— Tamam! dedi hayvan, şimdilik bu kadarı yeter sana. Şunu iyi bil ki, bu kerelik seni hanımımın yüzüsuyu hürmetine bırakıyorum. Ama hangimizin daha güçlü olduğunu da kafana iyice sok, anladın mı?

Kedi eski uysal, bön havasına bürünüp, çekip gitti. Oğlan öylesine utanmıştı ki, ağzını açıp tek bir lâf edemedi. Cini aramak üzere ahıra koşmaya başladı.

Ahırda sadece üç inek vardı. Fakat oğlan görününce, öyle bir eşinmeye, böğürmeye başladılar ki, sanki en azından otuz inek var sanırdınız.

— Möö, möö! diye böğürdü Mayısgülü, yeryüzünde de adaletin böyle tecelli edebileceğine görmesem inanmazdım doğrusu!

— Möö, möö!.. diye devam ettiler sonra üçü birden.

Ne dediklerini anlamak imkânsızdı; birinin sesi ötekini bastırıyordu.

Nils cinden söz etmek istiyordu, fakat sesini duyurması ne mümkün. İnekler tam bir isyan halindeydi. Tanımadık bir köpek ahıra girince nasıl huysuzlaşırlarsa, öyle eşiniyor, böğürüyorlardı. Ayaklarını yere vurup, zincirlerini şakırtıyorlar, kafalarını dikip, boynuzlarını ona doğru uzatıyorlardı.

— Biraz yaklaşsana, diyordu Mayısgülü, seni öyle bir tepyim ki, ömrün boyu unutmayasın.

— Gel, diyordu Sarızambak, gel de sana boynuzlarımın üstünde çiftetelli oynatayım.

— Yaklaş, yaklaş, diyordu hırsla Yıldızkız, geçen yaz sırtıma tahta papucunu fırlattığında çektiğim acıyı unutmadım daha. Gel de tattırayım sana aynını.

— Gel, diyordu Sarızambak, kulağıma eşekarısı sokmanın bedelini ödettireyim sana!

İçlerinde en yaşlısı en bilgili olan Mayısgülü hepsinden öfkeliydi.

— Gel, diyordu, gel de, annen bizi sağarken altından iskemlesini çekmek, dolu süt kovalarıyla giderken ayağına çelme takmak neymiş öğreteyim sana. Böylece kadının şuracıkta, senin yüzünden döktüğü gözyaşları da ödenmiş olur.

Çocuk onlara yaptığı bütün kötülüklerden pişmanlık duyduğunu, cinin nerde olduğunu söylesinler, bir daha bunların hiçbirini yapmayacağını anlatmaya çalışıyordu. Ama nafile. İnekler öyle bir tepiniyorlar, zincirlerini şakırtıyorlardı ki, çocuk, bu gidişle zincirlerinden hepten boşanacaklarından korktu; kendini ahırdan dışarı atmanın daha akıllıca bir iş olacağını anladı.

Avluda cesaretinin hepten kırıldığını hissetti. Cini bulmak konusunda, kimsenin ona yardım etmeyeceğini anlamıştı. Zaten onu bulmanın da bir işe yarayacağı şübheliydi. Bahçeyi çeviren, yer yer böğürtlen ve dikenlerle kaplı taş duvarın üstüne çıktı. Tekrar insan haline dönmezse başına neler gelebileceğini acı acı düşünmeye başladı. Önce annesiyle babası kiliseden döneceklerdi. Nasıl şaşıracaktı kimbilir? Tabii, bü-

tün havaliyi şaşkınlığa düşüren bir şey olacaktı bu. Doğu-Vemmenköğ'den, Torp'tan, Skurup'tan, bütün çevre kasabalarından akın akın insan gelecekti onu görmeye. Belki annesiyle babası Kivik panayırına bile götürür, âleme göstermelik ederlerdi onu.

Korkunç bir şeydi bu. Hiç kimse onu görmese, çok daha iyi olurdu. Neydi bu başına gelen! Derdini kime dönecekti? Artık bir insan değildi o, bir ucubeydi.

İnsan olmamanın ne demek olduğunu yavaş yavaş anlamaya başladı. Bundan böyle her şeyden kopacaktı. Artık öbür çocuklarla oynayamayacaktı. Ana babasından sonra çiftliği kiralayamayacaktı. Hele de onunla evlenmek isteyen bir genç kız hiç çıkmayacaktı karşısına.

Evine bakıyordu. Samanla örtülü dik ve yüksek bir çatının ağırlığı altında, sanki yere gömülmüş gibi duran, topraktan küçük bir kulübeydi bu. Malları mülkleri de ona göre idi. Tarhalarında bir beygir, dönecek yeri zor bulurdu. Ama bunca küçük bunca yoksul olsa, bu ev, bu topraklar çok sevimli ve yakın geliyordu şimdi ona. Artık onun burada, ahırın döşemesi altında bir delikten fazla bir şey istemeye hakkı yoktu.

Hava son derece güzeldi. Yanıbaşında dere akmakta, dallar kıpırdanmakta, kuşlar cıvıdamaktaydı. Yalnız kendisiydi içi kan ağlayan. Artık hiçbir şey onun yaşama sevincini geri getiremeyecekti.

Göğü hiç bu kadar mavi görmemişti. Sürüler halinde göçmen kuşlar geçiyordu. Yabancı ülkelerden geliyorlardı; Baltık Denizi'ni geçmiş, Smygehuk Burnu'na doğrulmuşlar, şimdi de kuzeye gidiyorlardı. Çeşit çeşit kuşlardı bunlar. Ama o içlerinden yalnız yaban kazlarını tanıyordu. Önden bitişik iki sıra halinde uçuyorlardı.

Birçok kaz sürüleri daha önden geçmişlerdi. Çok yüksekte uçuyorlardı. Gene de dedikleri duyuluyordu:

— Biz kuzey göllerine gidiyoruz, biz kuzey göllerine gidiyoruz.

Yaban kazları kümes önlerinde gezinen evcil kazları görünce alçalıyor ve bağınıyorlardı:

— Bizimle gelin! Bizimle gelin! Biz kuzey göllerine gidiyoruz.

Evcil kazlar başlarını kaldırıp onlara bakmadan edemiyor, fakat sağduyuyla şu karşılığı veriyorlardı:

— Biz burada rahatız! Biz burada rahatız!

Daha önce de dediğimiz gibi hava son derece güzeldi. İçlerinde uçmak hevesi uyandıran serin, sakın bir hava. Yeni kaz sürüleri geçtikçe evcil kazların yüreciklerinde sıkıntıyla bir şeyler kıpırdanıyordu. İçlerinden yaban kazlarının peşine takılmak istercesine kanat çırpmağa başlayanlar oluyordu. Ama her keresinde çok bilmiş yaşlı bir kaz çıkıp:

— Cılgınlık etmeyin! Orda soğuk ve açlıktan canınız çıkar, diyordu.

İçlerinde genç bir erkek kaz vardı. Yaban kazlarının çağırısı onda büyük bir uçma hevesi doğurmuştu.

— Bir sürü daha gelirse, takılır giderim peşlerine, dedi.

Dediği sürü geldi. Yaban kazları öncekiler gibi bağırarak uçuyordu.

Genç kaz:

— Bekleyin! dedi onlara. Bekleyin, ben de geliyorum.

Kanatlarını çırpıtı, havalandı. Ama uçmaya o kadar az alıştı ki, tepe taklak yere düştü. Ama yaban kazları onun sesini duymuşlardı herhalde. Ağır ağır geri dönüp kendileriyle sahiden gelmek isteyip istemediğini anlamak istediler.

Genç kaz yeni bir uçma çabası içinde:

— Bekleyin beni! Bekleyin beni! diye bağırıyordu.

Çocuk saklandığı duvarın üstünde her şeyi duymuştu.

— Genç, gürbüz kaz sahiden çekip giderse çok yazık olur, dedi. Babamla annem kiliseden geldiklerinde onu bulamazlarsa çok üzülürler.

Küçücük ve güçsüz olduğunu bir kere daha unuttu. Kazların ortasına atıldı. Genç kazın boynuna sarıldı.

— Bana bak, hiçbir yere gidemezsin, anladın mı? Burada kalacaksın! diye bağırdı.

Tam bu anda, genç kaz daha yukarılara uçmak için nasıl davranması gerektiğini bulup çıkarmıştı. Çocuğun inmesine fırsat kalmadan havalandı. Nils de beraber.

Öyle hızla yükselmişlerdi ki, başı döndü. Kollarını çözüp atlamayı düşündüğünde göklerdeydi artık; bunu denese, parçalanır ölürdü.

Kazın sırtına tırmanıp, iyice yapışmaktan başka çare yoktu. Bunu yaptı ama binbir zorlukla. Çırpın iki kanadın arasında, kazın pütürsüz ve kaygan sırtında durabilmek bir meseleydi. Yuvarlanmamak için elleriyle tüyleri sımsıkı yakaladı.

DAMALI ÖRTÜ

Nils'in hayli bir zaman, çevresindeki hiçbir şeye bakamayacak kadar başı döndü. Hava ılık çalıyor, yüzünü kamçılıyordu. Kanatlar çarpıyor, tüyler, fırtınaya tutulmuşçasına, gürültüyle vınılıyordu. Yanısıra on üç kaz uçmaktaydı. Hepsisi de bağırişiyor, kanat çırpıyordu. Nils afallamış, gürültüden kulakları sağır olmuş bir durumda; ne alçaktan mı, yoksa yüksekten mi uçtuklarını, ne de bu yolculuğun nereye varacağını biliyordu.

Sonunda kendine gelir gibi oldu. Nereye sürüklendiğini bilmek için, bir şeyler yapması gerektiği sonucuna vardı. Vardı ama, başını çıkarıp aşağılara bakmak için de yürek isterdi.

Yaban kazları pek yüksekte uçmuyorlardı. Yeni yol arkadaşları o kadar yukarıların havasına alışık değildi. Onun yüzünden alışageldiklerinden daha yavaş uçuyorlardı.

Oğlan sonunda aşağıya göz atmak cesaretini kendinde buldu. Orada toprağın büyüklü küçüklü sayısız damalara bölünmüş bir örtüyü andırdığını görerek şaştı.

— Acaba nerelerdeyiz? diye sordu kendi kendine.

Gene baktı. Hep damalar. Dar uzun olanları; iğri büğrü olanları vardı. Ama gördüklerinin çoğu düzgün köşeli ve düz kenarlıydı. Yuvarlak, eğik çizgiler hiç ilişmemişti gözüne.

— Bu koca damalı örtü ne ola ki? diye mırıldandı kendi kendine, sorusunu kimseye yöneltmemişti.

Ama çevresinde uçan yaban kazları:

— Tarlalarla çayırlar! Tarlalarla çayırlar! diye bağıştılar. bir ağızdan.

O zaman damalı örtünün, üzerinden geçtikleri Skanya Ovası olduğunu anladı. Ovanın niye böyle alacalı bulacalı olduğunu da çıkardı. Önce taze çimen yeşili damaları tanıdı: Geçen sonbahar ekilmiş ve karın altında yeşermiş çavdar tarlalarıydı bunlar. Koyu sarımtırak olanlar ekinleri yazın biçilmiş anızlı topraklardı. Kahverengiler eski yonca tarlaları, karaları da hasatı alınmış çıplak pancar tarlaları veya dinlendirilmeye bırakılmış boş topraklardı. Sarı kenarlı kahverengi damalar şüphesiz kayın ormanlarıydı. Bu ormanların orta yerindeki ihtiyar ağaçlar kışın yapraklarını döker, kıyılardaki fidanlarsa kurumuş, sarı yapraklarını bahara kadar korurlardı. Araya sıkışmış, kültürlü benekli damalar da vardı: Bunlar taş döşeli avlularla çevrilmiş, damları kararmış samanla örtülü büyük çiftliklerdi. Kenarları kahverengi işlemeli, başka yeşil damalar da vardı. Bunlar çimenlerin, yeni yeni yeşerdiği, ama çalılarla çitlerin henüz çıplak olduğu bahçelerdi. Çocuk bütün bu damaları seyrederken kendini gülmekten alamadı.

Bunu duyunca yaban kazları sitemli sitemli:

— Güzel, verimli ülke! Güzel verimli ülke! diye bağıştılar.

Çocuk hemen ağırbaşlılığını takındı:

— İnsanoğlunun başına gelebilecek en korkunç felâkete uğradığın halde nasıl oluyor da gülebiliyorsun? dedi kendi kendine.

Bir an durgunlaştı, sonra neşesi yerine geldi.

Bu tür yolculuğa, hıza alışmaktaydı, bütün dikratinin kazın üzerinde durabilmeye vermişti. Göğün bunca kuş sürüsüyle dolu oluşu çarptı gözüne. Hepsi de kuzeye doğru yol alıyordu. Sürüden sürüye sesleniyorlardı:

— Ah, siz misiniz? Bugün siz de yoldasınız demek! diye bağırıyordu kimileri.

— Evet! Evet! diye cevap veriyordu kazlar. Ama hani bahar?

— Öyle. Ağaçlar yapraklanmış. Göllerin üzeri buzla kaplı, diyordu ötekiler.

Kazlar yeni bir yere gelip de, kümes hayvanlarını görünce sesleniyorlar:

— Bu çiftliğin adı ne? Bu çiftliğin adı ne? diyorlardı.

Aşağıdan bir horoz boynunu uzatıyor, öterek cevap veriyordu:

— Küçük Tarla denir buraya! Küçük Tarla denir buraya! Eskiden beri! Eskiden beri!

Çiftliklerin çoğu sahiplerinin adıyla anılırdı. Skanya'da âdet böyleydi. Ama horozlar, Per Mason'un veya Olo Bosson'un çiftliği diyecekleri yerde, kendi taktıkları uydurma adları söylüyorlardı. Küçük ve yoksul bir çiftlikse:

— Az-Verir Çiftliği! Az-Verir Çiftliği! diye bağıyorlardı.

Daha da yoksul, acınacak bir yerse:

— Çulsuzlar Çiftliği, Çulsuzlar Çiftliği, diye ötüyorlardı.

Zengin köylülere ait garip çiftliklerin adları da kendilerine göreymiş: Nasipli Tarla, Yumurtalı Tepe, Gümüşköy.

Ama şatoların ve büyük malikânelerin horozları, böyle şakalar yapmayacak kadar mağrurdu.

Bunlardan biri, sesini bütün göğe duyurmak istercesine şişinerek:

— Dybeck Şatosu'dur buranın adı! Eskiden beri! Eskiden beri! diye öttü.

Az öteden bir diğeri:

— Burası Svaneholm, bütün dünya bilir adını, diye çığırdı.

Bütün Skanya Ovası'nın üstünde dolaşıyorlar, ikidebir gerisin geriye dönmekten hoşnut, sanki her evi selâmlamak istiyorlardı.

Küçük evlerle çevrilmiş, kocaman bacaları olan, iri ve sağlam binaların bulunduğu bir yere geldiler.

— Burası Jordberga Tasfiyehanesi! Burası Jordberga Tasfiyehanesi, diye öttü horozlar. Oğlanın yüreği hop etti. Nasıl olmuş da tanıyamamıştı? Kendilerine çok uzak değildi burası. Daha geçen yaz kaz gütmüştü bu yerde. Fakat yukarıdan bakınca her şey değişik görünüyordu.

Hey gidi Jordberga! Kaz güden çoban kızı Asa. Ya küçük Mats? İkişisiyle de arkadaşlık etmişti. Şimdi onun burada olduğunu bilseler, kimbilir ne sevinirlerdi. Nils'in gökte, üstlerinde uçtuğunu bir an fark etseler ne derlerdi ki?

Ama hemen gözden kayboldu Jordberga; kafiye Börninge

Manastır'na varmak üzere, Svedela ve Skoberejö'ye doğru yol aldı.

Nils Holgersson, şu bir günde Skanya'nın, bütün ömründe gördüğünden daha fazla yerini görmüştü.

Yaban kazları evcil kazlara rastlayınca, pek keyifleniyorlar, uçuşlarını yavaşlatıp onlara:

— Biz kuzey göllerine gidiyoruz. Gelsenize! Gelsenize! diye sesleniyorlardı.

Evcil kazlar da cevabı basıyorlardı:

— Henüz kış bitmedi. Pek erken gelmişsiniz. Geri dönün! Geri dönün!

Yaban kazları seslerini daha iyi duyurabilmek için alçalıyorlar:

— Gelin! Gelin! diye bağıryorlardı. Size uçmayı ve yüzmeyi öğretelim.

Kızan evcil kazlar, onlara cevap yetiştirmek tenezzülünde bile bulunuyorlardı.

O zaman yaban kazları daha da, âdeta toprağa sürünecek kadar alçalıyor:

— Ayol bunların nesi kaz? Koyun bunlar! Koyun! deyip, kendilerine korkuyor havası vererek, ok gibi göğe fırlıyorlardı.

İşte o zaman evcil kazlar öfkeden küplere biniyor ve:

— Ah biri av tüfeğiyle gelmeli de, topunuzun canını cehenneme yollamalı! Topunuzun! diye haykırıyorlardı.

Çocuk, bütün bu takılmaları işitip gülüyordu. Sonra uğradığı felâket aklına geliyor, ağlıyor, birkaç dakika sonra gene her şeyi unutup neşeleniyordu. Ömründe bu kadar hızlı yolculuk etmemişti. Eşkiden ata binmeyi çok sever, onu delice sürerdi. Ama ne yukarılarda havanın bu kadar serin ve temiz, ne yerden yükselen ıslak toprak ve reçine kokularının bunca güzel olacağını hiç düşünmemişti. Hele, günün birinde yerden bu kadar yükseklerde uçabileceği aklının köşesinden bile geçmemişti. Bu uçuşta, biraz da, insanı tasalardan, üzüntülerden ve her türlü can sıkıntısından uzak tutan bir yan vardı.

II

KEBNEKAİSELİ AKKA

AKŞAM

İri genç kazın kibirden yanına varılmıyordu; peşlerine takıldığı yaban kazlarıyla memleketi bir baştan bir başa dolaşıyor, kümes hayvanlarını alaya alıp eğleniyordu. Ama bütün şevkine, keyfine rağmen, akşama doğru yorulmaya başladı. Derin derin soluyup, kanatlarına daha fazla hız vermeye çalıştı ama boşuna. Hayli gerilerde kalmıştı.

Sürünün artçıları olan yaban kazları evcil kazın peşlerinden gelmekte güçlük çektiğini gördüler. İki sıranın birleştiği noktada uçan ve sürünün güdücüsü olan kaza seslendiler:

— Kebnekaiseli Akka! Kebnekaiseli Akka!

— Ne var?

— Ak kaz gerilerde kaldı.

— Hızlı uçmak, ağır uçmaktan daha kolaydır. söyleyin ona! dedi Akka.

— Eskişi gibi yoluna devam etti.

Evcil kaz bu öğüte uymaya çalıştı ve hızını arttırdı. Fakat daha çok yoruldu, yollarla tarlaları ayıran tepesi budanmış söğüt ağaçlarının hizasına kadar indi.

— Akka! Kebnekaiseli Akka! diye yeniden seslendi artçılar.

Zavallı beyaz kazın katlandığı zahmeti görüyorlardı.

— Ne var gene? diye sordu öfkeli sürübaşı.
— Ak kaz aşağıya düşüyor. Ak kaz aşağıya düşüyor!
— Yüksekten uçmak, alçaktan uçmaktan daha kolaydır, söyleyin ona, diye cevap verdi Akka.

Önceki hızını azaltmadan yoluna devam etti.

Zavallı evcil kaz bu öğütü de tutmaya çalıştı ama yükselmeye çabalayınca soluğunun kesildiğini ve yüreğinin göğsünü yarıp dışarı fırlayacak gibi olduğunu hissetti.

— Akka! Akka! diye seslendi uçtaki kazlar.

— Beni rahat bırakamaz mısınız? diye hışımla haykırdı Akka.

— Ak kazın soluğu tıkanı, ölecek bu gidişle! Ak kazın soluğu tıkanı, ölecek bu gidişle!

— Sürüye yetişemiyorsa, kümesine dönsün, dedi sürübaşı. Uçuşunu yavaşlatmayı aklından bile geçirmedi.

— Demek böyle! dedi beyaz kaz.

Yaban kazları onu beraberlerinde Laponya'ya götürmeyi fiilen düşünmemişlerdi; bunu şimdi anlıyordu. Asıl istedikleri kümesinden ayırıp, onu alaya almaktı. Gücünün kesilmesinden ve şu serseri kaz sürüsüne bir evcil kazın da kendilerinden aşağı kalmadığını gösteremediğinden dolayı öfke içindeydi. En kızdığı da, talihin şu Kebnekaiseli Akka denilen naletle onu karşı karşıya getirmiş olmasıydı. Bir küme kazı olduğu halde, Akka adlı, yüz yaşını aşkın, sürübaşı bir kazdan söz edildiğini o bile duymuştu. Çok büyük bir üne sahipti; en iyi yaban kazları hep onun sürüsüne katılmak isterlerdi. Ama bir evcil kaz için, şu Akka'yla sürüsüne rastlamaktan daha berbat bir şey olamazdı. Hâle de bu evcil kaz, yaban kazlarıyla aşık atmayı aklına koymuşsa.

Genç kaz, ötekilerin gerisinde, uymasını daha ağır sürdürüyor, bir yandan da ne yapacağını düşünüyordu. Birden sırtındaki küçük adam sesini yükseltti:

— Sevgili Martin'im, senin gibi ömründe uçmamış bir kazın ta Laponya'ya kadar yaban kazlarıyla gitmesinin imkânsız olduğunu artık anladın herhâlde. Başına daha büyük belâlar gelmeden eve dönsen, daha iyi olmaz mı?

Sahi, yetmiyormuş gibi, bir de sırtında evin oğlu vardı.

Zaten tepesi atıyordu ona. Şimdi de onun bu yolculuğun hak-
kından gelemeyeceğini sanıyordu ha? Dişini sıkıp bu işin al-
tından kalkmaya karar verdi.

— Bana bak, dedi dişlerinin arasından, ağızından bir ke-
lime daha çıkarsa, rastladığımız ilk kireç ocağına fırlatır ata-
rım seni alimallah! O hırsıyla, ötekilerin hızında uçmaya koyuldu.

Fakat ne olursa olsun, daha fazla dayanamayacaktı. Ney-
se ki, buna lüzum kalmadı; güneş hızla alçaldı. Onun battığını
gören kazlar, yere doğru dalışa geçtiler. Oğlanla kaz, daha
düşünmeye vakit kalmadan, kendilerini Vombsjö Gölü'nün kı-
yısında buldular.

Çocuk yere atlarken:

— Geceyi herhalde burada geçireceğiz, dedi.

İnce bir kum şeritinin üstündeydi. Önündeki pek de güven-
verici olmayan bir göl manzarası uzanmaktaydı: Gölün hemen
bütün yüzü, koyu renkte, pütürlü, üstelik her ilkbaharda olduğu
gibi, yer yer çukurlar, oyuklar açılmış bir buz tabakasıyla kap-
lıydı. Erimeye yüz tuttuğu görülüyordu. Kıyıda ayrılmış, koyu
renkte, düz, geniş bir su şeritiyle çevrelenmişti. Ama daha ta-
mamen erimemişti; erimedikçe de yöresine soğukluk ve hü-
zünlü bir kış görüntüsü vermekteydi.

Gölün karşı kıyısında açıklık ve aydınlık bir bölge var gi-
biydi, ama kazların indiği yerde koca bir çam ormanı yayıl-
maktaydı. Sanki bu reçineli orman kışı içinde saklıyordu. Baş-
ka her yerde toprak meydana çıkmıştı, ama sık ağaçların di-
binde kar, eriye dona katılmış, bir buz tabakası halini al-
mıştı.

Oğlan, bir kış ülkesinin ıssızlığı içinde kaybolduğunu dü-
şündü. Öylesine sıkıldı ki, nerdeyse avaz avaz bağıracaktı.

Acı. Bütün gün ağızına bir şey koymamıştı. Ama yiyecek
ne bulabilirdi ki? Mart ayında ne toprak, ne de ağaçlar in-
sanğoluna karnını doyuracak bir nimet bahşediyordu.

Evet nerden yiyecek bulacaktı? Onu kim ağırlayacak, kim
altına bir döşek serecekti. Hangi sıcak çatı altına sığınacak,
vahşi hayvanlara karşı onu kim koruyacaktı?

Güneş hepten batmıştı. Göl soğuşunu etrafa yayıyordu.
Gökten karanlık yağıyor, korku gecenin adımlarına sınıyor, or-

mandan gizli ayak sesleri ve hışırtılar geliyordu. Çocuğun göklerde uçarken duyduğu sevinç, cesaret uçup gitmişti. Sıkıntı içinde yol arkadaşlarına döndü. Artık onlardan başka kimsesi yoktu.

Genç kazın hâlâ kendine gelemediğini fark etti. İndiği yerde ölü gibi yatmaktaydı. Toprağa uzattığı boynunu hareketsizdi. Gözlerini yummuştu. Soluğu kesildi kesilecek gibiydi.

— Sevgili Martin, dedi Nils, bir yudumcuk su içmeyi denesene.

Ama kazdan ses soluk çıkmıyordu.

Çocuk önceleri hayvanlara, bu arada kazlara çok kötü davranmıştı. Ama şu anda, şu zavallı kazın kendinin tek dayanağı olduğunu düşünüyor, onu kaybetmekten çok korkuyordu. Suya uzanabilmesi için onu itmeye çalıştı. Kaz çok büyük ve ağırdı. Bu oğlanın becerebileceği iş değildi ama, sonunda başardı.

Kaz başı önde, suya girdi. Balçığın içinde bir an hareketsiz kaldı. Ama az sonra doğruldu, yüzüne gözüne su dolmuştu, silkelendi. Soluk aldı. Sonra kamışlar ve sazlar arasında kurumlu kurumlu yüzmeye koyuldu.

Yaban kazları ondan önce suya girmişlerdi. Ne evcil kazı, ne de onun mini mini süvarisini düşünmeden, kendilerini göle atmışlardı. Yıkanmışlar, yağunmuşlar, şimdi de su yoncakıyla yan çürümüş göl otlarını ağızlarında geveliyorlardı.

Beyaz kaz, talihe bakın ki, küçük bir sazan balığı gördü. Hemen onu yakaladı, kıyıya doğru yüzüp, oğlanın önüne koydu:

— Beni suya ittiğin için sağol, dedi, bak ben de karşılığında sana bunu getirdim.

Oğlancık, bütün gün boyunca, ilk olarak dostça bir söz işitiyordu. Öylesine sevindi ki, içinden kazın boynuna atılmak geçti, ama cesaret edemedi. Armağandan memnundu. Önce balığın çiğ olarak yenemeyeceğini düşündü, sonra da deneme hevesine kapıldı.

Bıçağının hâlâ yanında olup olmadığını sordu kendi kendine. Neyse, yanındaydı, pantolonunun kemerinde asılı duruyordu. Ama o da küçülmüş, bir kibrit çöpü kadar olmuştu. Ama

balığı yüzmesi ve içini temizlemesi için, bu yeter de artardı bile. Bu işi bitirince, balığı yiyip yuttu.

Karnı doyunca, yiyeceğini çiğ olarak yemiş olmaktan utanç duydu.

— Anlaşıyor ki, ben artık insan değil, sahici bir cinim.

Çocuk yemek yerken, kaz da sessiz sedasız yanında duruyordu. Son lokmasını da bitirdiğini görünce alçak sesle ona:

— Öyle bir yaban kazı sürüsünün içine düştük ki, dedi, hepsinin burnu Kaf Dağı'nda. Evcil hayvanları hor görüyorlar.

— Evet farkındayım, dedi çocuk.

— Laponya'ya kadar peşlerinden kopmayıp, bir evcil kazın da yabana atılamayacağını onlara bir gösterebilirim, bu benim için büyük şeref olacak!

— Evet, dedi çocuk tereddütlü bir sesle.

Çünkü kazın bunu yapabileceğine inanmıyordu. Ama tersine lâf etmek de istemiyordu.

— Ama böyle bir yolculuğun hakkından tek başıma gelebileceğimi sanmıyorum, dedi kaz. Bana yardım için senin de birlikte gelip gelemeyeceğini bilmek isterdim.

Şüphesiz, çocuğun aklındaki tasarı, en tez yoldan evine dönmekti. Ne cevap vereceğini şaşırıldı.

— Bizim, seninle benim, düşman olduğumuzu sanıyordum birbirimize, dedi.

Ama kaz her şeyi unutmuş görünüyordu. Sadece, az önce çocuğun kendi hayatını kurtarmış olduğu aklındaydı.

— Ben evime, annemle babamın yanına dönmek isterdim, dedi çocuk.

— Sonbaharda dönersin oraya, dedi kaz, ben götürürüm. Seni evinin eşliğine bırakmadan, yanından ayrılmayacağım. Söz sana!

Çocuk, bir süre, ana babasından uzakta kalmanın daha iyi olacağını kurdu. Onun için bu tasarı, ona pek fena gelmedi. Arkasında büyük bir gürültü duyduğunda, teklifi kabul ettiğini söylemek üzereydi. Yaban kazları hep birlikte sudan çıkmış, kanatlarını sallıyorlardı. Sonra sürübaşı kaz başlarında olmak üzere, uzun bir sıra yapıp, onlara doğru yöneldiler.

Yaban kazlarını görünce, evcil genç kazın keyfi kaçtı. Ön-

celeri onları evcil kazlara benzetmiş, kendi hısımları olarak kabul etmişti... Şimdi bakıyordu da, hepsi kendisinden küçüktü; hiçbiri beyaz değildi. Hepsi kırçıldı, üzerlerinde kahverengi çizgiler vardı. Gözlerine bakan korkardı. Sarıydı ve kor gibi parlıyordu bu gözler. Bizimkine hep, iki yana yalpalayarak ağır yürürkenin bir kaza yakışacağını öğretmişlerdi. Oysa bunlar yürümüyor, âdeta koşuyorlardı. Hele ayaklarını görünce çok tedirgin oluyordu. Geniş ayaklardı bunlar. Tabanları çatlamış, pütür pütür olmuştu. Yürüdükleri yere aldırmadıkları anlaşılıyordu. Bir yol tutturdular mı, ne olursa olsun geri dönmüyorlardı. Güçlü kuvvetli, bakımlıydılar. Ama ayaklarına bakınca, verimsiz ülkelerin onca kahrını çektikleri görülüyordu. Öbürküler daha tam yaklaşmamıştı. Evcil kaz, kaşla göz arasında çocuğa:

— Sorduklarına dobra dobra cevap ver, dedi, ama ne olduğunu sakın söyleme!

Yaban kazları boyunlarını sallayarak onları selâmladılar. Erkek evcil kaz daha da büyük bir nezaketle karşılık verdi. Selâmlaşma faslı bittikten sonra kılavuz kaz:

— Kim olduğunuzu bilmek isterdik, diye sözü açtı.

— Kendimi tanıtmak için söyleyecek pek bir sözüm yok, diye cevap verdi evcil kaz. Geçen yılın ilkbaharında Skanür'de doğdum. Sonbahar gelince Vemmenköglü Holger Nilsson'a sattılar beni. O zamandan beri onun kümesindeydim.

— Soyunda sopunda ün yapmış kimse yok anlaşılın, dedi sürübaşı. Peki, neden yaban kazlarıyla gelmek istedin?

— Belki evcil kazların da işe yaradıklarını göstermek için.

— Hah, bizim de öğrenmek istediğimiz bu zaten, dedi Akka. Uçma işini ne kadar becerdiğini yeterince anladık, ama başka alanlarda daha dayanıklısıdır belki. Meselâ yüzme alanında bizimle yarışmak ister misin?

— Çok iyi yüzdüğümü söyleyemem, bir karışlık sularda yüzdüm hep.

Akka'nın kendini geri göndermek konusunda çoktan karara vardığını sanıyor, onun için de sözünü esirgemek gereği duymuyordu.

— Eh, öyleyse koşmakta mahirsindir belki, dedi yaban kazı.

— Koşmakta mı? Yok canım. Evcil kazların koştuğunu hiç görmedim, diye cevap verdi böbürlene böbürlene, ben de denemedim ömrümdede.

Eh, Akka artık onu yanlarında taşıyamayacaklarını söyler, bu iş de biterdi. Bunun böyle olacağından emindi. Bunun için de aldığı cevaba pek şaşıtı:

— Sorduklarıma açık açık cevap veriyorsun, demek ki mert birisin. Bu da iyi bir arkadaş olabileceğini gösterir. Baştan hiçbir şey bilmesen bile. Ne yapıp yapamadığını anlayana kadar, birkaç gün bizimle kal. Ha, ne dersin?

— Kalırım, peki, dedi evcil kaz sevinç içinde.

Bunun üzerine Akka gagasıyla çocuğu işaret ederek:

— Peki yanındaki kim? diye sordu, böyle bir varlığı ömrümdede ilk defa görüyorum.

— Benim yol arkadaşım, dedi genç kaz, bütün ömrüncede kaz çobanlığı yaptı, bize yararı dekunur sanırım.

— Eh, evcil bir kaz için belki, dedi Akka. Adı ne?

— Birçok adı var, diye cevap verdi kaz tereddüt geçirerek. Birdenbire ne uyduracağını bilememişti. Bir insan ismi söyleyip, çocukcağının sırrını açığa vurmak istemiyordu.

— Cin soyundan mı gelme? diye sordu bu kere Akka.

Evcil kaz duymazlıktan gelip:

— Siz yaban kazları saat kaçta uyursunuz Allah aşkına? dedi. Bu vakit olunca benim uykudan gözlerim kapanıyor.

Konuşmayı kesmek, böylece de, Akka'nın son sorusunu atlatmak istiyordu.

Genç kazla konuşan yaban kazı çok yaşlıydı. Bunu anlamakta güçlük çekmezsiniz. Tüyleri tamamen kırılmıştı. Başka hiçbir koyu rengin karışmadığı donuk bir kırıcılıktı bu. Kafası diğerlerinden daha kocaman, bacakları daha güçlü, ayakları daha aşınmıştı. Tüyleri sert, omuzları çıkık ve boynu zayıftı. Zaman onu bu hale getirmişti. Bunca yılın altedemediği tek şey gözleriydi. Parıldayan bu gözler, öbür kazların gözlerinden daha duru, bir bakıma daha genç bakıyordu.

Tepeden bakan bir edayla genç kaza döndü:

— Şunu iyi bil, dedi, ben Kebnekaiseli Akka'yım. Sağ yanımda uçan Vassijorlu Yksi'dir, sol yanımda uçan ise Nuolialı Kaksi. Sağımda, ikinci sırada uçana Sarjektjokkolu Kolm derler. Solumda ikinci sırada uçana Svappavaaralı Nelja. Onların ardından Ovik kuzey gölleri bölgesinden Visi ve Şjangelili Kusti gelir. Şunu unutma, bütün bu saydıklarım gibi, üçü sağda, üçü solda olmak üzere bunların ardından gelen altı kaz da yüksek dağlardan ve soylu ailelerden gelmez. Bizi önüne gelenle dost olan başiboş serserilerden sanma. İnan olsun ki, hangi aileden gelmiş olduğunu söylemek istemeyen birini aramızda konaklatmayız.

Akka'nın bu sözlerini işitince oğlan bir adım ileri fırladı. Kendisiyle ilgili sorulara dosdoğru cevaplar veren beyaz kazın, sıra Nils'e gelince kaçamağa sarmasına canı sıkılmıştı.

— Kim olduğumu saklamıyorum ben, dedi. Adım Nils Holgersson'dur. Bir çiftçinin oğluyum. Bugüne kadar insandım, ama bu sabah...

Sözün gerisini getiremedi. Ağzından «insan» lâfı çıkar çıkmaz kılavuz kaz üç adım geri fırladı. Hele yanındakiler, daha da fazla. Hepsi birden hışımla tıslamaya başladılar.

— Seni kıyıda gördüğümde kuşkulanmıştım zaten, dedi Akka. Defol. Bir insanın yükünü çekemeyiz biz aramızda.

Genç kaz araya girdi:

— Nasıl olur bu? dedi. Siz, yaban kazları bu kadar küçük bir varlıktan korkuyorsunuz ha? Yarın evine döner tabii. Ama bu geceyi aramızda geçirmesine izin vermellsiniz. Tilki-lere, sansarlara karşı tek başına nasıl salabiliriz onu? Nasıl korur kendini?

Yaban kazı yaklaştı, ama gözle görülür bir güvensizlikle:

— Küçük veya büyük, dedi, insan denilen yaratığın tekin olmadığını öğrendim ben. Ama sorumluluğunu sen üstüne alıyorsan delikanlı, kalsın. Zaten bu geceki konaklama yerim, sanırım, senin kadar onun da işine gelir.

Böyle söyleyerek, evcil kazın kendileriyle gelmekten belki cayacağını sanmıştı. Ama o:

— Bu kadar emin bir konaklama yeri seçmeniz, akıllıca bir iş doğrusu, demekle yetindi.

— Ama gene de, onun yarın eve döneceğine teminat veriyorsun değil mi? diye ekledi Akka.

— O zaman benim de sizden ayrılmam gerekcek, dedi genç kaz, çünkü kendisini bırakmayacağıma söz verdim.

— Orası kendi bileceğin iş, dedi yaban kazı, ister gidersin, ister kalırsın.

Sözlerini bitirince de, kanatlarını çırparak buzlu göle doğru havalandı. Öteki yaban kozları da ardarda sıralanıp onun peşinden gittiler.

Çocuk, Laponya yolculuğu hayali suya düştüğü için fena halde üzgündü. Üstelik geceyi orada geçirmekten korkuyordu.

— Vaziyet gittikçe sarpa sarıyor arkadaş, dedi kaza, buzun üstünde soğuktan gebeririz biz.

Amo kazın cesareti yerindeydi.

— Sandığın gibi tehlikeli değil, dedi. Yalnız senden bir isteğim var; taşıyabileceğin kadar otla saman topla, çarçabuk.

Oğlan bir kucak dolusu kuru ot toplayınca, kaz onu gömleğinin yakasından kaptığı gibi, havalandı, buzluğa doğru uçtu. Yaban kazları ayakta, yanyana dizilip, başlarını kanatlarının altına sokmuş, öylece uyumuştular.

— Şimdi de otu ayaklarımı buzdan kesecek şekilde yere yay! dedi kaz. Şimdi sen bana yardımcı ol, sonra da ben sana.

Oğlan denileni yaptı. İş bitince onu gene gömleğinin yakasından kavradı ve kanadının altına soktu.

— Sanırım orda üşümezsin, dedi kanadını kaparken.

Oğlan tüylerin arasına öylesine gömülmüştü ki cevap bile veremedi. Yeri gerçekten sıcacaktı. Fazlaca yorulmuştu da. Çok geçmeden uyuyp kaldı.

GECE

Buzun kalleşliği ve hiç güvenilmeye gelmediğini herkes bilir. Vombsjö'nün yüzen buzu da gece yarısı yer değiştirdi, gelip kıyıda durdu. Böyle bir şey olur da, o sıralar doğudaki Ovedskloster Korusu'nda yuva kurmuş olan tilki Smirre'nin

gözünden kaçır mı! Gece avı sırasında işin farkına vardı. Yaban kazlarını daha akşamdan görmüş, fakat birini olsun gafil avlayabileceğini doğrusu ummamıştı. Hemen yola koyuldu. Kazlar uyandı ve havalanmak için kanat çırdılar ama, tilki daha tez davrandı. Atladı, kazlardan birini kanadından kaptığı gibi kendini karaya attı.

Ne var ki, bu gece yarısı, kazlar tek başlarına değildi. Küçük müçük ama, aralarında bir de insan vardı. Evcil kaz kanatlarını açınca çocuk uyandı. Yere düştü ve kendini buzun üstünde oturmuş buldu. Ansızın uyandığı için, şaşkınlıktan henüz kurtulamamıştı. Kıcı yere yakın, bücür bir köpeğin ağzında bir kazla buzun üstünden geçip gittiğini görünceye kadar, bu telâşi bir şeye yoramadı.

Oğlan kazı kurtarmak için, köpeğin peşine düştü.

Arkasından koca beyaz kazın:

— Sakın ha Parmak Çocuk! Sakın ha! diye bağırdığını duydu.

Fakat Nils, bu kadar küçük bir köpekten korkmak için sebep görmedi ve onun peşinden gitmeye devam etti.

Tilkinin kaçırdığı yaban kazı tahta papuçların buzda çıkardığı sesi duydu ve kulaklarına inanamadı.

— Yoksa bu çocuğun niyeti beni tilkinin elinden kurtarmak mı? dedi kendi kendine.

İçinde bulunduğu feci duruma rağmen, kendini gülmekten alamadı. Tabii boğazının ta derinliklerinden çıkan bu hırıdamaya gülme denirse.

— Önce ayağı kayıp da bir çukura düşmese, diye düşündü.

Fakat gecenin karanlığına rağmen, yumurcak çukur ve tümsekleri gayet iyi ayırt ediyor, kendini bunlardan koruyordu. Şimdi onun gözü, karanlıkta her şeyi gören cin gözüydü.

Tilki Smirre, buzun yanaştığı yerden karaya atladı; çocuk ardından bağırdığında kıyının yamaç yanına tırmanmaya hazırlanıyordu:

— Namussuz rezil! Kazı bırakacak mısın sen?

İşe kimin karıştığını bilmeyen Smirre, dönüp arkaya bile bakmadan daha hızla tabanları yağladı.

Büyük, muhteşem ağaçların bulunduğu bir kayın ormanına

daldı. İçinde bulunduğu tehlikeyi hâlâ kavrayamamış olan Nils de arkasından. Dün akşam kazların, kendini hor görerek, binbir nazla aralarına kabul edişleri aklından çıkmamıştı daha. Onlara insanoğlunun, bir işi bütün öteki yaratıklardan daha çok kıvrabileceğini göstermek istiyordu.

Kazı bırakması için birçok kere «köpeğe» bağırdı.

— Bu kadar yüz­süz bir köpek görmedim, dedi hırs­la, ko­ca bir kazı çalıp götürmeye utanmıyor. Hey, bırakacak mısın onu, yoksa eşek sudan gelene kadar dayak mı istiyor canını! Bırak diyorum sana onu. Yoksa gidip sahibine haber veririm.

Smirre kendisinin dayaktan ödü patlayan, sahipli bir köpek sanıldığını anlayınca, bunu öylesine gülünç buldu, öylesine şaşırdı ki, nerdeyse kazı ağzından kaçıracaktı. Smirre bir köpek ha! Öyle tarla faresi ve köstebek avlamakla yetinmeyerek, ta çiftliklere kadar sokulup, tavukları, kazları çalan, korkunç bir haydukttu o. Bütün memlekete dehşet salmıştı. Köpek ha! Daha bacak kadardan beri böylesine gülünç bir söz işitmemişti.

Oğlan öylesine hızlı koşuyordu ki, gürgenlerin iri gövdeleri hep üzerine üzerine geliyormuş gibi oluyordu. Tilkinin yanına vardı varacaktı. Sonunda kuyruğunu yakalayacak kadar yaklaştı. Vargüçyle çekerek:

— Şimdi kazı elinden alayım da gör, diye bağırdı.

Ama tilkiyi durdurmaya gücü yetmiyordu. Smirre onu öylesine hızla sürükledi ki, etraflarında kuru yapraklar uçuşmaya başladı.

Smirre sonunda saldırganın kendini savunacak gücü olmadığını anladı. Durdu. Kazı toprağa yatırdı. Ön ayaklarını göğsüne bastırdı ve dişleriyle gırtlakını koparmaya hazırlandı. Ama önce şu mini mini oğlancıkla biraz dalga geçmek daha hoş olacaktı.

— Hadi, ne duruyorsun, gidip sahibime haber versene! Bak, kazı boğazlıyorum.

Bu acayip «köpeğin» sivri burnunu görüp kısık ve kızgın sesini duyduğu vakit, Nils'in içine düştüğü şaşkınlığı bilemezsiniz. Fakat aynı zamanda, tilkinin onu alaya almasına öylesine içerledi ki, korkmayı filân unuttu. Düşmanın kuyruğu-

na daha fazla asıldı, sırtını bir gürgen gövdesine dayadı, tilkinin dişlerini kazın boğazına geçireceği an, birden kuyruğunu vargücüyle çekti. Smirre boş bulunmuş, bir iki adım geriye gitmekten kendini alamamıştı. Böylece de kaz serbest kalmış oldu. Zor toparlanıp havalandı. Kanatlarından biri yaralanmış, görevini yapmıyordu. Ayrıca karanlık ormanda kör gibiydi. Çocuğa hiçbir yardımı dokunamadı. Dalların meydana getirdiği çatıyı aralayıp göle doğru uçmak üzere bir çıkış yolu aradı.

Smirre yakalamak için çocuğun üstüne atıldı.

— Birini kaçırırsam bile, öbürü elimde, dedi.

Öfkesinden sesi titriyordu.

— Sen öyle bil, dedi çocuk.

Kazandığı zaferden dolayı keyfi yerindeydi. Tilkinin kuyruğunu elinden bırakmadı.

Kuru yaprakların uçuşmaları içinde, ağaçların altında çılgınca bir dans başladı. Smirre fır fır dönüyor, o döndükçe, çocuğun asılıp kaldığı kuyruğu da dönüyordu.

Nils önceleri sadece gülüp, tilkiyle alay ediyordu. Ama Smirre'nin de ihtiyar avcı inadı vardı. İşin sonu kendisi için kötüye varabilirdi. Korkmaya başladı.

Birden üstünü örten yaşlı gürgenlerin arasından kendini tepeye ulaştırabilecek, sırk gibi, ipince genç bir gürgen fidanı gördü. Ansızın tilkinin kuyruğunu bıraktı, fidana tırmanmaya başladı.

Hışım içindeki Smirre ilk anda durumu farketmedi, bir süre daha fır fır dönerek dansına devam etti.

— Haydi dansettin, yeter artık, diye bağırdı çocuk.

Gücü kuvveti olmayan, el kadcarcık bir insanoğlunun kendisini tefe koymuş olmasının utancını kaldıramıyan Smirre, ağacın dibinde pusuya yatıp, beklemeye koyuldu.

Cılız bir dalın üstüne ata biner gibi oturmuş olan çocukcağının hali hiç de rahat değildi. Fidan, diğer ağaçların meydana getirdiği örtüye kadar uzanmıyordu. O halde ne başka bir ağaca tırmanabilir, ne de yere inebilirdi. Az sonra o kadar üşümüştü ki, yerinde zor duruyordu. Aynı zamanda uykuyla da savaşmak zorundaydı. Uyursa düşeceğinden korkuyordu.

Gecenin bu saatinde orman hiç tekin değildi. Gecenin bu kadar korkunç olabileceğini bu güne kadar aklına bile getirmemişti. Bütün yeryüzü sanki derin bir uykuya dalıp gitmişti.

Nihayet şafak söktü. Çocuk herşeyin her zamanki haline dönüştüğünü sevinçle gördü. Ama soğuk hâlâ insanın içine işliyordu.

Güneş doğarken sarı değil, kızıldı. Sanki hiddetten kıpkırmızı kesilmişti. Çocuk:

— Acaba niye bu kadar kızmış? diye sordu kendi kendine. Yoksa yokluğunu fırsat bilen gecenin, yeryüzünü bunca karanlık, bunca soğuk kılmasına mı?

Güneşin ışınları gecenin kötülüklerini yakalamak istercesine demet demet her yana saçılıyor ve her şey, sanki suçüstü ele geçmişcesine kızarıyordu. Gökteki bulutlar, gürgenlerin pırıl pırıl gövdeleri, ormanın birbirine dolaşmış incecik dalları, yerdeki yaprakların üstünü örten kırağı, hepsi, canlı bir kızılığa bürünüyordu.

İşin demetleri gitgide çoğalarak göğü dolduruyordu. Az sonra gecenin saçtığı dehşetin izi kalmadı. Yeryüzü derin uykusundan uyanıyor, her yandan yüzlerce, binlerce yaşayan varlık sökün ediyordu. Kırmızı külahlı kara ağaçkakan kuşu, gagasıyla bir ağaç gövdesini takırdatmaya başlamış; sincap, ağzında fıncığı yuvasından çıkıp, onu kırıp yemek için bir dalın üstüne yerleşmişti. Sığircık kuşu gagasında bir bitki köküyle uçup geliyor, ispinoz kuşu bir ağacın tepesinde ötüyordu.

Çocuk, güneşin bütün bu küçük varlıklara:

— Uyanın! Uyanın ve evlerinizden dışarı çıkın! İşte ben geldim, artık korkacak birşey kalmadı, dediğini duyar gibi oluyordu.

Göl tarafından uçuşa geçiş hazırlığında olan kazların sesleri geliyordu. Birkaç dakika sonra, ormanın üstünden on dört kaz geçti. Nils onlara seslenmeyi denedi, ama çok yüksekte uçuyorlardı. Sesini onlara ulaştıramadı. Herhalde sonunda tilkinin onu yediğini sanmışlardı... Aramıyorlardı bile kendisini.

Çocuk bir an üzüntüsünden ağlamak istedi. Ama, rengi artık sarıya dönüşmüş, gökte altın gibi sevinçle parlayan güneş, sanki bütün varlıkları yüreklendiriyordu.

— Şunu iyi bil ki, Nils Holgersson, diyordu ona, ben burada durdukça, üzülecek, endişe edilecek birşeyin olmayacak.

KAZLARIN TİLKIYE ETTİĞİ OYUN

Pazartesi, 21 Mart

Bir kaza aşağı yukarı karnını doyurması için lazım olan sürede ormanda birşey olmadı. Fakat sabahın geç saatinde, bir yaban kazı, dalların sık örgüsü altından, tek başına uçarak geçti. Ağaç gövdeleri ve dalları arasında sanki kendisine bir yol arıyor gibi, ağır ağır ilerliyordu. Smirre onu görür görmez, gürgen fidanının dibinden ayrıldı ve kazın uçtuğu tarafa doğru süzüldü. Kaz tilkiden kaçmak bir yana, onun burnunun dibine kadar alçaldı. Smirre yakalamak için sıçradı, beceremedi. Kaz göle doğru uçmaya devam etti.

Birkaç dakika sonra, yeni bir kaz görüldü. İlkini uçtuğu yolu takip etti. Hem de daha alçaktan ve daha ağır uçmaktaydı. O da Smirre'nin burnunun dibine kadar indi. Tilki hızla sıçradı. Bu kere kulakları kazın ayaklarını yalayıp geçmişti. Ama o kadar. Kaz bir gölge gibi süzülüp sessiz sedasız göle doğru uçup gitti.

Birkaç dakika geçti geçmedi, bir yenisi görüldü. Bu daha da alçaktan ve çok daha ağır uçmaktaydı. Sanki kayın gövdeleri arasında, yolunu bulmakta güçlük çekiyor gibiydi. Smirre sıçradı. Bir parmak daha yükselebile, yaban kazını yakalaması işten bile değildi. Arma bu kere de kaz kurtulmuş, göle doğru yollanmıştı.

O daha gözden kaybolmadan, dördüncü kaz çıkageldi. Öylesine alçaktan, öylesine aheste uçuyordu ki, Smirre «istese bir sıçrar, hiç zahmete katlanmadan, onu yakalayabilirim» diye düşündü. Ama bir kere daha başarısızlığa uğramaktan korktuğu için, yolunu kesmemeye karar verdi. Kaz öncekilerin geçtiği yoldan uçmaya devam etti. Smirre'in başı hizasına gelince öyle alçaldı ki, tilki kararını bozmaktan ve kazın üstüne atılmaktan

kendini alamadı. Kazı ayaklarından yakalayacak yüksekliğe sıçradı ama, kaç para eder. Bu seferki de yana kayarak paçayı kurtarmıştı.

Kaz daha soluk alacak vakit bulamadan, üç kaz birden göründü. Sıra halinde uçuyorlardı. Onlar da öbürküler gibi yaptı, Smirre sıçradı ama boşuna.

Bu sefer gelenler beş taneydiler. Öbürkülerden daha aheste uçuyorlar ve Smirre'yi baştan çıkarmaya çalışıyor görünüyorlardı ama, bizimki orali olmadı. Varsın gecsinler.

Hayli zaman geçti. Tek bir kaz gözükte. On üçüncüsüydü bu. Öylesine yaşlıydı ki, bütün tüyleri kırcılaşmıştı. Koyu renkte tek bir çizgi görünmüyordu üstünde. Galiba kanatlarından birini de kullanamıyordu. Yana yatmış, acınacak bir halde uçmaktaydı. Bazan nerdeyse ayakları yere değecek gibi oluyordu. Smirre onun sadece üstüne atlamakla kalmadı, peşisıra göle doğru koşup, havaya sıçradı durdu. Ama bu sefer de bütün gayretleri boşa çıktı.

On dördüncü kazın gelişi, görülecek şeydi. Bembeyazdı. Kocoman kanatlarını çırparak geçerken loş ormanda bir ışık demeti süzülür gibi oluyordu. Smirre onu görünce, bütün gücünü kuvvetini topladı ve sıçradı. Ama beyaz kaz da, öbürleri gibi sağ ve salim kurtulmuştu.

Gürgen ormanında bir süre sessizlik oldu.

Smirre birdenbire tutsağını hatırladı ve gözlerini yukarı kaldırdı, ama kolayca tahmin edilebileceği gibi, parmak çocuğun yerinde yellere esiyordu.

Kaybını düşünmeye fazla zaman bulamadı. Çünkü önünden ilk geçen kaz, ağaçların altından ağır ağır uçarak geri dönüyordu. Az önceki talihsizliğine rağmen, Smirre onun döndüğünü görünce sevindi. Ardından atladı. Ama zamanı tam ayarlayamamıştı. Hamlesi boşa çıktı.

Ardından bir kaz daha göründü, onun ardından bir üçüncüsü... Dördüncü... Beşinci... Dizi, çelik renkli ihtiyar kaz ve İri, beyaz kazla tamamlanıyordu. Hepsi ağır ve alçaktan uçuyordu. Tam Smirre'in başının üstünden geçerken onu kışkırtıp, sıçratmak için iyice alçalıyorlardı. Smirre atlıyor, sıçırıyor, peşlerinden koşuyor, ama bir tanesini olsun yakalayamıyordu.

Smirre böylesine kötü bir gün, bütün ömrünce yaşamamıştı. Yaban kazları hep başının üstünden geçiyordu. Gidiyorlar, geliyorlar, sonra gene gidip gene geliyorlardı. Böylece Almanya ovalarında ve fundalıklarında semirip yağlanmış bu muhteşem hayvan sürüsü, bütün gün ormandan, dalların altından, nerdeyse tilkiye sürünerek ama gene de onun iclerinden birini yakalayıp, açlığını dindirmesine imkân vermeden, bir gelip bir gitti.

Kıştan daha yeni çıkmıştı. Smirre avlayacağı en küçük bir hayvana rastlayamadan, başıboş dolaştığı günleri ve geceleri hatırladı. O zamanlar göçmen kuşlar ülkeden ayrılmış, fareler deliklerine sinmiş, kümeslerin kapıları kapatılmıştı. Ama kış boyunca geçirdiği açlık günleri bile şu günün uğursuzluğuya boy ölçüşemezdi.

Smirre toy bir tilki değildi; kaç kere ardına köpekler düşmüş, kaç kere kulağının dibinden vınlarak kurşunlar geçmişti. Zağarların yeraltı yollarına dalıp burnunun dibine kadar yaklaştıkları, bir inin dibine büzülüp, tehlike geçinceye kadar, soluk bile almadan öylece kalakaldığı çok olmuştu. Fakat bu ölüm-kalım kovalamacaları sırasında duyduğu bunaltı, şu gün, boşboşuna sıçrayışından sonra hissettiklerinin yanında hiç kalırdı.

Sabahleyin, oyun başladığı zaman tilki Smirre öylesine alımlıydı ki, kazlar hayran hayran ona bakmaktan kendilerini alamamışlardı. Zaten Smirre gözalıcılığından hoşnuttu; kürkü parlak kırmızı, göğsü beyaz, burnu kara, gür kuyruğu devekuşu rengindeydi. Ama aynı günün akşamı, zavallı Smirre'in kürkündeki kıllar birbirine yapışmıştı, terden sucuk gibi olmuştu. Gözleri bütün pariaklığını Raybetmiş, soluk soluğa kaldığı için, ağzı köpürmüş, dil bir karış dışarıya sarkmıştı.

Akşama doğru Smirre öylesine bitkin bir hale geldi ki, hezeyanlar geçirmeye başladı. Her yerde uçan kazlar görüyordu. Güneşin yere vuran ışıklarına, kabuğundan biraz erken çıkmış zavallı bir kelebeğe saldırıyordu.

Ama yaban kazları ta akşama kadar ormanda uçmaya ve Smirre'nin aklını şaşırtmaya devam ettiler. Hiç acımaları yoktu. Smirre bitmiş, tükenmiş, oynatacak hale gelmişti. Smirre'nin ar-

tık onları seçemez hale geldiği, kendileri sanıp gölgelerine saldırdığı ana kadar kazlar zavallı hayvanın tepesinde dört döndüler.

Ancak tilki kılını kıpırdatamaz hale gelip de kuru bir yaprak yığını üzerine yığılıp kalınca, oyunu kestiler.

Ta kulağının dibine yanaşıp:

— İşte böyle tilki cenapları, bundan böyle Kebnekaise'li Akka'ya saldırmanın neye mal olduğunu aklından çıkarmazsın inşallah, diye bağırdılar.

Sonra da onu o halde bırakıp, çekip gittiler.

III

YABAN KAZLARININ ARASINDA

ÇİFTLİKTE

Cumartesi, 26 Mart

İşte tam-o günlerde, Skanya'da garip bir olay geçti. Günlerce sözü edildi, gazeteler bile yazdı. Birçokları akıl erdirmeyip, bunun bir uydurmaca olduğunu söylediler.

Mesele şuydu: Vombsjö Gölü kıyısındaki bir fındık korusunda dişi bir sincap yakalanıp, yakındaki bir çiftliğe getirilmişti. Genç ihtiyar, çiftlikteki herkes, bu minimini hayvana hayran kalmıştı. Çok güzel bir kuyruğu; arayan zeki bakışları, minicik ayakları vardı. Bütün yaz, canı sıkılan gelip, onun çevik hareketleriyle, fındığı ustaca ve çarçabuk kırışıyla, daha bin bir maskaralığıyla kendilerini oyalar diye düşündüler. Sonunda eski bir sincap kafesi bulup içine kapattılar. Kafes yeşile boyalı bir odacıkla, telden örülme yuvarlak bir bölmeden meydana gelmişti. Kapısı, pencereleri olan küçük odada sincap yemeğini yiyecek ve yatacaktı. Ortasına bir yatak serilmiş, yanbaşına bir süt kâsesi ve bir avuç fındık konmuştu. Yuvarlak tel bölme ise oyun odasıydı. Küçük maskara orada koşup oynayacak, tepelere tırmanabilecekti.

Çiftliktekilere sorarsanız, bir sincabı rahat ettirmek için ne gerekliyse, hepsi sağlanmıştı. Ama o, yerinden pek memnun

görünmüyordu; şaşılar buna. Sincap üzgün ve düşünceli bir halde, mini mini odasının bir köşesine büzülüp kalmıştı. Zaman zaman yüreğinin derinliklerinden kopup gelen, acılı sesler çıkıyordu. Yiyeceklere dokunmamıştı bile.

— İlk anda korktu, dediler, yarına kadar yerine ısırır. O zaman karnını doyurur, maskaralıklarına başlar.

O sıradaki çiftlikteki kadınlar, verilecek bir şölenin hazırlığı içindeydiler. Sincabın kafese sokulduğu gün ekmek pişiyordu.

Ya bir aksilik olmuş, hamur bir türlü maya tutmamış, işi geciktirmiş, ya da kadınlar biraz ağırdan almışlar, her ne hal ise, gece olmuş, bir türlü işin altından kalkılamamıştı.

Mutfakta hummalı bir faaliyet hüküm sürüyor, sincap kimşenin aklına gelmiyordu bile. Ama evde ihtiyar bir nine vardı. Ekmek işine yardım edemeyecek kadar yaşlıydı. Bunu o da biliyordu ama, bir köşeye atılmış olmayı bir türlü kendine yediremiyordu.

Üzüntüsünden canı gidip yatmak istememiş, pencerenin kenarına oturmuş, dışarıyı seyrediyordu. Çok sıcak olduğu için mutfağın kapısı açık bırakılmıştı. Kapıdan gelen ışık bütün avluyu aydınlatıyordu. Dört yandan binalarla çevrili bir avluydu bu. Karşıdaki bina öylesine aydınlatılmıştı ki, ihtiyar kadın kerpiç duvardaki çukurları, oyukları bile farkedebiliyordu.

Sincabın kafesi de, avlunun o anda en çok ışık alan duvarına asılıydı. İhtiyar nine onu iyice görebiliyordu.

Sincabı seyre koyuldu. Hayvanın soluk almadan bir odaya dan tel bölmeye, bir tel bölmeden odaya, bütün gece koştuğunu gördü. Sanki gizli bir huzursuzluk içindeydi.

«Herhalde ışık çok kuvvetli, gözüne vuruyor, ondan uyuyamıyor» diye düşündü kadın.

Ağılla ahır arasında araba kapısına çıkan üstü kapalı bir geçit vardı. Bu geçite de aydınlık vuruyordu. Gecenin hayli ileri bir vaktinde ihtiyar nine, ansızın, kemerin altından ayaklarının ucuna basa basa yürüyen, bir karış boyunda bir adamın çıktığını gördü. Ayağında tahta pabuçlar, kıcında işçilerinkine benzer deri bir pantolon vardı. Koca nine derhal bunun bir cin olduğunu anladı ve korkmadı. Cinlerin böyle yerlerde barındığını

hep işitmişti. Hem onların geçtikleri bir yere mutluluk taşıdıklarını da biliyordu.

Cin avluya girer girmez doğru sincabın kafesine koştu. Yetişemeyeceği için, uzun bir sopa aramaya koyuldu. Bulduğu sopayı kafese dayadı, ipe tırmanan gemiciler gibi ona tırmandı. Küçük yeşil odanın kapısını sarstı. Koca nine hiç telâşlanmadı. Çünkü, evin çocuklarının, komşunun veletleri ile gelip de, sincaplarını çalmasını diye, kafesin kapısına bir asma kilît vurduklarını biliyordu.

Nine, kapyı açamayan cinin yuvarlak tel bölmeye tırmandığını gördü. Orda sincapla cin arasında uzun bir konuşma oldu, sonra cin sopadan aşağı kaydı, kapıdan çıkıp gitti.

İhtiyar kadın «bu gece bir daha gelmez» diye düşündü, ama pencerenin yanından da ayrılmadı. Kısa bir süre sonra onun geri döndüğünü gördü. Aceleyle öyle hızlı yürüyordu ki, neredeyse ayakları yerden kesilmişti. Kafese koştu. Uzağı daha iyi gören gözleriyle ihtiyar onu iyice fark ediyordu. Ellerinde birşeyler vardı, ama kadıncağız bunların ne olduğunu seçemedi. Sol elinde tuttuğu şeyi bir taşın üstüne bıraktı. Sağ elindekiyle birlikte kafese tırmandı. Tahta pabuçlarıyla kafesin küçücük penceresindeki camı kırdı, elindekini sincaba verdi. Sonra yere indi, oraya bıraktığı şeyi aldı ve tekrar kafese tırmandı. İşini bitirince öyle hızlı kaçtı ki, yaşlı nine gözleriyle zor takip edebildi.

O zaman koca nine artık oturduğu yerde kalamadı; usulcacık kapıya gitti, cini gözetlemek üzere tulumbanın gölgesine saklandı. Cini görüp oyuna katılan biri daha vardı: Evin kedisi. O da oda duvarına doğru süzüldü, ışık demetinin gerisine sindi. Bu soğuk mart gecesinde epey bir zaman beklediler. İhtiyar kadın artık geri dönmeyi düşünüyordu; tam o sırada avlunun taşlığında bir tıkırtı duydu ve cinin ayaklarının ucuna basa basa geri geldiğini gördü. Az önceki gibi elleri gene doluydu. Üstelik taşıdığı şeyler kıpırdanıyor ve incecik incecik sesler çıkarıyordu. Kadıncağız o zaman cinin, sincabın fındık korusunda kalan yavrularını aramaya gittiğini ve açlıktan ölmesinler diye, onları alıp kafese taşıdığını anladı.

Cin onun varlığını sezmişe benziyordu. Kadıncağız da onu

korkutmamak için kımıldamadan olduğu yerde duruyordu. Cin elindeki yavrulardan birini yere bırakıp, ötekiyle kafese tırmanacağı sırada, kedinin yeşil gözlerinin bir karış ötesinde parıldadığını gördü. Bir an iki yavru, hareketsiz ve kararsız kaldılar. Sonra cin çevresine bakındı ve yaşlı nineyi fark etti. Fazla düşünmeden ihtiyar kadına doğru koştu, yavrulardan birini ona uzattı.

Kadıncağız kendine gösterilen bu güvene kayıtsız kalmadı. Eğildi, yavru sincabı aldı; cin öbür yavruyu kafese taşıyıp da, ona bıraktığını almak üzere yanına gelinceye kadar, onu kucağında tuttu.

Ertesi sabah, çiftlik halkı kahvaltı etmek için bir araya geldiklerinde, ihtiyarcık geceleyn gördüğü şeyleri anlatmaktan kendini alamadı.

Tabii hepsi onu alaya aldı ve rüya görmüş olduğunu ileri sürdüler. Senenin bu vaktinde yavru sincap olur muydu?

Fakat koca nine söylediğinde diretiyordu, inanmazlarsa gidip kafese bakmalarını söyledi. Gittiler. Bir de ne görsünler! Ot yatağın üstünde, daha gözleri tam açılmamış, tüyleri çıkmamış, olsa olsa üç dört günlük dört sincap yavrusu yok mu?

Çiftlik sahibi bunu görünce:

— Bu iş nasıl oldu bilmem ama, dedi, bundan utanarak almamız gereken bir ders var...

Sonra sincapla yavrularını kafesten çıkarıp, yaşlı kadının önlüğüne koydu.

— Al nine, dedi, bunları fındık korusuna götür ve saliver.

İşte gazetelere kadar geçen, birçoklarının akıl erdiremeyip, uydurmaca olduğunu ileri sürdükleri olay buydu.

ÖVEDSKLOSTER KORULUĞUNDA

Kazların tilkiyi alaya alıp eğlendikleri bütün bir günü Nils, terk edilmiş bir sincap yuvasında uyuyarak geçirdi. Akşama doğru uyandığında huzursuzdu.

— Beni eve gönderecekler, dedi kendi kendine. Anneme babama görünmekten kurtulamayacağım.

Fakat Vombsjö Gölü'nde yıkanmakta olan kazları bulmaya gittiğinde, kimse ona gitmekten söz etmedi.

— Herhalde beyaz kazın bu akşam beni götüremeyecek kadar yorgun olduğunu düşünüyorlar, diye geçirdi aklından.

Ertesi sabah, kazlar güneş doğmadan çok önce, ilk şafakla uyanmışlardı.

Nils, yaban kazlarının kesin olarak kendilerini göndereceklerini sandı. Fakat garip şey. Beyaz kazla birlikte, sabah gezintisinde peşlerine takıldıkları halde, yaban kazları ses etmediler.

Yaban kazlarının onu aç karnına yola çıkarmak istemediklerini düşündü. Eh, öyle de olsa kâr kârdı. Annesi ve babasıyla buluşmasını geciktiren her anın keyfini çıkarıyordu.

Yaban kazları Övedskloster malikânesinin üstünden geçtiler. Malikâne muhteşem koruluğuyla birlikte, gölün doğusunda yer alıyordu. Büyük bir şatosu; taş döşeli duvarlar ve küçük kulübelerle çevrili büyük bir avlusu; yeni budanmış gürgen fidanlıkları, havuzlarla, çeşmelerle, koca ağaçlarla, çimenliklerle donanmış çardaklı yolları olan ve kenarlarını ilkbahar çiçeklerinin süslediği eski bir bahçesi vardı.

Sabahın erken vakti, yaban kazları üzerinden geçerken malikânede daha kimsecikler kalkmamıştı. Kazlar bundan tamamen emin olduktan sonra, köpeğin kulübesine doğru alçaldılar ve:

— Bu küçük kulübenin adı ne? Bu küçük kulübenin adı ne? diye bağırdılar.

Bekçi köpeği hemen yuvasından dışarı fırladı ve havaya doğru havlamaya başladı:

— Hav, hav! Ne dediniz, ne dediniz? Küçük kulübe mi? Aylâk serseriler. Allah'ın yoksulları. Koca bahçeyi, limonlukları, mermer heykelleri de mi görmediniz? Küçük kulübe hal Ne zamandan beri kulübelerin gürgen koruları, fındık bahçeleri, meşe koruları, yeşil çimenleri, çam ağaçlarıyla kaplı, içinde karacaların kaynaştığı fundalıkları olan korulukları var, ha? Hav, hav! Siz buna kulübe diyorsunuz öyle mi? Dolayısıyla bir köy büyüklüğünde toprağa sahip kulübe mi olurmuş? Ken-

dine alt bir kilisesiyle, papazevi, bunca çifti çubuğu, çiftlikleri, ortakçıya verilen toprakları, gündelikçileri için özel evleri olan kulübeyi dünyanın neresinde gördünüz siz? Hav, hav. Kulübeymiş: Bu kulübe var ya, bu kulübe Skanya'nın en büyük topraklarına sahiptir. Yoksul dilenci sürüsü sizi! Bu bulduğunuz yerden etrafa baktığınızda sizin kulübe dediğiniz bu yere ait olmayan bir tek karış toprak göremezsiniz. Hav, hav, hav!

Köpek bu nutku ara vermeden, hattâ soluk almadan çekmişti. Yaban kazları, o soluğu tıkanıp da, sözü aralayınca kadar avlunun üstünde süzöldüler. Sonra da bağırıldılar:

— Ne kıziyorsun yahu? Biz şatonun değil, senin yuvandan söz ettikti.

Bu alayı duyunca çocuk, önce çok güldü. Sonra düşünceye daldı, yüzünün ifadesi değişti.

— Düşün bir kere, dedi kendi kendine, kazlar Laponya'ya kadar onlarla gitmeme razı olsalar, kimbilir daha ne şakalaşmalara tanık olurdu. Şu durumum içinde böyle bir gezi, benim için büyük bir nimet olurdu!

Yaban kazları yine yola düştüler ve eşeleyip toprakta kalan bitki köklerini yemek üzere, şatonun doğusundaki geniş tarlalardan birine indiler. Bu onların saatlerce zamanını aldı. Bu sırada Nils, yandaki büyük koruluğa daldı, fındık ağaçları gördü; üstlerinde yanlışlıkla unutulup toplanmayan fındık kalmış mı diye aramaya koyuldu. Ama ikide bir akli yaban kazlarının Laponya'ya yapacakları yolculuğa takılıyordu. Kazların peşine takılıp ta oralara gitmek, kimbilir ne zevkli olurdu. Şüphesiz bazı defalar açlığın ve soğuğun acısını çekecekti ama, buna karşılık, ne görülecek iş, ne de okunacak dua kitabı olacaktı.

Korulukta dolaşıp dururken yaşlı sürübaşı yanına gelip, yiyecek bir şey bulup bulmadığını sordu. İ, ih! Hiçbir şey bulamamıştı. O zaman kaz ona yardıma koyuldu. Gerçi o da fındık bulamadı ama, bazı yaban yemişleri bulup ona verdi. Öğlen bunları büyük bir iştahla yedi. Bir yandan da eğer annesi, ciğ balık ve kar altında kalmış yaban yemişleriyle beslendiğini duysa, ne derdi, diye düşünüyordu.

Kazlar karınlarını epey doyurduktan sonra yine göle döndüler, öğleye kadar vakitlerini oyun oynamakla geçirdiler. Yaban kazları evcil beyaz kazı yarışmaya davet ettiler. Uçma, yüzme, koşma gibi yarışmalardı bunlar. Genç erkek kaz boşu-boşuna bütün gücünü harcıyor, çok daha çevik olan yaban kazları her keresinde onu altediyordu. Yarış sırasında oğlan hep evcil kazın sırtında oluyor, onu yüreklendiriyor, bu işten diğerleri gibi kendi de büyük bir zevk alıyordu. Bağışmalar, gülmeler, takılmalar gırla gidiyordu. Şato halkının onları duymaması, şaşılacak şeydi.

Yaban kazları yeterince oynadıktan sonra, gölün ortasına uçtular ve bir iki saat dinlenmek üzere buzların üstüne indiler. Öğle sonrası da, sabahki gibi geçti: Kazlar önce birkaç saatlerini ot kökü arayıp yemekle geçirdiler, sonra yıkanıp, buz tabakasının kenarında oyun oynadılar. Ta güneş batana kadar. Sonunda uyku saati gelip çattı.

Nils beyaz kazın kanatlarının altına gömülürken:

— Tam bana göre hayat, dedi. Ne yazık ki yarın geri gönderecekler.

Uykuya dalmadan önce, kazların peşisıra gitmekle kazanaacağı şeyleri yeniden düşündü. Bir kere tembelliğini yüzüne vurup, kimse onu azarlamayacaktı. Bütün gün boyunca elini hiçbir işe değdirmeden, başıboş dolaşabilecekti. Tek kaygısı yiyecek bir şeyler bulmak olacaktı. Fakat karnını doyurmak için artık o kadar az şeye ihtiyaç vardı ki, bunu sağlaması hiç de güç olacağına benzemiyordu.

Ertesi gün çarşambaydı. Oğlancık, geri ha gönderdiler, ha gönderecekler havasındaydı ama, kazlardan hiçbir ses çıkmadı. O gün de bir önceki gibi geçti. Yaban hayatına gitgide daha çok ısınıyordu. Koca Övedsklaster ormanı, tek başına kendininmiş gibi geliyordu ona. Bir de küçük basık evini, memleketinin dama dama tarlalarını özlemese, istediği hiçbir şey yoktu.

Yavaş yavaş kazların onu da yanlarında alıkoyacakları umuduna kapılmaya başladı ama perşembe günü bu umudunu yine yitirdi.

O gün de, diğer günler gibi başladı. Kazlar geniş tarlalara

doğru uçtular. Çocuk da besin aramak için koruluğa daldı. Bir süre sonra yiyecek bir şey bulup bulmadığını sormak için Akka yanına geldi. Hiçbir şey bulamadığını öğrenince, ona bütün taneleri üstünde duran bir kimyon sapı verdi.

Çocuk yedikten sonra, Akka ona, ormanda pek ihtiyatsızca dolaştığını söyledi. Bu kadar küçücük bir varlığın nice düşmanı olurdu, biliyor muydu bunu? Yok, değil mi! O zaman Akka bir bir saymaya başladı.

Ormanda dolaşırken önce tilki ve sansardan sakınmak lâzımdı. Göl kıyısında da, su samurlarını aklından çıkarmamalıydı. Taş duvarların üstüne tüneyince, gelincikle karşılaşmak tehlikesi vardı. En ufak bir delikten geçebilirdi bu nâlet yaratık. Bir ot yığınının üstüne yatmak mı istiyordu canı, önce altında kış uykusuna yatmış bir engerek yılanının olup olmadığına iyice bakması gerekecekti. Açık tarlalara vurduğu zaman da, göklere otağ kurmuş kartalları, şahinleri, aladoğanları, atmacaları gözden ırak tutmamak lâzımdı. Fındık bahçelerine girince işin içinde paçayı çokırkuşuna kaptırmak tehlikesi vardı. Saksavaşanlarla kargalara gelince, her yeri tutmuşlardı. Onlara hiç güvenmemek daha doğruduydu. Karanlık düşer düşmez, sinsi sinsi uçan koca baykuşların, puhuların yaklaştığını anlamak için, kulakları dört açmak gerekirdi. Bu baş belâları öylesine ses çıkarmadan uçarlardı ki, ta tepende bitmeden sesini bile duyamazdın.

Hepsi de onun ölümüne susamış bunca varlığın adını işitince, bunca belâyı savuşturmak Nils'e imkânsız gözüktü. Onu bunca ürküten, ölümün kendisi değil, yenerek ölmek, bir başka varlığın dişleri arasında can vermek korkusuydu. Bunlardan nasıl korunabileceğini sordu Akka'ya.

Akka da ona, ormandaki ve tarlalardaki küçük hayvanlarla sincaplar, tavşanlar, serçeler, iskete kuşları, ağaçkakan ve tarla kuşlarıyla arayı iyi tutmasını öğütledi. Onlarla dost olursa, tehlikeleri önceden haber verebilecekler, onu barınaklarından yararlandırabilecekler ve hattâ ortak savunma için gücüne girebileceklerdi.

Ama evdeki hesap çarşıya uymadı. Öğleden sonra oğlan-

cık kendine verilen öğütü tutup, korunma konusunda yardımını istediği sincap Sirle tarafından geri çevrildi.

— Ne benden, ne de öteki küçük hayvanlardan hiçbir yardım bekleme, dedi Sirle. Ben senin kaz çobanı Nils olduğunu bilmiyor muyum sanıyorsun? Geçen yıl kırlangıçların yuvasını yıkan, sıgırcık kuşlarının yumurtalarını kıran, karga yavrularını yuvalarından alıp çamura atan, tuzak kurup karata-vukları yakalayan, sincapları kafeslere kapatan sen değil miydin? Kendi başının çaresine kendin bak. Bir araya gelip seni buralardan kovmadığımızı, geldiğin yere dönmek zorunda bırakmadığımızı şükret sen...

Eskiden olsa oğlan böyle bir sözü, imkânı yok cezasız bırakmazdı. O zamanlar kaz çobanı Nils'ti o. Ama şimdi... Yaban kazlarının, onun, bir vakitler insafsız, haylaz birisi olduğunu öğrenmelerinden çekiniyordu. Geriye gönderilmek korkusuyla, onlarla birlikte olduğundan bu yana, hiç kimseye en ufak bir kötülüğü dokunmamıştı. Gerçi, bunca ufaldıktan sonra, istese de eskisi kadar çevresine zarar veremezdi. Ama gene de, içinden gelse, birkaç kuş yumurtası filân kırabilirdi. Ama yok. Uslanmıştı artık. Kazlarının kanadından bir tek tüy bile koparmamıştı. Ağzından kötü bir lâfın çıktığını kimse duymamıştı. Her sabah Akka'ya günaydın demek için, başından takkesini çıkarıyor, onu selâmlıyordu.

Perşembe günü, sabahtan akşama kadar, «ne yapsam da, yaban kazları beni de yanlarında Laponya'ya götürseler» diye düşündü durdu. Akşam Sirle'nin karısının yakalandığını, yavrularının ise açlıktan ölmek üzere olduklarını öğrendi. Onların yardımına koşmaya karar verdi ve bunu da daha önce anlattığımız şekilde başardı.

Cuma günü koruluğa girdiğinde, böğürtlen dallarına konmuş ispinozların, her yanda merhametsiz avcılarının Sirle'nin karısını nasıl kaçırdığını ve kaz çobanı Nils'in, insanlar arasında kendini tehlikeye atarak, sincap yavrularını annelerine nasıl taşıdığını anlata anlata öttük'ærini duydu.

— Övedskloster Parkı'nda şimdi şu küçücük parmak çocuktan, hani bir zamanlar, kaz çobanıyken herkesin yüreğine korku salan Nils Holgersson'dan daha fazla sevilen biri var

mı? diyordu ispinozlar. Bundan böyle, sincap Sirle ona fındık verecek, tavşanlar onunla oynayacak, tilki Smirre yaklaşacak olursa karacalar onu sırtlarında kaçırarak, iskete kuşları atmacanın geldiğini haber verecek, serçeler ve tarla kuşları ona övgüler düzüp, türküler yakacaklar.

Cocuk, Akka'nın ve diğer yaban kazlarının ispinozların türküsünü duyduklarından emindi. Ama cuma, bütün gün, onu yanlarında alıkoyacaklarına dair ağızlarından bir tek kelime çıkmadı.

Cumartesine kadar, kazlar, tilki Smirre tarafından rahatsız edilmeksizin, Övedskloster Gölü dolaylarından azıklanıp doğrultular. Fakat cumartesi sabahı tarlalara geldiklerinde, bizimki onları gözetledi ve hangi tarlaya gittilerse kök yolmalarına vakit kalmadan başlarında bitti. Akka onun kendilerini rahat bırakmayacağını anlayınca, ani bir kararla, sürüsü ardında havalandı. Fars fundalıklarının, Linderod yaylalarının üstünden geçip, epey bir yol aldılar. Kafile, Baltık kıyılarında, Vittskövle dolaylarına gelinceye kadar, mola vermeden yoluna devam etti.

Günlerden pazardı. Nils cin haline geldikten bu yana tam bir hafta geçmişti ve hep öyle ufacak kalmıştı.

Zaten bu durumdan huzursuzluk duyar gibi bir havası da yoktu artık. Öğleden sonra, su kıyısında, gür bir söğüt ağacının üstüne tünedi. Kamıştan yaptığı kavalını öttürerek vakit geçirdi. Bütün çevresini, çalılıkları tıklım tıklım ispinozlar, isketeler, saka kuşları doldurmuştu. Onun çalmaya çalıştığı havaya uyarak kuşlar da ötüyor, çığırıyorlardı. Ama Nils bu işte hiç de becerikli değildi. Öylesine berbat çalıyordu ki, tabiatın bütün küçük ustalarının tüyleri diken diken oluyor, bağıyorlar, umutsuzca kanat çırpıyorlardı. Beceriksizliği karşısında, onların gösterdiği bu içten tepki, Nils'i o kadar eğlendirdi ki, sonunda kavalını elinden düşürdü.

Sonra yeniden çalmaya başladı. Gene çok kötüydü. Bütün küçük kuşlar yakınmaya başladı.

— Bugün her zamankinden de berbat çalıyorsun Parmak Çocuk, dediler ona, yanlışsız tek bir ses bile veremedin. Aklin burda değil senin; ha, ne dersin?

— Evet, aklım başka yerde, diye cevap verdi çocuk. Doğruydu, akli başka yerdeydi: Hep kazların daha ne kadar kendisini yanlarında alıkoyacaklarını düşünüyordu.

Birden kavalını attı, yere atladı. Akka'nın ve diğer kazların düzgün bir sıra halinde, kendine doğru gelmekte olduklarını fark etmişti. Ağır ağır, kurularak yürüyorlardı. Nihayet kendisi hakkında kesin bir karara varmışlardı demek. Hallerinden bu anlaşılıyordu.

Kafile durunca sözü Akka aldı:

— Benim davranış tarzım karşısında şaşkınlığa düşmekte haksız değilsin Parmak Çocuk! Tilki Smirre belâsını başımızdan savdığında sana bir teşekkür bile etmedim. Ama ben duyduğum minneti lâftan çok davranışla ödemeyi severim. Bunun için ben de sana bir iyilikte bulunayım istedim. Seni büyüleyen cine bir haberci yolladım. İlk anda, seni eski haline sokmanın lâfını bile ettirmemiş. Ama ben haber üzerine haber yollayarak, senin bizler arasında ne iyi tabiatlı biri haline geldiğini ona anlattım. Sanunda evine döndüğünde seni tekrar insan kılığına sokacağı haberini yolladı.

Yaban kazı söze başladığında çocuk ne kadar sevinmişse, lâfını bitirdiğinde de o kadar üzülmüştü. Tek kelime etmedi, başını çevirdi ve ağlamaya başladı.

— Bu da ne demek oluyor? dedi Akka. Bundan daha değerli ne sunmamı bekliyordun.

Aklı fikri geçirdiği tasasız günlerde, neşeli şakalaşmalar da, maceralarda, sonsuz hürriyette, yeryüzünden fersah fersah yukarıda yapılan yolculuklarda olan Nils, bunlardan vazgececeğini düşündükçe, üzüntüsünden, tam deyimiyile, hüngür hüngür ağlıyordu.

— Benim istediğim insan haline sokulmak değil, dedi, sizinle Laponya'ya gelmek!

— Beni iyi dinle, dedi Akka, sana bir şey söyleyeceğim. Cinin kafası sana bozuk hâlâ. Yapacağı bu iyillği şimdi geri çevirirsen, korkarım aynı şeye onu bir kere daha razı etmen hayli güç olacak!

Garip şey. Bu oğlan bütün ömrünce kimseyi sevmemişti. Ne annesini sevmiştii, ne babasını... Ne öğretmenini, ne sınıf

arkadaşlarını... Ne de komşu çiftliklerin çocuklarına bir yakınlık duymuştu. Ona yaptırmak istedikleri her şey; iş, oyun, bütün bunlar sıkıcı gelmişti. Onun için ne kimsenin eksikliğini duyor, ne de içten, yürekten kimseyi özlerdi.

Bu yeryüzünde şöyle böyle anlaşabildiği iki kişi yalnızca çoban kız Asa ile, küçük Mats olmuştu. Onlar da kendisi gibi tarlalarda kaz güderekle hayat süren çocuklardı. Ama onlara bile sahici bir sevgiyle bağlı olmaktan uzaktı.

— İnsan haline sokulmak istemiyorum, istemiyorum, diye hıçkırarak haykırdı çocuk, sizlerin peşisıra Laponya'ya gitmek istiyorum. Sırf bunun için bütün bir hafta boyunca uslu uslu bekleyip durdum.

— Bizimle istediğin kadar uzaklara gelme isteğine karşı koyacak değilim, dedi Akka, fakat önce iyice düşün. Belki evine dönme daha hayırlıdır. Olur a! Bir gün verdiğin bu karardan pişmanlık duyarsın.

— Hayır, dedi çocuk. Hiçbir zaman pişmanlık duymam. Sizin yanınızda olduğum kadar, bütün ömrüm boyunca mutlu olmadım ben.

— Peki öyleyse, nasıl istersen öyle olsun.

— Teşekkür ederim, dedi Nils.

Öylesine mutluymuştu ki, az önce üzüntüsünden döktüğü göz yaşlarının yerini, şimdi de sevinçten döktükleri almıştı.

IV

GLIMMINGEHUS

KARA FARELERLE BOZ FARELER

Skanya'nın güneyinde, denize hayli yakın bir yerde Glimmingehus adlı eski bir şato yükselir. İri, yüksek, yekpare taştan yapılmış, sapasağlam bir binadır bu. Ovada millerce uzaktan hemen göze çarpar. Sadece dört kat olarak yapılmıştır ama, öylesine iridir ki, avlu içine inşa edilmiş, bildiğimiz bir köylü evi, yanında oyuncak bir kulübe kadar kalır.

Şatonun dış ve iç duvarları, kemerleri öylesine kalın yapılmıştır ki, âdeta içine başka bir şey sığmaz sanırsınız. Merdivenleri dar dar, sofaları küçük ve odaları az sayıdadır. Duvarların sağlamlığı azalmasın diye, üst katta çok az pencere vardır. Zemin kattaki birkaç mazgal deliğine ise, zaten pencere denemez. Savaşların olduğu eski çağlarda insanlar, böyle sağlam bir binaya gömüldü mü, kara kış günü sırtına kürkünü geçiren bir adamın içini dolduran güven hissini duyarlarmış. Ama çağımız barış çağı artık. Kimse eski şatoların taştan yapılmış, loş ve soğuk odalarında yaşamak istemiyor. Koca Glimmingehus Şatosu'nun eski sakinleri de, binayı çok önce terk edip, güneş gören, havadar evlere taşınmışlar.

Nils Holgersson'un kazların peşinde oraya buraya dolaştığı sıralar, Glimmingehus'ta insan namına kimse yoktu. Bununla birlikte şato, hiçbir zaman bütün bütüne boş kalmıyor-

du. Çatısında, her yaz şatoda konaklayan iki kişilik bir leylek ailesinin yaptığı koca bir yuva vardı. Tavanarasında iki puhu kuşu yaşardı. Duvarlardaki gizli dehlizlere yarasalar tünemişti. Mutfağın ocağına yaşlı bir kedi yerleşmişti. Mahzenlerdeyse, artık nesli tükenmek üzere olan kara farelerden birkaç yüzü bannırdı.

Aslında fare denilen yaratığa diğer hayvanlar da pek itibar etmezler. Ama Glimmingehus'un kara farelerine gelince iş değişir; onlar düşmanlarına karşı verdikleri savaşta büyük kahramanlıklar göstermişler, ırklarının başına gelen korkunç felâket önünde yılmadan direnmişlerdi. Bu fareler bir zamanlar çok kalabalık ve çok güçlüydüler. Ama şimdi soyları tükenmekteydi. Çok uzun yıllar boyunca, Skanya'ya hattâ bütün ülkeye söz geçirmişlerdi. Mahzenlerde, tavanaralarında, kilerlerde, ambarlarda, fırınlarda, ağıllarda, ahırlarda, kiliselerde, şatolarda, değirmenlerde, tasfiyehanelerde, insanların yaptığı bütün binaların içlerinde hep onlara rastlanırdı. Ama şimdi... Her yerden kovulmuş, aşağı yukarı tamamen imha edilmişlerdi. Şurda burda, boş ve ıssız yerlerde, arasıra bir ikisinin görüldüğü olurdu. Sadece Glimmingehus Şatosu'nda hayli kalabalık bir nüfusa sahiptiler.

Bir hayvan nesli mi tükeniyor? İlk akla gelen, bu işte insan oğlunun parmağı olduğudur. Genel olarak doğrudur da bu. Fakat kara farelerin imhasında böyle olmadı. Şüphesiz insanlar da onlara savaş açtılar. Açtılar ama, pek semeresini alamadılar. Kara farelerin kökünü kurutan, kendi hısımları, boz fareler oldu.

Bu boz fareler, kara fareler gibi, ne zaman geldikleri bilinmeyen, buranın yerlisi olmuş hayvanlardan değildi. Öncü kollar bundan bilemedin yüz yıl kadar önce, Lübeck'ten bir gemiyle gelmiş, Malmö'ye ayak basmıştı. Pek zavallı, pek yoksul şeylerdi. Bu liman şehrinde, köprü atlarında, iskele kazıklarının birinden ötekine yüzüp, suya atılan süprütülerle nevaleyi doğrultuyor, sefil bir hayat sürüyorlardı. Kara farelerin egemenliği altında bulunan şehrin içlerine dalmayı göze alamıyorlardı.

Gel zaman git zaman, bunların sayıları arttı. O vakit, da-

ha cüretli hale geldiler. Kara farelerin terkettikleri birkaç vi-rane eve yerleşmekle işe koyuldular. Rızıklarını, çöplüklerde, çirkeflerde aramaya başladılar. Kara farelerin iltifat etmediği ne kadar mezbelelik varsa, hepsine üşüşüyorlardı. Sıkıntıya dayanıklı, azla yetinen, gözüpek varlıklardı. Sonunda kara fa-releri Malmö'den kovacak kadar kalabalıklaştılar. Çatıaralanı-nı, mahzenleri, kilerleri, bir bir onların ellerinden koparıp al-dılar. Açlıkla başbaşa bıraktıkları kara fareleri ya teslim olma-ya zorladılar, ya da öldürdüler. Savaş, gözlerini korkutmuyor-du onların.

Malmö'yü ele geçirdikten sonra, küçüklü büyüklü boylar halinde ülkenin istilâsına giriştiler. Kara farelerin; onların baş-larına belâ kesilecek kadar üreyip çoğalmalarına imkân ver-meden, birleşip hepsinin kökünü kazıyacak bir savaşı niçin açmadıklarını anlamak güç doğrusu. Herhalde iktidarlarından öylesine emindiler ki, bir gün onu ellerinden kaçıracaklarını düşünmüyorlardı bile. Hiç oralı olmadan, oldukları yerde du-ruyorlardı. Oysa aynı sırada boz fareler çiftlik çiftlik, köy köy, şehir şehir hâkimiyeti ele geçiriyordu. Kara fareler açlığın zo-ruyla, adım adım gerilemeye, yerlerinden yurtlarından olmaya başladılar. Nesilleri tükenmeye yüz tuttu. Koca Skanya'da tek bir yeri ellerinden kaçırmamayı bilebildiler; Glimmengehus'u.

Yaşlı şatonun duvarları öylesine kaviydi ve öylesine az ge-çit veriyordu ki, kara fareler kimseyi içeriye sokmamayı ba-şardılar. Yıllar yılı, kuşatmacılarla dayananlar arasındaki sa-vaş gecedен geceye sürdü gitti. Kara fareler bannaklarını kah-ramanca savunuyor, gözleri ölümü görmeksizin vuruşuyorlar-dı. Eski şato sayesinde savaşı zaferle sonuçlandırdılar.

Şunu da saklamamak gerekir: Güçlü oldukları sıralar ka-ra fareler, şimdi boz fareler nasılsa tıpkı öyle, bütün diğer ya-ratıkların nefretini üstlerine çekmişlerdi ve bu hiç de haksız yere değildi. Zamanında onlar da zindanlarda zincire vurul-muş, zavallı mahkûmlara saldırmışlar, doymak bilmez bir aç-gözlülükle ölüleri didiklemişler, bir yoksulun izbesindekl son şalgamı çalmışlar, uyuyan kazların ayaklarını kemirmişler, ta-vuk kümeslerini basarak, yumurtalarını, civcivleri kapıp kaç-mışlar, kısacası, ellerinden gelen kötülüğü artlarına koyma-

mışlardı. Ama feleğin sillesini yemelerinden sonra, sanki her şey unutuldu. Bir ırkın, düşmana karşı, bunca zaman kendini savunmasını bilen son temsilcileri olarak, herkesin hayranlığını kazandılar.

Glimmengehus malikânesini ve bütün çevresini ele geçiren boz fareler, şatoyu düşürmek için fırsat kollayarak, savaşı hep sürdürdüler. Ülkenin geri kalan her yerinde egemenliklerini kurmuş olan boz farelerin, Glimmengehus şatosundaki bir avuç kara fareyi rahat bırakacakları düşünülebilirdi. Ama onlar hiç de bu fikirde değildi. Sorarsanız, kara fareleri yemenin kendileri için bir onur meselesi olduğunu söylüyorlardı. Ne var ki, onları yakından tanıyanlar, aslında bunun, Glimmengehus şatosunun insanlar tarafından tahıl ambarı haline konmasından ileri geldiğini çok iyi biliyordu. Boz fareler burasını ele geçirmeye onun için can atıyordu.

LEYLEK

Pazartesi, 28 Mart

Vombsjö çölünün buzunda ayakta uyumakta olan yaban kazları, bir sabah, erken bir vakitte, gökten gelen keskin bir bağırtıyla uyandılar:

— Gugurigug, guguriguk, diyordu ses, ben turna Üçsorguç, yabankazı Akka'yı ve sürüsünü selâmlarım. Büyük turna şenliğinin yarın Kullaberg'de yapılacağını haber vermeye geldim.

Akka hemen boynunu uzattı ve cevap verdi:

— Selâm turnalar, sağolun! Selâm turnalar, sağolun!

Turnalar uçmaya devam ettiler, ama daha uzun süre tarlaların ve ormanların üstünden, uzaktan uzağa sesleri geldi:

— Üçsorguç, turnaların büyük şenliğinin yarın yapılacağını bildirmekle onur duyar.

Bu haber yaban kazlarını çok sevindirdi.

— Talihin varmış, dediler iri beyaz kaza, turnaların büyük şenliğini göreceksin.

— Turnalar şenliği görülmeye degecek kadar güzel demek?

— Tasarlayacağın kadar, diye cevap verdi yaban kazları.

— Yarın biz Kullaberg'de bulunduğumuz sırada Parmak Çocuğun başına bir hal gelmemesi için, ne yapmalı ki? Ne dersiniz? diye sordu Akka.

— Parmak Çocuk asla yalnız kalmaz, dedi genç kaz. Eğer turnalar onu şenliklerine almazlarsa, ben de gitmem.

— Kullaberg'deki hayvanlar arası toplantılara, tek bir insan katılmamıştır bugüne kadar, dedi Akka. Parmak Çocuğu oraya götürmeye cesaret edemem doğrusu. Ama bu konuyu daha sonra konuşuruz. Önce kafamızı yiyecek bir şeyler bulmaya işletmemiz lâzım.

Akka hareket işareti verdi. Smirre yüzünden, bu sefer de sürüsünü uzaklara taşıdı. Kazlar ancak Glimmingehus'un güneyindeki sulak çayırlara gelince inişe geçtiler.

Nils, bütün gününü, bu gölcüğün kıyısına oturup, kaval çalarak geçirdi. Onu turnaların şenliğine götürmek istemedikleri için aksiliği üstündeydi. Ne evcil kaza, ne de diğerlerine lâf etti.

Akka'nın kendisine güvenmemesi onu yüreğinden yaralamıştı. Kendisi gibi bir çocuğun, sırf şu gariban yaban kazlarıyla yolculuk etmek uğruna insan haline sokulmaktan bile vazgeçtiğini görünce, içinden onlara karşı artık hiçbir kötülük geçiremeyeceğini anlamaları lâzımdı. Onların yanında kalmak için herşeyini feda etmişti. Buna karşılık, en olağanüstü şeyleri kendisine göstermek de onlara düşerdi.

— Düşündüğümü, söylemeliyim onlara, diye homurdandı ağzının içinden.

Ama bu konuda daha bir karara varamadan saatler geçti. Belki insana garip gelir ama, yaşlı sürübaşına karşı içinde bir saygı hissi uyanmıştı. Onun iradesine karşı gelemiyordu.

Kazların otladığı sulak çayırın bir yanında geniş, taş bir duvar vardı. Akşam olup da, çocuk Akka'yla konuşmak için başını kaldırıncı, gözü önce bu duvara takıldı. Şaşkınlıktan hafif bir çığlık attı. Kazlar başlarını kaldırıp, gözlerini o yana çe-

viridiler. İlk anda, duvarı meydana getiren boz renkli taşların canlanıp, koşmaya başladığını sanırdınız. Ama hemen, bunun duvarın üstünden geçmekte olan fare sürüleri olduğunu anladılar. Hızla koşuyorlardı. Öyle kalabalık, öyle sık sıralar halindediler ki, epey bir zaman bunlardan duvarın taşları görünmez oldu.

Çocuk o kadar iri, güçlü kuvvetli halindeyken bile farelerden korkardı. Şimdi durum daha beterdı. Öylesine ufalmıştı ki, şimdi iki, bilemedin üç fare, rahatça hakkından gelebilirdi. Vücudunun ürperdiğini hissetti. İşin garibi, kazlar da farelerden aynı ürküntüyü duyar gibiydi. Hiç ses etmediler. Onlar geçtikten sonra, kanatları çamura batmış gibi silkindiler.

— Amma da çok boz fare, dedi Vassijaureli Yksi. Hiç hayra alâmet değil.

Nils, Akka'ya, Kullaberg'e giderken kendisini de götürmeleri gerektiğini söylemenin tam zamanı, diye düşündü. Ama kocaman bir kuşun gelmesi buna engel oldu.

Onu gördüğünüzde gövdesini, boynunu ve kafasını bizim beyaz kazdan ödünç aldığını sanırdınız. Ama bunun yanı sıra kocaman kara kanatları, upuzun kırmızı bacakları, küçük başı için fazlaca büyük sayılabilecek uzun ve kalın bir gagası vardı. Bu koca gaganın ağırlığıyla, başı öne düşüyor, bu da ona kaygılı, hüzünlü bir ifade veriyordu.

Akka, çarçabuk kanadındaki tüylerini düzeltti. Boynunu sallayarak leyleği uzun uzun selâmladı ve ona doğru ilerledi. Skanya'da şimdiden leylek görmek onu çok şaşırtmadı. Çünkü ilkbahar gelince erkek leyleklerin, dişilerini henüz Baltık Denizi'ni geçme zahmetine sokmadan, erkenden yola çıkıp, yuvanın kıştan çok zarar görüp görmediğini anlamaya geldiklerini bilirdi. Onu aşıl şaşırtan, leyleğin kendi yanlarına gelmiş olmasıydı. Çünkü leyleklerin genellikle kendi cinslerinden başkasıyla pek alışverişleri olmazdı.

— Umarım ki, yuvanızı pek harap halde bulmadınız, bay Ermenrich, dedi Akka.

Leyleklerin ancak bir dertleri olduğu zaman ağızlarından lâf çıktığını söyleyenlerin, hiç de haksız olmadıkları bu soruyla bir kere daha ortaya çıktı. Leylek öyesine dertliydi ki, kell-

meleri zor toparlayabiliyordu. Kısık sesle, yavaş yavaş konuşmaya başlamadan önce, uzun bir süre, gagasıyla anlaşılmasız sesler çıkardı. Her şeyden yakınıyordu: Kışın fırtınalar Glimmingehus Şatosu'nun damındaki yuvasını yerle bir etmişti; bugünlerde Skanya'da yiyecek bir şeyler bulmanın imkânı yoktu. Skanyalılar gitgide ona ait şeylere el koymaya başlamışlardı. Sulak çayırları kurutuyor, bataklıkları sürüyorlardı. Şeytan şu ülkeyi bırak, bir daha gelme, diyordu.

Leylek sızlandıkça, bunca yerde kendine ne sığınacak bir yer, ne de koruyucu birini bulabilen yaban kazı Akka'nın içinden, «sizin kadar talihli olsaydım, yakınmaya utanırdım bay Ermenrich. Siz ki başına buyruk bir yaban kuşusunuz; buna rağmen insanlarla aranız süt liman. Ne bir Allah'ın kulu üstünüze ateş açar, ne de kimse yuvarızdan yumurta çalar» demek geçti. Ama bu düşündüklerini kendine sakladı. Ona sadece, yapıldığından beri kendisine ve ailesine yuvalık eden bir evi bırakıp gideceğine pek inanamadığını söyledi.

Leylek birden, kazlara Glimmingehus Şatosu'na doğru yol alan boz fareleri görüp görmediklerini sordu. Akka'dan evet cevabını alınca, bay Ermenrich ona, yıllar boyu şatolarını savunmuş olan yiğit kara farelerin hikâyesini anlattı.

— Ama, dedi sonunda içini çekerek, bu gece Glimmingehus Şatosu düşecek ve boz farelerin egemenliği altına girecek.

— Niye bu gece, bay Ermenrich? diye sordu Akka.

— Bu gece kara fareler, diğer bütün hayvanların da orada olacaklarını sanıp, Kullaberg'e gitmek üzere yola çıktılar. Fakat gördüğümüz gibi, boz fareler evlerinde kaldılar. Şimdi şatoya karşı bir huruç hareketine girişmek amacıyla toplanıyorlar. Oysa şatoda yerlerinden kalkıp Kullaberg'e kadar gitmekten bile âciz birkaç kara fareden başka şatoyu savunacak kimse kalmadı. Zaferi boz fareler kazanacak. Ama ben yıllarca kara farelerle yaşadım. Şimdi onların düşmanlarıyla bir arada olmak bana zor gelecek.

Akka, boz farelerin davranışına kızan leyleğin, içini dökme için kendine geldiğini iyice anladi. Ama leyleklere yara-

şır bir davranış içinde, bu felâketi önlemek yolunda hiçbir şey yapmamıştı şüphesiz.

— Kara farelere haber ilettiniz mi, bay Ermenrich? diye sordu Akka.

— Hayır, hem neye yarar ki? Şato düşmeden gelecek vaktleri bile yok.

— Pek belli değil, bay Ermenrich, dedi Akka. Böyle bir hainliği önlemek için sanıyorum ki, ihtiyar bir kazdan âlâsı bulunamaz.

Bu sözleri duyunca leylek kafasını kaldırdı; gözlerini hayretle açarak Akka'ya baktı.

Gerçekten de, ihtiyar Akka'nın kavgada kullanacak ne gagası, ne pençeleri vardı. Üstelik bir gündüz kuşuydu; gece düşünce, istesin istemesin, uyur kalırdı. Oysa fareler, asıl gece savaşırlandı.

Ama Akka, kara farelerin yardımına koşmaya karar vermişti bir kere. Vassijorlu Yksi'yi çağırıp, kazları Vombslö'ye götürmesini emretti. Onun bazı bahaneler ileri sürdüğünü görünce, kesin bir sesle:

— Ne diyorsam onu yapmanız, sanırım, hepimiz için daha iyidir. Benim taş binaya kadar uçmam lâzım. Siz benimle gelerseniz, çiftlikteki insanların bizi görmemesi ve üzerimize ateş açmamaları imkânsız. Yalnız Parmak Çocuk benimle gelecek. Orda işime yarar benim; keskin gözleri var ve bütün gece uyanık kalabilir.

Çocuğun bugün inatçılığı üstündeydi; Akka'nın sözlerini işitince, büyük görünmek için elinden geldiği kadar doğruldu ve elleri arkasında, burnu bir karış havada ilerledi. Farelerle dövüşmek istemediğini söyleyecekti. Varsın Akka, başka yerlerden kendine bir arkadaş arasındı.

Fakat çocuk ortaya daha çıkar çıkmaz, leyleğe bir canlılık geldi. O ana kadar, leyleklerde alışlageldiği üzere, baş eğik, gagası boynuna dayanmış, öylece duruyordu. Şimdiyse, gırtlığının gerilerinden gülmeye benzer bir gurultu gelmişti. Birdenbire gagasını uzattı, çocuğu kaptığı gibi üç metre havaya kaldırdı. Bu oyunu ardarda yedi kere tekrarlardı. Ne ço-

cuğun cıyıklamalarına, ne de kazların tıslamalarına kulak veriyordu.

— Ne oluyor size bay Ermenrich? diye bağıırıyordu kazlar. Kurbağa değil o, bir insan bay Ermenrich.

Leylek sonunda çocuğu sağ salim yere bıraktı. Akka'ya dönerek:

— Ben Glimmingehus'a dönüyorum Akka ana, dedi. Bütün orda oturanlar, kendilerini yalnız bıraktığım için endişededir. Yaban kazı Akka'yla, bastıbacak Parmak Çocuk'un kendilerini kurtarmaya geleceğini öğrenince, emin olun, çok seviyecekler.

Leylek sözlerini bitirince kanatlarını açtı, yayından fırlayan bir ok gibi, çekti gitti. Akka, bay Ermenrich'in kendisiyle alay ettiğini çok iyi biliyordu ama, renk vermedi. Çocuğun leylek yüzünden kaybettiği tahta papuçlarını bulmasını bekledi. Sonra onu sırtladığı gibi, leyleğin peşisıra yola koyuldu. Oğlana gelince, hiç itiraz etmedi ve gitmek istemediğini belirten tek kelime çıkmadı ağızından. Leyleğe duyduğu hırsla burundan solumaktaydı. Bu kırmızı ayaklı, sırk bacaklı yaratık açıkça Nils'in, ufak olduğu için, bir işe yaramayacağını düşünmüştü demek. Ama ona Vestra Vemmenköglü Nils Holgerson'un ne işler kıvrabileceğini bir iyi gösterecekti.

Birkaç saniye sonra Akka, leyleğin Glimmingehus'un damındaki yuvasına kondu. Muhteşem bir yuvaydı bu. Bir kasnak üstüne yapılmıştı. Kat kat dallardan ve ot demetlerinden meydana geliyordu. Öylesine eskiydi ki, birçok ot, yosun türünden birçok bitki yuvada kök salmıştı. Anne leylek yumurtalarını ortadaki yuvarlağın içine yerleştirip kuluçkuya yattığı vakit, yalnız Skanya'nın büyük bir bölümünü seyredebilmekle kalmıyor, dam korukları ve yaban gülleri de gözlerinin önüne seriliyordu.

Daha ilk bakışta Akka'yla oğlan, evdeki her şeyin altüst olduğunu anladılar. Yuvanın kenarında iki puhu kuşu, kül renkli ihtiyar bir keçi, çoruğu çıkmış, dişlek, ağlamaklı yüzlü on kadar fare duruyordu. Ortalık güllük gülistanlıkken, bir arada oturup da sohbet edecek hayvanlar değildi şüphesiz bunlar.

İçlerinden hiçbiri, hoş geldin demek bir yana, başını kal-

dırıp da Akka'ya bakmamıştı bile. Hepsi aynı işle meşguldü; hepsi gözlerini kışın çıplaklaştırdığı tarlaların arasında bir görünüp bir kaybolarak yaklaşan uzun, boz renkli çizgilere dikmişlerdi. Kara farelerin ağızlarını bıçak açmıyordu. Derin bir umutsuzluğa gömülmüşlerdi. Ne kendi hayatlarını, ne de şatoyu savunabileceklerini açıkça anlamaktaydılar. Puhular tüyden gözlüklerini oynatıp, yuvarlak gözlerini fıldır fıldır döndürüyor, şom ve kekre bir sesle boz farelerin zalimliğinden. söz ediyorlardı. Onların da yuvalarını bırakıp gitmekten başka çareleri yoktu. Çünkü bu Allah'ın kahrı hayvanların ne yumurtalara, ne de kuş yavrularına rahat verdiklerini birçok yerden işitmişlerdi. Tekir kedi, böyle kurt sürüsü gibi şatoya üşüşüklerine göre, boz farelerin kendini de sağ bırakmayacaklarından emindi. Habire kara farelere çatıyordu:

— En güçlü savaşçılarınızın şatoyu bırakıp gitmelerine nasıl izin verirsiniz, nasıl yaparsınız bu aptallığı? diyordu. Nasıl olur da, boz farelere karşı boş bulunursunuz? Affedilecek hata değil bu.

Sayıları on, on iki kadar olan kara farelerden hiçbiri ağızını açıp da, ona cevap vermiyordu. Leylek, bütün can sıkıntısına rağmen, kediye lâf atmadan edemedi:

— Ne korkuyorsun kedi birader, dedi, baksana Akka anayla Parmak Çocuk şatoyu kurtarmaya geldiler. Bu işi başarmaklarından hiç şüphen olmasın. Ben şimdi huzur içinde yatmaya gidiyorum. Nasıl olsa, yarın sabah uyandıığımızda, Gllmingehus'ta bir tek boz fare kalmamış olacak.

Oğlan Akka'ya göz kırptı. Bu işaretiyle, leylek, yuvasının kenarında, tek ayak üstünde uyumaya başlayınca, kıcına tekme vurduğu gibi onu aşağıya itmek istediğini belirtmekteydi. Kaz bağırlarıyla onu sakin olmaya çağırırdı. Hiç kızmış bir hali yoktu.

— Bu yaşımla, başımla bu işin içinden sıyrılmamın bir yolunu bulamazsam, yazıklar olsun bana! dedi. Yalnız acaba, bütün gece uyanık kalabilen puhu karı koca, bazı haberleri yerlerine göndermekte bana yardımcı olabilirler mi? Bunu benden esirgemezlerse her işin yolunda gideceğine inanıyorum.

İki puhu kuşu, yardıma hazır olduklarını açıkladılar. Akka

erkek puhuyu, hemen geri gelmelerini söylemek üzere, kara farelere yolladı. Dişi puhu da, Lund Katedrali'nde oturan alaca baykuş Flemmea'ya gitmek üzere yola çıktı. Akka gönderdiği çok gizli haberi, pahunun kulağına fısıldayarak söylemişti.

FARE BÜYÜLEYİCİSİ

Salı, 29 Mart

Boz fareler, sonunda açık bırakılmış bir mazgal deliği bulduklarında, vakit gece yarısına yaklaşmıştı. Delik, duvarın hayli yukarısındaydı. Fakat fareler hemen bir merdiven meydana getirdiler ve içlerinde en cüretlisi, şatoya girmeye hazır durumda, deliğin ağzına kadar geldi. Nice ataları bu şatonun duvarları dibinde can vermişti.

Boz fare deliğin ağzında bir an kımıldamadan durdu. İçerden saldırıya geçileceğini umuyordu. Savunma gücünün temel direği olan birlikler gitmişlerdi, bunu kesinlikle biliyordu ama, boz fare, gene de geride kalmış kara farelerin, savaş vermeden şatoyu teslim edeceklerini sanmıyordu. Yüreği çarpıyor, en ufak gürültüye kulaklarını dikiyordu. Fakat içerisi sepsersizdi. O zaman boz farelerin önderi cüretlendi ve karanlık mahzene atladı.

Diğerleri de, önderlerinin ardından, peşpeşe içeri daldılar. Büyük bir temkinlilikle içeri süzülüyor, her an beklenmedik bir olayla karşılaşmaktan korkuyorlardı. Döşemede, geriden gelecek yeni bir iltlâ müfrezesine yer açılınca, daha fazla ilerlemeyip onu bekliyorlardı.

Şimdiye kadar şatoya hiç girmemiş oldukları halde, yolu bulmakta hiç güçlük çekmediler. Tez elden kara farelerin üst katlara çıktığı duvar geçitlerini buldular. Ama içeri girmeden yine kulaklarını diktiler. Kara farelerin sırta kadem basması, onları, açık bir savaştan daha fazla tedirgin ediyordu. Birinci katta bir araya geldiklerinde bile, zaferlerinden henüz emin değildiler.

Birinci kata vardıklarında, burunlarına yığılı buğdayların kokusu çarptı. Fakat zaferlerinin meyvasını devşirmenin daha zamanı değildi. Önce geniş, çıplak odaları inceden inceye arayıp taradılar. Geniş mutfağın ortasında bulunan ocağın içine tırmandılar. Dipteki odaların birindeki kuyulara düşüp, nerdeyse boğulacaklardı. Küçük mazgal deliklerini bir bir gözden geçirdiler. Fakat hiçbir yerde kara fareleri bulamadılar. Birinci katta duruma tamamen hâkim olduktan sonra, aynı temkinlilikle ikinci katı istilâ etmeye başladılar. Eski duvarlarda yenden zorlu ve tehlikeli bir gezinti başladı; her an apansız bir baskına uğrayacaklarından korkuyorlardı. Buğdayın mis gibi kokusu başlarını döndürdüğü halde, savaş düzenlerini hiç bozmadan, bir zamanlar askerlerin nöbet beklediği sütunlu salonu, salonun ortasındaki taştan yemek masasını, ocağı, derin pencere içlerini ve eski zamanda, düşman üstüne eritilmiş kurşun akıtılması için, döşemede açılmış olan deliği bir bir aradılar.

Kara fareler hâlâ ortalıklarda yoktu. Boz fareler tehlikeyi göze almış olarak üçüncü kata doğru ilerlemeye başladılar. Şato sahibinin büyük salonu da binanın diğer kısımları kadar çıplak ve soğuktu. Sonunda tek, geniş ve boş bir salondan ibaret olan en üst kata vardılar. Aramayı akıl edemedikleri tek yer, çatıda leyleğin kocaman yuvasıydı. Oysa işte tam o sırada, bu yuvada, geri dönen dişi puhu Akka'yı uyandırıyor, alaca baykuşun gönderdiği haberi aldığını ve istediği şeyi yolladığını söylüyordu.

Boz fareler var dikkatleriyle, bütün şatoyu didik didik ettikten sonra, kendilerini rahat hissettiler. Anlaşıldığına göre, kara fareler kendilerine karşı direnmekten vazgeçip, pılıyı pırtıyı toplamışlar ve çekip gitmişlerdi. İşte o zaman keyifleri tam yerine geldi ve buğday yığınlarının üstüne atıldılar.

Daha birkaç taneyi dişlemişlerdi ki, avludan keskin bir kaval sesi geldi. Baslarını kaldırdılar, kuşkuyla sese kulak verdiler. Buğday yığınınından ayrılmak ister gibi, bir iki sıçradılar, sonra yeniden yemeye koyuldular.

Kavalın sesi yeniden çınladı. Buruk ve içe işleyen bir ses-ti bu. İşte o zaman olağanüstü bazı şeyler geçti: Önce bir fare,

sonra bir ikinci fare, derken bir bölük fare, buğday yığınlarını bıraktı; evden çıkıp gitmek üzere, en kısa yoldan mahzene doğru koşmaya başladılar. Bununla birlikte birçoğu kımıldamadan olduğu yerde duruyordu. Glimmingehus'u ele geçirmek uğruna katlandıkları bunca zahmeti düşünüyor, şimdi bir anda onu bırakıp gitmek istemiyorlardı. Yine kavalın sesini işittiler. Bu onları arkadaşlarının peşinden gitmek zorunda bıraktı. Deliler gibi koşuyor, paldır küldür duvardaki en dar geçitlere dalıyor, kendilerini daha çabuk dışarı atmak için birbirlerinin üzerlerinden atıyorlardı.

Avlunun ortasındaki küçücük bir adamdı kavalı çalan. Cevresini şaşkın şaşkın onu dinleyen, büyülenmiş bir fareler çemberi almıştı. Her an bunlara yenileri ekleniyordu. Bir an farelere nanik yapmak için kavalını ağızından çekti. Neredeyse fareler üstüne üşüşüp onu paralayacaklardı. Fakat kavalını yenden çalmaya başlar başlamaz, fareler yine çalgının büyüsüne kapıldılar.

Küçük adam, bütün boz fareler Glimmingehus'un dışına çıkınca, yola doğru ağır ağır yürümeye başladı. Fareler de ardından. Kavalın sesi onlara öylesine büyüleyici geliyordu ki, bir türlü peşinden ayrılmıyorlardı.

Küçük adam önlerinde giderek, onları Valby taraflarına sürükledi. Fareleri çitler, çukurlar arasındaki dolambaçlı yollara çekiyor, onlar da onun peşisıra gidiyorlardı. Kavalını durmadan çalıyor. Bir hayvan boynuzundan yapılmışa benzeyordu bu kaval. Ama öylesine küçüktü ki, günümüzde yaşayan hayvanlar arasında, boynuzlarından böyle bir kaval yapılabilecek olanı yoktu. Zaten onun yapıldığını gören eden de olmamıştı. Alaca baykuş Flemmea bu kavalı Lund Katedrali'nin kulesindeki bir yuvada bulmuştu. Sonra onu karga Batak'iye göstermişti. İkisi düşünüp taşınıp, bunun bir zamanlar fareleri buyruk altına almak için kullanılan kavallardan biri olduğuna hükmetmişlerdi. Karga, Akka'nın dostuydu. Flemmea'nın elinde böyle bir hazinenin bulunduğunu ihtiyar yaban kazına haber veren de oydu.

Evet, fareler kavalın sesine karşı koyamıyor; çocuk onu çaldıkça, peşinden gidiyorlardı. Gökte yıldızlar parladığı süre-

ce oğlan kavalı çalarak yri'd, fareler bir an olsun ardından ayrılmadılar. Tan ağarıken çaldı, güneş doğarken çaldı ve boz fareler topluluğunu Glimmingehus şatosu'ndaki kocaman ambarların hep daha uzaklarına doğru peşisıra skledi durdu.

V

KULLABERG'DEKİ BÜYÜK TURNA ŞENLİĞİ

Salı, 29 Mart

Kullaberg uzun, alçak bir dağdır. Hiç öyle büyük ve heybetli değildir. Tepesi tarlaların, koruların ve birkaç fundalığın bulunduğu geniş bir düzlüktür. Yer yer çıplak kayaların çevresinde fundaların yükseltileri görülür. Manzarası güzeldir ama, bu Skanya'nın başka yerlerinden farklı bir güzellik değildir.

Tepeye doğru tırmanan biri biraz da hayal kırıklığına uğrar. Ama tepedeki düzlüğü aşmış da, dağ silsilelerine doğru yaklaşır ve dik yamaçlara bir göz atarsa, iş birden değişir. Binbir olağanüstü güzelliğin içinde buluverir kendini, hangisine bakacağını şaşırır. Gerçekte Kullaberg, dağların çoğu gibi, ovalar ve vadilerle çevrili, dört yanı toprak bir dağ değildir: Bir yanı denize doğru vurup gitmiştir, gidebildiği kadar. Dağla deniz arasına giren bir toprak şeridi de yoktur. Dalgalar doğru dan doğruya dağın eteklerini döver; dağın alt yanını kuşatan kayalıkları dilediklerince bozar, onlara yeni şekiller verirler. Onun için, yukarlara doğru yükselen bu kayalıkların güzelliği denizin ve yardımcısı rüzgârın eseridir. Sarp kıyılarda, rüzgârın devamlı kamçısıyla dövüle dövüle uçurumlar ve parlak sivri kayalar ortaya çıkmıştır. Suyun içinde tek tek sütunlar, daracık girişlerde karanlık mağaralar vardır. Dimdik çıplak inişler, bitkilerin kapladığı tatlı meyiller görülür. Küçük, birçok

körfezin, burunun meydana geldiği bu kıyıda, çakıllara çarpan dalgalar, sanki sonsuz bir ninniyi söyler. Dev kayalar suyun üstünde kemerler yapar. Sivri, sığ kayalıklar dalgaların köpükleri arasında bir görünür, bir kaybolur. Bunların bazıları koyu yeşil suyun altında sonsuz bir uykuya dalmış gibidir. Dalgaların dövdüğü kayaların bağına dev çukurlar, oyuklar açılmıştır. Görenin içinden dağın içlerine dalmak, ta Kullen'deki cinli mağaraya kadar gitmek gelir.

Böğürtlenler ve diğer dağ bitkileri bu sarp yamaçlara, kayalara tırmanır, oyuklara sokulur. Ağaçlar büyümüş, ama rüzgârın zoru karşısında, dağın bağına sığınmış, birer çalılık haline girmiştir. Meşeler toprağın üstüne yatmış, alçacık gövdeli gürgenler yeşillikten çadırlarını çukurlar ve kıvrımlar arasına kurmuştur.

Binbir güzellikle dokunmuş yamaçları, aşağısında engin ve mavi deniz, üstünde parıldayan duru göğüyle Kullaberg, insanları öylesine kendine çeker ki, bütün yaz boyu onlarla dolup taşar. Ya hayvanlar? Onları buraya çeken nedir? Hemen bir cevap verebilir miyiz bilmem ama, her yıl bu dağda bir şenlik düzenlerler. Bu, akıllardan silinip gitmiş çağlardan beri âdet olagelmıştır. Mamafih, şenlik için niye buranın seçildiğini anlamak için, denizden gelen ilk dalganın kıyıyı köpükleriyle örttüğü anda, orda olmak gerekirdi herhalde.

Şenlik başlayacağı zaman, geyikler, karacalar, tavşanlar, tilkiler ve bütün diğer dört ayaklılar insanlara görünmemek için gecedeki buraya gelirler. Güneş doğmazdan az önce şenlik alanındaki yerlerini alırlar. Şenlik yolun sonunda, adanın doruğuna hayli yakın bir korulukta yapılıır.

Şenlik yeri, dört yanından yuvarlak yükseltilerle çevrilidir. Yanına kadar varılmadıkça fark edilmez. Zaten mart ayında bir insanın kalkıp da buraya gelmesi pek düşünülemez. Bütün yaz boyunca tepeler arasında dolaşan, dağa tırmanan yabancılar kalabalığını sonbahar fırtınaları aylarca önce kovmuştur. Burundakı deniz fenerinin bekçisi, Kullagard'da oturan yaşlı kadın, Kullen Çiftliği'nin sahibi ve onun adamları hep alıştıkları yollardan gider, gelir, ıssız fundalıklara sokulmazlar.

Şenlik yerine geldiklerinde, dört ayaklılar tepelere yerleşir. O günün genel barış günü olmasına, hiç kimse için korkacak bir şey bulunmamasına rağmen, her hayvan türü diğerlerinden ayrı bir yerde oturur. O gün, bir tavşan yavrusu, uzun kulaklarından tekinin ucunu bile tehlikeye atmadan, tilkilerin oturduğu tepeden geçebilir. Ama gene de hayvanlar ayrı ayrı topluluklar halinde bulunurlar. Âdet böyledir. Dört ayaklılar yerlerini alınca kuşların gelmelerini beklerler. Hemen her seferinde şenlik günü hava güzel olur. Turnalar hava tahmininde pek ustadırlar. Eğer yağmur varsa, şenlik için hayvanları çağırmazlar.

Ama hava berrak olduğu ve gözle görülür hiçbir kötü belirti bulunmadığı halde, kuşlar görünürlerde yoktur. Dört ayaklılar beklerler onları. Şaşılacak şey. Güneş doğalı hayli olmuştur. Kuşların çoktan yolda olmaları gerekir. Bakınca, sadece ovanın üstünden geçen birkaç kara bulut görülür. Ama işte! Bu bulutlardan biri Sund sırtlarında Kullaberg'e doğru yönelir. Şenlik yerinin üstüne gelir ve durur bulut. Birdenbire şarkı ve civıltı sesler kesilir. Alçalır, yükselir. Sonra tekrar alçalır, tekrar yükselir. Sonra bütün bulut tepeye konar. Bu öylesine ansızın olur ki, bir anda tepe boz tarla kuşlarının, alaca ispinozların, benekli sığırcıkların ve sarı-yeşil iskete kuşlarının örtüsü altında sanki kaybolur.

Ardından ovanın üstünde hafif bir sis belirir. Sis ev kümelerinin, kulübelerin, şatoların, köy ve kasabaların üstünden geçerken gidişini ağırlaştırır; sanki her keresinde topraktan boz renkli bir toz yığını döndüre döndüre kendine çeker. Sis büyür, büyür, sonunda Kullaberg'e yöneldiğinde artık belli belirsiz bir sis değil, gölgesi Höganas'tan Mölle'e kadar bütün araziye kaplayan, yoğun, koca bir bulut olmuştur. Şenlik yerinin üstünde durduğunda güneşi kapatır. Bir an yere serçe yağmaya başlar, bulutun orta yerinde uçanlar gün ışığını göremez olurlar.

Ama işte kuş bulutlarının en irisi şimdi gelmektedir. Her yandan gelen kuş sürüleriyle doludur. Koyu maviye çalan küt rengindedir. Tek bir güneş ışını gelip geçemez koca bulutu. Bir kasırgaya benzer; karanlık ve ürkütücüdür gelişi. Korkunç

çıgliklar, en alaycı gülmeler, duyanda karanlık bir duygu uyan-
diran gaklamalar bir cehennem gürlütüsü gibi çınlar. Sonun-
da bulut uçşan ve gaklayan karga, ala karga, kuzgun yağ-
muru halinde dağılıp yok olunca herkes bir oh çeker.

Daha sonra gökte, bulutların dışında da, bazı görüntüler
şekillenmeye başlar. Doğuda ve kuzeydoğuda noktalı düz çiz-
giler ortaya çıkar. Bunlar Smaland'dan gelen orman kuşları-
dır. Dağ tavukları, çalı horozları, iki veya üçer metre aralıklı
dizilmiş, bir sıra halinde uçarlar.

Nils Holgersson'un yaban kazlarıyla uçtuğu yıl, şenlik ye-
rine en geç gelen Akka'yla sürüsü oldu. Gerçekten de, Kulla-
berg'e gelmeleri için bütün Skanya Ovası'nı enlemesine, bir
baştan bir başa geçmeleri gerekiyordu. Ayrıca yola koyulma-
dan önce, saatlerdir kavalını çala çala, ardındaki boz fareleri
Glimmlingehus Şatosu'ndan uzaklara götüren çocuğu aramak
zorunda kalmışlardı. Erkek puhu, kara farelerin güneş doğ-
duktan hemen sonra dönecekleri haberini getirmişti. Öyle olun-
ca, Flemmea'nın kavalını susturmanın bir tehlikesi kalmıyordu.

Hem, ardında boz farelerden' kurulu bir merasim alayıyla,
ağır ağır gılmekte olan Nils'i ilk fark eden Akka da olmamış-
tı; bir ok gibi yere dalıp onu kavradığı gibi havalanan o değil-
di. Bütün bunları yapan bay Ermenrich'ti. Leylek hazretleri tek
başına Parmak Çocuk'u aramaya koyulmuştu. Yuvaya getirip
bıraktıktan sonra, bir önceki akşam onu hor gören bir tavır
takındığından dolayı çocuktan özür diledi.

Nils memnundu, leylekle çabucak dost oldular. Akka da-
ha da çok yakınlık gösterdi. Yaşlı başıyla çocuğun koluna sü-
ründü ve başı darda kalanların yardımına koştuğu için övdü.

Bu arada çocuğun hakkı olduğundan fazla övülmeyi ka-
bul etmediğini de belirtmemiz gerekir.

— Yok, yok Akka ana, dedi. Sırf kara farelere yardım ol-
sun diye, boz fareleri çekip götürdüğümü sanmayın. Asıl ama-
cım, bay Ermenrich'e benim de bir işe yaradığımı göstermekti.

O zaman Akka, leyleğe döndü, Parmak Çocuk'u Kulla-
berg'e götürmenin doğru bir iş olup olmadığını sordu.

— Benim fikrimi sorarsanız, diye ekledi, kendimize güven-
diğimiz kadar, ona da güvenebiliriz.

Bay Ermenrich de, Akka'ya bütün kalbiyle onu şenliğe götürmesini öğütledi:

— Hiç sorulur mu, Akka ana, dedi, Parmak Çocuk'u tabii şenliğe götürmek lâzım. Gece bizim için çektiği bunca zahmeti ödeyebilmek, bize ancak gönül rahatlığı verir. Hem ben, dün akşam yüzüne karşı öyle kötü davrandığım için, şenliğe onu kendi sırtımda götüreceğim.

Aklı başında, yaptığını bilen kimselerin övgüsü kadar insana hoş gelen çok az şey vardır: Nils kendini hiçbir zaman bu kadar mutlu hissetmemişti. Ata biner gibi, bay Ermenrich'in sırtına atladı, yola koyuldular. Yolda zaman zaman endişelenmedi değil. Çünkü bay Ermenrich uçma sanatının ustasıydı, yaban kazlarından hayli farklı bir hızla uçuyordu. Akka, kanatlarını aynı hızla çarparak, tekdüze uçup gidiyordu. Oysa bay Ermenrich ustaca gösteriler yaparak vakit geçiriyordu. Kâh baş döndürücü bir yükseklikte, kanaatlarını kımıldatmadan havada süzülerek hareketsiz kalıyor, kâh düşen bir taşın hızıyla aşağılara dalıyordu. Öyle ki, tepe üstü toprağa çakılıp kalacağını sanırdınız. Yahut da bir hortum gibi, gitgide daralan halkalar halinde, Akka'nın çevresinde fır dönerek gönlünü eğlendiriyordu. Oğlan böyle şey görmemişti ömründe; bir yandan korkuyordu ama, bir yandan da, sorsanız, bugüne kadar böylesine güzel bir uçuş yapmadığını tereddütsüz söylerdi.

Uçuşa bir kere, Akka'nın sürüsüyle birleşmek üzere, Vombsjö'de ara verdiler. Sonra dosdoğru, ver elini Kullaberg.

Yaban kazlarına ayrılan tepeye indiler. Çevresine göz gezdirince çocuk, korulardan birinin üzerinde karacaların çatallı boynuzlarını, bir diğerinde de balıkçıl kuşlarının kül rengi tepeliklerini fark etti. Bir tepe tilkilerden kırmızıya, başka bir tepe deniz kuşlarından siyah-beyaza, bir diğeri ise, ev ve tarla farelerinden kül rengine kesmişti. Tepelerden birinde durmadan gılgılamakta olan kara kargalar yer alıyordu. Bir diğerinde bir türlü yerinde duramayan tarla kuşları vardı: Her an içlerinden biri havaya fırlıyor, sevinç dolu şarkıların nağmelerini çevresine yayıyordu.

Oyun ve gösterilerle dolu şenliği, havada yaptıkları bir dansla kargaların açmaları âdet haline gelmişti. Kargalar iki

sıra oluyolar, birbirlerine bir yaklaşır bir uzaklaşarak uçuyorlardı. Aynı hareket kerrelerce tekrarlanıyordu. Oyunun kurallarına tam giremeyen seyirciler için, bu dans biraz yavanmış gibi geldi. Kargalar danslarıyla pek övünüyorlardı ama, diğer hayvanlar gösteri bittiğinde bayağı sevindiler. Bu dans onlara, bir anlamda, kışın, fırtınanın lâpa lâpa kar tanelerine yaptırdığı hareketler gibi donuk ve renksiz geldi. Herkesin içine hüzünlü bir hava çöktü. Sabırsızlıkla daha neşeli bir şeyler beklemeye başladılar.

Uzun zaman beklemeleri de gerekmedi. Daha kargalar danslarını bitirir bitirmez, tavşanlar ortaya çıktı. Pek de düğün olmayan bir sıra halindeydiler. Bazen tek tektiler, bazen üçü dördü bir arada. Hepsi arka ayaklarının üstüne kalkmıştı. Sonra öylesine hızla koştular ki, uzun kulakları dört yana savrulmaya başladı. Bir yandan koşuyor, bir yandan da fır fır dönüyor, ön ayaklarıyla göğüslerine vurarak sesler çıkarıyorlardı. Bazıları taklalar atarken, bazıları der top olup tekerlek gibi yuvarlanıyordu. Tek ayak üstünde olduğu yerde dönenleri, ön ayaklarının üstünde yürüyenleri vardı. Bütün bunları bir düzene bağlanmadan yapıyorlardı ama, tavşanların dansı müthiş neşeliydi. Seyreden hayvanlar soluk soluğa kaldılar. İşte ilkbahar artık. Neşenin, zevklerin geri gelmesi demektir bu. Kış bitmişti; yaz yaklaşıyordu. Yaşamak çocuk oyuncağı demektir o zaman.

Tavşanlar cümbüşlerini bitirdikleri zaman, marifetlerini göstermek sırası büyük orman kuşlarına gelmişti. Pırl pırl karalar giyinmiş, kızıl kirpikli yüz kadar çalı horozu meydanın ortasındaki büyük meşenin üstüne kondular. En üst dala konmuş olanı tüylerini dikti, kanatlarını indirdi ve kuyruğunu, dipteki beyaz tüyleri görünecek kadar gererek, yelpaze gibi açtı. Sonra boynunu gerdi, gırtlığını şişirerek derinden derine bir nağme tutturdu:

— Üürü, üürü, üürü...

Çıkardığı bütün ses bu oldu. Sonra da hançeresinden kopup gelen birkaç söz. Gözlerini yumdu ve mırıldandı:

— Ühü, ühü, ühü! Dinle bak, ne güzel. Ühü, ühü, ühü!

Öylesine kendisinden geçmişti ki, çevresindeki her şeyi unuttu.

İlk çalı horozunun sesi daha çınlarken, onun 'bir altındaki daldan bulunan üç horoz ötmeye başladı. Onlar daha bitirmeden altlarındaki on horoz başladı. Böylece daldan dala geçerek, yüz horozun hepsi birden aynı şarkıyı tutturdular. Ötüyor, glukluyor, seslerini çınlatıyorlardı. Hepsi de kendilerinden geçmişti. Bu hava, bulaşıcı bir sarhoşluk gibi dinleyen hayvanları da sardı. Demin kuş gibi sevinçle damarlarında koşan kan, şimdi ağırlaşmış ve ateşlenmişti.

— Bahar, gerçekten bahar, diyordu hayvanlar. Kışın soğuğu uçtu gitti. Yeryüzünü yeniliğin ateşi sardı:

Çalı horozlarının başarılarını görünce, dağ tavukları yerlerinde duramadı. Konabilecekleri ağaç olmadığı için, oyun alanına doğru uçtular, çalılıklara kondular. Yüksek çalılıklar arasında sadece kuyruklarının nazlı nazlı kıvrılmış tüyleri ve kocaman gagaları görünüyordu. Onlar da bir türkü tutturdular:

— Gluk, gluk, gluk!

Dağ tavuklarının, çalı horozlarıyla rekabete giriştikleri an, umulmadık bir iş oldu. Bütün hayvanların çalı horozlarına dikkat kesildikleri anı fırsat bilen bir tilki, yaban kazlarının bulunduğu tepeciğe doğru süzüldü. Sinsice tırmandı. Kazlardan biri onu fark ettiğinde tepeye çoktan varmıştı bile. Kaz, tilkinin iyi niyetle aralarına sızmayacağını düşündüğü için bağır-maya başladı.

— Kazlar, kendinizi koruyun! Kazlar, kendinizi koruyun!

Tilki onun üstüne atıldı, boğazını dişledi. Belki de onu susturmak istiyordu. Ama diğer kazlar bağırıtıyı işitmiş, çabucak havalanmışlardı. Diğer hayvanlar başlarını o yana çevirdiler ve kazlardan boşalan tepenin üstünde, ağzında boğazlanmış bir kazla tilki Smirre'yi gördüler.

Smirre Şenlik Günü'nün barışını bozmuştu. Akka ve sürüsünden oç almaktan vazgeçmediğine bin kere pişman olacak kadar ağır bir cezaya çarptırıldı. Tilkilerden meydana gelen bir topluluk hemen çevresini aldı. Tilkilerin atalardan kalma geleneğine uyarak, onu sürgüne mahkûm ettiler. Tilkilerden hiç-biri cezasını hafifletmeye yanaşmadı. Böyle bir şey yaparlar-

sa, şenlik meydanından kovulacaklarını ve bir daha oraya ayak atamayacaklarını hepsi biliyorlardı. Sonuç olarak, oybirliğiyle tilki Smirre'ye sürgün cezası verildi. Bundan sonra Skanya'da oturmak ona yasaktı. Karısını, akrabalarını, av bölgelerini, sahıplığı olduğu ev, sığınak ve barınaklarını terk edecek, talihini başka yerlerde deneyecekti. Bütün tilkilerin Smirre'nin bu cezaya çarptırıldığını bilebilmeleri için de tilkilerin yargıcı, hayvanın sağ kulağının ucunu dişleriyle kopardı. Kana susamış genç tilkiler, hemen bağırmaya başladılar ve Smirre'nin üstüne atıldılar. Tabanları yağlamaktan başka çare kalmamıştı. Peşinde genç tilkilerden bir sürü olduğu halde Smirre, Kulla-berg Dağı yamaçlarına doğru vurdu gitti.

Bu esnada, dağ tavuklarıyla çalı horozları oyunlarını sürdürüyordu. Kendilerini öylesine şarkılarına vermişlerdi ki, etrafta olup bitenden haberleri bile yoktu.

Bunların yarışması biterken sıra Hackenberg geyiklerine gelmişti. Koca geyikler ikişer ikişer eşleşip, toptan toslaşıyorlardı. Büyük bir hırsla birbirinin üstüne atılıyor, çatallı boynuzlarını var güçleriyle birbirine çarpıyor, böylece karşılarındakini geriletmek için uğraşıyorlardı. Ayakları çalılardan arasındaki tümsekleri kazıyordu. Solukları bacadan duman çıkar gibi çıkıyordu. Boğuk cıvıllıklar atıyorlar, omuzlarından aşağıya ter sızıyordu.

Çevredeki bütün tepelerde heyecanlı bir sessizlik hüküm sürüyordu. Hayvanların içinde yeni duygular uyanmaktaydı. İlk baharın getirdiği taze bir güçle, hepsi kendini daha canlı, daha cesur, daha kuvvetli, bütün maceralara hazır ve tetikte hissediyordu. Hiçbiri birbirine karşı şu anda bir hınc duyuyor değildi. Ama gene de kanatlarla boyun tüyleri dikiliyor, pençeler sivriliyordu. Geyikler tolaşmayı biraz daha uzatsalar, nerdeyse bütün tepeliklerin üstünde bir boğuşmadır başlayacaktı. Çünkü hepsi, içlerinin hayatla dolup taşıdığını, kışın verdiği uyusukluğu yendiklerini, gövdelerinden kuvvet fişkırdığını gösterme hevesine kapılmıştı.

Ama geyikler boğuşmayı kestiler. Tepeden tepeye bir fıslı yayıldı:

— Tumalar geliyor!

Gerçekten de, alaca bulaca renklere bürünmüş, dalgalanan uzun tüyleri, geriye doğru kırmızı sorguçu boz kuşlar gelmekteydi. Uzun bacaklı, ince çevik boyunlu, küçük kafalı, uzun yapılı kuşlar, yamacı süzülerek ve sanki esrarlı bir baş dönmesinin etkisinde, hafifçe salınarak indiler. Öne doğru kayıyorlar, yarısı uçup, yarısı dans ederek birbirlerinin üstünden dönüyorlardı. Kanatları zarif bir şekilde açılmış, akıl almayacek bir çeviklikle hareket ediyordu. Danslarında kendilerine has ve anlatılması mümkün olmayan garip bir yan vardı. Boz gölgeler, gözün takip etmekte güçlük çektiği bir oyun oynuyorlar diyebilirdiniz ve bu oyunu onlara sanki ıssız bataklıkların üstünde yüzen sis dalgaları öğretmişti. Büyülü bir hava vardı bu dansa. Kullaberg Dağı'na ilk gelenler neden bu şenliğe tur-na şenliği dendiğini şimdi anlıyordu. Yabansı bir yanı olduğu halde, bu dans, görende sadece tatlı bir gevşeme duygusu yaratıyordu. Kimse de bu duygunun üstüne gitmeyi düşünmüyordu. Ama kanadı olan, olmayan herkesin içinde, bulutların ta üstüne çıkmak, onların ardında olanları aramak, onları yere doğru çeken gövdelerinin ağırlığından kurtulup, göğe doğru uçmak duygusunu uyandırıyordu.

İşte hayatın ötesinde saklı, bu erişilmez şeyin özlemini hayvanlar yılda bir gün, o da, turnaların büyük dansını seyrederken duyarlar.

VI

YAĞMUR GÜNLERİ

Çarşamba, 30 Mart

Gezinin ilk yağmurlu günü gelip çatmıştı. Kazların Vombsjö civarında kaldığı sıralar, havalar iyiydi. Tam kuzeye doğru yola çıktıkları gün yağmur başladı. Çocuk, saatlerini, genç erkek kazın sırtında sıırsıklam üşüyerek geçirdi.

Sabahleyin, yola çıktıklarında hava açık ve sakindi. Kazlar yükseklerde, Akka en önde, diğerleri geriye gittikçe birbirinden ayrılan iki sıra halinde, her zamanki gibi tam bir düzen içinde, sakın sakın uçuyorlardı. Yerdeki hayvanlara takılmak için ayrıca zaman ayırmıyorlardı ama, ağızlarını hepten tıkmak da sanki ellerinde değildi. Kanat çırpışlarının ritmine uyarak durmadan aşağılara sesleniyorlardı:

— Neredesin? Neredesin? Ben bak buradayım. Ben bak buradayım.

Yolculuk hayli yavanlaşmıştı. Bulutlar ilk görüldüğünde, Nils bunun gerçek bir eğlence olacağını düşündü. Baharın ilk sağanakları toprağı dövmeye başlayınca, çalılıklardaki, koruluklardaki bütün kuşlar sevinç çığlıkları atmaya başladılar. Yer gök onların cıvıltılarıyla çınlıyordu. Nils'in sevinçten içi içine sığmıyordu.

— İşte yağmur, ilkbaharı getirecek olan yağmur, diye çığrıyordu kuşlar. İlkbahar bağırında çiçekleri, yemyeşil yaprak-

ları doğuracak. Çiçekler ve yemyeşil yapraklar kurtçukları ve böcekleri besleyecek. Kurtçuklar ve böcekler de bize yem olacaklar. İyi ve bol yem. Dünyanın en güzel şeyi.

Toprağı uyandıracak ve gölün buzunda çukurlar açacak olan yağmur yaban kazlarını da sevindiriyordu. Sessiz hallerinden çıkıp, şakacılıklarını yeniden ele aldılar. Kristianstad yöresinde pek bol olan, fakat henüz kara ve bomboş bulunan kocaman patates tarlalarının üzerinde insanları gördükçe:

— Uyanın! Uyanın da işe yarayın. Artık uyanmanın zamanı geldi. Ettiğiniz tembellik yeter! diye bağıştılar. Aceleyle yağmurdan kaçıp, kendine sığınak arayan insanları gördükçe:

— Aceleniz ne? Aceleniz ne? Görmüyor musunuz, gökten bereket yağıyor! diye bağınıyorlardı.

Koca ve yüklü bir bulut, hızla kuzeye doğru yönelmekte ve yaban kazlarının peşinden gelmekteydi. Bulutu kendi yanlarında taşıma hayali içinde gibiydiler. Geniş bahçeleri fark ettikçe, gurur içinde:

— Size lâleri getiriyoruz, size elma ağaçlarının tomurcuklarını getiriyoruz; isteyen alsın, isteyen alsın! diye bağırıyorlardı.

Evet, ilk sağanaklar başladığında, bütün yeryüzü yağmuru sevincini yaşarken kazlar böyle çığnşıyorlardı. Ama yağmur bütün öğle sonrası devam edince, İvosjö Gölü'nün çevresindeki yüksek ormanların üzerinden geçerken sabırları tükendi. Aşağılara bakıp:

— Daha doymadınız mı? Daha doymadınız mı? diye bağırırmaya başladılar.

Gök gitgide kararıyordu. Güneş bulutların arkasına öyle sinmişti ki, bir Allah'ın kulu yerini bulup çıkaramazdı. Yağmur deli deli yağıyor, kazların kanatlarını hızla dövüyor, kaygan dış tüylerin arasından sızıp, içlerine kadar işliyordu. Göller, dağlar ve ormanlar, kıyamet gününü andırır bir kargaşalık içinde birbirine girmişti. Yol iz kalmamıştı. Uçuş yavaşlıyordu. Sevinç sesleri duyulmaz olmuştu. Nils gitgide üşüdüğünü hissediyordu.

Gene de göklerde uçtuğu sürece cesaretini kaybetmemişti. Akşam bastırıp da, her şeyin ıslak ve soğuk olduğu, birkaç

tutam çimenin karla örtülü, birkaç tutamın ise, yeni erimekte olan buzlu bir su birikintisinin üstünde yüzmekte bulunduğu koca bir bataklığın ortasına, cılız küçük bir çamın altına indiklerinde bile, maneviyatı daha pek bozulmamıştı. Neşeli bir şekilde, oraya buraya koştu, yabancı bataklık yemişleri, donmuş yabancı mersin ağacı meyvesi aradı. Ama sonunda karanlık bastı. Öylesine yoğun bir karanlık çökmüştü ki, Nils'in gözleri bile delip geçemiyordu. İssiz arazi insanının yüreğini görünmez tehlikelerin korkusuyla dolduruyordu. Nils genç kazın kanadı altına büzüldü. Ama uyuyamıyordu. Sırılsıklamdı ve üşüyordu. Hep hisşirtılar, çıtırtılar, sinsi sinsi yaklaşan adımlar ve tehdit dolu sesler işitiyordu. Tarifsiz bir dehşete kapıldı. Kime, neye sığınacağını bilemiyordu. Korkudan ölmek için, ışık ve ateş yanan bir yere gitmeliydi.

— Ah, diyordu kendi kendine, sadece bu geceliğine insanların yanına gitmek cesaretini kendimde bulabilseydim! Ziyarı yok, birkaç dakika ateşin yanında otursam ve bir parçacık bir şeyler yesem yeter. Güneş doğmadan tekrar yabancı kazlarının yanına dönerdim.

Kanadın altından çıktı, toprağın üstüne süzüldü. Ne genç kazı, ne de başkalarını uyandırdı, usul usul bataklığın dışına çıktı. Nerde bulunduğunu kesin olarak bilmiyordu. Belki Skanyo'daydı, belki Smaland'da, belki Bleking'de. Bataklıktan çıktığı anda, karşıda büyük bir kasabanın olduğunu gördü, oraya doğru yöneldi. Biraz gittikten sonra bir yola çıktı. Sonunda ortasında ağaçlar dikili, kenarlarında birbirine girmiş sık evlerin bulunduğu bir sokağa vardı. Evler ahşaptı ve zevkli bir biçimde yapılmıştı. Çoğunda üçgen biçiminde çatı başlıkları, oymalı kapıları çevreleyen kenar süsleri, renkli cam takılmış verandalar vardı. Duvarlarına açık renkli yağlı boya sürülmüştü. Kapı ve pencere pervazları mavi, yeşil veya kırmızıydı. Nils sokak boyunca iki yanı gözetleye gözetleye yürürken, evlerin sıcaşık içlerinden konuşma, gülme sesleri geliyordu. Konuşmaları seçemiyordu ama, insan sesi duymanın gene de hoş olduğunu düşündü.

— Kapının birini çalıp, beni içeri sokmalarını istesem, ne derler acaba, diye sordu kendi kendine.

Yapmaya niyetlendiği şey, gerçi buydu ama, aydınlık pencereleri gördükten sonra, korkusu dağılmıştı. Şimdi içini, insanların yakınına gelince, hep duyduğu sıkılganlık kaplamıştı.

— Aman canım, diye mırıldandı kendi kendine, hele biraz daha kasabayı dolaşayım, sonra gider birisinin kapısını çalam.

Evin biri balkonluydu. Nils geçerken, balkon kapısı açıldı, ince ve hafif perdelerden sarı bir ışık dışarıya süzüldü. Genç güzel bir kadın çıktı ve parmaklıkların üstüne dayandı.

— Yağmur yağıyor, dedi, artık bahar geliyor.

Nils onu görünce, garip bir huzursuzluk duydu. İçinden ağlamak geldi ilk olarak. İnsanoğlunun dünyasından kopartıldığına üzülüyordu.

Sonra bir dükkânın önünden geçti. Kapının önünde kırmızı bir tohum ekme makinesi vardı. Durup ona baktı. Sürücü yerine tırmandı ve oturdu. Yerleştiği yerde, ağızıyla yalancık-tan sesler çıkararak, makineyi sürüyormuş gibi yaptı. Bir buğday tarlasında bu güzel makineyi sürmenin ne hoş olacağını düşündü. Bir an, içinde bulunduğu durumu unuttu. Ama hemen kendine geldi, birden yere atladı. Gitgide daha çok huzursuzlaşmıştı: Hep hayvanlar arasında yaşayan biri kimbilir daha nelerden vazgeçmek zorunda kalacaktı? İnsanlar gerçekten becerikli ve şaşılacak yaratıklardı.

Postanenin önünden geçti; dünyanın dört yanından günü gününe haber veren gazeteler geldi aklına. Eczacının, doktorun evlerini gördü; insanların hastalığa ve ölüme karşı mücadele verecek kadar güçlü olduklarını düşündü. Kiliseye vardı. İnsanların onu, bir başka dünyadan, Tanrı'dan, ölümden sonra dirilişten ve sonsuz hayattan söz etmek için yaptıklarını geçirdi aklından.

Yürüyor, yürüdükçe insanlara olan sevgisi artıyordu. İlk biçimine bir daha hiç giremeyeceğinden korktu. Yeniden insan haline gelebilmek için ne yapmalıydı acaba? Bir evin önündeki sahanlığa tırmandı, bardaktan boşanırcasına yağın yağmurun altına oturdu ve düşünceye daldı. Bir saat, belki iki saat öylece kaldı. Dalıp gitmiş, alnındaki çizgiler kırış kırış olmuştu.

Ansızın iri bir baykuşun sokaktaki ağaçlardan birine gelip

kondugunu gordu. Saçak altına saklanmış olan bir puhu kuşu, kımıldandı ve baykuşa seslendi:

— Kivih, kivih! Sensin ha, baykuş kardeş. Hoş geldin. Yâdellerde keyfin yerinde miydi?

— Sağolasın puhu kuşu, fena değildi. Ben yokken buralarda kayda değer bir şey oldu mu?

— Burda, Bleking'de değil ama, Skanya'da oldu baykuş kardeş. Bir çocuk cin haline geldi, bir sincap kadar küçüldü. Sonra da evcil bir kazla Laponya'ya gitti.

— Çok garip bir haber, puhu kuşu, çok garip bir haber bu. Peki, artık insan haline gelemeyecek mi? Artık hiç insan haline gelemeyecek mi?

— Bu bir sır, baykuş kardeş, ama ben sana söyleyeyim. Cin dedi ki, eğer çocuk kazı iyi gözetler, onu sağ salim geri getirirse...

— Evet puhu kuşu, evet?

— Benimle çan kulesine kadar uç da, baykuş kardeş, sana her şeyi orda söyleyeyim. Burda, sokakta birinin bizi duymasından korkuyorum.

Gece kuşları uçup gittiler.

Nils kasketini havaya fırlattı.

— Eğer kazı iyi gözetler, onu sağ salim geri getirsem yeniden insan haline geleceğim. Yaşasın! Yaşasın! Yeniden insan haline geleceğim.

Öylesine yüksek sesle bağırıyordu ki, evlerden duyulmuş olması şaşılacak şey. Sonra bacaklarının var gücüyle, ıslak bataklığa, yaban kazlarının yanına koştu

VII

RONNEBY IRMAĞI VADİSİ

Cuma, 1 Nisan

Skanya'dan ayrılışlarından sonra, ne tilki Smirre, ne de yaban kazları, bir daha birbirleriyle karşılaşacaklarını umarlardı. Yaban kazlarının Bleking'e doğru yola çıktıklarını daha önce gördük. İşe bakın ki Smirre de gidip aynı bölgeye sığındı. Eyaletin kuzeyine yerleşti. Ama burada karacalarla, leziz ge-yik yavrularıyla dolu derebeyi arazilerini görememişti. Kısacası, hiç hoşnut değildi.

Bir öğle sonrası Ronneby Irmağı yakınlarında ıssız ve yoksul bir arazide başıboş dolaşıyordu. Yukardan geçmekte olan bir kaz sürüsü gördü. İçlerinden birinin beyaz olduğunu fark edince, kimlerle karşı karşıya olduğunu anladı. Onların ırmağın üstünden doğuya doğru uçtuklarını gördü. Sonra yön değiştirip, güneye doğru ırmağı takip ettiler. Tilki, kazların su kenarında geceyi geçirecekleri bir barınak aradıklarını anladı. Başını pek bir belâya sokmadan, aralarından bir ikisini haklayabileceği umuduna kapıldı.

Smirre geceleme için seçtikleri sığınığın yanına varınca, onların kendi elinin eremeyeceği bir yer bulduklarını gördü.

Ronneby deli deli akan bir ırmak değildir, ama kıyılarının yalçınlığıyla ünlüdür. Akarsu, üzerine eğilen hanımelleri, yabani muşmula, üvez ve söğüt ağaçlarıyla kaplı sarp kayaların

arasından kıvrıla kıvrıla geçer. Tatlı bir yaz günü, bu küçücük ve gölgeli ırmakta, kayalara ilişmiş bu sevimli bitki örtüsünü seydererek kürek çekmenin tadına doyum olmaz.

Ama şu anda, kışla bahar arası şu soğuk ve donuk mevsimde, ağaçlar henüz yeşermemişken, güzel mi çirkin mi diye ırmağı gelip seyretmek kimsenin aklından geçmez. Yaban kazları, koca kayanın altında, konabilecekleri genişlikte bir düzlük bulunca, kendilerini bayağı mutlu saydılar. Önerinde, eriyen kar sularıyla çoğalan ırmak, çağlayanlar yaparak gür-lüyordu; arkalarında, düşey olarak duran aşılmaz koca kaya vardı ve birbirine geçmiş ağaç dalları onları koruyor, saklıyordu. Bundan daha iyisini isteseler bulamazlardı.

Kazlar hemen uyudular ama Nils gözünü yummadı. Güneş ortalıktan çekilir çekilmez, içini karanlığın korkusu ve tabiatın verdiği ürküntü kaplıyor, insanların yanında olma özlemini duyuyordu. Kazın kanadının altında saklandığı yerde hiçbir şeyi göremiyordu, sesleri de iyi işitemiyordu. Bütün korkusu, fark edip kendisine haber vermeye vakit bulamadan, kazın başına kötü bir şeyler gelmesiydi. Kulağına her yandan, birbirine karışarak, hışırtılar, mırıltılar geliyordu. Sonunda huzuru iyice kaçı, kanadın altından çıktı, kazların yanına, yere oturdu.

Smirre tepeye tırmanıp burnunu uzatmış, kazlara bakıyordu.

— Bu kovalamacanın peşini hemen bırak, yiğidim, dedi kendi kendine. Bunca sarp kayalıklardan aşağıya inmek ve de çağlayarak böyle hızla akan bir ırmakta yüzmek senin harcın değil. Kıyıyla kazların sığınak yerini birbirine bağlayan bir top-rak şeridi de yok. İyisi mi, sen bu sevdadan vazgeç.

Fakat bütün tilkiler gibi Smirre de, başlanmış bir işi yarı-m bırakıp gitmek istemiyordu. Onun için de, gözlerini yaban kazlarından ayırmadan, tepenin kenarına boylu boyunca uzandı. Bir yandan kazlara bakarken, bir yandan da, onların kendisine ettikleri kötülükleri bir bir aklından geçiriyordu. Onlar yüzünden Skanya'dan, evinden barkından sürülüp, bu yoksul Bleking'de yaşamak zorunda bırakılmamış mıydı? Kızgınlığı git-

tikçe arttı. Şu kazların geberip gittiklerini bir görse bayram edecekti. Hattâ kendine bir lokma etleri nasip olmasa bile.

Büyük çam ağaçlarının birinde ansızın bir hişirtti duyduğunda, bir sincapla onu kovalayan bir zerdavanın ağaçtan indiklerini gördüğünde, Smirre hırsından burnundan solumaktaydı. Smirre'yi ikisi de fark etmediler. Tilki olduğu yerde kılmıdamadan ağaçtan ağaca sürüp giden bu kovalamacayı seyretti. Sincabın dalar arasında, âdeta uçar gibi ustaca hareket edişine baktı. Zerdava onun kadar çevik değildi, ama gene de ormandaki düz bir patikada yürürkenki rahatlığıyla, ağaç kütüklerine tırmanıp aşağıya iniyordu.

— Ah, dedi tilki kendi kendine, engebeli bir yere tırmanıp inmesini şunların yarısı kadar kıvrabilseydim, aşağıdaki şu kazlar rahat uykularını zor uyurlardı.

Sonunda sincap ele geçince kovalamaca sona erdi. Smirre zerdavaya doğru yaklaştı ama onun avında gözü filân olmadığını belli etmek için, birkaç adım uzağında durdu. Bütün tilkiler gibi Smirre'nin de ağız iyi lâf yapardı. Uzun, çevik gövdesi, ince kafası, yumuşak kürkü, açık kahverengi boynuyla küçük bir güzellik örneği olarak görünen zerdavaya gelince, gerçekte, tilkinin aksine, ormanın en kaba saba sakinlerinden biriydi. Ağzından lâf dirhemle çıkardı.

— Senin gibi usta bir avcı, dedi Smirre, sincap yakalamak gibi ufak tefek işlerle uğraşsın; hem de elinin altında daha güzel avlar varken! Şaşıyorum buna doğrusu!

Sözlerinin etkisini görmek istercesine, bilgiç bir tavır takındı. Ama zerdavanın oralı olmadan pis pis yüzüne güldüğünü görünce devam etti:

— Anlaşılan sen şurdaki kayanın alt yanında yatan yaban kazlarını görmedin! Yoksa oraya inecek kadar usta dağcı değil misin?

Bu sefer cevap beklemesine vakit kalmadı. Zerdava ona doğru atıldı. Sırtını çıkarmış, tüylerini kabartmıştı.

— Yaban kazlarını mı gördün? dedi ıslık çalar gibi bir sesle. Söyle, nerde? Çabuk söyle, yoksa seni parçalarım.

— Yavaş gel aslanım, dedi tilki. Cüssem senin iki mislin kadar olduğundan haberin yok galiba? Hem biraz nazik

di. Kazların yerini göstermek benim de işime gelir, hem de pek çok.

Bir saniye sonra zerdava yola koyulmuştu bile. Smirre onun bir daldan bir dala süzülüp giden, yılan gibi kıvrak gövdesini gözleriyle takip ediyordu. Bir yandan da:

— Bu yaman avcı, bütün ormanın en taş kalpli yaratığıdır, diyordu. Kazlar için çok acı bir uyanış olacak bu. Benim sayemde!

Fakat Smirre can çekişen kazların çığlıklarını duyacağını umduğu sırada, zerdavanın bir ağaç dalından yuvarlandığını ve gürül gürül akan suya düştüğünü gördü. Sonra kanatların hızla çarpışını duydu. Kazlar bir çırpıda havalanıp uçtular.

Smirre önce kazların peşinden koşmayı düşündü, sonra nasıl olup da kurtulduklarını öğrenme merakına düştü. Zerdavanın dönüşünü bekledi. Zavallı sırlısklam olmuştu, ikide bir durup, ön ayaklarıyla başını ovuşturuyordu.

Tilki küçümsemeyle:

— Senin bir iş beceremeyip, suya düşeceğini biliyordum zaten, dedi.

— Hangi iş becerememenden söz ediyorsun! Bu konuda hiç konuşma bir kere! Tam son dallara gelmişim, ne yapıp da kazların çoğunluğunu ele geçirsem, diye düşünüyordum. Tam o sırada, boyu sincap kadar ya var ya yok, bir insan çıkmasın mı karşıma! Sıçrayıp elindeki taşı kafama öyle bir fırlattı ki, kendimi ırmağın içinde buldum. Ben ordan çıkıncaya kadar...

Zerdavanın başka şey söylemesine ihtiyaç kalmamıştı. Kazların peşine düşüp uzaklaşan tilki artık onu dinlemiyordu bile.

Bu sırada Akka, bir başka barınak yeri aramak üzere sürüsüyle güneye doğru uçmuştu. Günün son ışıkları henüz kaybolmamıştı. İlk dördünde olan ay, gökte yükselmiş, kazların etraflarını görmelerine az buçuk yardımcı oluyordu. Allah'tan ki, Akka ülkeyi çok iyi tanıyordu; ilkbaharları Baltık Denizi'ni geçerken rüzgâr birçok kereler onu hep Bleking dolaylarına sürüklenmişti.

Aşağıda ayın ışığı, siyah ve parlak bir yılan benzeyen ırmak boyunca uçtu durdu Akka. Sonunda Djupafors'a vardı.

İrmak burada toprağın altında bir oyuğa girip gözden kayboluyor, sonra küçük bir yarıktan billûrleşmiş gibi duru ve saydam, etrafa saçılan damlalarla yüzen köpükler halinde kırılarak tekrar toprağın yüzüne çıkıyordu. Sonra gürleyen ak bir çağlayan olup, aşağıya kocaman kayaların üstüne dökülüyordu. Akka işte o kayalıklara kondu. Yer enfesti. Hele bu geç saatte insanlar evlerine çekilmişti. Daha erken olsaydı, kazlar buraya pek konamazlardı, çünkü Djupafors böyle ıssız olmazdı. Çağlayanın bir başında, bir kâğıt hamuru imalâthanesi vardı. Koruluk bir yükselti olan öte yakada ise Djupadal Parkı vardı. Parkın dolambaçlı ve kaygan patikalarında, çılgınlar gibi aşağıdaki oyuğa dökülen çağlayanın güzelliğini seyre çıkmış insanlar gezinirdi.

Bizim gezginlere gelince, diğer barınak yerlerinde olduğu gibi burda da onların zihnini kurcalayan şey, manzaranın güzelliği filân değildi. Çağlayanın ortasında, kaygan taşların üstünde dikilip uyumayı biraz tehlikelice buluyorlardı. Ama olsun, yırtıcı hayvanların tuzağına düşmekten uzaktılar ya!

Kazlar hemen uyudu; uyuyamayacak kadar kuşku içinde olan oğlancık, beyaz kazı gözetlemek amacıyla onların yanına oturdu.

Az sonra suyun kıyısını koşar adım takip ederek Smirre geldi. Etrafa saçılan köpükler arasında, kazları hemen gördü. Onları yakalama şansının hiç de artmış olmadığını anladı. Kıyıya oturdu, uzun uzun onları seyretti. Bu durum avcı onuru fena halde zedeliyordu.

Ansızın ağzında bir balıkla, bir susamurunun sudan çıktığını gördü. Smirre ona doğru ilerledi, avını elinden kapmak gibi bir niyeti olmadığını belli etmek için, ilk adım ötesinde durdu.

— Orda kayalıkların üstünde yaban kazları durup dururken, vaktini balık avlamakla geçiren sırlıslık bir enayisin sen! diye lâfa başladı Smirre.

Bu sefer öylesine hınçlıydı ki, özenli konuşmaya filân çalışmıyor, ağzına geleni söylüyordu. Susamuru kafasını çevirip çağlayana bakmadı. Bütün susamurları gibi o da, nerde akşam

orda sabah, başıboş dolaşanlardan biriydi. Bir keresinde balık avlamak için Vombjö'ye gitmiş, orda Smirre'yi iyice tanımıştı.

— Vaktiyle bir alabalığı ele geçirmek için senin nasıl dolap çevirdiğini bilirim ben Smirre, dedi.

— Ah, sen misin Gripe, dedi Smirre.

Çok sevinmişti, çünkü onun usta ve gözünü budaktan sakınmayan bir yüzücü olduğunu bilirdi.

— Tevekkeli değil, diye sözüne devam etti, başını çevirip kazlara bakmadın bile. Onların yanına gitmeyi gözün yemiyor da ondan.

Susamurunun parmaklarının arası perdeliydi; bir kürek kadar sağlam, sert ve düz bir kuyruğu vardı. Kürkü su geçirmezdi. Tırmanamayacağı bir çağlayanın varlığından söz edilmesine tahammülü yoktu. Akarsuya döndü, kazları gördü. Alabalığı ağızından attığı gibi, sarp yamaçtan suya daldı.

Eğer ilkbahar geleli daha çok olmuş ve Djupadal Parkı'na bülbüller dönmüş olsaydı, onların uzun geceler boyunca, Gripe'nin çağlayana karşı verdiği bu mücadeleyi överek dile getirdiklerini muhakkak duyardınız. Çünkü, dalgalar susamurunu birçok defa geri püskürtüp, suyun akıntısı içinde sürükledi. Ama o her keresinde ayak direyip, yeniden tırmandı. Ters akıntılardan yararlanıyor, taşlara tırmanıyor ve adım adım yaban kazlarına yaklaşıyordu. Bu gerçekten de bülbüllerin türkü yakmasına yakışır, tehlikeli bir maceraydı.

Smirre susamurunun girişini gözleriyle izliyordu. Sonunda onun yaban kazlarının hemen yanına tırmandığını gördü. Ama tam bu anda keskin ve yırtıcı bir çığlık ortalığı çınlattı. Susamuru sırtüstü suya yuvarlandı ve su akımı onu kör bir kedi yavrusu gibi sürükledi. Sonra kazların kanat çırpışları duyuldu. Havalandılar. Yeni bir sığınak aramak üzere uçtular.

Neden sonra susamuru yamaca yanaştı. Ağzını acmadı, ön ayaklarından birini yalamakla yetindi. Smirre'nin kendini alaya aldığı görünce dayanamayıp patladı:

— Bana bak Smirre, dedi, yüzme bilmediğimden olmadı bu. Tam kazların yanına gelmiştim, kayalığı tırmanmak üzereydim. Ufacık bir adam üzerime atıldı, elindeki sivri demirle

ön ayağıma vurdu. Öylesine canım yandı ki, ayaklarım kurtuldu ve kendimi çağlayanın içinde buldum.

Hikâyenin gerisini anlatmaya lüzum yoktu. Smirre çoktan uzaklaşmıştı.

Akka ve sürüsü gece yarısı yeniden uçuşa geçmişti. Ne ise ki, ay daha batmamıştı. Onun ışığı sayesinde Akka o yörede bildiği üçüncü bir sığınak yeri buldu. Önce güneye doğru, ırmak boyu ilerledi. Djupadal Malikânesi'nin, karanlık çatıların, küçük Ronneby şehrindeki gözalıcı şelâlenin üstünden uçtu. Şehrin az güneyinde, denize hayli yakın bir yerde, sayfiye villâları, büyük otelleri, çeşmeleri ve banyolarıyla Ronneby'nin yazlık bölgesi vardı. Kış boyunca her yer kapalı, boş, ıssız olurdu. Bütün kuşlar da bilirdi bunu. Bozuk havalarda birçok kuş sürüsü gelir, bomboş evlerin balkon sahanlıklarında kendilerine barınacak yer arardı.

Yaban kazları bir bir balkona yerleştiler ve âdetleri olduğu üzere hemen uyudular. Yalnız Nils uyuyamadı. Çünkü kazın kanadı altına girmek istemiyordu.

Balkon güneye bakıyordu. Çocuğun bulunduğu yerden deniz görünüyordu. Nasıl olsa uyuyamadığı için, Bleking'de denizin karayla kucaklaşmasının meydana getirdiği güzelliği seyrediyordu.

Denizle karanın nasıl birleştiğini hemen hepimiz biliriz. Çok kere kara, denize doğru alçak ve düz çayırıklar halinde ilerler. Üstünde tutam tutam otlar vardır. Deniz ise, karayla birleştiği yerde kumlarından yığınlar, tepecikler yapar. Birbirlerine öylesine bozuk çalarlar ki, nerdeyse güzelliklerini birbirlerinden sakınıyorlar sanırsınız. Kimi zaman da, kara, denize yaklaştıkça, kayalıklardan surunu onun karşısına diker. Yaklaşan düşmanı durdurmak istiyor gibidir. Buna karşılık deniz de, hışımlı dalgalarıyla, sanki kıyıyı yırtıp geçmek istercesine, onun üstüne yürür, böğürür, kayalıkları döver.

Ama Bleking'de her şey bambaşkadır. Kara, adalar, adacıklar, burunlar halinde denize uzanır. Deniz de körfezler, koylar, boğazlar yaparak ona doğru sokulur. İkisi de isteyerek, sevinerek birbirini kucaklıyor gibidir.

Kışın bütün bunlar fark edilmez ama Nils gene de tabiatın

burda daha uysal, daha güler yüzlü olduğunu anladı. İçinin git-gide rahatladığını hissetti. Birden keskin ve insanın içini ürperten bir hayvan sesi duydu, ses parktan geliyordu. Kalktı ve mehtabın aydınlığında, balkonun altında duran tilkiyi gördü. Smirre gene kazların peşine düşmüştü. Ama bu kere de onları yakalayamayacağını anlamış, üzüntüsünden hüzünlü bir sesle uzun uzun ulumaktaydı.

Sürübaşı Akka, bu ulumayla uyandı; bir şey göremedi arıya, sesinden tilkiyi tanıdı.

— Gecenin bu vaktinde sinsi sinsi kol gezen sen misin Smirre, dedi.

— Evet, diye karşılık verdi Smirre, benim. Sayerimde başınıza bunca şeyin geldiği gece hakkında fikrinizi bir öğreneyim dedim.

— Yani zerdavayla susamurunu başımıza senin belâ ettiğini mi söylemek istiyorsun?

— Böyle güzel bir oyunu bendenizin oynadığını inkâr etmeye hiç niyetim yok doğrusu! Hani bir keresinde, kazlara mahsus marifetlerinizi göstermişiniz bana. Şimdi de ben, tilkilere mahsus marifetlerimi gösteriyorum. Aranızdan sağ tek kişi kalmayınca kadar da sürdürüleceğim bu işi. Nereye gitseniz, peşinizi bırakmayacağım.

— Dinle Smirre, dedi Akka, senin gibi dişli tırnaklı birine, bizim gibi kendini korumaktan âciz zavallıların peşine düşmek yarasır mı hiç?

Smirre, Akka'nın korkudan böyle konuştuğunu sandı, alelacele ona bir teklifte bulundu.

— Akka, dedi, eğer birçok kere oyunumu bozan şu Parmak Çocuk'u bana atarsan, sizinle barış yapacağıma söz veriyorum. Bundan sonra sürüden kimsenin peşine düşmeyeceğim.

— Parmak Çocuk'u sana vermek mi! diye haykırdı Akka. Bunu aklından hiç geçirme! İçimizde en gencinden en yaşlısına kadar herkes onun için canını seve seve verir.

— Demek onu bu kadar seviyorsunuz, öyle mi? dedi Smirre. Öyleyse andım olsun, sizden öcümü ilk onu haklayarak alacağım.

Akka hiçbir cevap vermedi. Smirre birkaç kere daha uzun uzun uludu. Sonra ortalığı bir sessizlik kapladı. Nils hâlâ uyu-yamıyordu. Şimdi de Akka'nın tilkiye verdiği cevabı düşünüyor, uykusu gelmiyordu. Ömründe böyle şey duymamıştı, ömründe kimse, onun için canını vermeye hazır olduğunu söylememişti bugüne kadar. O andan sonra Nils Holgersson'un hiç kimseyi sevmeyen, katı yürekli biri olduğu söylenemezdi artık.

VIII

KARLSKRONA

Cumartesi, 2 Nisan

Mehtaplı bir gece, Karlskrona'daydı. Hava güzel ve sakin-di. Oysa gündüz bir fırtına ortalığı kasıp kavurmuştu. Yağmur yağmıştı. Şehir sakinleri herhalde kötü havanın devam edece-ğini sanmışlardı; sokaklar bomboştu.

Akka ve sürüsü geldiğinde şehirde sanki kimsecikler yoktu. Vakit hayli geçti, kazlar daha önce adalarda konaklaya-cakları emin bir yer aramışlardı. Smirre'nin korkusundan, kara-da kalma cesaretleri yoktu.

Gelirken kazlar çok yüksekte uçuyordu. Aşağıda deniz ve adaları seyreden Nils'e her şey gerçek dışı bir masal dün-yasına bürünmüş gibi gelmişti. Gök mavi değildi artık, yer-yüzünün üstünde, yeşilimsi camdan bir çan gibi duruyordu. Deniz sütbeyazdı. Tepeleri gümüş gibi parlayan dalgacıklar, gözün görebildiği kadar uzaklara yayılıyordu. Bütün bu beyaz-lığın ortasında, kıyıya karşı dizilmiş, irili ufaklı birçok ada, ka-ra birer nokta gibi görünüyordu.

Nils bu gece cesur olma sözü vermişti kendi kendine. Ama birden onu büyük bir ürküntüye düşüren bir şey ilişti gözüne. Dört köşe kitleler halinde koca kayalıklarla kaplı, yüksek bir adaydı bu. Bu kayaların arasına altın sarısı benekler serpil-mişti. Çocuğun aklına hemen, Trolle-Ljungby'de, perilerin, her

gece kaç kere, altın sütunlar üstüne diktikleri Magle taşı geldi. Ona benzer bir şey olabilirdi gördüğü. Onu korkutan sadece bu değildi. Bir de adanın etrafını saran suda insana hiç de güven vermeyen bir kaynaşma vardı. Balinalar, köpekbalıkları ve diğer iri deniz yaratıkları diye düşünülebilirdi bunlar. Ama çocuk onlara, adaya baskın yapmak için bir araya toplanmış deniz canavarları gözüyle bakıyordu. Üstelik adanın doruğunda kollarını göğe doğru, umutsuzca iki yana açmış sahici bir dev durmaktaydı.

Bir de kazlar adaya inişe geçmezler mi? İşte Nils asıl o zaman korktu.

— Hayır, hayır! Oraya inmeyelim, diye haykırmaya başladı.

Fakat kazlar onun haykırışlarına aldırış etmediler. Az sonra da çocuk nasıl aldandığını görüp şaşıtı, utandı da. Koca kaya kütleleri gibi gördüğü şeyler evlerdi. Altın sarısı beneklerse sokak fenerleri, ışıklı pencerelerdi. Kollarını açmış dev, dört köşe kuleleriyle şehrin kilisesinden başka şey değildi. Adaya baskın yapacak deniz canavarlarına gelince, bunlar da adanın çevresinde demir atmış veya palamarla iskeleye bağlanmış irili ufaklı gemi ve motorlardı. Karaya yakın olanlar, daha çok kürekli tekneler, yelkenli kotralar, kıyı taşımacılığında kullanılan küçük buharlı gemilerdi.

Neresiydi bu şehir? Nils bu sorunun cevabını savaş gemilerinden çıkardı. Gemileri hayatı boyunca sevmişti. Tabii onun gemileri, yol kıyısındaki su birikintilerinde yüzdürdüğü oyuncak gemilerdi sadece. Ama bu kadar çok sayıda savaş gemisine sahip şehrin Karlskrona'dan başkası olamayacağını hemen anladı.

Nils'in anne tarafından dedesi, savaş gemilerinde çalışmış eski bir gemiciydi. Yaşadığı sıralar, Allah'ın her günü, büyük tersanesiyle Karlskrona'dan ve bu şehirde görülebilecek şeylerden söz ederdi.

Nils bir ara gözcüyle limanı gerisinden saran kale ve kuleleri de gördü. Akka ve sürüsü kiliselerden birinin çatısı üstüne inişe geçti.

Bir tilkiden korunmak için şüphesiz elverişli bir yerdi bu-

rası. Çocuk bu gece beyaz kazın kanatları altına girip güzel bir uyku çekebileceğini düşünüyordu. Sonra, gün doğunca da tersane ve gemileri görüp seyretmeye çalışacaktı. Nils neden içinin rahat edemediğine ve gemilere bakmak için neden uslu uslu sabahı beklemediğine kendi de şaşıtı. Beş dakika uyumuş, uyumamıştı. Beyaz kazın kanadı altından sıyrıldı, yıldırımlık ve damlalıklardan aşağıya kayıp, yere doğru süzüldü.

Şimdi kilisenin önündeki geniş meydandaydı. İssiz yerlere alışık olanlar veya ücra yerlerde oturanlar, evlerin dimdik yükseldiği, sığınacak bir saçak altının bulunmadığı açık caddeleriyle bir büyük şehre geldiler mi, içlerini bir tedirginlik kaplar. Bunun gibi Nils de bir an yukarda, kazlarla birlikte kuledde olmak istedi. Allah'tan meydana kimsecikler yoktu. Sadece yüksek bir kaidenin üstüne, tunçtan bir adam dikilmişti. Üç köşeli şapkası, uzun redingotu, kısa pantolonu, koca papuclarıyla iri, sert bir adamdı bu. Elinde bir sopa tutuyordu ve gerekince onu kullanmaktan sakınmayacak gibi bir hali vardı; kemerli burnu ve çok çirkin ağızıyla, yüzü pek sertti. Baktı baktı da:

— Sarkık koca dudaklarıyla bu adamın burda ne işi var? dedi sonunda kendi kendine çocuk.

Kendini şu andaki gibi küçük ve zavallı hiç hissetmemişti şimdiye kadar. Heykele öykünüp kendisini yüreklendirmek istiyordu. Sonra onu düşünmez oldu ve kıyıya inen bir sokağa daldı.

Daha birkaç adım atar atmaz, arkasından yüründüğünü hissetti. Ağır adımlar kaldırımı dövüyor ve bir bastonun ucu yere vuruyordu. Sanki tunç heykel canlanmış, yola koyulmuştu.

Nils kulağını adım seslerine verdi, koşarak kaçmaya başladı. Evet, onun tunçtan olduğu kuşkusuna kapılmıştı. Toprak sarsılıyor, evler sallanıyordu. Bu ağır adımlar ancak ona ait olabilirdi.

— Belki canı çekmiş gezintiye çıkmıştır, diye söylendi, söylediğim sözün hesabını sormak gibi kötü bir niyeti yoktur.

Dosdoğru gitmekten vazgeçip yan sokaklardan birine daldı. Ardından gelenden kurtulacağını umuyordu böylece.

Fakat tunçtan adamın da aynı sokağa girdiğini duymasın

mi? Korkudan yüreği ağzına gelecekti. Bütün kapıların kapalı olduğu bu şehirde nereye sığınacaktı? Sağda, koca bir bahçenin ortasında, tahtadan yapılmış eski bir kilise gördü. Vakit geçirmeden oraya daldı.

— Ha! Tamam, sığınacak yer. Bir varabilsem!

Birden, kiliseye giden ağaçlıklı yolun ortasında bir adamın kendine işaret ettiğini gördü. Çok sevindi, ona doğru koştu. Kalbi küt küt atıyordu.

Ama yolun kıyısında küçük bir taburenin üstünde duran adamın yanına varınca, olduğu yerde kalakaldı.

— İmkânsiz, dedi, bana işaret eden bu olamaz. Ağaçtan bu adam.

Bir an kımıldamadan durup ona baktı. Bu, geniş, pembe ve dinç yüzlü, tıknaz, güçlü kuvvetli sevimli bir adamcağızdı. Saçları siyah ve parlaktı. Kocaman, kara bir sakalı vardı. Başına siyah tahtadan bir şapka giymiş; üstüne kahverengi tahtadan bir elbise geçirmişti. Belinde siyah tahtadan bir kemer, aşağısında boz renkli tahtadan bir pantolon ve tahtadan çoraplar, ayakta siyah tahtadan potinler vardı. Yeni boyanmış, yeni cilâlanmıştı. Ay ışığında pırıl pırıl parlıyor, şüphesiz bu onu daha da sevimli kılıyor, çocukta güven uyandırıyor.

Sol elinde tahtadan bir tabelâ tutuyordu. Tabelânın üstünde Nils şu yazıyı okudu:

«Bana bir metelik verin, güçsüzlere yardım edin. Ama önce şapkamı çıkarın.»

Nils anladı: Adam yoksullar için dikilmiş bir heykelden başka şey değildi. Hayal kırıklığına uğradı. Daha iyi, daha değişik bir şey çıkacağına ummuştu. Büyük babasının bu tahtadan adamdan söz ettiğini hatırladı; Karlskrona çocuklarının onu çok sevdiklerini söylediler. Nils şimdi iyice anlıyordu bunu. Adamda eski zamanlara ait öylesine tatlı bir hava vardı ki, onun birkaç yüzyıllık olduğunu söyleyebilirdiniz. Üstelik güçlü, mağrur ve neşeliydi. Eski zaman insanların da öyle olduğu söylenmez mi zaten!

Nils tahtadan adama bakılınca kendi peşinden gelen öbürünü unuttu. Fakat işte, ansızın ayak sesleri duyulma-

ya başlamıştı. Adam mezarlığa giriyordu. Yaklaşıyordu. Nereye, nereye saklanacaktı?

Tam bu anda zavallı Nils, tahtadan adamın eğildiğini, koca ve geniş elini kendine uzattığını gördü. Ona güven duyup duymamayı düşünecek vakti kalmamıştı. Hemen kendine uzatılan ele atladı. Tahtadan adam onu başının hizasına kadar kaldırdı ve şapkasının altına soktu.

Oğlan saklanmış, adam kolunu indirerek eski durumuna gelmişti ki, tunçtan adam onun önünde durdu. Bastonuyla yere vurdu, keskin ve gürleyen sesiyle sordu:

— Kimsiniz?

Tahtadan adamın eli, ayarlanmış bir oyuncak gibi, gıcırdayarak başına gitti, parmakları şapkasının kenarına değdi, ağızından bir bir kelimeler döküldü:

— Rosenbom kulunuz, haşmetmeap. Zamanında Yavuz Kalyonu'nda çavuştum. Savaş bitince emekliye ayrıldım. Deniz Kuvvetleri Kilisesi'ne bekçi oldum. Sonunda tahtadan oyulup, yoksullar heykeli olarak mezarlığa dikildim.

Tahtadan adamın «haşmetmeap» diye hitap ettiğini duyunca Nils'ciğin yüreği hop etti. Biraz düşününce, büyük meydanadaki heykelin, şehrin kurucusuna ait olduğunu anladı. Daha açıkcası başına belâ ettiği adam Kral XI'inci Karl'dı.

— Çok iyi ifade ettiniz, dedi tunçtan adam. Şimdi de bana, bu gece şehrin sokaklarında bir oraya bir buraya koşan küçük bir çocuğu görüp görmediğinizi söyler misiniz?

— İzin verirseniz cevap vereyim, haşmetmeap. Gördüm.

Şapkanın altına büzülen ve bir tahta yarığından kralı gözetlemekte olan çocuğun, bu cevabı duyunca dizlerinin bağı çözüldü. Titremeye başladı. Ne ise ki, tahtadan adam lâfının gerisini getirdi de, o da rahat nefes aldı.

— Haşmetmeapları yanlış iz üzerindeler, dedi Rosenbom. Çocuk saklanmak için tersaneye gidecekmiş gibi geldi bana.

— Öyle mi dersiniz, Rosenbom? Pekâlâ. Öyleyse taburenin üstünde heykel gibi dikilmekten vazgeçin de arkamdan gelin. Çocuğu bulmamda yardım edin bana! Dört göz daima iki gözden daha iyi görür.

Ağaçtan adam sızlanan bir sesle cevap verdi:

— Haşmetmeaplarından, haddim olmayarak, kulunuzu olduğu yerde bırakmalarını istirham edeceğim. Boyandığım için dinç ve pırıl pırıl görünüyorum ama, yaşlı ve içi geçmiş biriyim ben. Kolumu kıpırdatmaktan âcizim.

Tunçtan adam böyle itirazları hoş görecektin denildi.

— Bu sözler de ne demek oluyor? dedi. Derhal gelin Rosenbom!

Kral bastonunu kaldırdı, tahtadan adamın omuzuna indirdi. Sonra da:

— Bak Rosenbom, dedi, yıkılmadınız. Sağlamsınız demek ki!

Bunun üzerine yola koyuldular. Büyük ve ağır adımlarla Kariskrona'nın yollarını geçtiler. Sonunda tersaneye açılan ağır kapıya vardılar. Bir gemici nöbet bekliyordu. Ama tunçtan adam aldırış etmedi. Kapıyı ayağıyla itti, içeri girdiler.

Önlerinde, temel kazıklarının üstünde duran köprülerle bölümlere ayrılmış geniş bir liman vardı. Havuzlarda savaş gemileri duruyordu.

— Aramaya nereden başlasak Rosenbom, diye sordu tunç adam.

— O boyda bir insan müsveddesi, olsa olsa model daire-sinde saklanmıştı haşmetmeap.

Sağda, liman boyunca denize uzanmış, dar bir kara çıkıntısı üzerinde birkaç eski yapı vardı. Tunçtan adam, çok yüksek çatılı ve küçük pencereci bir binaya yaklaştı. Bastonuyla kapıya vurdu, kapı açıldı. Sonra basamakları aşınmış bir merdivenden ağır ağır çıktı. İki adam, hepsi donatılmış küçük gemilerle dolu olan büyük bir salona girdiler. Çocuk bunların İsveç donanması için yapılan gemilerin modelleri olduğunu anladı.

Her türden gemi vardı burada: Baş ve kıcı yüksek, iki yanında sıra sıra topların yer aldığı, direklerine birçok urgan ve yelkenin dolanmış olduğu eski kalyonlar; bir baştan bir başa kürekçilerin oturması için kerevetlerin bulunduğu kıyı karakol gemileri; güvertesiz top gemileri; kralların yolculuklarında kullandıkları, son derece süslü, üç direkli gemiler... Hepsinin küçük örnekleri vardı burada. Ayrıca, güvertelere yerleştirilmiş

toplari ve kuleleriyle günümüzde kullanılan uzun ve ağır zırhlılar, ince uzun balıklara benzeyen narin yapılı torpidolar.

Nils bunlara hayran hayran bakmaktan kendini alamadı.

— Burada, İsveç'te, bunca büyük, bunca güzel gemiler yapılıyor demek, dedi içinden.

Hem onları hayranlıkla seyredecek zamanı da bolca buldu. Zira tuncdan adam küçük gemi modellerini görür görmez, her şeyi unutmuş, bir baştan bir başa onları seyre koyulmuştu. Hele bir zamanlar Yavuz Kalyonu'nda çavuşluk yapmış olan Rosenbom, ondan bir adım öne geçmiş, gemilerin yapımı, bir zaman bunlara kumanda edenler ve teknelerden her birinin geçirdiği maceralar üstüne ne biliyorsa anlatıyordu. Chapman'dan, Puke'den, Troll'den; Hogland ve Svensksund savaşlarından söz ediyordu. İsveç denizciliğinde bu parlak dönem 1809'a kadar sürmüştü, ondan sonra böyle bir çağ bir daha yaşanmamıştı. İki kafadar özellikle ağaçtan yapılmış eski, süslü gemilerin önünde çok oyalandılar. Günümüzde kullanılan zırhlı gemilerden pek anlıyora benzemiyorlardı.

— Görüyorum ki bu yeni gemiler üstüne hiçbir bilginiz yok Rosenbom, dedi kral. Gidip başka şeylere de bir göz atalım. Bütün bunlar benim çok ilgimi çekiyor Rosenbom, çok!..

Çocuğu aramaktan vazgeçmişlerdi. Bizimkiyse tahta şapkanın içine kurulmuştu, keyfine diyecek yoktu. Tersanedeki büyük tesisleri, yelkenlerin dikildiği işlikleri, dökümevini, makine imalâthanelerini ve marangoz tezgâhlarını gezmeye koyuldular. Vinçleri, dokları, büyük erzak ambarlarını, top meydanını, havuzu, halat dairesini, kayaya oyulmuş ve artık kullanılmayan tamir havuzunu bir bir gezip gördüler. Savaş gemilerinin palamara bağlanmış olduğu mendireğe çıktılar. Kıyısına kadar gelip, iki eski deniz kurdu edasıyla, her şeyi incelediler, bazıları karşısında şaşkınlığa düştüler, bazıları hakkında yeni hükümlere vardılar, onayladılar veya kızdılar.

Nils tahta şapkanın gerisinden, onları dinliyordu. Savaş limanından sefere çıkan bütün filoları donatabilmek için, bu yerde nice uğraşılıp didinildiğini, alıntıları ve göznuru döküldüğünü böylece anlamış oldu. Bu uğurda nice insanın kanını ve hayatını tehlikeye attığını; şu savaş gemileri yapılsın diye

son meteliğine kadar fedakârlık edildiğini; nice bilgili insanın bütün çabasını, yurt savunmasında kullanılan bu gemileri daha mükemmelleştirmek yolunda harcadığını öğrendi. Söylenenleri duydukça çocuğun gözleri yaşardı ve bunca bilgiyi bu kadar teferruatıyla edindiğinden dolayı da içi sevinç ve mutluluk doldu.

Sonunda ortasında kapalı bir teşhir salonu olan açık bir avluya girdiler; salonda eski kalyon pruvalarının heykelleri vardı. Nils bunlara çok şaşı. Güçlü ve korkunç görünüyordardı. Büyük, cüretli ve vahşiydiler. Hepsinde günümüzdeki koca sa-vaş gemilerinin mağrur havası vardı. Nils'cik kendini, her zaman olduğundan daha küçük hissetti.

İşte o sırada, tunçtan adam, tahtadan adama dönerek:

— Çıkar şapkanı Rosenbom, dedi, gördüğün şu şeyler karışısında saygı duruşuna geç. Onların hepsi vatan uğruna sa-vaşa girdi!

Aynı tunçtan adam gibi, Rosenbom da buraya niçin geldiklerini hepten unutmuştu. Düşünmeden tahtadan şapkasını çıkardı ve haykırdı:

— Limanın yerini seçen, tersaneyi kuran, donanmayı meydana getiren insana, bütün bunların hepsine can veren krala saygı olarak şapkamı çıkarıyorum.

— Sağol Rosenbom, dedi kral, güzel söyledin... Mert bir adamsın sen. Ama dur bakayım Rosenbom, o başındaki ne öyle?

Rosenbom'un tepesinde ayakta duran Nils Holgersson'u gösteriyordu. Ama Nils korkmuyordu artık. Külâhını sallayarak bağırırdı:

-- Ya, ya, ya! Şa, şa, şa! Koca dudaklı adam çok yaşa!..

Tunçtan adam koca bastonunu yere vurdu. Ama çocuk onun ne yapmak niyetinde olduğunu hiçbir zaman anlayamayacaktı. Çünkü tam o sırada güneş doğmuş, tunçtan adamla tahtadan adam sırta kadem basmışlardı. Sanki sistenmişler gibi. Nils gözleriyle çevresinde onları ararken, yaban kazları da kilisenin çatısından havalanıp, şehrin üstünde uçuşa geçmişlerdi. Birden Nils Holgersson gözlerine ilişti... Büyük beyaz kaz havayı yararak onu almaya indi.

IX

ÖLAND'A YOLCULUK

Pazar, 3 Nisan

Yaban kazları kıyıya yakın bir adada otlamaya gitmişlerdi. Orada kül rengi evcil kazlara rastladılar. Yaban soydaşlarının pek kıyıya yanaşmak âdetleri olmadığını bilen evcil kazlar, onları görünce çok şaşırıldılar. Bunlar meraklı ve gevezeliği seven yaratıklardı. Yeni gelenlere, tilkinin onları nasıl kovaladığını anlattırmadıkça içleri rahat etmedi. Hikâye bitince, içlerinden Akka yaşında ve onun kadar tecrübe sahibi görünen biri söz aldı:

— Tilkinin yurdundan sürülmüş olması, sizin için büyük bir talihsizlik, dedi. Ta Laponya'ya kadar peşinizi bırakmaz sizin. Ben sizin yerinizde olsam, Smaland üzerinden uçmaz, ülkenin dışından dolaşır, meselâ Öland Adası'ndan geçerdim. O zaman tilki izinizi kaybeder. Onu daha da şaşırtmak istiyorsanız, birkaç gününüzü adanın güneyinde geçirin. Yiyecek boldur. Eş dost da öyle. Böyle bir yolculuktan plşmanlık duymayacağınızı sanırım.

Yaşlı kazın verdiği öğüt akla yatkındı ve yaban kazları onu tutmaya karar verdiler. Kannlarını doyurur doyurmaz Öland'a doğru yola koyuldular. İçlerinden kimse daha önce oraya gitmemişti. Ama yaşlı evcil kaz onlara yolu iyice belletmişti. Enginde, göçmen kuşların büyük uçuş yoluna rastlayınca ka-

dar, Bleking kıyısı boyunca dosdoğru güneye uçmaktı yapacakları bütün iş. Kışı batı denizinde geçirip de, baharla birlikte Finlandiya'ya veya Rusya'ya giden kuşlar bu yolu takip ederler. Öland üzerinden geçerken, mola vermek üzere adaya inerler. Onun için yaban kazları kılavuzsuz sayılmazdı.

Yaz gibi sıcak ve sakin bir gündü. Deniz yolculuğu için biçilmiş kaftan. Yalnız gök tamamen berrak değil, alacalı ve biraz kapanıktı. Yer yer bulut kümeleri denizin üstüne doğru iniyor, görüş mesafesini daraltıyordu.

Bizim yolcular, takımadaları arkalarında bıraktıklarında deniz öylesine dümdüz, güzel ve hareliydi ki, Nils aşağılara bakarken altlarında dünyanın kaybolduğunu sandı. Etrafında bulut ve gökten başka bir şey görünmüyordu. Başının döndüğünü hissetti. İlk günküden daha da fazla korkarak, beyaz kazın boynuna yapıştı.

Yaşlı kazın sözünü ettiği büyük yola geldiklerinde, Nils hepten afalladı. Kuş sürüleri aynı yönde uçarak birbirini peşinden gidiyordu. Hepsi, önceden çizilmiş bir yolu takip ediyor gibiydi. Bunlar yaban ördekleri, kül rengi kazlar, kıkuyruklar, çeşit çeşit karabataklar, güçlü kuşları, deniz saksağanları, öt-leğenlerdi. Nils öne eğilince, kuş sürülerinin, dizi halinde, su-daki aksini gördü. O zaman başı büsbütün döndü: Sanki bütün bu kuş sürüleri havada sırtüstü uçuyor gibiydi. Aşağısı neresi, yukarısı neresi, bilinmiyordu. Hepsi birbirine karışmıştı.

Kuşlar yorulmuştu; konaklayacakları yere bir an önce ulaşmak için sabırsızlanıyorlardı. Hiçbiri sesini çıkarmıyor, ona buna şaka yapmıyordu. Bu sessizlik her şeyi daha gerçeküstü bir görünüme büründürüyordu.

— Belki de dünyadan ayrıldık! dedi içinden Nils. Belki de gökboşluğunda yol alıyoruz!

Aynı anda iki el tüfek sesi duydu ve iki duman sütununun yükseldiğini gördü.

Kuşlar arasında korku ve telâş başgösterdi.

— Avcılar, avcılar, gemilerdeki avcılar! diye bağıştılar. Daha yüksekten uçun, daha yüksekten.

Nils o zaman hep denizin üstünde uçulduğunu, hiç de gök boşluğunda filân olmadığını anladı. Denizin yüzünde, bir şe-

rit hâlinde küçük gemiler yüzüyordu. Bunların içine dolduran avcılar havaya ateş üzerine ateş ediyorlardı. Onları zamanında fark edemeyen ilk kuş sürüleri alçaktan uçmuştu. Birçok koyu renkli kuş isabet alıp düştü. Boşluğa yuvarlanan her kuşun arkasından, geride kalanlar keskin çığlıklar atıyordu.

Bir an kendini gök boşluğunda sanan biri için, bu telâş ve çığlıklar kadar insanı şaşırtacak bir şey olamazdı. Oysa Akka derhal yükseldi; sürüsü de mümkün olduğu kadar hızla onu takip etti. Yaban kazları tehlikeyi atlattı. Ama Nils hâlâ kendine gelememişti. Nasıl? Nasıl olur da insanlar Akka gibi, Yksi ve Kaksi gibi, beyaz kaz ve diğer yol arkadaşları gibi varlıkların üstüne ateş edebilirlerdi? İnsanlar çıldırmışlardı, ne yaptıklarını bilmiyorlardı demek!

Saflar sıklaştı; kımıltısız gökyüzünde yolculuk devam etti. Ortalık yeniden sessizleşmişti. Zaman zaman yolculuktan sıfırı tüketmiş bir kuşun sesi duyuluyordu:

— Daha gelmedik mi? Doğru yolda olduğumuzdan emin misiniz?

O zaman sürü başında olanlar cevap veriyordu:

— Dosdoğru Öland'a uçuyoruz, dosdoğru.

Yaban ördekleri yorgundu, karabataklar onları geçti.

— O kadar acele etmeyin, diye bağıyordu ördekler. Galiba önceden gidip her şeyi yiyip bitireceksiniz.

— Orda bulacaklarımız size de yeter, bize de, diye cevap veriyordu ötekiler.

Ada henüz görünürlerde yoktu. Beyaz duman yığınlarını önüne katıp süren hafif bir meltem çıktı. Sanki bir yerlerde yangın vardı.

Kuşlar, döne döne gelen ilk beyaz dumanları görünce, telâşa kapıldılar ve uçuşu hızlandırdılar. Ama duman boğumları gitgide yoğunlaştı; sonunda onları ortasına aldı. Kokmuyordu bu duman. Kara ve kuru bir duman değildi. Beyaz ve nemliydi. Nils ansızın bunun sisten başka bir şey olmadığını anladı.

Sis, sonunda göz gözü göremeyecek kadar koyulmuştu. Bir kaz boyu ötesi seçilemiyordu. Kuşlar birden çılgına döndüler. O ana kadar düzen içinde güzel güzel uçmuşlardı. Şim-

di sis basınca bir oyundur tutturdular. Birbirlerini şaşırtmak için bir o yana bir bu yana uçuyorlardı.

— Hey dikkatli olun! diye bağıyorlardı. Hep aynı yerde dönüp duruyorsunuz. Geri dönün! Yoksa Öland'a zor varırsınız.

Adanın nerde olduğunu hepsi iyi biliyordu. Fakat hepsi karşısındakini aldatmak için elinden ne gelirse yapıyordu.

— Şu yaban ördeklerine bakın! diye bağıyordu sisin içinden bir ses. Başlarını kuzeye çevirdiler, gidiyorlar.

— Hey, boz renkli kazlar, diyordu bir başka ses, gittiğiniz yöne dikkat etsenize! Böyle yol alırsanız, Rügen Adası'na varırsınız.

Bu yoldan eskiden de geçmiş olanlar için kaybolmak gibi bir tehlike yoktu. Ama yaban kazları için durum pek öyle değildi. Muzipler onların gittikleri yoldan pek emin olmadıklarını anlamakta gecikmedi.

— Yolculuk nereye ahbablar? diye sordu bir kuğu.

Sonra ciddi ve babacan bir tavırla doğru Akka'nın yanına uçtu.

— Öland'a gidiyoruz, diye karşılık verdi Akka, ama oraya daha önce hiç gitmedik.

Bu kuşa güvenebileceğini sanıyordu.

— Çok kötü, dedi kuğu, yolu şaşırmışsınız. Bleking'e doğru gitmektesiniz. Benimle gelin de, size yolu göstereyim.

Kuğu yola koyuldu; kazlar da onun arkasına dizildiler. Muzip yaratık onları büyük kuş geçidinin hayli uzaklarına götürdü. Kuşların bağırları artık duyulmaz olmuştu. Sonra da sise dalıp gözden kayboldu.

Kazlar bir süre rastgele bir o yana, bir bu yana uçtular. Sonunda diğer kuşları buldular. Buldular ama bu sefer de bir yaban ördeği yanlarına yanaştı.

— Sis dağılıncaya kadar siz suya inseniz, daha iyi edersiniz, dedi onlara. Bu gibi yolculuklara pek alışık olmadığınız anlaşılıyor.

Akka ne yapacağını bilemiyordu. Şu Allah'ın cezaları akılcılığını iyice şaşırtmışlardı. Nils kazların oldukları yerde saydıklarını anlar gibi oldu.

Bir karabatak hızla yanlarından geçerken:

— Hey, nereye gittiğinize dikkat etsenize! diye bağırdı. Aynı yerde bir inip bir çıktığının farkında değil misiniz yoksa? Nils de bundan korkuyordu zaten. Beyaz kazın boynuna sarıldı.

Birdenbire uğuldayan bir patlama sesi duymasaydı bu yolun sonunun nereye varacağını Allah'tan başkası bilemezdi.

Akka boynunu uzattı, kanatlarını cırttı ve bütün hızıyla yola koyuldu. Yön tayinine yarayacak işareti bulmuştu sonunda. Yaşlı evcil kaz ona, Öland Adası'nın en ucuna inmemelerini öğütlemişti. Çünkü insanlar buraya bir top koymuşlardı, bununla sis sırasında havaya ateş ediyorlardı... İşte artık gideceği yönü biliyordu Akka. Artık ona yolunu kimse şaşırtamazdı.

X

ÖLAND ADASI'NIN GÜNEY UCU

3 - 6 Nisan

Öland Adası'nın en güneyinde Ottenby adlı eski bir kral malikânesi vardır. Adanın bir ucundan öte ucuna kadar uzanan koca araziye içine alır. Burası hayvanlar âlemi için daima sevilen bir sığınak yeri olmuştur. Onyedinci yüzyılda kralların Öland'a avlanmaya geldiği sıralar, malikâne karıncalarla dolu, ağaçlıklı geniş bir toprak parçasından başka bir şey değildi. Onsekizinci yüzyılda cins atların yetiştirildiği bir hara ile, yüzlerce koyunun bulunduğu bir ağıl yapıldı. Günümüzde Ottenby'de ne soylu atlar kaldı, ne koyunlar. Şimdi burda ordu süvari birlikleri için tay yetiştirilir.

Bütün ülkede hayvanlar için bundan daha iyi bir yer aran-
sa bulunamaz. Kıyı boyunca eski koyun otlakları uzanır. Otlak-
lar üç kilometreye yakın bir araziye içine alır. Bütün adanın
en büyük çayırlığıdır bu. Hayvanlar burada istedikleri kadar
karınlarını doyurur, oynar, keyfince hoplayıp zıplarlar. Ünlü
Ottenby Ormanı da buradadır. Ormanın yaşı yüzü aşmış me-
şeleri onları güneşten ve Öland'ın korkunç rüzgârından korur.

Malikâneyi bir baştan bir başa, adanın geri kalan kısmın-
dan ayıran koca Ottenby Duvarı'nı da unutmayalım. Bu duvar
hayvanlara, eski kral malikânesinin nerelere kazar uzandığını
gösterir ve onlara ihtiyaçlarını karşılamak için, kendilerini ay-

nı ölçüde koruma imkânı bulunmayan başka bir arazide maceraya girmelerine hiç de lüzum olmadığını anlatır.

Ottenby'de bulunanlar yalnız evcil hayvanlar değildir; küçük olsun büyük olsun bütün yaban hayvanlarının da, bu eski kral malikânesinde kendilerini her türlü tehlikeden uzak saydıkları söylenebilir. Onlar için de bir korunma ve barınma yeridir burası. Bunun için malikânede çok sayıda yaban hayvanı bulunur. Eskiden beri soylarını devam ettiren karacaların yanısıra burayı pek seven tavşanlar, yaban ördekleri, keklikler vardır. İlkbahar ve sonbaharda ayrıca binlerce göçmen kuş malikâneye gelir. Bu kuşlar otlamak ve dinlenmek için daha çok malikânenin doğu yamacına, koyun otlaklarının önündeki alçak ve sulak araziye inerler.

Yaban kazları ve Nils Holgersson sonunda Öland'a vardılar. Bütün öteki kuşlar gibi kumsala indiler. Sis adayı, denizdekinden daha koyu bir şekilde örtmüştü. Fakat Nils görebildiği bu daracık alanda bunca kuş oluşuna çok şaşıtı.

Burası alçak, oraya buraya taşların ve su birikintilerinin serildiği, bir kısmı denizin attığı yosunlarla örtülü bir kumsaldı. Nils'e sorsanız, belki de burda durmazdı. Ama kuşlar sanki aradıkları cenneti bulmuşlardı. Ördeklerle kazlar çayırdaki otlu; su çulluklarıyla kıyılarda yaşayan öteki kuşlar, kumsalda koşuyordu. Karabataklar denizde yüzüyor, balık avlıyorlardı. Ama asıl, kıyının ön yanındaki yosun şeritler üzerinde büyük bir kaynaşma vardı. Kuşlar sıkışık bir sıra halinde oraya tünemişler, herhalde habire böcek yumurtalarını ve solucanları atıyorlardı. Çünkü hiç kimsenin yiyecek sıkıntısından yakındığı yoktu.

Çoğu buraya sadece dinlenmek için inmişti ve yollarına devam etmeleri gerekiyordu. Arkadaşlarının yeterince takviye aldıklarına inanan sürübaşı hemen onları çağırıyordu:

— Hadi, hazırsanız gidiyoruz.

— Hayır, hayır, biraz bekleyin! diye bağıyordu ötekiler. Daha tam doymadık.

— Hadi, hadi! diyordu sürübaşı. Beklersem boğazınıza kadar tıkinır, uçamaz hale gelirsiniz.

Böyle diyen sürübaşı kanat çırpıyor, uçuşa hazırlanıyor-

du. Ama çok kere geri dönmek zorunda kalıyordu, çünkü arkadaşları peşinden gelmiyordu.

Daha ilerde, yosun şeritlerinin bittiği yerde, bir kuğu sü-rüsü yüzüyordu. Karaya çıkmak gibi bir kaygıları yoktu bun-ların. Dalgaların sallanışına kendilerini bırakmış, dinleniyorlar-dı. Zaman zaman başlarını denize daldırıyorlar, yiyeceklerini suyun dibinde arıyorlardı. Çok hoşlarına giden bir şey bulunca da, boru sesine benzer çığlıklar atıyorlardı.

Nils kuğuların varlığından haberdar olunca, yosun şeridi-ne doğru koşmaya başladı. Yaban kuğularını bugüne kadar hiç görmemişti. Şimdi onların yanına kadar soğulmak fırsatı geçmişti eline.

Zaten kuğuları seyreden yalnız o değildi. Yaban kozları, külrengi kazlar, ördek ve karabataklar bunların çevresine hal-ka olmuşlar. Kuğular tüylerini kabartıyor, kanatlarını yelken gibi açıyor ve boyunlarını uzatıyorlardı. Bazan içlerinden biri bir yaban kazına veya karabatağa doğru yüzüyor, onu birkaç kelime söylüyordu. Karşısındaki sanki kızarıyor, başını kaldırıp cevap vermeye cesaret edemiyordu.

Fakat bütün bu kibarlık numaralarına fena halde kafası bozulan, küçük, cin gibi bir karabatak vardı. Ansızın suya dal-dı ve gözden kayboldu. Biraz sonra kuğulardan biri bir çığlık attı ve etrafını köpüğe boğarak kaçmaya başladı. Sonra dur-du, eski kurumlu havasına büründü. Ama az sonra bir başka kuğu çığı bastı, derken bir başkası, bir başkası daha...

Ne yazık ki, karabatak daha fazla suyun dibinde kalamadı. Az sonra şeytanca bir tavırla yüze çıktı. Kuğular ona doğ-ru atıldı. Fakat kendilerine bu oyunu oynayanın mini mini bir kuş olduğunu görünce, onunla uğraşmaya değmez der gibi, birden durdular. İşte o zaman karabatak gene daldı ve kuğu-ların ayaklarını gagalamaya başladı. Kuğuların, şüphesiz fena halde canları yanıyordu, işin daha kötüsü kurumları bozulu-yordu. Anı bir karar aldılar: Büyük bir gürültü çıkararak kanat-larıyla havayı dövmeye başladılar. Suyun üstünde koşar gibi gidiyorlardı. Sonunda kanatlarının altına yeteri kadar hava do-lunca, süzülerek yükseldiler.

Kuğuların gidişine herkes çok üzüldü. Az önce karabatağın muzipliklerine gülenler, şimdi onu azarlamaktaydılar.

Çocuk karaya döndü. Su çulluklarının oyununu seyre koyuldu. Bunlar küçülmüş tunalara benziyordu. Tıpkı tunalar gibi su çulluklarının da gövdeleri küçük, bacakları ve boyunları uzundu. Davranışları ince ve ahenkliydi. Ama açık külrengi değil, kahverengiydiler. Suların yalayıp yıkadığı kumsal kıyısında bir sıra halinde uzanmışlardı. Dalga kıyıya vurunca, bütün sıra koşarak geri çekiliyordu. Dalga denize doğru kayarken de peşinden koşuyorlardı. Bu oyunu saatlerce oynadılar.

Kuşların en güzelleri yeşil başlı ördeklerdi. Bunlar şu bildiğimiz ördeklerle herhalde çok yakın akrabaydı. Gövdeleri tıpkı onlar gibi ağır ve tıknazdı; gagaları geniş, ayakları perdeliydi. Ama bunların giyimi çok daha gösterişliydi. Tüyleri beyazdı, boyunlarının çevresinde geniş, sarı bir halka vardı. Kanatları parlak yeşil, kırmızı ve siyah renklerle harelennmişti, uçları simsiyahtı. Başları koyu yeşildi, ipek gibi parlıyordu.

Bunlardan biri kumsalda görününce öteki kuşlar bağırıyordu:

— Şunlara bakın! Görüyor musunuz? Ne de süslü şeyler!

— Daha az güzel olsalardı, yuvalarını toprağa kazmak ihtiyacını duymazlardı, dedi esmer bir dişi ördek. Bizim gibi açık havada kuluçkaya yatarlardı.

— Ne kadar süslenirlerse süslenirler, boşuna, dedi külrengi bir kaz. Suratlarının ortasında böyle bir burun bulundukça kendilerini kimseye beğendiremezler.

İşte bu gerçektir. Yeşil başlı ördeklerin gagalarının çıktığı yerin üstünde, yüzlerinin bütün güzelliğini bozan bir çıkıntı vardı.

Sahilde, boydan boya, martılar ve deniz kırlangıçları uçuyor, balık avlıyorlardı.

— Ne yakalıyorsunuz? diye sordu bir yaban kazı onlara.

— İskorpit balığı, Öland'ın iskorpit balığı, diye cevap verdi bir martı. Burda çıkandan daha güzeli dünyada bulunmaz. Tatmak ister misin?

Ve gagasındaki küçük balıkla kaza doğru uçtu.

— Allah göstermesin! dedi kaz. Bu pis şeyi yiyeceğimi mi sanıyorsun?

Aynı koyu sis, ertesi gün de vardı. Yaban kazları çayırdaki otluyordu. Nils midye toplamak için deniz kıyısına inmişti. Çok midye vardı. Daha sonraki günler belki de yiyecek sıkıntısı çekeceğini düşünerek, midyeleri içine doldurabileceği küçük bir sepet yapmaya karar verdi. Çayırdaki kurumuş, sağlam ve kalın saparna otu buldu. Bir sepet örmeye girişti. Bu onun epey vaktini aldı ama, işini bitirince de pek sevindi.

Öğle üzeriydi. Sürüdeki yaban kazları koşarak yanına geldiler. Beyaz erkek kazı görüp görmediğini sordular ona.

— Yok, dedi Nils, benim yanımda değil.

— Az önce bizimle beraberdi, dedi Akka, ama sonra ne oldu bilmiyoruz.

Nils, müthiş bir korkuyla ayağa fırladı. Çevrede tilkiye, kartala veya insana benzeyen birini fark edip etmediklerini sordu. Hayır, kimse şüpheli bir şey görmemişti. Beyaz kaz sisten yolunu şaşırması olmalıydı.

Bu, Nils için de bir felâketti. Beyaz erkek kazı aramaya koyuldu. Sis onu tamamen örtüp koruyor, fark edilmeden her tarafa koşmasını sağlıyordu, ama öte yandan iyi görmesine engel oluyordu. Böylece adanın ta ucuna, deniz feneriyle sis basınca havaya ateş edilen topun bulunduğu yere kadar gitti. Ottenby Malikânesi'nin avlusuna girecek kadar tehlikeyi göze aldı, bahçedeki meşe ağaçlarının kovuklarını bir bir yokladı. Ama beyaz kazı hiçbir yerde bulamadı.

Araştırmalarına karanlık basıncaya kadar devam etti. Sonra da doğu kıyısına dönmek zorunda kaldı. Büyük bir umutsuzluk içinde ağır adımlarla yürüyordu. Şimdi o beyaz kaz olmadan ne yapacaktı. Büyük çayırın ortasına geldiğinde, sisin arasında, beyaz bir görüntü çıktı ortaya. Genç beyaz kazdı bu. Sağ salım sürüye yeniden kavuştuğu için sevinç içindeydi. Dediklerine göre, sis yüzünden yolunu kaybetmiş, bütün gün koca çayırın etrafında dört dönmüştü. Nils kazın boynuna atıldı ve ondan ihtiyatlı olmasını, bir daha da ötekilerden ayrılmamasını rica etti. Bir daha sürüden ayrılmak mı? Hayır, hayır. Kaz

bir daha böyle bir halt karıştırmayacağına kesin olarak söz verdi.

Fakat ertesi sabah, Nils deniz kıyısında gezinirken, kazlar gene koşarak geldiler, beyaz kazdan haberi olup olmadığını sordular.

Hayır, Nils onu görmemişti. Öyleyse bir önceki gibi, bizimki gene siste kayıplara karışmıştı.

Nils müthiş bir korku içinde, gene onu aramaya başladı. Öttenby Duvarı'nın kısmen çökmüş olduğu bir yer buldu. Bu ona öteye geçme imkânını verdi. Malikâne arazisinin dışına çıkınca, ada genişliyordu. Diğer tarlalar, çayırlar ve çiftlikler için bolca yer vardı. Nils adanın ortasını kaplayan yaylaya kadar çıktı. Yaylada bina olarak sadece yel değirmenleri vardı. Burda çayırlar çok seyrek, altındaki beyaz kireçli arazi görünüyordu.

Nils hiçbir yerde beyaz kazın izine rastlamadı. Akşam olup da yaban kazlarının yanına dönmesi gerekince, onun artık kaybolduğuna iyice inandı. Öyle büyük bir umutsuzluk içindeydi ki, sürüklenir gibi yürüyordu.

Duvara tırmandığı sırada yanına bir taşın düştüğünü duydu. Başını çevirince, tam duvarın karşısında bir taş yığınının üstünde bir şeyin kıvılcıdığını görür gibi oldu. Ses çıkarmadan o tarafa doğru yaklaştı ve birdenbire, gagasında birkaç uzun kök parçasıyla, beyaz kazın güçbelâ tarlalara tırmandığını gördü. Beyaz kaz çocuğu görmedi, Nils de ona seslenmedi. Onun neden böyle ikide bir ortadan kaybolduğunu anlamak istiyordu.

Az sonra da bunun sebebini öğrendi: Taş yığınının tepesinde, bizim delikanlıyı görür görmez sevinç çığlıkları atan külrengi genç bir dişi kaz duruyordu. Nils ne konuştuklarını anlamak için iyice yanlarına kadar sokuldu. O zaman külrengi kazın kanadının yaralı olduğunu ve uçamadığını öğrendi. Sürüsü onu bırakıp gitmişti. Eğer bir gün önce beyaz kaz onun çığlıklarını duyup da yardımına koşmuş olmasaydı, açlıktan ölecekti. Beyaz kaz ona yiyecek bir şeyler taşımaya devam etmişti. İki de yaranın beyaz kaz yola çıkmadan iyileşeceğini umuyorlardı. Ama zavallı dişi kaz henüz ne uçabiliyor, ne de yürüyebiliyordu. Üzüntü içindeydi. Beyaz kaz ise, henüz yola çık-

mayacaklarını söyleyerek, ona moral veriyordu. Sonunda ertesi gün tekrar geleceğini söyleyerek, ona iyi akşamlar diledi, yanından ayrıldı.

Nils, beyaz kazın gitmesini bekledi. Kaz gözden kaybolunca kendi de taş yığınının üstüne tırmandı. Aldatıldığı için öfke içindeydi. Bu külrengi küçük dişi kaza, Martin'in kendine ait olduğunu söyleyecekti. O, Nils'i Laponya'ya götürmek zorundaydı. Bu küçük hanım yüzünden onun yolundan kalması gibi bir ihtimal söz konusu olamazdı. Ama küçük külrengi kazı yakından görünce, iki gündür genç beyaz kazın ona niye yiyecek taşıdığını ve niye bu konudan kimseye söz açmadığını iyice anladı. Dünyanın en güzel başıydı bu küçücük baş. Tüyü ipeklerin en yumuşağından yapılmış gibiydi. Tatlı bakışlarından merhamet dileyen bir anlam seziliyordu.

Çocuğu görünce kaçmaya çalıştı, fakat sol kanadı yerinden çıkmıştı, yerde sürünüyor, her türlü hareketine engel oluyordu. Yumuşayan Nils:

— Benden korkma, dedi. Ben Parmak Çocuk'um. Beyaz kaz Martin'in yol arkadaşı.

Sonra da ne diyeceğini bilemeyerek sustu.

Hayvanlarda bazen öyle bir yan olur ki, insan kendi kendine, ne türden bir varlık karşısında bulunduğunu sormadan edemez. Nerdeyse onun, şekil değiştirmiş bir insan olduğunu sanır. İşte külrengi kazda da insanı şaşırtan böyle bir yan vardı. Parmak Çocuk ona kendini tanıtır tanıtırmaz, başını ve boynunu bir zerafetle önüne eğdi ve Nils'in bir kazdan çıkabileceğine inanmadığı tatlı bir sesle:

— Yardıma geldiğin için çok mutluyum, dedi. Beyaz kaz bana senden daha akıllı ve iyi birinin dünyada bulunamayacağını söyledi.

Öylesine ağırbaşlı bir edayla konuşuyordu ki, Nils bayağı korktu.

— İmkânsız, kuş filân değil bu, dedi içinden, muhakkak büyüye uğramış bir prenses.

Birden ona yardım etmek isteğine kapıldı. Küçük ellerini hayvanın tüyleri arasına daldırdı, kanat kemiğini yokladı. Ke-

mik kırık değildi, sakatlık oynak yerindeydi. Nils elini mafsala boşluğuna soktu. Kuşa:

— Biraz cesaret, dedi.

Sonra birden kanat kemiğini yakaladı, yerine soktu. Böyle bir işi ilk defa yapmasına rağmen, ameliyatı hızla ve başarıyla sonuçlandırmıştı. Ama bu, şüphesiz hayvana büyük acı vermişti. Zavallı küçük kuş önce keskin bir çığlık attı, sonra da taşların arasına yıkıldı kaldı. Yaşadığına ait hiçbir belirti yoktu.

Nils çok korktu. Gördün mü şu olan işi... Yardım edeyim istemiş, oysa onu öldürmüştü. Taş yığından aşağı atladı ve kaçtı. Sanki bir insan öldürmüş gibi bir his vardı içinde.

Ertesi sabah, hava çok güzeldi. Sis dağılmıştı. Akka yola devam emrini verdi. Yalnız beyaz kaz yolu yokuşa sürüyordu. Nils, Martin'in bunu külrengi küçük kazdan ayrılmamak için yaptığını biliyordu. Ama Akka genç beyaz kazın söylediklerine kulak asmadı ve yola çıkıldı.

Nils beyaz kazın sırtına atladı, sürünün arkasına takıldı. Ama Martin bunu istemeye istemeye yapıyor ve uçuşu ağırdan alıyordu. Nils adadan ayrıldıkları için sevinçliydi. Küçük kazın ölümünü aklından çıkaramamış, üstelik bu işe müdahalesinin verdiği kötü sonucu beyaz kaza açıp açmamak konusunda bir karara varamamıştı. Onun için de beyaz kaz Martin'in hiçbir şey bilmemesi daha iyi olur, diye düşünüyordu. Öte yandan, genç beyaz kazın nasıl olup da, küçük dişi kazı bırakıp gidebildiğine şaşıyordu.

Beyaz kaz birden yön değiştirdi. Külrengi küçük kaz aklına takılmış, içi rahat edememişti. Laponya yolculuğuna molculuğuna da başlayacaktı şimdi.

Kanat çırparak taş yığınının oraya vardı. Ama küçük kaz görünürlerde yoktu!

— İpektüy! İpektüy! Neredesin? diye bağırdı Martin.

«Tilkinin biri kapıp gitmiştir» diye düşündü Nils. Ama tam o anda incecik bir sesin Martin'e cevap verdiğini duydu.

— Burdayım, beyaz kaz, burdayım. Bir sabah banyosu yapayım dedim de.

Ve küçük tatlı kaz sudan çıktı. Sapasağlamdı. Parmak Ço-

cuk'un kanadını yerine taktığını, iyileştiğini ve onların peşinden gelmeye hazır olduğunu anlattı.

Su damlacıkları, parıldayan tüylerinden, inci taneleri gibi süzülüyordu. Nils içinden:

— Evet, evet, dedi, muhakkak bir prenses o.

XI

BÜYÜK KELEBEK

Çarşamba, 6 Nisan

Kazlar, adayı bir baştan bir başa geçtiler. Yüksekten bakınca onu bir bütün olarak görebiliyordunuz. Çocuğun içi artık ferahtı. Bir gün öncə, adada beyaz kazı bulmak için ordan oraya koşarken nasıl umudu kırılmış ve üzüntülü idiyse, şimdi de öylesine sevinçliydi. Kıyıları zengin, verimli, geniş bir toprak şeridiyle çevrili olan adanın iç tarafları yüksek, çorak bir yaylaya benziyordu. Nils, dün akşam kazı ararken işittığı bazı şeyleri kavrır gibi oldu.

Yaylanın üstünde yükselen yeldeğirmenlerinin birinin dibinde dinlenmekteydi. O sırada, önlerinde koca bir koyun sürüsü ve yanlarında köpekleriyle iki çoban değirmene yaklaştı. Değirmen basamaklarının altına iyice saklanmış olan Nils, rahatını hiç bozmamıştı. Fakat işe bakın ki, çobanlar da gelip aynı merdivene oturmazlar mı! Nils, onlar gidene kadar, saklandığı yerden çıkamamıştı.

Çobanlardan biri, hiçbir özelliği olmayan bir delikanlıydı. Ötekisi ise tuhaf bir ihtiyardı. Gövdesi iri ve hantal, başı küçüktü. Yüzünde tatlılık dolu, yumuşak çizgiler vardı. Bu başı o gövdeyle gitmiyor denebilirdi.

Son derece yorgun bakışlarını sise dikerek, bir an sesini çıkarmadan durdu, sonra arkadaşıyla konuşmaya başladı. Genç

çoban çıkınından peynir ekmek çıkarıp yemeye koyuldu. Yaşlı çobanın sözlerine hiç cevap vermiycr, ama onu sabırla dinler görünüyordu.

— Sana bir şey söyleyeceğim Erik, dedi yaşlı adam. Düşündüm de, çok önceleri, insanların ve hayvanların şimdikinden çok daha büyük olduğu çağlarda, kelebeklerin de çok ama çok büyük olmaları inanılmayacak bir şey gelmedi bana. İşte o çağlarda, boyu birkaç mil uzunluğunda bir kelebek varmış. Mavi kanatları göller kadar genişmiş. Güneşte gümüş gibi parlarmış. Bu kanatlar öylesine güzelmiş ki, kelebek uçtuğu zaman, bütün diğer hayvanlar durur, onu seyre dalarmış.

«Ne yazık ki, çok iriymiş kelebek. Kanatları kendisini zor taşırmış. Sadece karada uçuşma tedbirliliğini gösterdiği sürece, bunun bir zararı olmamış. Ama bir gün kelebek Baltık Denizi'nin üstünde uçmak sevdasına kapılmamış mı! Az bir zaman gitmiş, fırtına başlamış kanatlarını titretmeye. Düşün Erik, kelebeğin narin kanatları Baltık'ın deli boranıyla karşı karşıya kalınca ne olur? Zavalılığın kopmuş kanatları, fırtınaya kapılmış. Kendi de düşmüş denize. Dalgalar onu, Smaland kıyıları önündeki kayalıklara götürüp takana kadar kıyıya doğru sürmüşler. Kelebek orda boylu boyunca uzanıp kalmış.

«Düşünüyorum da Erik, eğer kelebeğin gövdesi karada kalmış olsaydı, çoktan çürür zerrelerine ayrılırdı. Ama denize düştüğü için olacak, olduğu yerde kireçlenmiş ve taştan daha sert bir hale gelmiş. Hatırlarsın, kayalık kıyıda taşlaşmış kurtlar bulmuştuk. Sanırım, kelebeğin koca gövdesinden çıkmıştı bunlar. Bana sorarsan, Baltık'ın ortasında uzun ve dar bir kayalık haline geldi o. Ha? Sen ne dersin?»

Bir cevap bekleyerek sustu. Arkadaşı başını salladı:

— Devam et, dedi, bakalım sözünü nereye getireceksin?

— Şunu iyi bil ki Erik, dedi ihtiyar, senin ve benim üzerinde yaşadığımız Şu Öland Adası, o kelebek gövdesinden başka bir şey değil. Bu adanın kelebek olduğunu anlamak için şöyle bir düşünmek yeter. Kuzeyinde kelebeğin dar göğsü ile yuvarlak kafası; güneyinde önce genişleyip sonra daralan ve sonunda sivri bir ucla biten karnı.

Bir an durdu, arkadaşının bu iddiası karşısında nasıl bir

tavir takındığını görmek için kuşkulu kuşkulu ona baktı. Ama genç çoban sakın sakın peynir ekmeğini yemeye devam ediyordu. sadece başıyla ihtiyara sözlerinin gerisini getirmesini işaret etti.

— Kelebek kireçli bir kaya haline geldikten sonra, diye devam etti yaşlı çoban, rüzgârın sürüp getirdiği ot ve ağaç tohumları burda kök atmaya çalıştı. Çıplak ve kaygan kayanın üstünde, tutunacak bir yer bulmaları çok zor oldu. Uzun zaman, adada sadece sapanna otu yetişti. Sonra buna ayrı otu ve altın otu eklendi. Bugün bile, burda, bu kayalık yaylada pek fazla bitki yetişmez. Baksana, yaylanın her tarafında, alttan kaya gözüküyor. Burada toprağı sürüp ekmek kimsenin aklına bile gelmez. Kayanın üstündeki toprak tabakası o kadar ince ki...

«Ama, yaylanın ve diğer yükseltelerin kelebeğin gövdesine ait olduğunu kabul edersen, aşağısını çepeçevre kaplayan toprağın nerden geldiğini sormak hakkındır.»

— Ben de tam onu soracaktım, dedi genç çoban.

— Pekâlâ, öyleyse adanın nice yıllar boyu denizin ortasında kaldığını aklına getirsene bir kere. Bu zaman içinde denizin sürüp getirdiği bütün bu şeyler, yosunlar, kum ve deniz kabukları kıyılarda birikti durdu. Sonra yaylanın iki yanından taş ve toprak kaymaları oldu. Böylece adanın çevresinde üzerinde buğdayın, çiçeklerin ve ağaçların yetişebildiği geniş bir kıyı şeridi meydana geldi.

«Burada, yüksekte, yani kelebeğin sırtında koyunlardan, ineklerden ve küçük atlardan başkası bulunmaz; tarla kuşlarından ve yağmur kuşlarından gayrisi barınamaz. Yapı olarak sadece yeldeğirmenleriyle biz çobanların barındığı, taştan yapılmış yoksul kulübeler vardır. Ama kıyılarda koca koca köyler, kiliseler, papazevleri, balıkçı köyleri ve bütün bir şehir var.»

Sustu ve yanındakine baktı. Genç çoban yemeğini bitirmiş, çıkını sarıp sarmalamakla meşguldü. Neden sonra:

— Lâfi nereye getirmek istediğini hâlâ anlamadım, dedi.

— Ha, evet! diye yeniden söze başladı ihtiyar çoban.

Sesini alçaltmıştı. Mırıldanır gibi konuşuyordu. Gerçekte

var olmayan şeyleri görmek için çabalayarak yorulmuş gözleri sise dalıp gidiyordu.

— Benim bilmek istediğim ne, biliyor musun? dedi. Yaylanın aşağısındaki çitlerle çevrili çiftliklerde oturan köylüler; denizden ringa balığı çıkaran balıkçılar; Borgholmlu satıcılar; her yaz denize girmek için adaya gelenler; Borgholm Şatosu harabelerinde dolaşan gezginler; sonbaharda keklik avlamaya gelen avcılar ve bu tepeye çıkıp koyun sürülerinin, yeldeğirmenlerinin resmini yapan ressamlar... Bütün bunların arasından biri çıkıp da neden bu adanın, bir zamanlar pırl pırl kocaman kanatlarıyla göklerde uçan bir kelebek olduğunu bilememiş? İşte bunu bilmek istiyorum.

— Yoo! dedi genç çoban, bir zaman şu sarp yamaçlarda oturan biri, alt yandan, koruluklardan gelen bülbül seslerini dinlediği ve Kamar Boğazı'nı seyrettiği bir sırada, bu adanın öteki adalar gibi yaratılmadığını anlamıştı.

— Bir de şunu merak ediyorum, diye devam etti ihtiyar, acaba günün birinde biri çıkıp da, yeldeğirmenlerine göklere kadar uzanan kocaman pervaneler takmayı düşünmez mi? Öyle ki bunlar dönünce adayı denizden çıkarıp havaya kaldırınsınlar ve onu bir kelebek gibi, diğer kelebeklerin arasında uçursunlar!

— Sözlerinde gerçek payı var, dedi genç çoban ihtiyara. Yaz geceleri, yukarıda gök, sonsuz bir kübe haline geldiği zaman, bana da bazen, ada, denizin içinden yükselmek ve uçmak istiyor gibi gelir.

Ama sonunda genç çobanı konuya sokmayı başaran ihtiyar, şimdi de onu dinlemiyordu. Kendi kendine konuşur gibi, sesini iyice alçaltarak konuşmasına devam etti:

— Bir gün biri çıkıp da, insan burda, şu yaylanın üzerinde niçin bu özlemi duyar, bana anlatır mı, bunu bilmek istiyorum. Ben hayatım boyunca her gün duydum onu. Bana öyle geliyor ki, şuracıkta yaşayan herkesin içini kavrar bu özlem. Bilmek istiyorum: Çevremizi saran şu hüzünlü havanın, kanatlarının özlemini çeken bir kelebekten geldiğini hiç kimse anlamamış mıdır, bugüne kadar?

XII

KÜÇÜK KARL ADASI

FIRTINA

Cuma, 8 Nisan

Yaban kazları geceyi adanın kuzey ucunda geçirdiler, sonra karaya yöneldiler. Kolman Boğazi'nda hayli kuvvetli bir güney rüzgârı esiyordu. Ama kuşlar hızlarını azaltmadan karaya doğru uçuşlarına devam ettiler. Tam kıyının önündeki ilk adacıklara yaklaşmışlardı ki, kulaklarına müthiş bir gürültü geldi. Sanki birçok kuş sürüsü, hep birlikte kanat çırparak üstlerine doğru geliyordu. Sular derhal karardı. Akka hemen kanat çırpmayı bıraktı, denize doğru inişe geçti. Ama denize varmadan batı fırtınasına yakalandılar. Fırtına toz bulutlarını, tuzlu köpükleri ve küçük kuşları önüne katmış sürüyordu. Yaban kazları da bu sürüklenişe katıldılar. Fırtına onları alt üst etmiş, engine doğru savurmuştu.

Korkunç bir fırtınaydı bu. Kazlar birçok kere geriye dönmeyi denediler, ama beceremediler. Şiddetli rüzgârın akıntısına kapılmış gidiyorlardı. Fırtına onları Öland'ın ötelere itmişti. Önlerinde bomboş ve ıssız deniz uzanıyordu. Rüzgâra boyun eğmekten başka çare yoktu.

Akka geriye dönmeyi imkânsızlığını hesaplayarak, hiç olmazsa, tamamen Baltık Denizi'nin enginlerine sürüklenmeden,

suya inip dinlenmeye karar verdi. Deniz kabardıkça kabanyordu. Üstleri beyaz köpüklü kara yeşil dalgalar, birbirlerinin üzerinden aşarak yarışıyorlardı. Fakat denizin kararması yaban kazlarını korkutmuyordu. Yüzmekten usanmıyordu onlar. Dalganın tepesinden kendilerini bırakıyorlar, aşağısına kadar iniyorlar, salıncağa binmiş bir çocuk gibi eğleniyorlardı. Tek endişeleri, sürünün dağılıp kaybolmasıydı. Fırtınaya kapılıp üstlerinden geçen zavallı kara kuşları, onlara imrenerek bağıyordu:

— Yüzme bildiğiniz için başınız belâda değil. Ne mutlu sizlere!

Ama yaban kazlarının tamamen tehlikeden uzak olduğunu sanmak da yanlıştı. Önce dalgaların sallantısı uykularını getiriyordu. Her an, başlarını arkaya çevirip kanatlarının altına sokarak, uyuyacak gibiydiler. Oysa şu anda kendini uykuya kaptırmaktan daha tehlikeli bir şey olamazdı. Akka durmadan onlara bağıyordu:

— Uyumayın yaban kazları, sakın uyumayın. Kim uyursa sürüyü kaybeder. Sürüyü kaybedenin ise işi bitik demektir.

Bütün çabalarına rağmen, birbiri arkasından uyumaya başladılar. Bir dalganın tepesinde kara ve yuvarlak bir nesne görüldüğünde, Akka'nın kendisi de, uyudu uyuyacak haldeydi.

Hemen kanatlarını çırpıp havalanırken, keskin bir sesle:

— Fok balıkları! Fok balıkları! diye bağırdı.

Tam zamanında görmüştü. Son kaz da havalanmış, fok balıklarının onu ayağından kapmak için yaptıkları hamle boşa çıkmıştı.

İşte yaban kazları gene fırtınanın göbeğindeydi. Şiddetli rüzgâr onları hep engine sürüyordu. Görünürde hiçbir kara parçası yoktu. Dört tarafları engin ve ıssız denizdi.

Cesaretlerini toplayıp, bir kere daha suyun yüzüne indiler. Fakat dalganın üstünde sallanmaya başlar başlamaz uykuları geliyordu. Onlar uyuklamaya başlayınca da, foklar çıkageliyordu. Eğer Akka tehlikeye karşı zamanında harekete geçmese, kazların hiçbiri düşmanın elinden kurtulamazdı.

Fırtına bütün gün devam etti; bu mevsimde yıllık büyük yolculuklarını tamamlamakta olan kalabalık kuş sürülerini kır-

dı geçirdi. İçlerinden büyük bir kısmı anayolun dışına savrulup, açlıktan öldü. Diğer bir kısmı yorgunluktan bitkinleşerek dalgalara gömülüp boğuldu. Birçokları kayalara çarpıp parçalandı. Bazıları da foklara yem oldu.

Akşama doğru, fırtınanın hâlâ yatışmaya niyeti yoktu. Akka'nın kafasında, keңdisinin ve sürüsünün telef olup gideceği endişesi uyanmaya başlamıştı. Takatlerinin sonuna gelmişler, hâlâ kendilerine sığınacak yer bulamamışlardı. Artık suya inmeye cesaretleri yoktu. Denizin yüzü büyük buz kalıplarıyla örtülüydü. Bunlar durmadan birbirleriyle çarpışıyordu. Suya inseler, kazlar bunların arasında kalıp ezilirdi. Buzun üstüne konmaya çalıştılar, rüzgârın şiddetinden duramadılar. Bir daha denediklerinde de Allah'ın belâsı foklar buza tırmandı.

Güneş batarken kazlar hâlâ uçmaktaydı. Yüreklerine gecenin kuşkusunu da düşmüştü. Karanlık her günden daha önce basacağa benziyordu. Tuzaklarla dolu bir geceydi, onları bekleyen.

Hâlâ görünürlerde bir kara parçası yoktu. Hava kapalıydı. Ay gitgide kaybolan karanlığın içine gömülmüştü. Gece ürkütücüydü, en cesur olanların bile yüreklerini titretiyordu. Denizin üstü, bütün gün, felâkete uğrayan göçmen kuşların sesiyle yankılanmıştı. Ama gündüz, bunlar, o andaki kadar kulağa çarpmıyordu. Şimdi ise nerden geldiği belli olmayan bu sesler korkunç ve ürküntü vericiydi. Aşağıda, denizde buz kalıpları büyük bir gürültüyle birbirine çarpıyordu. Fok balıklarının vahşi av şarkıları kulaklarda cınlıyordu. Sanki yer yerinden oynuyordu.

KOYUNLAR

Birkaç saniyedir Nils gözlerini denize dikmişti. Birden deniz daha fazla gürlüyormuş gibi geldi ona. Gözlerini kaldırdı. Önünde, sadece birkaç metre ötesinde yükselen kayalık ve çiplak bir set gördü. Aşağıda dalgalar coşuyor, köpük olup etrafa saçılıyordu. Yaban kazları dosdoğru kayalığın üstüne gitmek-

teydi. Nils yalçın kayalıklara çarpıp feci bir biçimde parçalandıklarını şimdiden görür gibi oldu.

Çocuk o an, Akka'nın hâlâ tehlikenin farkında olmadığını görüp şaşıtı. İşte dağa varmışlardı bile. Ancak o zaman, önlerinde yarım daire şeklinde bir mağara boşluğunun açıldığını gördü. Kazlar oraya daldı. Kurtulmuşlardı.

Bu tehlikeli macera yolcularının, hatta talihlerine bile şükretmeden, yaptıkları ilk iş, sürü tamam mı diye mevcudu saymak oldu. Akka, Yksi, Kolme, Nelja, Viisi, Kuusi, altı genç kaz, beyaz kaz, İpektüy ve Parmak Çocuk tamamdılar; yalnız sürünün soldan birinci kazı olan Nuolialı Kaksi eksikti. Onun ne olduğunu kimse bilmiyordu.

Ama gene de, kazların ondan yana büyük bir endişeleri yoktu; Kaksi yaşlı ve tecrübeli bir kazdı, gittikleri yolu ve yapacakları işleri bir bir bilirdi. Muhakkak gelir bulurdu onları.

Bu işi tamamladıktan sonra, mağarada, etraflarına göz atmak fırsatını buldular. Dışardan, henüz mağaranın içini aydınlatacak kadar ışık geliyordu; geniş ve derin bir mağaraydı bu. Böylesine iyi bir sığınak bulduklarına sevindikleri sırada, ansızın içlerinden biri, mağaranın karanlık bir köşesinde parılayan, nokta nokta yeşil ışıklar gördü.

— Göz bunlar, diye haykırdı Akka, hayvan gözü! İri hayvanlar var burada.

Çıkış yerine doğru atıldılar. Ama gözleri karanlıkta onlardan daha iyi gören Parmak Çocuk arkalarından seslendi:

— Korkmayın! Korkmayın! Duvarın dibine çökmüş koyunlar bunlar. Başka bir şey değil.

Alacakaranlığa biraz gözleri alışınca, kazlar da onların koyun olduğunu iyice fark ettiler. Çoğu yaşlı koyunlardı, aralarında birkaç tane de kuzu vardı. Uzun kıvrık boynuzlu bir koç görülüyordu. Şürünün başı herhalde oydu. Kazlar temennalarla ona doğru ilerlediler. Yerlere kadar eğilip sefâmlayarak:

— Merhaba! dediler, böyle ıssız bir yerde, ne tesadüf!

Ama koç oralı bile olmadı. Selâmlarına da cevap vermedi.

Kazlar bu davranıştan, mağaralarına gelinmiş olmasından koyunların hoşnutsuzluk duyduğu sonucunu çıkardılar.

— Meskeninize geldiğimiz için belki bize kızdınız? dedi

Akka. Ama elimizden başka şey gelmezdi. Rüzgârın esintisine kapılıp sürüklendik. Bütün gün fırtınayla mücadele ettik. Bu gece burda tehlikeden korunacağız.

Koyunların konuşmak konusunda karar vermeleri için epey bir zaman geçti. Bazılarının derin iç çektiği duyuldu. Akka koyunların sıkılgan ve garip hayvanlar olduğunu biliyordu. Ama bunlar hiç yol erkân bilmez gözüküyorlardı. Nihayet uzun yüz-lü, bezgin tavırlı yaşlı bir koyun, yakınan bir sesle söze baş-ladı:

— Şüphesiz içimizden hiçbiri sizi burada kalmaktan men-netmez, dedi. Ama burayı yas bürüdü. Onun için her zamanki gibi konuk ağırlayamıyoruz.

— Bu konuda merakınız olmasın, dedi Akka, bizim ağır-lanmak filân istediğimiz yok. Bugün neler çektiğimizi bir bil-seniz! Şu gece sadece tehlikeden uzak, rahatça uyuyabilecek bir köşe bulmanın bizim için ne büyük nimet olduğunu o za-man anlardınız.

Bu sözler üzerine yaşlı koyun ayağa kalktı:

— Bana sorsanız, burada kalmaktansa, Allah'ın en na-let fırtınasında uçmanız evlâdır, dedi. Gene de, en azından içinizi serinletecek bir şeyler sunmadan sizi buradan gönder-mek olmaz. Tabii elimizde ne varsa...

Bunu dedikten sonra kazları içi su dolu toprak çanağın yanına götürdü. Çanağın yanında kıyılmış saman ve kepekten bir yığın vardı. Koyun, konuklara bunlardan ikram etti.

— Bu yıl bizim buralarda kış pek yaman ve karlı geçti, dedi. Adanın sakinleri olan köylüler açlıktan ölmeyelim diye, bize kuru ot ve yulaf samanı getirdiler. Bunlardan kafa kafa şu yığın kaldı.

Kazlar yiyeceğin üstüne âdeta atıldılar. İyi yere düşük-lerini düşünüyorlardı, keyflerine diyecek yoktu. Koyunların hayli huzursuz olduğunu görüyor, ama bunu koyunların zaten çok ürkek hayvanlar olmalarına veriyorlardı. Bunun dışında ciddi bir tehlike olacağını sanmıyorlardı. Karınları doyunca uyuya hazırlandılar. Fakat yaşlı koç yerinden kalktı, yanlarına yaklaştı. Nils bu kadar uzun ve koca boynuzlu bir koçu şim-diye kadar hiç görmediğini düşündü. Koç, başka yanlarıyla

da dikkat çekiciydi. Alını geniş ve kemerli, bakışları zekiymiş. Duruşundan cesur ve mağrur bir hayvan olduğu belliydi.

— Buranın emin bir yer olmadığını söylemeden uyumanıza izin versem, içim rahat etmez, dedi. Gece yatisına misafiri kabul etmiyoruz biz burda.

Akka işin ciddi olduğunu anlamaya başladı.

— Mademki öyle istiyorsunuz, biz de gideriz, dedi. Ama önce başınızda dolaşan tehlikenin ne olduğunu söylemeniz bari. Hiçbir şey bilmiyoruz. Nerde olduğumuzu bile...

— Gottland önlerinde. Küçük Karl Adası'ndasınız, dedi koç. Adada hayvan olarak yalnız koyunlar ve deniz kuşları vardır.

— Siz yoksa yaban koyunları mısınız? diye sordu Akka.

— Eh, aşağı yukarı öyle, dedi koç. İnsanlarla hemen hemen hiçbir alıp veremediğimiz yoktur bizim. Gottland'daki bir çiftliğin köylüleriyle ta eski zamanlardan beri sürüp gelen bir anlaşma vardır aramızda: Kışın çok kar yağdı mı gıdamızı karşılamak üzere bize ot getirirler, karşılığında da, pek çoğaldığımız vakit, içimizden birkaçını alıp götürmek hakkını tanınz onlara. Ada o kadar küçüktür ki, hayvanlar çok çoğaldı mı, zaten hepsini besleyemez. Bunun dışında kendi başımızın çaresine kendimiz bakarız. Gördüğünüz gibi, evlerde, kapı ve kiliz arkalarında değil, mağaralarda yaşarız.

Akka şaşkın şaşkın:

— Yani kışın hep burda mı kalırsınız? diye sordu.

— Tabii, dedi koç. Burda, kış için de iyi otlaklarımız vardır.

— Eh, öyleyse, dedi Akka, bana göre bütün öteki koyunlardan daha mutlusunuz. Peki, başınıza dert kesilen şey nedir?

— Geçen kış çok soğuk yapmıştı. Deniz tamamen dondu. Bundan yararlanan üç tilki, buzdan geçip adaya geldiler, sonra da burda kaldılar. Onların dışında, adada tehlikeli tek hayvan yoktur.

— Tilkiler sizin kadar iri hayvanlara saldırmak cüretini kendilerinde bulabiliyorlar demek?

— Gündüzleri değil, Gündüz kendimizi nasıl savunacağımızı bilirim, dedi koç, boynuzlarını sallayarak. Gece, biz mağaralarda uyurken aramıza sızıyorlar. Uyanık kalmayı deniyo-

ruz ama, arasıra hiç uyumadan olmuyor. İşte o zaman ansızın üstümüze saldırıyorlar. Diğer mağaralardaki koyunları, bir teki kalmamacasına hakladılar. Oysa benimki kadar büyük sürüleri vardı.

— Böyle bir yıkım içinde olduğumuzu itiraf etmek, doğrusu pek hoş değil, diye ekledi yaşlı koyun. Kendimizi savunma konusunda evcil koyunlardan daha becerikli değiliz.

— Bu gece de gelip size saldıracaklarını umuyor musunuz? diye sordu Akka.

— Mümkün. Dün gece gelip bir kuzuyu götürdüler. İçimizde sağ koyun bırakmayana kadar gelecekler. Başka yerlerde öyle oldu.

— Ama bu iş böyle devam ederse, hepiniz kırılır giderirsiniz, dedi Akka.

— Öyle, diye cevap verdi yaşlı koyun, Küçük Karl Adası'ndaki koyunların sonu gözüksü artık.

Akka bir an tereddüt geçirdi. Fırtınada yola düzölmek pek hoş değildi. Fakat öte yandan, böyle istenmeyen misafirlerin gelmesi muhtemel bir yerde nasıl kalınırdı? Bir an düşündükten sonra Nils'e döndü:

— Birçok kereler yaptığın gibi, bu gece de bize yardım eder misin? dedi.

— Seve, seve! diye cevap verdi Nils.

— Biliyorum, uyumamak hiç de hoş bir şey değil, dedi Akka. Amam ben senden, bu gece uyanık kalmanı ve tilkiler gelirse, uçabilmemiz için bizi zamanında haberdar etmeni isteyeceğim.

Bu çözüm yolu çocuğun pek hoşuna gitti denemez ama, ne de olsa, fırtınada hemen uçuşa geçmekten çok daha iyiydi. Onun için, gece bekçilik edeceğine söz verdi.

Gidip mağaranın girişindeki bir taşın arkasına büzöldü. Gece ilerledikçe, rüzgâr hafifler gibiydi. Gökyüzü' açılmıştı. Ayın ışıkları dalgaların üstünde oynaşmaktaydı. Mağaranın ağızı, dağın sarp yamacında, hayli yüksekçe bir yere açılıyordu. Dar ve engebeli bir patika buraya kadar uzanıyordu. Gece hırsızları yüzde yüz bu yoldan geleceklerdi.

Henüz tilkiler görünürlerde yoktu, ama ilk anda uzaktan

gördüğü bazı şeyler Nils'i çok korkuttu: Kayalığın altında, dar kumsalın üstünde birileri vardı. Bunlar ya devdi, ya deniz cinleri, ya da akıl almayacak kadar uzun boylu insanlar.

Önce hayal gördüğünü sandı, fakat öylesine açık seçik görüyordu ki, hayal filân olmaları imkânsızdı. Birkaçı suya kadar ilerlemişti, diğerleri kayalığa tırmanmak ister gibiydi. Kimilerinin kocaman yuvarlak kafaları vardı, kimisinin ise başı hiç yoktu. Bazıları tek kolluydu, bazılarının ise sırtında ve göğsünde kambur vardı. Nils bundan daha acayip bir şeyi ömründe görmemişti. Tilkileri filân unutmuş, korkuyla onlara bakıyordu. Ama ansızın, taşlara birilerinin tırmandığını duydu. Üç tane tilkinin usul usul yaklaşmakta olduğunu gördü. Sahici bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu anlar anlamaz Nils'in korkusu dağıldı. Kendini toparladı, Kazları uyandırıp, kaçmalarını sağlarken, koyunları kendi kederleriyle başbaşa bırakmanın ayıp olacağını düşündü. Peki, ne yapmalıydı öyleyse?

Hemencecik mağaranın içine süzüldü. Uyandırmak için koçu boynuzlarından sarstı. Aynı zaman da sırtına atladı.

— Kalk bakalım, dedi ona, tilkilerin biraz gözünü korkutacağız!

Bütün bu işleri elinden geldiğince sessiz sadasız yapmaya çalıştı. Ama tilkiler, çıkan gürültüyü işitmişti elbette. Mağaranın kapısına gelip, içerisini dinlemek üzere durdular.

— Burada birisi kıpırdandı, dedi tilkilerden biri, acaba uyandılar mı dersin?

— Düşündüğün şeye bak, dedi öteki tilki, bize ne zararları dokunabilir ki?

Usulca girdiler. Ağa etrafı koklamak için yeniden mola verdiler.

En önde bulunanı:

—Bu akşam hangisini kapatacağız? diye sordu, son derece alçak bir sesle:

— Bu akşam koca koçu haklayacağız, dedi en arkadaki. Böyle yaparsak, geride kalanların işini bitirmek daha kolay olur.

Koçun sırtına binmiş olan Nils onların kendilerine doğru geldiklerini gördü. Koçun kulağına eğilip:

— Önce bir tos vur, dedi.

Koç denileni yaptı. Öndeki tilki bir takla attı ve mağaranın ağızına doğru savruldu.

— Şimdi de sola bir tos!

Çocuk bunu söylerken koçun kafasını o yana doğru çevirmişti. Koçun vurduğu korkunç tos, ikinci tilkinin böğrüne gelmişti. Hayvan topaç gibi olduğu yerde birkaç kere döndükten sonra tabanları yağladı, kaçmaya başladı. Çocuk üçüncü tilkinin de dersini vermek istedi ama seninkisi çoktan kaçmıştı.

— Eh, dedi Nils, bu gece için bu kadarlık onlara yeter.

— Evet, öyle, dedi koç. Şimdi sen de sırtımdaki tüylerin arasına gömül, bir güzel uyu bakalım. Bugün yediğin fırtınadan sonra, sıcak ve muhafazalı bir yeri çoktan hakkettin.

CEHENNEM ÇUKURU

Ertesi gün, koç, Nils'i sırtına aldı ve adayı gezdirdi. Ada tek ve çok büyük bir kayadan ibaretti. Buna dik duvarlı ve düz çatılı koca bir ev diyebilirdiniz. Koç, Nils'i önce çatıya götürdü, ona orda bulunan zengin otlakları gösterdi. Nils sonunda bu adanın koyunlar için yaratıldığına inandı. Bitki olarak sadece yabancı kekikle koyunların pek bayıldıkları bazı güzel kokulu otlar yetişiyordu.

Ama görülmeye değer başka şeyler de vardı. Önce, güneşli, masmavi denizin kabararak, süzülürcesine adaya doğru gelişi görülüyordu. Arasına sivri bir burna rastlayan dalga çarpıp kırılıyor, köpükler saçıyordu. Tam doğuda, dümdüz uzanan bir kıyı şeridinin çevrelediği Gottland Adası görülüyordu. Güneybatıda ise aynı küçüğüne benzeyen Büyük Karl Adası vardı. Koç, Nils dağın kuş yuvalarıyla dolu yalçın kayalıklarını ve aşağıda, dik yamaçların altında bir yığın kuşun, kılkuyrukların, pufla ördeklerinin, karabatakların, penguenlerin, aralarında hır çıkarmadan sessiz sadasız ringa balığı avladığı denizi görsün diye, yukardaki yaylanın kıyılarına kadar indi.

— Tanrının lütfettiği bir ada burası, dedi çocuk. Siz koyunlar yerleşecek yeri, doğrusu iyi bulmuşsunuz.

— Evet doğru, diye cevap verdi koç, burası çok iyi bir yerdir. Yalnız tek başına gezinirken, yaylayı parçalara ayıran çukurlardan birine düşmemek için çok dikkat etmek gerekir.

Sözün burasına gelince koç içini çekti. Daha bir şeyler söyleyecek gibiydi. Ama nedense vazgeçip sustu. Faydalı bir uyardıydı bu. Zira çukurlar çok sayıda ve derindi. En büyüğünün adı Cehennem Çukuru'ydu. Bir kulaç genişliğindeydi ve çok derindi.

— Buraya düşen ölür, dedi koç.

Nils koçun bu sözleri söyleyiş tarzından, kafasından bir şeyler geçtiğini anlar gibi oldu.

Sonra koç Nils'i kumluk kıyıya indirdi. Orda, bir gün önce, geceleyin, kendini korkutan şeyleri yakından gördü. Tek tek kayalardı bunlar. Koç «sivri kayalar» diyordu onlara.

Nils bunlara bakmaya doyamadı. Deniz devleri taşlaşsalar, ancak bu kılığa girerlerdi herhalde.

Kıyı çok güzel olmasına rağmen, Nils yukarıya dönmekten yanaydı. Çünkü aşağıda, her yanda, öldürülmüş koyunların artıkları vardı. Tilkilerin karınlarını doyurdukları yer burasıydı. İyiye sıyrılmış iskeletler gibi, yansı yenmiş, hatta tilkilerin hiç dokunmamış olduğu koyun leşleri de vardı. Tilkilerin daha çok avlanma ve öldürme zevklerini tatmin için yarattıkları bu vahşi manzara karşısında Nils, içinin daraldığını hissetti.

Koç Nils'i yeniden adanın ortasındaki yaylaya çıkardı. Tam tepeye geldiklerinde durdu ve:

— Eli eren, kafası işleyen biri gelip bu vahşeti görseydi, dedi, önce tilkileri cezalandırmadan, elini başka işe sürmezdi.

— Ama tilkiler de yaşayacak, dedi Nils, hep böyle gelmiş bu.

— Evet, dedi koç, yalnız besinini sağlama amacıyla başkasını öldürenin hakkıdır yaşamak. Ama bunlar, kan dökücü zalimler. Yaşam değil, ölüm lâyıktır onlara.

— Haa baba! dedi çocuk birden. Ne siz, ne köylüler başaramamışken, benim kadar bir çocuğun bu işin üstesinden gelebileceğini düşünmüyorsunuzdur herhalde?

— Küçük ve kurnaz biri, daha iyi işler kıvrabilir bence, diye karşılık verdi koç.

Sonra da konuşmayı kestiler. Nils yukardan geçmekte olan kazların yakınına gidip oturdu. Koça bir şey belli etmemesine rağmen, içten içe, koyunların haline acıyor, onlara yardımcı olmak istiyordu.

— Bu işi Akka'yla ve kaz Martin'le konuşsam, iyi olacak, dedi kendi kendine. Belki onlar bana bu konuda bir öğüt verebilirler.

Biraz sonra genç beyaz kaz Nils'i sırtına alıp Cehennem Çukuru'na götürdü.

Kaz, açık yaylada kuşkusuzca yürüyordu. Çok uzaktan bile görünmesini sağlayan o bembeyazlığını ve uzun boynunu hiç aklına getirmiyor gibiydi. Bir gün önceki fırtınadan hayli zarar gördüğünü düşününce, bu daha da şaşılacak şeydi: Sağ ayağı aksıyor, sol kanadı toprağa sürünüyordu. Ancak etrafta hiçbir tehlike olmadığı zaman, bir kaz böyle sere serpe, iki yanına bakmadan ot yola yola gezinebilirdi. Parmak Çocuk kazın sırtına kurulmuştu. Gözünü dikmiş, mavi göğü seyrediyordu. Kazın sırtında durmaya artık öylesine alışmıştı ki, istediği zaman oturuyor, istediği zaman yatıyordu.

Böylesine kendi dünyalarına dalıp gitmişken, çocukla genç beyaz kaz, nasıl olup da yavaş yavaş yaylaya doğru süzülmekte olan üç tilkiyi göreceklerdi, bilinmez. Tilkiler açık bir alanda bir kaza yaklaşmanın hemen hemen imkânsız olduğunu biliyorlardı. Onun için kazı avlamayı önce akıllarına getirmediler. Fakat nasıl olsa yapacak başka işleri yoktu, bir çukurun içine sindiler, ihtiyatla ona doğru sürünmeye başladılar. Genç kazın canı birden uçmök istediğinde ona hayli yakındılar. Kaz kanatlarını çırpıtı, fakat havalanamadı. Bunu gören tilkiler çabalarını bir kat daha arttırdılar. Düzlüğe çıktılar, taşların ve tümseklerin arkasına siper ala ala ona doğru koşarak ilerlediler. Sonunda kazın o kadar yakınına gelmişlerdi ki, üstüne çullanmak için son bir hamle yetecekti.

Fakat kaz son anda onları fark etti. Yana sıçradı. Tilkilerin hamlesi boşa çıktı. Ama bu başarısızlık pek de önemli

değildi: Aralarında iki kulaç mesafe vardı, üstelik kaz toplılıyordu.

Kazın üstüne ters oturmuş olan oğlan tilkileri yüksek sesle alaya aldı:

— Koyun eti yiye yiye iyice hantallaşmışsınız, dedi, siz de tilkiden geçiniyorsunuz hal Uçamayan bir kazı bile yakalayacak gücünüz kalmamış.

Bu alaylarla çileden çıkan tilkiler, deli gibi kazın peşinden atıldılar.

Kaz doğru büyük çukura doğru koştu. Çukurun kıyasına gelince, birkaç kanat çırparak karşıya geçiverdi.

O an, tilkilerin soluğunu ensesinde duyar gibi olmuştu.

Karşıya geçtikten sonra da koşmasına birkaç metre devam etti. Fakat Nils boynunu okşadı onun.

— Artık acele etmene lüzum yok Martin, dedi.

Aynı anda arkalarından keşkin çığlıklar geldi; bunu tırnağın toprağı kazarken çıkardığı ses takip etti. Sonra da düşen cisimlerin çukurun dibinde yaptığı gürültü. Tilkiler cehennemi boylamıştı.

Ertesi sabah, Büyük Kari Adası'ndaki fener bekçisi, karpısının altından atılmış bir ağaç kabuğu buldu. Üzerinde kargacık burgacık harflerle şunlar yazılıydı:

«Küçük adanın tilkileri Cehennem Çukuru'na düştü. İsteyen gidip toplansın.»

XIII

İKİ ŞEHİR

DENİZİN DİBİNDEKİ ŞEHİR

Cumartesi, 9 Nisan

Ertesi gece sakin ve rahat geçti. Yaban kazları mağara köşelerinde kendilerine yer aramak gereğini duymadan, yüksek yaylada yatıp uyudular. Nils de onların yanına, çimene yatmıştı.

Güzel bir mehtap vardı; öylesine güzeldi ki, Nils'in gözüne uyku girmede. Ne zamandır kazlarla beraber olduğunu sordu kendi kendine. Evinden ayrılalı üç hafta geçtiğini hesapladı. Birden o gecenin Paskalya arifesine rastladığı aklına geldi. Alaylı alaylı gülerek:

— Bu gece büyücülerin Blakulla'dan dönme gecesi, dedi kendi kendine.

Cinlerle perilerden az buçuk korkuyordu ama, büyücülere hiç inanmazdı. Bunlar bu akşam dışardaysalar, buradan muhakkak görülürdü. Bütün gökyüzü öylesine ışıltılı ki, boşluktaki en küçük bir nokta bile fark edilebilirdi.

Başını gökyüzüne dikmiş, böylece düşünürken ansızın çok güzel bir şey gördü. Pırıl pırıl dolunay gökte hayli yükseklerdeydi ve bu ay yuvarlağının önünde kocaman bir kuş uçmaktaydı. Kuş hep ayın önünde uçarak yaklaşıyordu. Sanki ayın

içinden çıkmış da geliyormuş gibi. Işık arkasından vurduğu için kara bir gölge olarak görülüyordu. Kanatları ay yuvarlağını bir baştan bir başa kaplıyordu. Öyle dümdüz uçuyordu ki, sanki ışıklı yuvarlağın üstüne çizilmiş gibiydi. Gövdesi küçük, boynu uzun, aşağıya sarkık bacakları da çok ince ve çok uzundu. Olsa olsa bir leylek olabilirdi bu.

Yalnız leylek değil, tanıdık bir leylekti de üstelik: Bay Ermenrich. Nils'in yanına indi ve uyansın diye onu gagasıyla dürttü. Nils hemen dikildi.

— Uyumuyordum bay Ermenrich, dedi. Gecenin bu vakti siz dışarlardasınız ha? Hayrola! Glimmingehus'da ne var, ne yok? Yoksa Akka Ana'yla mı görüşmek istiyordunuz?

— Uyunamayacak kadar aydınlık bir gece, diye cevap verdi leylek. Bu yüzden, dostum Parmak Çocuk, seni görmek için bu yolculuğa çıktım. Nerde olduğunu bir martı söyledi bana. Daha Glimmingehus'a yerleşmedik; henüz Pomeranya'dayız.

Nils, bay Ermenrich'i tekrar gördüğüne pek sevindi. İki eski dost ordan burdan konuştular. Sonunda bay Ermenrich bu güzel gecede uçarak gezinmeyi teklif etti.

Nils'in arayıp da bulamadığı şeydi. Yalnız güneş doğmadan kazların yanına dönmek şartıyla. Leylek onu zamanında geri getireceğine söz verdi. Yola koyuldular.

Bay Ermenrich aya doğru uçmaya başladı. Göğe doğru yükseldikçe yükseldiler. Deniz iyice aşağılarda kalmıştı. Ama öylesine akıl almaz derecede süzülerek uçuyorlardı ki, sanki kımıldamadan öylece göğü yapıp gidiyorlardı.

Leylek yere indiğinde, Nils'e uçalı henüz çok zaman olmamış gibi geldi. İnce ve yeknesak bir kumla örtülü, ıssız bir kıyıya indiler. Kıyı boyunca, üzerlerinde çalılıklar bulunan bir sıra kum tepeliği vardı. Bu tepelikler pek yüksek değildi ama, gene de Nils'in iç tarafları görmesine engel oluyordu.

Bay Ermenrich kumların biri üstüne kondu, ayaklarından birini altına kıvrıdı, gagasını kanadının altına sokmak üzere başını geriye eğdi ve Parmak Çocuk'a:

— Ben dinlenirken buralarda bir gezir; istersen, dedi. Ama çok uzaklara gitme, yoksa kaybolursun.

Nils buldukları yeri görmek için hemen kum tepelerinin-

den birinin üstüne çıktı. Daha ilk adımda tahta papucu sert bir şeye çarptı. Eğildi, yerde, kumun içinde bakır bir para gördü. Pastan, baksan öte yanı görünecek kadar incelmışti. Nils eğilip onu yerden almak zahmetine katlaamadı, ayağının ucuyla itti.

Başını kaldırınca afalladı; iki adım ötesinde, iki yanında iki kule olan bir kapıyla karanlık bir duvar yükseliyordu.

Daha demin, parıldayan koca denizin yayıldığı alanda, şimdi mazgal delikli kuleleri ve burçları olan bir duvar uzanıyordu. Az önce önünde ince bir kıyı şeridinden başka şey yokken, şimdi büyük bir kapı açıyordu.

Nils bu değişmede bir tilsimin etkisi olduğunu anladı ve hiç korkmadı. Her ikisi, kapıyla duvar, insanı ötesinde ne bulunduğunu merak ettirecek kadar gösterişliydi.

Enli kemerin altında, kabank, alaca bulaca elbiseler giymiş muhafızlar, uzun baltalarını yanlarına koymuş, zar atmaktaydılar. Oyuna öylesine dalmışlardı ki, hızla yanlarından geçerken çocuğu görmediler bile.

Kapıyı geçince, Nils'in karşısına iri taşlarla döşeli geniş bir meydan çıktı. Meydanın çevresinde kocaman binalar yükseliyordu. Binaların arasında daracık yollara giriliyordu. Meydan insan doluydu. Bunlar ipek elbiselerinin üzerine kenarları kürklü uzun paltolar giymişlerdi. Şeridine tüy tutturulmuş şapkalı başlarında yana yatık duruyordu. Göğüslerinde kalın altın zincirler sarkıyordu. Krallar kadar güzeldiler. Kadınların başlıkları yüksek ve sivri, elbiseleri uzun, kolları dardı. Gösterişli bir biçimde giyinmişlerdi ama, gene de erkeklerden daha az alımlıydılar. Bütün bunlar, annesinin ona göstermek için, seyrek olarak sandığından çıkardığı eski masal kitabında tarif edilenlere tıpatıp uyuyordu. Nils gözlerine inanamıyordu.

Şehrin kendisi, insanlardan daha da gözâlıcıydı. Her ev müstakil olarak yapılmıştı. Her birinin tepesi, güzellikte birbiriyle yarışa girmişler gibi, süslüydü. İnsan bu kadar şaşırtıcı bir manzara karşısında kalınca, daha sonra onun neresini hatırlayacağını bilemez. Ama Nils, aradan hayli zaman geçtikten sonra, duvarların üçgen yaparak çatıyla birleştiği üst kısımlardaki taş oyması süsleri bir bir hatırladı: Bunların bazı-

tanında İsa ve havarilerinin kabartmaları vardı; bazılarının içleri oyulmuş, buralara küçük heykelcikler yerleştirilmişti; bazılarında ise renkli cam parçalarından veya kara ve beyaz mermerden yapılmış yollu yahut dörtgen biçimde süsler vardı.

Bütün bu güzel şeylere duyduğu hayranlıkla, Nils bir çeşit tedirginliğe, telâşa düştü.

— Bunun kadar güzel bir şeyi ne bugüne kadar gördüm, dedi kendî kendine, ne de bundan sonra görebilirim.

Onun için de, bu fırsattan mümkün merteye daha fazla yararlanmak amacıyla, şehrin içlerine daldı. O sokak senin, bu sokak benim, koşuşmaya başladı.

Sokaklar sık ve dardı. Ama daha önce tanıdığı sokaklar gibi boş ve hüzünlü değildi. Her yerde insanlar kaynaşıyordu. Kapı eşiklerinde ihtiyar kadınlar yün eğiriyordu. Bunu çark kullanmadan, sadece bir öreke yardımıyla yapıyorlardı. Sokağa bakan satış yerleri, dükkânlar, panayır kulübelerine benziyordu. Bütün zanaatkârlar kapı önlerinde çalışıyordu. Bir yerde zeytinyağı çıkarılıyor, bir başka yerde deri tabaklanıyor, az ötede bir iplikçi dükkânı görülüyordu. Hani boş zaman olsa Nils, bütün zanaatları öğrenebilecekti. Silâhçılar ince zırh göğüslüğü yapmak için demir dövüyor, kuyumcular bilezik ve yüzüklere değerli taşlar yerleştiriyor; ayakkabıcılar kırmızı yumuşak ayakkabılara pençe yapıyor, sirmakeşler sırma çekiyor, dokumacılar ipek ve sirmadan kumaş dokuyordu. Ama Nils'in oyalanmaya vakti yoktu. Her şey kaybolmadan önce görebileceği en fazla şeyi görmek için, sokak sokak koşuyordu. Mazgal delikleri ve kuleleriyle Nils şehri, her sokak başından görebiliyordu. Sur duvarlarının üstünde kuşanmış, başları mîşferli askerler nöbet tutuyordu. Nils, bütün şehri geçtikten sonra, ikinci bir kapıya geldi. Öte yanda liman ve limanın önünde yayılan deniz vardı. Önünde ve arkasında yüksek güverteleri, ortasında kürekçilerin sıraları bulunan eski zaman gemileri yük alıyor veya boşaltıyordu. Her yerde olağanüstü bir kaynaşma ve canlılık vardı.

Fakat Nils zamanını durarak hiç harcamıyordu. Hemen geri döndü ve büyük meydana geldi. Meydanda, çok yüksek üç kulesi, heykellerle süslenmiş kalın kapılarıyla katedral yük-

seliyordu. Taş oymacıları duvar üstünde öylesine inceden in-
ceye çalışmışlardı ki, nerdeyse işlenmemiş tek taş kalmamıştı.
Karşıda, üstünde narin bir kulenin göğe doğru uzandığı bir bi-
na vardı. Bu, şehrin belediye binası olsa gerekti. Kiliseyle be-
lediye binası arasında, meydanın çevresine dizilmiş sivri çatı-
lı evler son derece güzel işlenmişti.

Nils koşa koşa yorulmaya ve terlemeye başlamıştı. Dün-
yanın en güzel şeylerini görmüş olduğunu düşünüyordu. Onun
için daha ağırdan alarak bir sokağa daldı. Şehir ahalisinin giy-
diği güzel elbiseler herhalde burdan satın alınıyor olmalıydı.
Zira sergilerde çok mal görülüyordu; satıcılar kalın ve sıkı do-
kulu, dallı ipeklileri, ağır sırmalı kumaşları, yanar döner kadi-
feleri, hafif tülleri, örümcek ağı kadar ince dantelâları müşte-
rilerinin önlerine yığıyorlardı.

Çocuk yollardan koşa koşa geçerken, kimsenin dikkatini
cekmemişti. Allah bilir, küçük boz bir fare sanmışlardı onu.
Ama şimdi böyle ağır ağır yürüyünce, satıcılardan biri onu
gördü ve eliyle işaret etmeye başladı.

Çocuk önce korktu ve kaçmaya niyetlendi. Fakat satıcı
hâlâ tebessüm ederek onu çağırıyor, muhteşem bir ipeklisini
yere sererek ilgisini çekmeye çalışıyordu.

Nils hayır anlamında başını salladı.

— Şu kumaşın bir metresini bile alacak param olmaz be-
nim hiçbir zaman, dedi içinden.

Şimdi sokaktaki bütün dükkân sahipleri onu fark etmişler-
di. Nereye baksa bir satıcı işaretle onu çağırıyordu. Hepsi zen-
gin müşterilerini bir yana bırakıyor, onunla meşgul oluyorlar-
dı. Hepsi dükkânlarının en diplerine dalıyor, en değerli mal-
larını bulup buluşturuyorlardı. Bunları tezgâhın üzerine serer-
ken, aceleden elleri titriyordu.

Nils'in yoluna devam etmek niyetinde olduğunu görün-
ce, bunlardan biri dükkândan dışarı fırladı, ona doğru koştu,
gümüş sırmalı bir kumaş topunu ve üstünde sınımsıcak renkle-
rin parıldadığı döşemelikleri ayaklarının önüne serdi. Nils gül-
mekten kendini alamadı. Satıcı, kendisi gibi bir zavallının böy-
lesine değerli şeyleri alabileceğini sanıyordu demek? Durdu,

hiçbir varlığı olmadığını, kendisiyle boşuna ilgilendiklerini göstermek üzere bomboş ellerini iki yana açtı.

Satıcı anlamak istemiyordu: Bir parmağını kaldırdı, başını sallayarak bütün bu güzel nesnelere yığınını Nils'in önüne itti.

— Yani bunları bir meteliğe satarım mı, demek istiyor bu adam, dedi içinden Nils, mümkün mü bu?

Satıcı kesesinden eski, yenmiş, küçük mü küçük bir para çıkarıp Nils'e gösterdi. Ayrıca ille de satmak istediğini göstermek için yerdeki malların üstüne iki gümüş kupayı ekledi.

Nils, çaresiz, ceplerini karıştırmaya başladı, tek kuruşu olmadığını biliyordu ama, ne olur ne olmaz diye bir kere daha araştırmadan edemedi.

Diğer bütün satıcılar başlarını uzatmış işin sonunu beklıyorlardı. Çocuğun ceplerini aradığını görür görmez onlar da, ellerine doldurdukları altın ve gümüş mücevherleri Nils'e sunmak üzere, tezgâhlarının üstünden atlayıp yanına geldiler. Hepsi karşılığında tek bir kuruş bile istemediklerini anlatmaya çalışıyorlardı.

Fakat sonunda çocuk ceketinin, pantolonunun bütün ceplerini ters çevirdi; istemeye istemeye hiç parası olmadığını onlara göstermek zorunda kaldı. Zavallı zengin satıcılar! Umut kırıklığı içinde gözleri yaşla doldu. Onların bu kederli, çaresiz hali oğlancağına pek dokundu. Acaba ne etsem de yardımlarına koşsam diye, derin derin düşünmeye başladı. Birden aklına kumsalda gördüğü, aşınmış, pas tutmuş, küçük yeşil para geldi.

Hemen koşmaya başladı. Talihi de yardım ediyordu; girdiği kapıyı hemen buldu. Şehirden çıktı, kumsalda küçük bakır parayı aramaya koyuldu.

Buldu da. Ama onu yerden alıp şehre dönmek üzere başını kaldırdığında sadece denizi gördü karşısında. Ne surlar, ne kapı, ne muhafızlar, ne sokaklar, ne de evler. Deniz, sadece deniz.

Gözyaşlarını tutamadı çocuk.

O sırada bay Ermenrich uyandı ve ona yaklaştı. Çocuk duymadı bile. Leylek, kendine gelsin diye onu gagasıyla sararmak zorunda kaldı.

— Sen de benim gibi uyuyordun galiba, dedi.

— Ah! Siz misiniz bay Ermenrich! diye haykırdı çocuk. Az önce şurada duran şehir neyin nesiydi?

— Bir şehir mi gördün? diye sordu Leylek. Bana kalırsa sen bir güzel uyumuş, rüya görmüşsün!

— Hayır, rüya görmedim, diye diretti Nils ve görmüş olduklarını anlattı.

Bay Ermenrich dinledi, sonra:

— Bana sorarsan Parmak Çocuk, dedi, sen burda kumsalın üstünde uyudun ve rüya gördün. Ama kargaların en bilgici olan Batak'ın bir keresinde bana anlattığı bir hikâyeyi gene de senden gizlemeyeceğim. Onun dediğine göre, bir zamanlar burda, deniz kıyısında Vineta adlı bir şehir varmış. Bu şehir öylesine bolluk içinde, öylesine mutluymuş ki, bir eşi daha yeryüzüne ne gelmiş, ne de gelebilirmiş. Ne yazık ki, bu şehirde oturanlar sonunda kendilerini zevke sefaya vermişler. Ellerindekileri saçıp savurmaya başlamışlar. Ceza olarak, büyük bir deniz kabarması sonunda şehir su altında kalmış. Böyle demişti Bataki. Ama şehir tamamen yok olmamış, insanları da ölmemiş. Her yüz yılda bir, bir gece şehir bütün ihtişamıyla dalgaların arasından yüze çıkar, bir saat kalırmış.

— Evet, evet, doğru! dedi Nils. Benim gördüğüm şehir bu.

— Fakat bir saat boyunca Vineta satıcılarından biri bu dünyadan birine bir şey satamazsa şehir tekrar sulara gömülmüş. İşte böyle, Parmak Çocuk, satıcılara ödeyecek bir mitaliğin olmuş olsaydı, Vineta burda, yeryüzünde kalacaktı. Şehirde oturanlar da, diğer ölümlüler gibi, hayatlarını yaşayıp ölebileceklerdi.

— Ah, bay Ermenrich! dedi Nils. Geceyarısı niye gelip beni aradığınızı şimdi anlıyorum. Zavallı eski şehri kurtarabileceğimi düşündünüz. İstedğinizi yapamadım diye, bilerseniz ne kadar üzgünüm, bay Ermenrich.

Böyle diyerek ellerini yüzüne kapattı ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. O anda Parmak Çocuk mu, yoksa bay Ermenrich mi daha üzgündü, bunu kimsecikler bilemez.

YAŞAYAN ŞEHİR

Pazartesi, 11 Nisan

Paskalya'ya rastlayan pazartesi gününün akşamı yaban kazları ve Parmak Çocuk Gottland üzerinden uçuyordu.

Koca ada altlarında bütünüyle dümdüz uzanıyordu. Toprak Skanya'da olduğu gibi damalara bölünmüştü. Birçok kilise ve çiftlik vardı. Fakat burada tarlalar arasındaki küçük korular daha sıkı. Skanya'daki, geniş korulukları olan kuleli şatolar burada hiç yoktu.

Yaban kazları Parmak Çocuk dolayısıyla büyük Gottland yolunu seçmişti. İki gündür Nils'de bir değişiklik vardı. Konuşurken eskisi gibi neşeli değildi. Hep, ona bu kadar esrarlı bir şekilde görünen şehri düşünüyordu. Ömründe bu kadar güzel bir şehir görmemişti ve onu kurtaramadığına üzülüyordu.

Akka'yla iri beyaz kaz, bir hayal, tılsımlı bir rüya gördüğüne onu boşboşuna inandırmaya çalıştılar. Ama Nils'in kulağı hiçbir şey duymak istemiyordu. Gördüğü şeyi sahiden gördüğüne öylesine emindi ki, kimse onu bunun aksine inandırmazdı. Kederini yol arkadaşlarını endişeye düşürecek ölçüde sürdürmekteydi.

Nils'in üzüntüsü doruğuna eriştiği sırada, yaşlı Koksi çıkıp gelmiş, sürüye katılmıştı. Fırtına onu Gottland'a atmış, o da, adayı boydan boya geçmişti. Nihayet birkaç karga, arkadaşlarının Küçük Karl Adası'nda olduğunu haber vermişti. Nils'in niye üzüldüğünü öğrenince:

— Bütün mesele bu mu? diye bağırdı. Bunun çaresi var. Parmak Çocuk'un eski bir şehrin arkasından yanıp yakılmasına hiç gerek yok. Onu ben dün gördüğüm bir yere götürüyüm de, bakalım gözünü ayırabiliyor mu? ..

Bunun üzerine koyunlardan izin istemişler ve yola koyulmuşlardı.

Sakin, güzel bir akşamdı. İlık bir ilkbahar havası. Ağaçlar iyiden iyiye tomurcuklanmıştı. Çayırlar ve ormanlar baştan aşağı kır çiçeğine kesmişti. Uzun kavak sürgünleri rüzgârda dal-

galanıyordu. Küçük evlerin önlerindeki bahçelerde frenk üzümü çoktan yeşermiştir.

İlkbahar gelip de, tomurcuklar patlayınca, insanlar bahçelere, kırlara dökülmüştü. Her yerde oyunlar oynanıyordu. Yalnız çocuklar değil oynayanlar, büyükler de marifetlerini gösteriyordu. Kimileri taş atıyor, kimileri havaya top fırlatıyordu. Bu toplar bazen ta kazların yanına kadar yükseliyordu. Nils kocaman adamların oyun oynadığını gördükçe zevkleniyordu. Bir de Vineta şehrini kurtaramamanın üzüntüsünü yenebilseydi, keyfine diyecek olmazdı o zaman.

Gene de bunun hoş bir yolculuk olduğunu kabullendi. Her yanda şarkılar ve cıvıldaşmalar duyuluyordu. Küçük çocuklar halka olup, oyunlar oynuyor, şarkılar söylüyorlardı. Protestan Birliği üyeleri alay düzenlemişti. Nils siyahlı, kırmızılı bir insan kalabalığının bir korulukta oturup, gitar ve borazan çaldıklarını gördü. Bir yolda ise, kalabalık insan toplulukları yürümekteydi. Bunlar düzenledikleri geziden dönen Yeşilay Derneği üyeleri idi. Nils onları sırmalı bayraklarından tanıdı. Bir şarkıyı bitirip, ötekine başlıyorlardı. Çocuk onların ara vermeden söyledikleri şarkılarını uzun süre işitti.

O günden sonra Nils, aklına Gottland'ın geldiği her keresinde bu şarkıları ve oyunları hatırladı.

Epey zamandır Nils aşağıları seyrediyordu, birden başını kaldırıp karşıya baktı. O anki şaşkınlığı tariflere sığmaz! Kazlar hayli önceden adanın içlerinden çıkmış, batı kıyısı boyunca uçmaya başlamışlardı. Çocuğun önünde mavi ve engin bir deniz uzanıyordu. Ama onu şaşkınlığa düşüren deniz değil, deniz kıyısında yükselen şehirdi.

Nils doğudan geliyordu ve güneş batıya doğru alçalmaya başlamıştı. Şehre yaklaştıkça surlar, kuleler, yüksek sivri çatılar ve kiliseler parıldayan gökte siyah lekeler çiziyordu. Ayrıntılar seçilemiyor ve ilk bakışta şehir Nils'e Paskalya gecesi gördüğü şehirinkine eş bir ihtişam içindeymiş gibi geliyordu.

İyice yaklaşıncaya bunun denizin içinden çıkan şehre hem çok benzediğini, hem de ondan adamakıllı farklı olduğunu gördü. İki arasında, bir gün takip takıştırmış, al ipeklere bürün-

müş bir adamın, ertesi gün, yoksul, üstü başı dökülür bir durumda görülmesi kadar fark vardı.

Bu şehir, aklından çıkaramadığı öbür şehre benziyordu, bu muhakkaktı. Onun gibi bu da, kapıları, kuleleri olan surlarla çevriliydi. Fakat yeryüzündeki bu şehrin kuleleri çatısız, boş ve terk edilmişti. Kapıların kanatları da yoktu. Muhafızlar ve askerler ortadan kaybolmuştu. Sanki eskiye ait bütün o ihtişam sıyrılmış da, geriye sadece çıplak ve külrengi taşlardan bir iskelet kalmıştı.

Nils şehrin üstüne geldiğinde, buranın daha çok, küçük küçük evlerden meydana geldiğini gördü. Bunlar arasında yer yer, eski kiliselerin yüksek sivri çatıları görünmekteydi. Evlerin çatılarla birleşen duvarları beyaz badanalı ve süssüzdü. Ama denize gömülen şehri görmüş olan Nils bunların süslü halini gözünde canlandırabiliyordu. Kiliseler de aynı, çoğu çatısız ve boştu. Pencereilerin renkli camları kırılmıştı. Döşeme taşları arasından otlar bitmiş, duvarlara sarmaşıklar dolanmıştı. Ama Nils bunların bir zamanlar nasıl olduklarını gözünün önüne getirebiliyordu: Resim ve heykel kaplı duvarlar, mihrabı çevreleyen koro, önünde sırmalı cübbeleriyle rahiplerin dolaştığı, altın yaldızlı haçlar.

Çocuk bu kutsal günün akşamı, nerdeyse boş denebilecek dar sokakları da gördü. Oysa eski zamanlarda buraların nasıl tıklım tıklım insan dolu olduğunu biliyordu. O zamanlar buralar, her türden mal imal eden, işçilerle dolu, geniş işliklerdi.

Fakat Nils'in asıl fark etmediği şey, şehrin bugün de hâlâ güzel ve şaşıklı olduğuydu. Ne arka sokaklara serpilmiş, parlakan pencere camlarının ardında kırmızı sardunyalardan bulunduğu, mini mini huzur verici evleri; ne içinde ağaçlıklı yollar olan bakımlı bahçeleri; ne de sarmaşıkların süslediği harabelerin güzelliğini görüyordu. Eski zamanın debdebesine kapılıp giden gözleri, şimdinin güzelliklerini atlayıp geçiyordu.

Parmak Çocuk seyrin tadını çıkarsın diye, kazlar şehrin üstünden defalarca geçtiler. Sonra da geceyi geçirmek üzere, bir kilise harabesinin otlarla kaplı, taş döşemesine inip, yerleştiler.

Çocuk yıkık kubbenin aralıklarından, akşamın solgun pembe göğünü seyre daldığında, kazlar uyuyup gitmişlerdi bile. Sonunda denizin dibindeki şehri kurtaramadığından ötürü üzülmekten artık vazgeçmesi gerektiğine kendi de inandı.

Hayır, hayır, bu şehri gördükten sonra, ötekisi için üzülmesine gerek yoktu. Eğer yeniden denizin dibine gömülmeseydi, o da belki bu hale gelecek, harabeleşecekti. Zamana, zamanın yıkıcılığına karşı direnmeyecekti. Şu zavallı şehir gibi o da, çatisiz kiliseler, süssüz evler, boş ve cansız sokaklarla dolu olacaktı. Oysa onun, esrarlı uçurumunun derinliklerinde dokunulmadan, bütün ihtişamıyla —öyle gördüğü gibi— kalması çok daha iyiydi.

Gençlerin çoğu Nils gibi düşünür. Ama insanoğlu yaşlanıp da, azla yetinmeyi öğrenince, var olan bir Visby'yi, denizin dibindeki muhteşem bir Vineta'dan daima üstün görür.

XIV

SMALAND SAGASI

Salı, 12 Nisan

Yaban kazları denizi kazasız belâsız geçmişler ve Smâland'ın kuzeyindeki Tjust iline inmişlerdi. Tjust ili kara olarak mı yaratılmıştı, yoksa deniz mi, pek anlayılamıyordu. Dar ve derin körfezler her yerinden içernelere dalıyor, karayı adalara, yarımadalara, burunlara ve berzâhlara ayırıyordu. Deniz kendisine ancak tepelerin ve dağların karşı koyabildiği bir istilâcıydı; alçak topraklar suyun altında kayboluyordu.

Kazlar geldiğinde akşam oluyordu; ülke, denizin parıldayan uzantılarının çepeçevre sardığı küçük tepeleriyle pek ciydi. Nils'in aklına ister istemez Bleking geldi. Burası da denizle karanın bütün güzelliklerini ortaya sererek sevimli ve uysal bir şekilde kucaklaştığı bir yerdi.

Kazlar derin bir koy'un gerisinde kalan çıplak bir adacığa indiler. Daha ilk bakışta, kıyıda baharın fark edilecek kadar yol aldığı görüldü. İri ve güzel ağaçlar henüz yaprakla donanmamıştı, ama bunların dibindeki toprak, lâlêler, zambaklar ve dikenlerle rengârenkti.

Çiçeklerden oluşmuş bu halıyı gören yaban kazları, güneyde fazlaca oyalanmış olmaktan korktular. Bunun üzerine Akka, Smâland'da vakit kaybetmemeye karar verdi. Yarın sa-

bah Doğu Gotya üzerinden kuzeye doğru yola devam edilecekti.

Bu durumda Nils, Smâland'da bir şey göremeyecekti. Buna epey canı sıkıldı. Şimdiye kadar kendine en fazla sözü edilen eyalet Smâland olmuş, bu söylenenleri kendi gözüyle göreceğini ümit etmişti.

Geçen yaz, Jordberga dolaylarında bir köylünün kaz çobanlığını yaparken, hemen hemen her gün kendi gibi kaz güden Smâlandlı iki yoksul çocukla beraber olurdu. Bunlar memleketleri olan Smâland'la onun epey kafasını şişirmişlerdi.

Kaz güdücüsü Asa'nın bu konuda Nils'e takıldığını söylemek doğrusu haksızlık olur. Bunu yapamayacak kadar uslu bir kızdı. Buna karşılık Asa'nın bir oğlan kardeşi vardı: Küçük Mats. İşte bu bücür alaycının tekiydi.

— Kaz çobanım, demişti bir gün Nils'e, Skanya'nın ve Smâland'ın nasıl yaratıldığını bilir misin sen?

Bizimki bilmediğini söyleyince, bu eski ve eğlenceli hikâyeyi hemen anlatmaya koyulmuştu:

— Tanrı'nın dünyayı yarattığı çağlardaydı. İş başından aşkın olduğu bir gün Aziz Pierre onun bulunduğu yerden geçiyordu. Durup bir baktı, sonra yaptığı işin çok zor olup olmadığını sordu.

— Eh, pek de kolay değil dedi Tanrı.

Aziz Pierre bir zaman seyretti. Tanrı'nın ülkeleri kendini hiç de zora koşmadan yaratı yaratıverdiğini görünce, bu işe kendi de heveslendi. Sonunda dayanamayıp:

— Belki biraz dinlenmek istersen, ha? dedi. Bu süre içinde ben devam edeyim.

Fakat Tanrı bu teklifi kabule yanaşmadı.

— Sen bu işe alışkın değilsin, dedi. Beceremezsin.

Aziz Pierre bu sözlere pek içerledi ve bu işi bal gibi de kıvıracığını, hatta bizzat Tanrı'nın yarattığı mükemmellikte bir ülke yaratabileceğini ileri sürdü.

O sırada Tanrı Smâland'ı yaratmaya uğraşıyordu. Daha yarısını bitirmişti. Ama bunun herkesi büyüleyecek kadar güzel ve verimli bir ülke olacağı daha şimdiden belliydi. Tanrı Aziz Pierre'nin isteğini gene geri çevirmenin biraz ayıp kaça-

cağını düşündü. Üstelik bu kadar iyi başlanmış bir işi kimse bozamazdı.

— Pekâlâ, dedi. İstedığın gibi olsun. Bu cins bir işin üstesinden hangimiz daha iyi geliyormuşuz, görelim bakalım. Bu işin acemisi olan sen, buna devam edeceksin. Bense yeni bir eyalet yaratacağım.

Aziz Pierre teklifi kabul etti, her biri kendi işine gitmek üzere, birbirlerinden ayrıldılar.

Tann biraz güneye gitti, Skanya'yı yaratma işine girişti. Fazla uzun sürmedi. Bitirir bitirmez, Aziz Pierre'e işin neresinde olduğunu sordu ve gelip yeni ülkeyi görmesini buyurdu.

— Ben mi, dedi Aziz Pierre, çoktan bitirdim.

Eserinden duyduğu hoşnutluk sesinden belli oluyordu.

Gldip Skanya'yı gördüğü vakit doğrusu diyecek laf bula-madı. Her yanı büyük ovalarla dolu, dağları yok denecek kadar az, ekip biçmesi kolay, verimli bir ülkeydi bu. Tann'nın insanlara çok hoşlanacakları bir ülke bahşetmek istediği açıkça görü-lüyordu.

— Evet, doğrusu iyi bir ülke, dedi Aziz Pierre, fakat ba-na sorarsan benimki kadar etmez.

— Peki bir de seninkini görelim, dedi Tann.

Aziz Pierre işe koyulduğu zaman, eyaletin kuzeyi ile doğusu tamamdı. Güneybatı yöreler ise Aziz'in marifetiydi. Tann oraya varınca, olduğu yerde mihlanıp kaldı. Gördüğü manzaradan ürkmüştü.

— Bu ne böyle? dedi. Ne yaptın sen, Pierre?

Aziz Pierre, şaşkın şaşkın bakınıyordu. Toprağa en çok sıcak lâzımdır diye düşünmüş, onun için de, ne kadar taş, kaya varsa toplamış üst üste yığmıştı; güneşe gereğince yakın olsun diye. Bu taş yığınının üstüne de biraz humuslu toprak serpelemiş, böylece mükemmel bir eser yarattığını sanmıştı.

O, Skanya'ya Tann'nın yanına gittiğinde, ülkeye bir iki ke-re sağanak halinde yağmur yağmış, eserinin neye benzediğini göstermeye bu kadar yetmişti. Tann, Aziz Pierre'in ülkesini görmeye geldiği sırada, yağmur ekilebilecek bütün toprağı alıp götürmüştü. Her yanda sert kayalık ortaya çıkmıştı. En elverişli denebilecek yerlerde, sadece bir balçık ve ağır kum

tabakası kayayı örtüyordu. Fakat bu toprağın çam, yosun ve çalılıktan başka bitki yetişemeyecek kadar zayıf olduğunu görmek zor değildi. Su boldu. Bütün oyuklar suyla dolmuştu. Her yanda göller, ırmaklar, dereler görölüyordu. Geniş düzlükleri dolduran küçük göllerle bataklıklar da cabası. İşin en kötüsü, bu suyun dağılımı da dengesiz olmuştu. Bazı bölgeler lüzumundan fazla sulakken, bazılarında çok az su vardı. Öyle ki, koca koca tarlalar, üflesen kum ve tozun havalanacağı fundalıklar olup çıkmıştı.

— Böyle bir ülke yaratmaktaki amacın ne senin? diye sordu Tanrı.

Aziz Pierre özür diledi. Güneşten mümkün olduğu kadar fazla yararlanacak yükseklikte bir ülke yaratmak istemişti.

— Ama gecenin soğuğu ve donundan da ceremeyi aynı derecede fazla çekecek, dedi Tanrı. Sıcak gibi soğuk da gökten gelir. Korkarım, yeşeren en ufak şey bile donar burada.

Aziz Pierre işin bu yanını hiç düşünmemişti.

— Evet, evet, dedi sonunda Tanrı, burası soğuğa, dona açık, yoksul bir ülke olacak. Yapılacak hiçbir şey yok.

Tanrı bu işe çok üzüldü. Fakat Aziz Pierre cesaretini kırmamıştı. Tanrı'yı teselli etmek bile istedi.

— Bunu bu kadar mesele etme! dedi. Bekle biraz, bataklıkları kurutacak ve tarlaları ıslah edecek bir halk yaratana kadar, zaman ver bana.

Sabrı taşı taşacak hale gelen Tanrı bağırdı:

— Hayır, hayır! Skanya'ya git sen. İyi ve ekip biçilmesi kolay bir ülke yarattım orada. Sen Skanyalıları yarat, Smâlandlıları yaratma işi, bırak da bana kalsın.

Böylece Büyük Tanrı Smâlandlıları canlı, becerikli, neşeli, yoksul ülkelerinin verdiğiyle yetinen, kanaatkâr insanlar olarak yarattı.

Küçük Mats'ın hikâyesi burada bitmişti. Eğer Nils Holgersson çenesini tutmayı bilseydi, aralarında hır gür çıkmayacaktı. Ama Nils Aziz Pierre'in Skanyalıları nasıl yarattığını sormadan edemedi.

Küçük Mats alaylı alaylı:

— Bu konuda senin bir fikrin yok mu? dedi.

İşte o zaman. Nils kendini tutamayıp onun üstüne atıldı. Mats küçücük bir çocuktuk, ondan bir yaş büyük olan Asa hemen kardeşinin yardımına koştuk. Asa çok uysal bir kızdı, ama kardeşine biri dokunmayagörsün, aslan kesiliyordu. Nils, bir kızla dövüşmeyi kendine yediremedi. Onlara arkasını döndü, çekti gitti. O gün akşama kadar, bir kere bile yüzlerine bakmadı.

XV

KARGALAR

TOPRAK ÇÖMLEK

Smâland'ın güneybatısında Sunnerbo adlı bir eyalet vardır. Burası engebesiz, düz bir bölgedir. Kışın burayı karla kaplı olarak gören biri, karın altında baştan başa sürülmüş topraklar, çaydarların filizlendiği tarlalar ve yoncaları biçilmiş çayırlar var sanır. Oysa, nisan başlarında kar erimeye yüz tuttuğu zaman, altından çıka çıka, kıraç fundalıklar, çıplak kayalar ve geniş bataklıklar çıkar. Şüphesiz birkaç tarla da vardır ama, insanın gözü zor seçer. Oraya buraya serpilmiş, kara veya kırmızı çamurdan, tek tük toprak eve gelince, bunlar sanki görünmekten korkuyormuş gibi, kayın kümelerinin içine gizlenmiştir.

Eyaleti Halland'tan ayıran sınırdaki, çok büyük, kıraç bir fundalık vardır. Öyle ki, bir uçtan bakıldığında öteki ucu görünmez. Arazinin, ortasında yer alan, taşlık, alçak tepenin dışında, her yanı çalılıktır. Bu tepede, ardıç, üvez ve hatta birkaç büyük ve zarif kayın ağacı yetişmişti. Nils Hoigerson'un yaban kazlarıyla yolculuk ettiği sıralarda, burada, ıslah edilmiş bir arazi parçasının ortasında, küçük bir kulübe de vardı. Ama içinde yaşayanlar, daha sonra kulübeyi bırakıp gitmişti. Evceğiz boş, tarla ise sürülmeden bırakılmıştı.

Sahipleri kulübeden ayrırlarken ocağı, kapıyı, pencereleri

kapatmıştı. Fakat pencere camlarından biri kırıldı ve buraya bezden bir tıkaç sokulmuştu. Tıkaç yağmurdan ıslana ıslana çürümüş ve günün birinde, gagasıyla tepesine çullanan bir karganın darbelerine karşı koyamamıştı.

Gerçekte, fundalığın ortasındaki taşlık tepe, hiç de sanıldığı kadar ıssız değildi: Burada kalabalık bir karga milleti barınmaktaydı. Tabii kargalar bütün yıl burada kalmıyordu. Kışın başka ülkelere giderlerdi. Sonbaharda yiyecek buğday bulmak için peşpeşe Götaland'daki bütün tarlaları dolaşırlar; yazın etrafa dağılırlar, Sunnerbo çiftliklerinin çevresinde karınlarını taze yemiş ve kuş yumurtalarıyla doyurarak yaşarlar. Fakat her ilkbahar kuluçkaya yatmak ve yavrularını büyötmek için koruluğa dönerler.

Penceredeki tıkaçı söken karga, Aktüy Garm adlı, yaşlı bir erkek kargaydı. Ama kimse onu bu adla çağırmaıdı. Beceriksizliğinden, olmadık saçmalıklar yapması ve herkesin eğlence konusu olmasından ötürü Şapşalaki, yahut Tüydiken derlerdi ona. Şapşalaki bütün öteki kargalardan daha iri, daha güçlüydü. Ama bu gücünün bir işe yaradığı yoktu. Milletin alaya aldığı biriydi, öyle olmakta da devam ediyordu. Çok söylü bir aileden gelmiş olması bile bu durumu değıştirmiyordu. Hak tanırılıkla davranılsa, onun sürübaşı olması gerekirdi. Çünkü kimsenin bilmediğı eski zamanlardan beri, bu şeref Aktüy ailesinin en yaşlı erkek üyesine ait olmuştu hep. Ama Şapşalaki'nin doğduğu sıralardan bu yana, Aktüy ailesi iktidarı elinden kaçırmıştı. Sürübaşılık şimdi vahşi ve zalim bir karganın elindeydi: Bora'ydı adı:

Bu iktidar değışikliği, kargaların eski yaşayış tarzlarından uzaklaşmalarıyla ortaya çıkmıştı. Bütün kargaların birbirlerine benzer şekilde yaşadıkları sanılır belki. Büyük hata. Öyle karga toplulukları vardır ki, namuslu bir hayat sürerler. Yani tahl tanelerinden, böceklerden, tırtıllardan ve daha önce ölmüş hayvanlardan başkasını yemezler. Fakat bazıları da tam bir çete hayatı yaşar. Minicik tavşan ve kuş yavrularına saldırıp, bulabildikleri kuş yuvalarında ne var ne yoksa yağmalaırlar.

Aktüy ailesinden gelen eski sürübaşılıarı akıllı, uslu önderlerdi. Sürüyü yönettikleri sürece, kargaların diğerk kuşlara

zarar vermelerini önlemişlerdi. Fakat kargalar çok kalabalıktılar. Yoksulluk almış başını gidiyordu. Bundan dolayı kargalar Aktüy'lere karşı ayaklanıp, iktidarı küçük kuş yuvası yıkıcılarının en zalimi, kötülerin en kötüsü Bora'ya teslim ettiler. En kötüsü Bora'ydı dedik ya. Doğru değil. Ondan daha da kötü biri vardı yeryüzünde: Karısı Kasırğa. Bunların hükümranlığı altında, kargalar dört yana korku salan ve atmacalarla baykuşlardan bile daha fazla nefret kazanan bir yaşayışa başlamışlardı.

Tüydiken'in sürüde hiçbir sözü geçmiyordu. Onun, atalarının yerini tutamayacağı konusunda herkes hemfikirdi. İkide bir yaptığı saçmalıklarla ilgiyi üstüne çekmese kimse dönüp yüzüne bile bakmayacaktı. Kimisi de bu kadar şaşkın ve sakar olmasının onun için belki de talihin iyi bir cilvesi olduğunu söylemekteydi; yoksa Bora'yla karısı onun gibi eski hükümdar ailesinden gelme birini sürüde dünyada tutmazdı.

Oysa şimdi ona karşı kibarca davranıyor ve ava çıkarırken çok kere onu da yanlarına katıyorlardı. Böylece, yeni sürübaşısıyla karısının ona oranla ne derece becerikli ve gözüpek olduğunu herkes görmüş oluyordu.

Kargalardan hiçbirisi pencereden tıkacı sökenin Şapşalaki olacağını ummazdı. Bunu öğrenseler çok şaşarlardı. Kimse onun, değil tıkaç filan sökmek, insanların oturduğu bir eve yaklaşacağına bile inanmazdı. Kendi de bundan kimseye söz etmedi. Bir sebebi vardı bunun. Bora'yla Kasırğa gündüz, başka kargaların yanında ona iyi davranıyorlardı. Ama bütün diğer kargaların tüneyip çoktan uykuya daldıkları karanlık bir gece, ikisi birden Şapşalaki'nin üstüne çullanmışlar, onu yarı ölü hale sokmuşlardı. Zavallı bu baskından sonra, karanlık basar basmaz eski yerinden ayrılıp, boş kulübeye sığınmayı alışkanlık haline getirmişti.

Derken, ilkbaharda bir öğle sonrası, kargalar yuvalarını yerleştirdikten sonra garip birşey keşfettiler. Borâ, Kasırğa ve diğer iki karga, fundalığın bir köşesinde büyük bir oyuğun dibine inmişlerdi. Boş bir kum ocağıydı burası, fakat kargalar insanların neden bu çukuru açtıklarını anlayamadı. Meraklarından, durmadan oyuğun içlerine dalıyorlar, her kum tanesini evl-

rip çeviriyorlardı. Birden bir kum çığı yerinden koptu ve üzerlerine indi. Düşüp gelen çakıl yığınları arasında, ağız tahta kapaklı, toprak bir çömlek buldular. Çömleğin içinde ne olduğunu bilmek istediler. Kapağı açmaya, ya da tencereyi gagalarıyla kırmaya çalıştılar ama, nafiye.

Ne yapacaklarını bilmez bir halde, çömleğe bakınıp dururken, bir ses duyuldu:

— Kargalar, size yardım etmemi ister misiniz?

Başlarını kaldırdılar. Çukurun kenarında bir tilki onlara bakıyordu. Tilki renk ve endam olarak, o güne kadar görmedikleri bir güzellikteydi. Yalnız bir kusuru vardı; bir kulağı kopmuştu.

— Sen bize bir hizmette bulunmak istiyorsan, bir diyeceğimiz yok, dedi Bora.

Bunu derken de bütün çetesiyle birlikte havalandı.

Tilki çukurun dibine indi. Çömleği kemirmeye ve çıkarmak niyetiyle kapağını çekiştirmeye koyuldu. Ama o da açmayı başaramadı.

— İçinde ne olduğunu tahmin edebiliyor musun? diye sordu Bora.

Tilki çömleği yuvarladı ve çıkardığı sesi dinledi.

— Olsa olsa, gümüş para olur bunda, dedi.

Bu kargaların umduklarından fazla bir şeydi.

Gözlerini açgözlülükle açarak:

— Sahi para mı? diye sordular.

Biraz gariptir ama, kargaların dünyada en sevdikleri şey paradır.

Tilki çömleği yeniden yuvarladı ve:

— Baksanıza çıkarıldığı sese! Ama ne yazık ki paralar çömleğin içinden nasıl çıkarılır, bilemiyorum.

— Öyle, galiba bir çaresi yok, diye iç geçirdi kargalar.

Tilki sol ayağıyla başını kaşıyor, düşünüyordu. Acaba şu kargaların yardımıyla, yaban kazlarıyla birlikte uçan ve her keresinde elinden kaçıp kurtulmayı başaran, Allahın belâsı haylazın başına çorap örebilir miydi ki?

Sonunda:

— Çömleği açabilecek birini biliyorum, dedi.

— Kimmiş o, adını söyle hemen! diye haykırdı kargalar.
— Derim ama, şartlarımı kabul ederseniz, diye cevap verdi tilki.

Sonra da kargalara Parmak Çocuktan söz etti. Tutup getirebilirlerse, çömleği onun açabileceğini söyledi. Verdiği öğüdün karşılığı olarak da, işleri görüldükten sonra Parmak Çocuğun kendisine verilmesini şart koştu. Çocuğu korumak gibi bir kaygıları bulunmayan kargalar teklifi hemen kabul ettiler.

Şimdi sıra işin en güç yanındaydı: Gidip yaban kazlarıyla Parmak Çocuğu bulmak. Yanına elli karga alıp, bizzat Bora yola koyuldu. Hemen döneceğini söyledi. Ama aradan günler geçti. Kargalar bir türlü geri dönmediler.

KARGALARIN KAÇIRDIĞI

Çarşamba, 13 Nisan

Yaban kazları Doğu Gotya'ya doğru yola düzülmeden önce biraz karınlarını doyurabilmek için, şafakla uyanmışlardı. Üzerinde geceledikleri küçük ada dar ve çıplaktı, ama onu kuşatan suda onları doyurmaya yetecek kadar bitki vardı. Yalnız oğlanın talihi iyi gitmedi. Boşuna arandı durdu, yiyecek bir şey bulamadı.

Aç, sabahın soğuğuyla tir tir titreyerek etrafına bakınıyordu. Derken adanın karşısındaki burunda, ağaçların üstünde oynayan iki sincap gördü. Sincapların kışlık yiyeceklerini henüz bitirmemiş olacaklarını düşünerek, beyaz kazdan kendisini karşıya geçirmesini rica etti. Gidip onlardan iki fındık isteyecekti.

Beyaz kaz onun isteğini hemen yerine getirdi. Fakat talih bakın, sincaplar öylesine oyuna dalmışlardı ki Nils'in sözlerine kulak bile asmadılar. Ağaçtan ağaca sıçrayıp ormanın içlerine daldılar. Nils de peşlerinden. Kıyıda kalan erkek kazı carçabuk gözden kaybetti.

Parmak Çocuk, çenesine gelen beyaz kır lalelerinin arasından zorlukla ilerliyordu. Ansızın birinin onu sırtından kavradı-

ğını hissetti: Havaya kaldırmaya çalışıyordu. Döndü ve bir karga gördü. Karga onu gömleğinin yakasından kavramıştı. Nils çırpındı. Fakat ikinci bir karga daha yetişerek çoraplarının birinden çekti ve Nils'i yere düşürdü.

Eğer Nils Holgersson hemen imdat isteseydi, beyaz kaz şüphesiz onu kargaların elinden kurtarabilirdi. Fakat çocuk tek başına da iki karganın hakkından gelebileceğini sanıyordu, buna gücü yeterdi. Tekmeler attı, vurdu; ama kargalar avlanmayı bırakmadılar ve onunla birlikte havalanmayı başardılar. Öylesine gözünü kara davranıyorlardı ki, zavallı Nils'in başı bir ağaca çarptı. Bu darbenin etkisiyle gözünü kaybetti.

Kendine geldiğinde yeryüzünden çok yükseklerdeydi. Önce ne bulunduğu yeri, ne de başına gelenleri hatırlayabiliyordu. Altında yeşil ve boz renklerle dokunmuş, kocaman, halı gibi birşey uzanıyor, bunun üzerinde yer yer yırtıklar, delikler görünüyordu. Yırtık ve deliklerin altında da boydan boya ışıltılı bir cam parlıyordu. Sanki halı, bir aynanın üzerine serilmişti.

Sonra, güneşin yükseldiğini gördü. O vakit halının altındaki ayna, deliklerden sarı ve kırmızı kıvılcımlar saçmaya başladı. Muhteşem bir şeydi bu. Tam o an kargalar alçaldı. Nils de büyük halının orman kaplı toprak, deliklerle yırtıkların da göl ve bataklıklar olduğunu anladı.

Kafasında bir sürü soru vardı. Neden beyaz kazın sırtında değildi? Niçin etrafında bir yığın karga uçuyordu? Hem neden böyle hurdahaş edercesine onu sarsıp sallıyorlardı?

Birdenbire bulup çıkardı: Evet, kargalar kendisini kaçırmışlardı. Beyaz kaz, kendisini kıyıda bekliyorlardı. Kazlar bugün Doğu Gotya'ya doğru yola çıkacaklardı. Ona gelince, güney batiya doğru sürükleniyordu. Güneş arkasında kalmıştı.

Kargalar, Nils'in yalvarıp yakarmalarına aldırış etmedi. Bütün hızlarıyla dosdoğru uçuyorlardı. Birden, içlerinden biri kanatlarıyla havayı sert sert döverek komut verdi; derhal bir çam ormanına inip, birbirine geçmiş dalların arasına daldılar ve Nils'i yere, sık yapraklı bir ağacın altına bıraktılar. Bir doğan bile onu orada bulamazdı.

Elli karga gagalarını kaldırıp, çocuğun çevresini aldılar. Nils onlara:

— Eh, artık sanırım, beni niye kaçırdığınızı söylersiniz kargalar, dedi.

Daha sözünü bitirmeden iri bir karga fırladı:

— Sesini kes, yoksa gözlerini oyarım! diye cınlattı etrafı.

Nils susmak zorunda kaldı. Yoksa karga, dediğini yapmaya niyetli görünüyordu. Onun için o kargalara, kargalar da ona gözlerini dikip öylece durdular.

Nils baktıkça kargalardan daha fazla nefret etmeye başladı. Tüyden elbiseleri toz toprak içinde pimpisti. Ayaklarıyla tınakları kurumuş çamur içindeydi. Gagalarının kenarlarında yemek artıkları vardı. Bunlar yaban kazlarından çok farklı kuşlardı. Nils'e, haydutlara, yolkesenlere benzeyen zalim, açgözlü, katı yürekli, gözüpük varlıklar gibi geldi hepsi.

— Bir haydut çetesinin eline düştüm, dedi Nils kendi kendine.

Bu aralık yukarlardan yaban kazlarının seslerini duydu:

— Neredesin? Neredesin? Neredesin? Ben burdayım, ben burdayım.

Nils yol arkadaşlarının kendini aradıklarını anladı ama cevap vermesine meydan yoktu. Sürünün başı gibi duran iri karga boyuna kulağına fısıldıyordu:

— Ağızını açarsan gözlerini oyarım.

Çocuk çaresiz sustu.

Yaban kazları onun bu kadar yakında olduğunu bilemezlerdi; iki üç kere seslendiler. Sonunda çekip gittiler. Çocuk kendi kendine:

— Eh Nils Holgersson, dedi, şimdi başının çaresine kendin bakacaksın. Başka yolu kalmadı. Şu bir iki haftalık yaban hayatında öğrendiğin bazı şeyleri göstermenin tam sırası.

Bir müddet sonra Nils hallerinden kargaların yola çıkacaklarını anladı. Niyetlerinin onu, gene biri gömleğinin yakasından biri de çorabının tekinden tutarak taşımak olduğunu anlayınca Nils haykırdı:

— İçinizde beni sırtına alacak güçte kimse yok mu? Şimdiye kadar ite kaka canımı çıkardınız. Biraz da sırtta gideyim. Kendimi yere filan atmam, söz veriyorum.

Kargabaşı:

— Senin rahatını düşüneneğimizi sanıyorsan aldanıyorsun, dedi.

Fakat bu sırada tüyleri diken diken, kanatları ağarmış iri bir karga sürüden çıkıp:

— Parmak Çocuk'a halel gelmemesi hepimizin hayrına değil mi Bora? dedi. Bırak ben onu sırtımda taşımayı deneyeyim.

— Sen istedikten sonra, benim canıma minnet, Şapşalaklı, dedi Bora. Fakat düşürme ha!

Bu da kârdı. Nils sevindi.

— Kargalar kaçırıldı diye cesaretimi kaybetmenin gereği yok, dedi içinden. Bak nasıl başa çıkacağımı bu musibetlerle.

Kargalar boyuna aynı yöne, güneybatıya uçuyorlardı. Güzel, sakin, güneşli bir sabahı. Her yanda kuşlar düğün şarkıları söylüyorlardı. Yüksek, loş bir ormanda, karatavuk bir çamın tepesine konmuş, kanatlarını sarkıtıp boynunu şişirerek ışık çalıyordu:

— Ne güzelsin! Ne güzel! Kimse boy ölçüşemez seninle güzellikte! Kimse boy ölçüşemez!

Böyle sürdürüp gidiyordu şarkısını.

Nils geçerken, iki üç defa şarkıyı duydu. Ellerini boru gibi yapıp ağızına koydu:

— İşittik, diye seslendi. İşittik. Şişinip durma.

Karatavuk da:

— Kim o? Kim o? diye bağırdı. Kimmiş bakayım o?

Oğlan:

— Kargaların çaldığı, dedi. Kargaların kaldırdığı senle alay eden.

Kargabaşı hemen ona döndü:

— Gözlerini oyarım. Parmak Çocuk!

Nils, içinden:

— Merak etme senden korkmadığımı, göstereceğim sana, dedi.

Gitgide ülkenin içlerine dalıyorlardı. Her yanda ormanlar ve göller vardı. Küçük bir kayın korusunda dışı bir yaban güvercini, çıplak bir dala konmuştu. Önünde de bir erkek güvercin duruyordu. Erkek güvercin tüylerini kabartıyor, boynu-

nu dalgalandırıyor, eğilip doğruluyordu. Boğazının tüyleri, dallara sürünürken hisirdiyordu.

— Sen, sen, sen, diye ötüyordu, sensin en güzeli ormanın! Kimse boy ölçüşemez güzellikte seninle!

Yukardan, boşluktan geçen Nils bağırmadan edemedi.

— Duy da inanma! Duy da inanma!

Erkek güvercin, kimin seslendiğini görmeye çalışarak:

— Kim, kim, kim bana kara çalan? diye öttü.

— Kargaların kaptığı, diye cevap verdi çocuk. Kargaların kaptığı sana kara çalan!

Bora gene sert sert Nils'e baktı ve susmasını buyurdu. Fakat Şapşalıklı lafa karıştı:

— Bırak söylesin, dedi, küçük kuşlar bizleri, yani kargaları incelmış ve şakacı olmuş sanırlar, fena mı?

— O kadar aptal değildir onlar, dedi Bora.

Fakat fikir herhalde onun da hoşuna gitmiş olacak ki bir daha çocuğu paylamadı.

Daha çok ormanlarla koruların üstünden uçuyorlardı. Bazen de köylerin, kiliselerin ve bir korunun kıyısına girmiş küçük evlerin üstünden geçiyorlardı. Güzel ve eski bir mallkâne gördüler. Arkası ormana, önü göle bakan çiftlik binası kırmızıya boyanmıştı; çatısı süslüydü. Avlusunu büyük akçaağaçlar çeviriyordu. Bahçesi frenküzümleriyle doluydu. Bir sığırcık kuşu çatıdaki fırıladağın ta tepesine konmuş, bir armudun dalında kuluçkaya yatan dişisi sesini tam duysun diye, var gücüyle ötüyordu:

— Ne güzel mini mini yumurtalarımız var. Tamam dört tane, güzel, küçük, yuvarlacık yumurtamız var. Yuvarlacık yumurtaların güzel yumurtaları dolu.

Kargalar geçerken sığırcık belki bininci defa şarkısını tekrar ediyordu. Nils ellerini boru gibi yapıp ağzına götürerek:

— Onları saksağan kapacak. Onları saksağan kapacak, diye bağırdı.

Sığırcık kanatlarını telaşla çırparak sordu.

— Beni korkutmak isteyen kim?

Çocuk:

— Kargaların kaçırıldığı, diye cevap verdi. Kargaların kaçırıldığı seni korkutmak isteyen.

Bu sefer kargabaşı onu susturmaya yeltenmedi. Tam tersine. Hem o, hem bütün sürü, keyiften garkılıyorlardı. Öylesine hoşlanmışlardı ki.

Kargalar ülkenin içlerine doğru sokuldukça göller daha büyüyor, ada ve burunları çoğalıyordu. Bir kumsalda erkek ördek dışısına:

— Sana ölünceye kadar bağlı kalacağım. Sana ölünceye kadar bağlı kalacağım, diye yeminler ediyordu.

— Daha yaz bitmeden bozarsın yeminini! diye bağırdı Nils geçerken.

— Sen de kimsin? diye sordu ördek.

— Kargaların tutsağıdır benim adım. kargaların tutsağı, diye karşılık verdi çocuk.

Öğleye doğru kargalar, karınlarını doyurmak için bir otlığa indiler. Kimse oğlana bir şey vermeyi düşünmedi. Birden Şapşalaki sürübaşına yaklaştı ve üzerinde iki üç kırmızı yemişi kalmış bir yaban gülünü ona sundu.

— Bunu sana getirdim Bora, dedi.

Bora karşısındakini horlayarak, sordu.

— Kurumuş, bayat taneleri yer miyim sanıyorsun? dedi.

Bozulan Şapşalaki dalı atarken:

— Hoşuna gider sanmıştım, dedi.

Dal Nils'in tam önüne düştü. Oğlan hemen onu kaptı, karını doyurdu.

Kargalar yeteri kadar doyunca gevezeliğe başladılar. İçlerinden biri:

— Ne düşünüyorsun Bora? dedi. Bugün ağzından laf dirhemle çıkıyor.

— Vaktiyle bu havallde yaşayan bir tavuğu düşünüyorum. Bu tavuk hanımını çok severdi ve onun hoşuna gitsin diye ambarrın döşemesi altına bir kucak yumurta yumurtlayıp kuluçkaya yatmıştı. Bayan, tavuğun görünmemesine şaşırıyordu tabii. Boş yere onu aradı durdu. Ee, söyle bakalım Uzungaga, tavukla yumurtaları kim buldu dersin?

— Bilmesi pek güç değil, sen; Bora hazretleri. Hem be-

nim de size anlatacak bir hikâyem var. Hayli de benziyor seninkine. Şu Hinneryd'deki köy papazının iri kara kedisini bilmem hatırlar mısınız? Yeni doğmuş yavrularını elinden alıp suya attıkları için sahiplerinden hoşnut değildi. Bir seferinde yavrularını saklamayı becerebildi. Bulduğu yer kırdada bir ot yığınydı. Yavrularını çok seviyordu. Ama bu işe sanırım ondan da fazla seven ben oldum.

Bütün kargaların anlatacak hikâyeleri vardı. Yerlerinde duramıyor, birbirlerinin ağzından laf kapıyorlardı. Biri:

— Yumurta ve küçük yavru çalmak pek de övünülecek bir şey değil, ben bir defasında hemen hemen büyümüş bir tavşan yavrusunu avladım. Çalidan çalıya kovalamış durmuştum onu.

Bir başka karga, arkadaşının sözünü kesti:

— Tavuklarla kedileri kudurtmak hoştur, dedi; ama bir karganın bir insanı huylandırabilmesi daha da zevklidir. Ben bir defa bir gümüş kaşık çalmıştım da...

Nils laflarını kesti. Anlatılanlardan tiksinişmiş, kafası da yeterince şişmişti.

— Kesin sesinizi, kargalar, diye haykırdı. Utanmak nedir bilmez misiniz siz? Üç hafta boyunca yaban kazlarının arasında yaşadım. Ne kötü bir iş yaptıklarını gördüm, ne de kötü bir söz çıktı ağızlarından.

Sonra Bora'ya döndü.

— Yağmâya, cana kıymaya izin verdiğinizde bakılırsa kötü bir sürübaşı olmalısınız dedi. Hem siz bu yaşamınızı değiştirmeye bakın. Yoksa, şunu söyleyim ki size, kötülüklerinizden gına getiren insanlar, hepinizin kökünü kazımak için ellerinden geleni artlarına komazlar.

Bora ile arkadaşları bu sözlere öylesine köpürdüler ki, az kalsın çocuğun üzerine atılıp onu parça parça edeceklerdi. Fakat Şapşalaki gülerik ve gıklayarak sürübaşının önüne dikildi. Korkuya kapılmış gibi:

— Aman, aman! diye haykırdı. Yapmayın. İşimizi görmeden Parmak Çocuk'u öldürseniz, sonra Kasırga ne der?

— Kadınlardan ancak senin gibiler korkar, diye cevap verdi Bora.

Ama çocuğu da rahat bıraktı.

Biraz sonra kargalar yola düzöldü. Şimdiye kadar Nils'e Småland, öyle söylendiği gibi boş ve yoksul bir öлке olarak görünmemiŐti. Gerçi bir sürü yeri dağlık ve ormanlıktı ama, ırmaqlarla göllerin etrafında sürölmüş tarlalar da vardı. Daha önce geçtiği yerlerin ıssız bir görünümü de yoktu. Fakat Şimdi köylerle evler gittikçe azalıyordu. Daha sonra bataklıklarla kıraç topraklardan, fundalıklardan ve ardıç kaplı tepelerden gayrısı görünmez oldu.

Kargalar büyük fundalığa vardıklarında gerçi güneş batmıştı ama ortalık daha aydınlıktı. Bora, her şeyin yolunda gittiğini haber vermek için kargalardan birini öncü çıkardı. Haberi alan Kasırğa ile yüzlerce karga uçarak Parmak Çocuk'u karşılamaya geldiler. İki sürünün sağır edici gıklamaları arasında Şapşalaki Nils'e dönüp alçak sesle:

— Yolculuk sırasında öyle Şen ve korkusuz davrandın ki, seni sevmeye başladım, diye fısıldadı. Onun için sana bir öğüt vereceğim. Yere iner inmez senden, belki de sana kolay gelecek bir işi yapmanı isteyecekler. Sakın yapayım deme!

Birkaç dakika sonra Şapşalaki Nils'i büyük bir çukurun dibine indirdi. Oğlan yorgunluktan bitmiş gibi kendini yere bıraktı. Çevresinde yüzlerce karga uçuşuyor, hava sanki fırtına çıkmış gibi uğulduyordu.

Ama Nils başını kaldırmadı.

— Parmak Çocuk, dedi Bora, kalk bakalım. Bize, sana hiç de zor gelmeyecek bir yardımda bulunacaksın.

Nils gene oralı olmadı. Uyur gibiydi. Bunun üzerine Bora onu kolundan yakaladı ve kumda sürökleme sürökleme çukurun ortasında duran eski çömleğin yanına getirdi.

— Parmak Çocuk, dedi, kalk da Şu çömleği aç bakalım.

— Bırakın da uyuyayım, diye karşılık verdi çocuk. Bu akşam hiçbir şey yapamayacak kadar yorgunum. Sabah ola hayır ola.

Fakat Bora onu sarsarak:

— Çömleği aç diyorum sana, diye haykırdı.

Nils doğrudu ve çömleği evirdi çevirdi.

— Benim gibi çelimsiz bir çocuk mu bu çömleği açacak? Baksanıza çömlek benden büyük.

Bora bir daha üsteledi:

— Canından bezmedinse aç diyorum sana şunu! diye buyurdu.

Çocuk yerinden kalktı, yalpalaya yalpalaya çömleğe yaklaştı. eliyle kapağını yokladı, sonra kollarını iki yana bıraktı.

— Bakın, dedi, ben aslında o kadar güçsüz değilimdir. Yarına kadar uyumama izin verin, bu işin üstesinden muhakkak gelirim.

Fakat Bora'nın sabrı yoktu; oğlanın üzerine yürüdü ve bacağına gagaladı. Bir karganın böyle bir davranışıyla karşılaşmak! Bu kadarı fazlaydı artık. Oğlan birdenbire fırladı, birkaç adım geri sıçradı, çakısını çıkararak ileriye doğru uzattı.

— Kolla kendini, diye bağırdı Bora'ya.

Bora'nın kızgınlıktan gözü dönmüştü. Bacağı filan gördüğü yoktu. Saldırdı. Gözüne gelen bıçak ta beynine kadar saplandı. Nils silâhını hızla geri çektiyse de olan olmuştu. Bora bir iki kere kanat çırpı. ve öldü:

Kargalar:

— Bora ödü. Yabancı, sürübaşımızı öldürdü! diye yaygarayı bastılar.

Bunu korkunç bir gürültü takip etti. Kimi hıçkınıyor, klmi de çığlıklar atıyordu. Hepsi birden uçuşarak Nils'e saldırdılar. Şapşalaki baştaydı. Fakat her zamanki gibi sakar ve beceriksizdi: Nils'in tepesinde kanat çırpıp uçuyor, ötekilerin yaklaşıp onu gagalarıyla tepelemelerine bir türlü imkân bırakmıyordu.

Nils pabucun pahalı olduğunu anladı ve sığınacak bir yer bulmak için umutsuzca çevresine bakındı. Birden gözü çömleğe iliştiğinde, kargaların elinden kurtulmaktan umudunu nerdeyse kesmişti. Hızla çömleğin kapağını kavradı. Kaldırdı, korunmak için başını eğip içine daldı. Fakat iyi bir sığınak değildi çömleğin içi; ağızına kadar küçük gümüş paralarla doluydu. İçine girmeye imkân yoktu. Nils eğildi ve paraları dışarı fırlatmaya başladı.

Kargalar yoğun bir sürü halinde çevresini sarmıştı. Ama

Nils gümüş sikkeleri etrafa saçmaya başlayınca, „o müthiş öc isteği akıllarından çıktı, parayı kapışma derdine düştüler. Nils paraları avuç avuç saçıyordu. Bütün kargalar, Kısırga da içlerinde olmak üzere, sikkeleri kapışmak için çırpınıyorlardı. Bir karga gagasına bir para geçirdi mi, servetini saklamak için çarçabuk uçarak yola koyuluyordu.

Nils bütün paraları savurduktan sonra başını kaldırmaya cesaret edebildi. Çukurda yalnız bir karga kalmıştı. O da ağarmış kanadıyla Şapşalaki'ydi.

— Bana düşünemeyeceğim kadar büyük bir hizmette bulunduğun Parmak Çocuk, dedi.

Sesi tamamen değişmişti. Sonra da:

— Ben de senin canını kurtaracağım, diye sözünün gerisini getirdi. Haydi sırtıma atla. Seni bu geceyi güvenlik içinde geçireceğin bir yere götüreyim. Yarın da yaban kazlarını bulmanın bir yoluna bakarsın.

KULÜBE

Perşembe, 14 Nisan

Ertesi sabah uyandıığında oğlan kendini, bir yatakta buldu. Dört duvar arasında, bir çatının altında olduğunu görünce önce evdeyim sandı.

— Acaba annem kahvemı hemen getirir mi ki? diye mırıldandı. Sonra birden, akşam beyaz tüylü Şapşalaki'nin getirdiği sahipsiz evde bulunduğunu hatırladı.

Hâlâ o kadar yorgundu ki, gelip onu bulacağını vaadeden Şapşalaki dönüncüye kadar, şöyle biraz daha yatakta keyfletmenin hiç de fena olmayacağını düşündü.

Karyolanın önünde pamuklu kumaştan damalı perdeler asılıydı. Nils onları aralayıp odaya bir göz gezdirdi. Daha ilk bakışta şimdiye kadar hiç bu biçimde yapılmış bir ev görmediğini anladı. Duvarlar üst üste konmuş kalaslardan meydana geliyor, onların bittiği yerden çatı başlıyordu. Evde tavan filan

yoktu; dam tepesine kadar meydandaydı. Evin bütünü öylesine küçüktü ki, insanlardan çok kendi gibi varlıklar için yapılmışa benziyordu. Yalnız ocakla fırın büyük, hem de Nils'in şimdiye kadar gördüklerinin hepsinden büyüktü. Kulübede ev eşyası hemen hemen yok gibiydi: Bir köşeden öbür köşeye uzanan sedirle pencerenin altında, duvara bitişik masa. Hepsî bu. Ha, bir de o gece yattığı yatak ve canlı renklere boyanmış, bir gömme dolap vardı.

Nils ev sahibinin kim olduğunu ve evini bırakıp neden gittiğini sordu kendi kendine. Görünüşe bakılırsa, evde oturanlar geri dönmek niyetiyle çıkıp gitmişe benziyordu. Tencere ve cezve ocakta kalmıştı. Köşeye kesilmiş odunlar konmuştu. Bir başka köşede, fırın demiriyle küreği dayalı duruyordu. İplik çıkıncığı sedirin üzerine bırakılmıştı. Pencerenin üstündeki rafta keten ve kütük tomarları, birkaç yumak yün, bir şamdan ve bir kibrit kutusu vardı.

Evet, adamlar hiç şüphesiz geri dönmek niyetindeydiler. Yatağı bile toplamamışlardı. Duvarlarda çepeçevre, enli şeritler halinde, üzerinde Gaspard, Melehior ve Balthazar'ın atlı resimlerinin işlendiği örtüler vardı. Bu üçlü topluluk resmi tekrarlanı tekrarlanı şeritleri sonuna kadar kaplıyordu. Böylece süvarilerimiz odanın duvarlarında at koşturuyor, hatta çatı kırıflarına doğru tırmanıyorlardı.

Fakat Nils birdenbire yukarıda bir şey fark ederek yataktan fırladı. Bunlar kirişler arasına uzatılmış bir değneğe geçirilmiş birkaç sade çörekti. Gerçi iyice bayatlayıp küflenmişlerdi. Ama ne de olsa ekme ekmeği. Nils fırın demiriyle vura vura bir iki tanesini düşürebildi. Nils çörekleri yalnız yemekle kalmadı, torbasına da doldurdu. Kuru ekmeğin bu kadar lezzetli oluşu! İnanılmaz şeydi!

Çocuk işine yarıyacak daha başka öteberi var mı diye bakındı.

— Madem ki sahipleri yok, bana lâzım olanları alabilirim, dedi kendi kendine.

Fakat alacak pek bir şey bulamıyordu: Evde olanların çoğu götürülemeyecek kadar büyük ve ağır şeylerdi. Birkaç kibrit aldı. Hepsî o kadar.

Masaya tırmandı, oradan da perdeye asılarak pencerenin üzerindeki rafa çıktı. Kibritleri torbasına koyarken ak tüylü karga pencereden girdi. Masaya konarken:

— Eh, işte buradayım, dedi, daha erken gelemedim. Çünkü bugün Bora'nın yerine yeni sürübaşı seçildi.

— Kim seçildi, diye sordu Nils.

Beriki kurumlu kurumlu süzülerek:

— Hırsızlığa ve haydutluğa izin vermeyecek biri, dedi. Şimdiye kadar kendisine Şapşalaki denen Aktüy Garm seçildi.

Nils onu kutlarken:

— Yerde bir seçim, dedi.

Bu sırada oğlan pencerenin altında, kulağına hiç de yabancı gelmeyen bir ses işitti.

— Burada mı? diye soruyordu tilki Smirre.

— Evet, saklandığı yer burası, karşılığını verdi bir karga sesi.

— Parmak Çocuk koru kendini, diye bağırdı Garm. Kaşırğa orada, seni paralamak isteyen tilkiyle birlikte pencerede!..

Gerçekten de Smirre pencereden atlayıp içeri daldı. Aktüy Garm kaçacak zaman bulamamıştı. Smirre hemen onu boğazladı. Sonra yere atladı ve çocuğu bulmak için çevresine bakındı. Nils bir kıtık tomanın ardına saklanmaya çalıştıysa da tilki daha önce onu görmüştü. Üstüne atlamak için davranırdı. Ev öylesine alçak ve dardı ki, Nils tilkinin kendini yakalamakta pek güçlük çekmeyeceğini kavradı. Ama tamamen savunmasız sayılmazdı: Çabucak bir kibrit yakıp kıtığa yaklaştırdı, bir anda tutuşan toman tilkinin üzerine attı. Dehşete kapılan Smirre kendini kulübenin dışına zor attı.

Ne yazık ki Nils bir tehlikeden kurtulayım derken, bir başkasına yakalanmıştı. Alev alan kıtık, karyolanın eteklerini tutuşturmuştu. Nils yere atladı, yangını söndürmeye çalıştı. Ama çok geçmeden alev perdeyi sarmıştı bile. Kulübe dumanla doldu. Dışarda, pencerenin altında bekleyen tilki Smirre de durumun farkındaydı.

— Haydi bakalım Parmak Çocuk, diye haykırdı. Ölümlerden ölüm beğen! İçerde kebab olmak mı istersin, yoksa çıkıp

benim yanıma gelmek mi? Seni yemek daha çok hoşuma gider ama, başka türlü öldün diye de üzülmem doğrusu.

Nils de tilkinin dileğinin yerine geleceğine inanmaya başlamıştı artık. Çünkü alev korkunç bir hızla yayılıyordu. Yatak çoktan alev almıştı; şimdi yangın duvarlardaki resimli örtüler boyunca, bir süvariden öbürüne atlıyordu. Nils tam ocağa tırmandığında birden kapının kilidinde bir anahtarın yavaşça döndüğünü duydu. Demek ev sahipleri geri gelmişti. Şu tehlikeli durumda böyle bir şeye, korkmak bir yana, adamakıllı sevindi. Hemen kapıya doğru atıldı. O eşiğe varmıştı ki, kapı açıldı, iki çocuk görüldü. Nils kim olduklarına bakmakla vakit kaybetmeden dışarı fırladı.

Uzaklara gitmeye cesaret edemedi. Tilki Smirre şüphesiz onu gözlemekteydi. Onun için çocuklardan uzaklaşmamak lâzımdı. Onlara döndü. Yüzlerini görür görmez bir çığlık kopardı ve yanlarına koştu:

— Merhaba çoban kız Asa, diye bağırdı. Merhaba küçük Mats.

Nils çocukları görünce, bir an nerede bulunduğunu tamamen unutmuştu. Kargalar, yanan ev, konuşan hayvanlar, hepsi hepsi aklından çıkmıştı. Şimdi o Vemmenhög'de bir sap yığınının üstündeydi, bir kaz sürüsünü güdüyordu; bitişik tarlarda iki küçük Smâlandlı da kendi kaz sürülerini güdüyorlardı. Hemen taş duvara tırmanıp onlara sesleniyordu:

— Merhaba çoban kız Asa! Merhaba küçük Mats.

Ama bu mini minicik insan benzerinin elini uzatıp kendilerine doğru geldiğini gören çocuklar, birbirinin elinden tutup birkaç adım gerilediler. Müthiş korkmuşlardı.

Onların kapıldığı dehşeti görünce, Nils daldığı hayalden uyanı. Şimdiki halini hatırladı. Şu çocuklara bir cin kılığında görünmekten daha kötü bir şey dünyada gelemezdi başına. Artık bir insan olmamanın utancı ve acısı yüreğine işledi. Döndü. Nereye gittiğini bile bilmeden koşup kaçmaya başladı.

Fakat fundalığa vardığında Nils ummadığı bir şeyle karşılaştı. Çalılığın içinde beyaz bir nesne görünüyordu; yanına

İpektü'yü takmış beyaz kazdı bu. Ona doğru geliyorlardı. Erkek kaz Nils'in böyle aceleyle koştuğunu görünce, onun kovalandığını sandı. Çocuğu yakaladığı gibi sırtına vurdu ve derhal göklere havalandı.

XVI

İHTİYAR KÖYLÜ KADIN

Perşembe, 14 Nisan

Akşamın geç vakti olmuş, yol yorgunu üç kafadar, geceleyecek yer bulamamışlardı. Hâlâ dışarıydılar. Kuzey Smâland'ın yoksul ve ıssız bir bölgesinden geçiyorlardı. Aslına bakarsanız, çoktan başlarını sokacak bir yer bulmuş olmaları gerekiyordu. Çünkü hiçbiri, sıcak oda, kuştüyü yatak diye tutturmuş, çıtkırıldım yaratıklardan değildi.

— Şu sıra sıra dağ dorukları arasında, bir tilkinin tırmanamayacağı kadar sarp bir tepe olsaydı da, orada geceleseydik, diyordu içlerinden biri.

— Şu koca bataklıklardan birinin buzu, bir tilkinin içine dalmayı göze alamayacağı kadar, çözülmeye yüz tutmuş olsaydı, bizim için bannılacak en iyi yer orası olurdu, diyordu öteki.

— Geçtiğimiz göllerin birinde buz, bir tilki ayağının eremeyeceği kadar, kıyıda kopmuş olsaydı, diyordu üçüncüsü, tam bizim arayıp da bulamadığımız yer olurdu. ..

Üstüne üstlük güneş de bativerince, üç yolcumuzun ikisine öyle bir ağırlık bastırıldı ki, yere düştü düşecek bir hale geldiler. Uykuya öylesine dayanıksızdılar. Kendini uyanık tutabilen üçüncüsüne gelince, gece yaklaştıkça tasası bir kat daha artıyordu.

— Ne felâket, diyordu içinden, öyle bir memlekete geldik ki, daha ne göllerin ne de bataklıkların buzları erimiş. Tilkinin geçmeyeceği yer yok. Başka yerlerde buzlar çoktan eridi. Fakat buralar Smâland'ın yüksek yöreleri. Bahar henüz gelmemiş. Başımızı sokacak bir yeri nerde bulmalı? Eğer bulamazsak, sabaha kalmaz, Smirre hazretleri hepimizi haklar.

Karanlığı gözleriyle delmeye çalıştı, hiçbir tarafta inecek yer göremedi. Rüzgârlı, yağmurun ince ince yağdığı, karanlık, sıkıcı bir geceydi. Yolcularımız her an tedirginlik ve korkularının daha fazla arttığını hissediyorlardı.

Sonunda vaktin hayli ilerlediği, gökyüzünde tek bir ışık huzmesi bile kalmadığı bir sırada, diğer bütün çiftliklerden uzak, ıssız bir çiftlik evine vardılar. Burası tek başına oluşu bir yana galiba boştu da; bacasından hiç duman tütmüyor, pencerelerinden ışık sızılmıyordu. Avlusunda kimsecikler yoktu. Üç yolcudan uyanık durabileni evi görünce kendi kendine:

— Ne olursa olsun buraya inelim, dedi, daha iyisini bulacağımız yok.

Hemen avluya indiler. Yolculardan ikisi ayakları yere değer değmez uyudu. Fakat üçüncüsü, gözleriyle bir sığınak arıyordu. Burası küçük bir çiftlik değildi. Çiftlik evinden, at ve inek ahırlarından başka geniş ambarlar, harman yerleri, hangarlar ve kilerler vardı. Yalnız hepsi de bakımsız, yıkık döküktü. Çiftlik evinin kararmış duvarları, yosun bağlamış, bel vermiş, ha yıkıldı ha yıkılacak bir haldeydi. Çatılar yer yer açılmış, kapılar menteşelerinden ayrılmış, yan yatmıştı. Yıllardan beri, tamir amacıyla kimsenin bu çiftlikte bir çivi çakmadığı açıkça görülmüyordu.

Uyanık kalan yolcu inek ahırının yerini gene de tahmin edebilmişti. Arkadaşlarını dürterek uyandırdı ve oraya götürdü. Kapıyı tutan tek bir mandal vardı; bir sırkla iterek onu açtı. O vakit rahat bir nefes aldı. Fakat kanat keskin bir gıcırtı ile kapanınca ahırın arka tarafından bir inek böğürdü:

— Sonunda geldin demek hanımım. Bu akşam bana yem vermeyi unuttun sanıyordum.

Üç yolcu, ahırın boş olmadığını anlayınca birden durakla-

dılar. Fakat içerde bir inekle üç dört tavuktan başka kimse bulunmadığını anlayınca, yeniden cesaretlendiler.

— Tilkinin üstümüze saldıramayacağı ve bizi insanların eline düşmekten koruyacak bir yerde geceyi geçirmek isteyen üç zavallı yolcuyuz, dedi içlerinden biri. Burada gecelesek olmaz mı?

— Sanırım olur, diye karşılık verdi inek. Gerçi duvarlar pek iyi halde değil ama, tilki gene de üzerlerinden aşamaz. Çiftlikte sadece yerinden zor kalkan yaşlı bir kadıncağız oturur.

inek onlara dönüp, kim olduklarını seçmeye çalışarak:

— Fakat siz kimsiniz? diye devam etti sözlerine.

Ahıra ilk giren cevap verdi:

— Ben insanken cin haline sokulmuş, Vestra Vemmenhögü Nils Holgersson'um. Yanımda da bana bineklik eden evcil bir kazla, boz bir yaban kazı var.

— Ömrümde ilk defa bu kadar renkli konuklar ağırılıyorum, dedi inek. Gerçi elinde yemle hanımımın gelmesini daha çok isterdim ama, gene de hoş geldiniz.

Nils kazları ahıra soktu ve boş bir yemliğe yerleştirdi. İki si de hemen uyudular. Oğlan daha sonra kendisi için saman toplayıp küçük bir yatak yaptı, arkadaşları gibi o da uyuma ya hazırlandı.

Ama buna imkân yoktu; aç kalmış olan zavallı inek, bir an olsun yerinde rahat duramıyordu. Zincirini sallıyor, bölmesinde tepiniyor ve boyuna aç kaldığından yakınıyordu. Bu durumda uyuyabilmesi imkânsız olan Nils de, şu son günlerde başına gelenlerin dökümünü yapıyordu.

Önce hiç ummadığı bir zamanda karşısına çıkan küçük çoban kız Asa ile küçük Mats'ı hatırladı. Ateşlediği kulübenin, onların Småland'daki evki evleri olduğunu anlamıştı. Bir zamanlar onların bir fundalığın kenarındaki küçük bir evden söz ettiklerini hatırlıyordu. Asa ile küçük Mats eski evlerini görmeye gelmişler, yanına vardıklarında onu yanarken bulmuşlardı! Bu olay kimbellir ne kadar üzölmelerine yol açmıştı. Nils bu işe çok üzöldü ve kendi kendine, bir gün yeniden insan

olursa, onların bu zararını elinden geldiği kadar gidermeye uğraşacağına söz verdi.

Sonra aklına kargalar, kendisini kurtaran fakat sürübaşı-
lığa seçildikten hemen sonra ölümün tuzağına düşen Şapşala-
laki geldi. Gözleri yaşla doldu.

Evet, son günlerde hayli acı çekmişti. Erkek kazla İpek-
tüy'ün kendisini bulmaları bir talih eseri idi. Beyaz kazın an-
lattığına göre, yaban kazları Parmak Çocuk'un kaybolduğunu
fark eder etmez, başına ne geldiğini ormandaki küçük hay-
vanlardan sormuşlardı. Smâlandlı bir karga sürüsünün Nils'i
kaçırdığını böylece öğrenmişlerdi. Fakat kargaların ne yana
uçtuğunu kimse bilmiyordu. O zaman Akka, kazların ikiye ikiye
dağılıp onu aramalarını emretmişti. İki günlük aramadan
sonra, çocuk bulunsun veya bulunmasın, Smâland'ın kuzeyba-
tısında, yıkık bir kuleye benzeyen Taberg adlı bir dağ tepesin-
de buluşacaklardı. Akka dağın nasıl bulunacağını arkadaşları-
na iyice tarif etmiş, onlara başarılar dilemişti. Sonra da ayrıl-
mışlardı. Beyaz kaz arkadaş olarak İpektüy'ü seçmiş ve endişe
içinde yola çıkmışlardı. Ne yapacaklarını bilmeden orada bu-
rada dolaşırken, bir ağacın tepesine tünemiş bir karatavu-
ğun, kendisiyle alay eden ve adının «Kargaların Çaldığı» oldu-
ğunu söyleyen birine bağırıp küfürler savurduğunu duymuşlar-
dı. Beyaz kazla İpek tüy karatavukla konuşmaya girişip, şu
«Kargaların Çaldığı»nın ne tarafa gittiğini öğrenmişlerdi. Daha
sonra bir yaban güvercinine, bir sığırcığa, nihayet bir yaban
ördeğine rastlamışlardı; hepsi de şarkılarına kesen, onları kor-
kutan ve kendine «Kargaların Kaptığı», «Kargaların Kaçırıldığı»,
«Kargaların Tutsağı» gibi adlar veren bir muzurdan yakınmış-
lardı. İşte Sunnerto eyaletindeki koruluğa kadar, Parmak Ço-
cuk'un izini böyle bulmuşlardı.

Beyaz kazla İpektüy Parmak Çocuk'u bulur bulmaz, yaban
kazlarına katılmak için Taberg'e doğru yola koyulmuşlardı. Bu
uzun bir uçuştu ve gece yollarını kesmişti. İsinmak için saman-
lara gömülen Nils:

— Olsun, dedi kendi kendine, yarın kazların yanına varın-
ca, çektiğimiz sıkıntı da sona erer.

İnek kıpırdanmayı kesmişti.

Ansızın çocuğa seslendi:

— Buraya girerken, içinizden biri galiba cin olduğunu söylemişti. Bu gerçekse onun bir ineğe bakmasını bilmesi gerekir.

— Bir şeye mi ihtiyacın var? diye sordu Nils.

— Neye yok ki, dedi inek' Ne sağıldım, ne de kaşağılandım. Yatayım diye altına ot serilmediği gibi, akşam samanım da getirilmedi. Hava kararken hanımım beni yoklamak için şöyle bir uğradı. Fakat kendisini öyle hasta hissediyordu ki, hemen çekip gitti. Bir daha da dönmedi.

— Bu kadar küçük ve güçsüz olduğum için çok üzgünüm, dedi çocuk. Sana bir yardımım dokunabileceğini sanmıyorum.

— Küçük olsan bile, beni güçsüzlüğüne inandıramazsın, diye cevabı bastırdı inek. Ben hep cinlerin tek başına bir ot arabasını sürecekle ve bir yumrukta bir öküzü ölü olarak yere serecekle kadar güçlü olduklarını duydum.

Nils gülmekten kendini alamadı.

— Demek ben onlarla aynı soydan gelmeyen bir cinim, dedi. Benim bütün yapabileceğim, senin zincirlerini çözmek ve ahırın kapısını sana açmaktır. Böylece avluya çıkıp su içebilirsin. Ben de bu ara samanlığa tırmanır ve yemliğine biraz ot atmaya çalışırım.

— Eh, hiç yoktan iyidir, dedi inek.

Nils, dediğini yaptı ve inek, dolu yemliğinin önüne yerleşince, «artık uyuyabilirim» diye düşündü. Fakat o daha samanlara gömülür gömülmez, inek gene konuşmaya başladı:

— Herhalde canını sıkıyorum ama, dedi, senden bir ricam daha olacak.

— Yok canım, dedi çocuk, elimden gelen bir şeyse...

— Karşıdaki eve gidip hanımına bir bakmanı isteyecektim de. Başına kötü bir şey gelmiş olmasından korkuyorum.

— İşte bu olmaz, diye cevap verdi Nils. İnsanlara gözükmeye hiç cesaretim yok.

— Demek hasta, ihtiyar bir kadından korkuyorsun? dedi inek. Oysa içeri girmene bile gerek yok, kapının aralığından da baksan olurdu.

Nils sonunda razı oldu.

— Bundan ibaretse yaparım, dedi.

Kalktı ve avluya çıktı. Gece korkunçtu. Ne ay görünüyordu, ne yıldızlar. Rüzgâr uğulduyor, bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Daha korkuncu, evin çatısına, yan yana tam sekiz tane baykuş dizilmişti. Uğursuz uğursuz öterek havadan yakınıyorlardı. Nils içlerinden biri kendini fark etse, işinin bitik olduğunu düşündü. İçini çekerek:

— Küçük olmak ne kötü, dedi.

Yakınması boşuna değildi. Eve varıncaya kadar, rüzgâr onu iki defa devirdi. Birinde bir su birikintisine yuvarlandı. Öyle derindi ki, az kalsın boğuluyordu. Ama ne etti etti, eve vardı.

Merdivenin birkaç basamağını çıktı, eşiği zar zor atladı ve sofaya girdi. Mutfağın kapısı kapalıydı. Fakat kapının alt köşesinde, evin kedisinin geçebileceği kadar bir delik vardı. Nils buradan içeriye kolayca bakabilirdi.

Nils deikten içeri göz atar atmaz yüreği ağzına gelir gibi oldu ve hemen başını geri çekti. Saçları ağarmış ihtiyar bir kadın boylu boyunca yere serilmişti. Ne kımıldıyor, ne iniyor... Yüzü tuhaf bir beyazlıkla parlıyordu. Sanki görünmez bir ayın soluk ışığıyla aydınlanmıştı.

Nils dedesi öldüğü zaman, onun yüzünde de bu tuhaf beyazlığın olduğunu hatırladı. O zaman mutfakta döşemeye serilip kalmış ihtiyar kadının ölmüş olduğunu anladı. Ölüm onu, yatağına girmeye vakit bırakmadan yakalamış olmalıydı.

Bu gece vakti, bir ölüyle başbaşa olduğunu düşününce, çok korktu. Ters yüzü geri döndü. Sofayı hızla geçip, çılgınlar gibi koşarak ahıra daldı.

Evde gördüğünü ineğe anlattı; hayvancağız yemeği bıraktı:

— Yaa, diye içini çekti. O öldü, hanımım öldü demek! Artık benim de sıram gelmiş demektir.

Nils onu teselliye çalışarak:

— Elbet sana bakacak biri bulunur, dedi. . .

— Biliyor musun, diye karşılık verdi inek, kesimlik bir inekten en az iki misli yaştayım ben! Hem bundan sonra hanımım da gelip bakmayacağına göre, beni hayata bağlayan ne kaldı ki?

Hayvan bir zaman sustu. Fakat Nils onun uyumadığını ve hiçbir şey yemediğini fark etti. Az sonra gene konuşmaya başladı:

— Kuru tahtada yatıyor, demiştin değil mi?

— Evet, diye cevap verdi Nils.

— Onu üzen şeyleri çok defa, gelip burada, bana anlatırdı, diyerek inek sözüne devam etti. Cevap vermesem bile, söylediklerini bir bir anlardım. Şu son günlerde hep yalnız başına ölmekten korktuğunu söyleyip duruyordu. Kimsenin gelip gözlerini kapayamayacağından, ellerini göğsünde kavuşturduğundan korkuyordu. Bu işi sen yaparsın, belki ha?.

Nils durakladı: Dedesi öldüğü zaman, annesinin onun gövdesini dinî buyruklara uygun biçime getirmeye çabaladığını hatırlıyordu. Bunun, yapılması gereken bir iş olduğunu biliyordu Nils. Ama yeniden ölünün yanına gidecek gücü olmadığını hissediyordu. Ne evet, ne de hayır diyebilirdi, fakat kapıya doğru bir adım da atmadı.

Yaşlı inek, bir an cevap bekler gibi, ses çıkarmadan durdu. Fakat Nils'in sustuğunu görünce isteğini üstelemedi. Onun yerine hanımından söz etmeye başladı:

Onun hakkında söyleyecek çok sözü vardı. Önce çocuklarından söz etti. Bunlar her gün ahıra gelirler ve yazın hayvanları sulak araziye otlatmaya götürürlerdi. İhtiyar inek onları çok iyi tanıyordu. Hepsi de iyi yürekli, şen ve çalışkandı. Bir inek kendine bakanların ne kıratıda insanlar olduğunu iyi bilir.

Çiftlik üzerine de anlatmaya değer, bir yığın bildiği şey vardı. Burası hep şimdiki gibi yoksul değildi; geniş toprakları vardı. Bunların çoğunu bataklıklar, korular ve taşlık çayırlar meydana getirirdi. Öyle buğday filan ekecek tarlalar yoktu ama, her yan iyi otlaklarla doluydu. İnek hiçbir yemiğin boz kalmadığı ve şimdi boş duran inek ahırının eşsiz hayvanlarla dolu olduğu günleri bilirdi. O zamanlar her yan, sevinç ve canlılıkla dolup taşardı. Hanım ahıra gelirken türküler çağırır, onun geldiğini duyan bütün inekler sevinçle böğürürlerdi.

Çocuklar henüz küçük ve bir işe yaramaz çağlarındayken efendisi ölmüş, gayretli kadın çiftliğin bütün işini gücünü, bütün dertlerini yüklenmesini bilmişti.

— Bir vakitler, diye devam etti inek, bir erkek kadar güçlü kuvvetliydi. Çift sürer, ekin biçerdi. Akşamları inek sağmaya geldiği vakit bazen yorgunluktan ağılardı. Ama cesaretini toplaması için, çocuklarını aklına getirmesi yeterdi. O zaman ani ve kararlı bir el hareketiyle gözlerini siler, gevşekliği üstünden atar ve mırıldanırdı:

— Şimdi böyle! Hele çocuklar bir büyüsün, elbet ben de iyi günler görürüm. Ah, bir büyüseler!

Çocuklar büyümesine büyüdüler ama, hepsinin içini uzak memleketlerin özlemi bürüdü. Hiçbiri baba ocağında kalmak istemedi. Akılları, fikirleri gurbete gitmekteydi. Anaları onlardan hiçbir fayda görmedi. Bunlardan bazıları gitmeden evlenmişlerdi. Giderken küçük çocuklarını evde bıraktılar. Artık hanımımız için, öz çocuklarının yerini bu torunlar almıştı. Ahıra giderken onları peşine takıyordu. Bunlar vaktiyle babalarının yaptığı gibi inekleri otlatmaya götürüyorlardı. Hepsi de büyüyüp iyi ve becerikli adamlar oldu. Akşamları yorgunluktan gözleri kapanarak inek sağdığı sırada hanımımız, şimdi de onları düşünerek cesaretini topluyor, silkiniyor:

— Onlar büyüyünce ben de rahata kavuşacağım, diyordu.

Fakat çocuklar büyür büyüz, gurbetteki babalarının yanına gittiler. Ne kimse durdu çiftlikte, ne de giden geri döndü. İhtiyar kadın tek başına kaldı.

Çocukların hiçbirine çiftlikte kalması için ricada bulunmadı.

— Düşünsene bir kere Alabaş, derdi bana, onlar orda kendilerine bir yol çizmek isterken, ben nasıl yanımda kalın diyebilirim? Burada, Smâland'da bir insan, geleceği için yoksulluktan başka ne umabilir?

Fakat son torunu da çekip gidince, hanımım birdenbire çöktü. Beli büküldü, saçları ağardı. Yürüyecek gücü kalmamış gibi yalpalıyordu. Çalışmayı bıraktı. Artık çiftliğe bakmıyor, binaların yıkılıp dökülmesine göz yumuyor, benim dışımda hayvanlarını elden çıkarıyordu. Beni alıkoymasına da, sırayla bütün çocuklarının üzerimde emeği olmasındandı.

İstese çiftliğe yanaşma ve hizmetçiler alabilirdi. Fakat kendi çocukları onu bırakmışken çevresinde yabancılar görmeye

katlanamıyordu. Mademki çocuklarından hiçbiri o öldükten sonra çiftliğin idaresini ele almayacaktı, şimdiden yıkılıp gitsindi. Ne önem vardı!

Çocukları sık sık mektup yazıyor, binbir ricayla onu yanlarına çağırıyorlardı. Fakat o gitmeye yanaşmıyordu. Çocuklarını elinden çekip alan yâdelleri görmek istemiyordu.

Çocuklarından başka şey düşündüğü yoktu. Hayatlarını kazanmak için, çekip gitmişlerdi, biliyordu. Yaz gelince beni büyük bataklığa götürüp kendi otlatıyordu. Bütün gün ellerini dizlerine kavuşturup, bataklığın kenarında oturuyor; çiftliğe dönerken de benimle dertleşiyordu:

— İşte böyle Alabaş... Şu ekilip biçilmez koca batağın yerine, verimli tarlalarımız olaydı, hiçbiri gitmeye kalkmazdı.

Uzaklara kadar yayılan ve hiçbir işe yaramayan bataklığa öfke duyuyordu.

Bu son akşam, her zamankinden daha bitkin, daha da dermansızdı yaşlı kadın. Alabaşını sağmaya bile gücü yetmemişti. Her an yemliğe dayanıp durmuş ve bataklığı satın almak için kendisini görmeye gelen iki köylüden söz etmişti. Bunlar bataklığı kurutup, ekip biçmek, ürün elde etmek niyetindeydiler.

— Düşünsene bir Alabaş, demişti, bataklıkta çavdar biteceğini söylediler. Geri dönmeleri için yazayım hemen çocuklara. Gurbette kalmalarına gerek yok artık. Ekmeklerini baba ocağından çıkarırlar bundan böyle.

İçeriye mektup yazmaya gitmişti.

Çocuk artık ihtiyar ineğin anlattıklarını dinlemiyordu. Ahırın kapısını açmış ve eve, ölünün yanına gitmişti.

Bir an eşikte durup çevresine bakındı.

Ev, dıştan görüldüğü kadar yoksul değildi. Genellikle Amerika'da hısım akrabası olanların evinde bulunan şeylerden burada da bolca vardı. Bir köşede Amerikan malı bir salıncaklı iskemle duruyordu. Pencerenin önündeki masanın örtüsü uzun tüylü kumaştandı. Yatağın üzerine güzel bir pike örtü atılmıştı. Duvarlarda güzel yaldızlı çerçeveler içinde çocukların, torunların resimleri asılıydı. Sandığın üzerine de büyük vazo-

larla, renkli koca koca mumların dikildiği, bir çift şamdan konmuştu.

Nils, bir kibrit bulup mumları yaktı. Bunu etrafı göremediği için değil, ölü kadına bir çeşit saygı olsun diye yapmıştı.

Sonra ona yaklaştı, gözkapaklarını indirdi, kollarını göğsünde kavuşturdu ve alınına inmiş olan dağınık beyaz saçları geriye attı.

Kadının ölüsünden korkmak aklına bile gelmiyordu. Onun ihtiyarlık günlerini yapayalnız ve üzüntüler içinde geçirmiş olması Nils'e fena halde dokunmuştu. Hiç olmazsa bu gece kendisi onun başında bekleyecekti.

Dua kitabını buldu, oturdu ve alçak sesle okumaya koyuldu. Fakat duanın orta yerinde ansızın durdu. Birden aklına annesiyle babası gelmişti.

Demek analarla babalar, çocuklarının arkasından bu kadar üzüntü çekebiliyorlardı! Demek çocukları gidince hayatın onlar için bir anlamı kalmıyordu. Ya onun da evinde annesiyle babası, tıpkı bu ihtiyar kadının çocuklarına yanıp yakıldığı gibi onun için yanıp yakılıyorsa! Böyle bir şeyi düşünmek hoşuna gitti. Ama bu düşüncesini fazla sürdürmek istemedi. Davranışlarıyla, ardından yanıp yakılacak bir çocuk olmamıştı hiçbir zaman. Biliyordu.

Kimbilir, belki bundan sonra öyle biri olurdu.

Çevresinde hep gidip de gelmeyenlerin resimlerini görüyordu. Bunlar güçlü kuvvetli adamlarla, yüzlerinden ağırbaşlılık akan kadınlardı. Uzun duvaklı gelinler, şehirli kılığında erkekler, güzel beyaz elbiseli ve kıvrıkcık saçlı çocuklardı. Nils'e sanki hepsi de gözlerini bir şeyden kaçırıp, kör bakışlarla hep boşluğu süzüyorlarmış gibi geldi.

Durdu, başını salladı ve güldü:

— Annem sağ, diye tekrarladı. Annem de sağ, babam da.

XVII

TABERG'DEN HUSKVARNA'YA

Cuma, 15 Nisan

Çocuk bütün gece uyanık kaldı. Ama sabaha karşı daldı ve rüyasında annesiyle babasını gördü. Onların yüzlerini zor seçebiliyordu. İkisinin de saçları kırlaşmış, yüzleri kırışmıştı. Nils'e onun ardından yana yakıla, böyle yaşlandıklarını söylüyorlardı. Nils heyecanlanmış, hem de şaşırılmıştı. Çünkü hep, onu başlarından savarlarsa, anasıyla babasının sevineceğini sanmıştı.

Nils uyandığında aydınlık, pırıl pırıl bir sabah vardı. Mutfakta bulduğu bir parça ekmeği yedi. Sonra inekle kazlara yem verdi. Daha sonra ineğin bitişikteki çiftliğe gidebilmesi için ahırın kapısını açtı. Komşular onu görünce, elbet sahibine bir şey olduğunu anlarlar, koşup ölüyü bulurlar ve gömerlerdi.

Kazlarla çocuk göğe havalandılar. Az sonra yanları neredeyse dimdik, tepesi güdük koca bir dağ gördüler. Herhalde Taberg Dağı bu olmalıydı. Dağın doruğunda Akka ile Yksi, Kaksi, Kolme, Nelja, Viisi, Kuusi ve altı genç kaz onları bekliyordu. Beyaz erkek kazla İpektüy'ün Parmak Çocuk'u yanlarında getirdikleri görülünce, sevinç çılgınlıklarından, kanat çırpmalardan, tıslamalardan meydana gelen bir şenliktir koptu.

Orman Taberg'in yamaçlarında hayli yukarlara kadar tırmanıyorsa da, doruk çıplaktı ve etraf alabildiğine görülüyordu.

Doğuda, güneyde ve batıda koyu renkli çam ormanları, kara turba yatakları, henüz buzu çözülmemiş gölleri ve mavimtırak dağ tepeleriyle fakir bir yayladan başka şey görünmüyordu. Yaradanın buraya pek de emek vermediği her haliyle belliydi. Fakat gözünüzü kuzeye çevirdiniz mi, iş birden değişiyordu. Burası özene bezene yaratılmış gibiydi. Her yerde güzel dağlar, tatlı vadiler, ta buzlarından kurtulup pırl pırl yanan, sanki suyla değil de mavî ışıkla dolmuşa benzeyen büyük Vettern Gölüne kadar kıvrıla kıvrıla akıp giden ırmaklar vardı.

Vettern Gölü bütün kuzeyi güzelleştiriyordu. Sanki gölün içinden gök mavisini bir ışık yansıyor ve toprağın üstüne yayıyordu. Ağaç kümeleri, yükselttiler, çatılar, can kuleleri ve Jönköpning şehri gözü okşayan bu tatlı mavilikte yüzüyor gibiydi.

Ertesi gün kazlar yollarına devam edip mavî vadiye uçtular. Keyifleri pek yerindeydi. Çılgılık çılgılaydılar. Kulakları işiten herkese seslerini duyurmaya azmetmiş gibiydiler.

Bu bölgede baharın ilk güzel günüydü. O güne kadar bahar, önce yağmurlar ve fırtınalarla işe başlardı. Ama bugün, bu güzel hava, yaza, sığağa, yemyeşil ormanlara duyulan bu özlem, herkesin yüreğini sarmış, herkesi gevşetmiş, kimsede her günkü işleri yapacak mecal bırakmamıştı. Yukarıda, yükseklerde yaban kazlarının hür ve sevinç dolu geçişlerini fark eden herkes, elindeki işi bırakmak için bunu vesile sayıyor, başını kaldırıp, gözleriyle onları takip ediyordu.

Kazların ilk farkına varanlar, toprağın bağrından madeni koparmaya çalışan Taberg madencileri oldu. Kazların bağırtılarını işitince, maden çukuru kazmayı bıraktılar. İçlerinden biri haykırdı:

— Nereye gidiyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz?

Kazlar bu sözleri anlamıyorlardı. Fakat oğlan eğilip cevap verdi:

— Kazması, küreği olmayan yere.

Madenciler bu cevabı duyunca, kazların bağırtısını kulaklarında insan sesine çeviren şeyin, bizzat kendi özelemleri olduğunu sandılar.

— Biz de sizinle gelelim! Biz de sizinle gelelim! diye seslendiler.

— Bu yıl olmaz, diye karşılık verdi Nils. Bu yıl olmaz!

Yaban kazları hep bağırışarak Taberg'in kıyısından Munksjö'ye doğru uçuyordu. Munksjö'yle Vettern arasındaki ince top-
rak dilimi üstünde, büyük fabrikalarıyla Jönköping şehri yer
alıyordu. Kazlar önce Munksjö kâğıt fabrikasının üzerinden
geçtiler. Tam öğle tatilinden sonraki iş başı saatlydl ve iş-
çiler kümeler halinde fabrika kapısına doğru gitmekteydiler.
Yaban kazlarını duyunca biraz durdular ve göğü dinlediler.

— Nereye gidiyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz? diye bağır-
dı bir işçi.

Yaban kazları anlamadılar. Fakat çocuk gene karşılık verdi:

— Makinesi, kazanı olmayan bir yere.

İşçiler kendi özelemlerinin dile geldiğini sandılar.

— Biz de sizinle gelelim! Biz de sizinle gelelim! diye ba-
ğırdı birçoğu.

— Bu yıl olmaz! dedi Nils. Bu yıl olmaz.

Yaban kazları Vettern Gölü'nün kıyısındaki ünlü kibrit fab-
rikasının üzerine geldiler. Fabrika bir kale gibi büyüktü. Yük-
sek bacalarını göğe doğru uzatıyordu. Avluda kimseler yoktu.
Fakat büyük bir salonda, genç işçi kızlar kibrit kutularını dol-
duruyordu. Hava güzel olduğu için pencerelerden birini açmış-
lardı. Kazların çığlıkları buradan onlara kadar geliyordu. Genç
bir kız, elinde kutusu, dışarıya sarktı ve yukarılara seslendi:

— Nereye gidiyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz?

Nils karşılık verdi:

— İşğa da, kibrite de ihtiyaç olmayan bir yere, diye ba-
ğırdı.

Genç kız bir kaz bağırtısı duyduğuna emindi. Bu bağırtı
içinde bazı kelimeleri seçer gibi olmuş, ama tam anlamamıştı.
Gene de:

— Ben de sizinle geleyim! Ben de sizinle geleyim!.. diye
cevap verdi.

— Bu yıl olmaz, bu yıl olmaz! diye bağırdı Nils.

Fabrikaların doğusunda, şehir olmayı aklına koymuş, bir
kır kasabası görüntüsündeki Jönköping yükseliyordu. İnce uzun
Vettern Gölü'nün hem doğusundaki hem batısındaki kıyıları
yüksek ve sarptı. Ama güney ucunda, kumlu yamaç, sanki gö-

lün kıyısına gidecek bir geçit verebilmek için, düzleşmişti. Bu geçitin ortasında, doğudaki ve batıdaki dağlar arasında, önünde Vettern, ardında Munkskjö gölleriyle, şehir yer alıyordu.

Kazlar Jönköping'in üstünden geçerken hep aynı farfara-yı sürdürüyorlardı. Ama şehirde kimse onlara aldınış etmedi. Zaten şehirliilerin sokak ortasında durup da yaban kazlarına sesleneceklerini ummak boştu.

Gezi, Vettern Gölü boyunca devam etti. Kazlar Sanna Sanatoryumu'nun üzerine geldiler. Birkaç hasta, ilkbahar havasından yararlanmak için taracaya çıkmıştı. Kazları duydular. İçlerinden biri, zor işitilebilen zayıf bir sesle:

- Nereye gidiyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz? diye sordu. Çocuk buna da:
- Acısı, sızısı olmayan ülkeye, diye cevap verdi.
- Biz de sizinle gelelim! Biz de sizinle gelelim.
- Bu yıl olmaz! dedi çocuk. Bu yıl olmaz!

Biraz sonra kazlar Huskvarna'ya geldiler. Huskvarna bir vadinin içindeydi. Sarp ve güzel dağlar çevreliyordu vadiyi. Vadinin dibinde bir akarsu, küçüklü büyüklü çağlayanlar yaparak hızlı hızlı akıyordu. Dağların yamaçlarında kocaman fabrikalar, imalâthaneler; vadinin içinde de, bahçeli işçi evleri vardı. Evlerin ortasında okul yükseliyordu. Kazların geldiği sırada zil çaldı. Sıra sıra çocuklar kapılardan sökün ettiler. O kadar çoktular ki, teneffüse çıktıkları avlu çocukla doldu. Yaban kazlarının seslerini duyunca:

- Nereye gidiyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz? diye bağırdılar.
- Kitabı, dersi olmayan yere! diye cevap verdi Nils.
- Bizi de götürsenize. Bizi de götürsenize.
- Bu yıl olmaz, gelecek yıla! dedi Nils. Bu yıl olmaz, gelecek yıla.

XVIII

BÜYÜK KUŞ GÖLÜ

YABAN ÖRDEĞİ JARRO

Vettern Gölü'nün doğusunda, büyük ve dümdüz bir ovanın ortasında Takern Gölü vardır. Büyük bir göldür Takern Gölü. Eski zamanlarda daha da büyükmüş. Fakat insanlar verimli ovada gölün çok yer kapladığı kanaatine varmışlar. Kurutup, boşalan topraktan tarla olarak yararlanmayı kurmuşlar. Ama suyu tam boşaltamamışlar. Bunun için göl pek küçülmemişse bile sığlaşmıştı. Hiçbir yeri bir metreden fazla derin değildi. Kıyıları da bataklık haline gelmişti. İçinde birçok bataklık adalan göze çarpıyordu.

Başı ile gövdesi havada olmak şartıyla kökünün suya dalmasından hoşlanan bir bitki soyu vardır: Kamışlar. Hiçbir yerde Takern Gölü ile adacıklarının sığ kenarlarında olduğu kadar iyi kamış yetişmez. Bu kamışlar hem insan boyunu aşacak kadar uzun, hem de aralarından kayıkla zor geçilecek kadar sıktır. Kamışlık, gölün etrafında yeşil bir kuşak gibidir. Suyu ancak insanların açtığı yollardan ulaşılabilir.

Kamışlar, insanların göle yanaşmasına engeldir ama birçok hayvan için tam tersine iyi bir barınaktır. Kamışlığın içinde suları durgun, yemyeşil kanallar ve golcükler vardır. Burarlarda çeşitli su bitkileri yetişir. Sivrisinek yumurtalarıyla kurbağa yavruları da boldur. Bu küçük gölcüklerin ve kanalların

kenarlarında kuytu yerler vardır. Buralarda da su kuşları kuluckaya yatar, düşmanları tarafından rahatsız edilmeden ve yiyecek sıkıntısı çekmeden yavrularını büyütürler.

Kamışların arasında inanılmayacak kadar çok kuş yaşar. Buranın ne güzel bir barınak olduğu duyuldukça da, kuşların miktarı artar durur. Takern kıyılarında ilk yerleşen kuşlar yaban ördekleri oldu. Bugün de orada binlerce yaban ördeği yaşar. Ama şimdi gölün sakinleri yalnız onlar değildir. Burasını artık kuğular, karabataklar, su tavukları, kaşık gagalı ördekler ve daha birçok kuşlarla paylaşmak durumundadırlar.

Takern, bütün memleketin en büyük kuş gölüdür. Kuşlar böyle güzel bir barınak buldukları için kendilerini talihli sayabilirler. Fakat kamışlıtaki bu saltanatın daha ne kadar süreceği belli değildir. Çünkü gölün büyük, verimli bir toprak alanını kapladığını insanlar hâlâ unutmadılar. Gölü kurutma lâfı hâlâ ikide bir ortaya atılır. Bu iş gerçekleşirse binlerce kuşa yol gözükecektir.

Nils Holgersson'un yaban kazları ile dolaştığı sıralarda Takern kıyılarında Jarro adında bir erkek yaban ördeği vardı. Gençti. Henüz bir yaz, bir güz, bir kış görmüştü. Şimdi ilk defa bahar görüyordu. Kuzey Afrika'dan yeni gelmişti. Bu geliş biraz erken olmuştu. Çünkü Takern'in kenarına ulaştığı zaman göl daha buzla kaplıydı.

Bir akşam Jarro, gölün üstünde öteki erkek ördeklerle bir o yana, bir bu yana uçarak eğlenirken, birdenbire silâh sesleri duyuldu. Jarro göğsünden yuruldu. Ölüm kapıyı çalmıştı. Ama gene de avcılar tutup etini yemesinler diye uçabildiği kadar uçtu. Nereye gittiğini düşünmüyordu bile. Sadece oralardan uzaklaşmak istiyordu. Sonunda dermandan kesildi, uçamaz oldu. Artık gölün değil, Takern yakınlarında bir çiftliğin üzerindeydi. Bitkin bir halde çiftlik kapısının önüne düştü.

Biraz eonra genç bir yanaşma avludan geçti. Jarro'yu görüp aldı. Fakat rahat ölmek isteyen Jarro, can havliyle yanaşmanın parmağını ısırdı.

Kendini kurtaramadı ama, yaptığı işin bir faydası oldu: Yanaşma onun ölmemiş olduğunu anladı. Hiç zedelemeyen çiftlik sahibine götürdü. Çiftliğin sahibi sevimli yüzlü genç bir kadın-

di. Jarro'yu derhal yavaşmanın elinden aldı. Kuşun sırtını okşadı, ince boynunun tüyleri arasından sızan kanları sil-di. Sonra onu dikkatle süzdü. Parlak koyu yeşil başının, beyaz gerdanının, kızıl kahverengi sırtının ve koyu mavi kanatlarının ne kadar güzel olduğunu gördü; ölürse pek yazık olur diye düşündü. Hemen bir sepetin içine öteberi koyarak Jarro'yu oraya yatırdı.

Bunlar yapılırken ördek hep kanatlarını çırp-mış ve kurtulmaya çalışmıştı. Ama insanların kendisini öldürmek istediklerini anlayınca içi rahat etti, sepete kuruldu. Çektiği acı ve kaybettiği kan yüzünden ne kadar dermansız kaldığını şimdi anlıyordu. Evin hanımı sepeti aldı, ocağın kenarında bir yere koydu. Jarro çoktan gözlerini yummuş, uyumuşt u.

Bir aralık Jarro, hafifçe dürtüldüğünü duyarak uyandı. Ama gözlerini açınca korktu; az kalsın akli başından gidecekti. Tamam, artık kurtuluş yoktu. Çünkü insanlardan da, yırtıcı kuşlardan da daha tehlikeli biri, uzun tüyleriyle av köpeği Sezar karşısına dikilmiş, onu kokluyordu.

Jarro, daha geçen yaz, henüz sarımsı bir palazcıkken, kamışlıkta «Sezar geliyor! Sezar geliyor!» diye bağışıldığını duyunca ödü patlardı. Beyaz kahverengi köpeğin dişlerini göstere göstere sazlar arasında yüzdüğünü uzaktan gördüğü sıralar, bir gün onun böyle karşısına dikileceği aklının köşesinden bile geçmezdi.

Şu talihin işine bak ki, sonunda onu, düşüre düşüre Sezar'ın oturduğu çiftliğe düşürmüştü. İşte köpek karşındaydı. Sezar:

— Sen kimsin? diye homurdandı, bu eve nasıl girdin? Senin yurdun kamışlık değil mi?

Jarro, güçbelâ:

— Eve girdiğim için danılma Sezar, diyebilirdi; bunu isteyerek yapmadım. Vurulmuştum, insanlar beni bu sepete yatırdılar.

— Ya, demek seni insanlar bu sepete koydular. Şu halde seni iyi etmek istiyorlar. Bence ellerine geçmişken seni yeseleler daha iyi ederlerdi. Ama bu evde kimse kimseye dokunmaz. Bana öyle korkarak bakma, Takern'de değiliz.

Sezar bunu söyledikten sonra döndü, ocağın önüne yattı. Bu korkunç tehlikenin atlatıldığını görünce Jarro'ya da eski dermansızlığı çöktü, yeniden uyuyakaldı.

Jarro ikinci defa uyandığı zaman yanında, içleri arpa lapası ve su dolu iki kap buldu. Hâlâ bitkindi. Fakat karnı acıkmıştı. Onun için hemen yemeye başladı. Evin hanımı ördeğin seve seve yediğini görünce yaklaştı, onu okşadı. Pek keyifli görünüyordu. Sonra Jarro gene uyudu. Günlerce yemekten ve uyumaktan başka bir şey yapmadı.

Bir sabah kendini çok iyi hissetti, sepetten çıkıp yürümeye başladı. Fakat fazla gidemedi, yere yıkıldı ve kalkamadı. O zaman Sezar yanına geldi, kocaman ağzını açtı, onu yakaladı. Jarro ilk anda köpeğin kendisini parçalayacağını sanmıştı. Fakat Sezar bir şey yapmadı, götürüp onu sepete koydu. Bundan sonra Jarro, Sezar'a karşı büyük bir güven beslemeye başladı.

Hatta ertesi gün yeniden yürüme denemesi yaptığında, doğru köpeğin yanına gitti yattı. Artık onunla dost oldular. Jarro her gün Sezar'ın ayaklarının arasına oturuyor, rahat rahat uyuyordu. Ama Sezar'dan daha da fazla evin hanımına bağlıydı. Ondan da hiç mi hiç korkmuyordu. Hatta yem geldikçe başını onun ellerine sürüyordu. Genç kadın odadan çıkınca Jarro mahzun mahzun içini çekiyor, geri gelince de ona, kendi diliyle «hoş geldin» diyordu.

Jarro, bir zamanlar insanlarla köpeklerden ne kadar korktuğunu unutmuş gitmişti. Onları, sevimli ve uysal buluyor, buna seviniyordu. Takern kıyısındaki yaban ördeklerine eski düşmanlarının hiç de tehlikeli olmadığını ve onlardan boşuna korkulduğunu anlatmak için bir an önce iyi olmayı istiyordu.

Bu evdeki insanlar gibi Sezar'ın bakışları da Jarro'nun içine ferahlık ve güven veriyordu. Yalnız evde bakışlarından rahatsız olduğu biri vardı: Evin kedisi. Kedi bir şey yapmıyordu ama Jarro ona bir türlü ısınmıyordu. Bu hayvan, insanları sevdiği için ördekle boyuna alay ediyordu:

— Sana sevgilerinden mi baktıklarını sanıyorsun? diyordu. Dur bakalım, hele biraz semir de görürsün! Hemen kafanı keserler. Bilirim ben onları.

Jarro bütün kuşlar gibi yumuşak başlıydı. Kedinin bu sözlerine pek üzülüyordu. Demek evin hanımı onun boynunu koparacaktı! Hayır, buna asla inanamazdı! Onun da, gelip saatlerce sepetinin yanında oturup kendisiyle konuşan küçük oğlunun da böyle bir şey yapacaklarına inanamazdı. Her ikisi de onu candan seviyorlardı. Tıpkı kendisinin de onları sevdiği gibi. Jarro bundan emindi, emin olmak istiyordu.

Bir gün Sezar'la Jarro ocağın önünde, her zamanki yerlerinde yatarlarken kedi, ocak taşının üstüne oturdu ve gene yabancı ördeğine takılmaya başladı:

— Gelecek yıl Takern kurutulup tarlaya çevrilince siz yabancı ördekleri bakalım ne yapacaksınız, dedi.

Jarro yerinden fırladı:

— Sen neden söz ediyorsun? diye bağırdı.

— Sahi senin insan oğlunun dilinden benim kadar anlamadığını unutmuştum, dedi kedi; yoksa buraya gelen insanların ne konuştuklarını anlardın. Onlar Takern gölünün akıtılması lâzım geldiğini, gelecek yıl da göl yatağının kuruyup kerpîç gibi olacağını söylediler. Onun için, siz yabancı ördeklerinin hangi yöreye gideceklerini bir sorayım dedimdi!

Bu sözleri işitince Jarro'nun kan beynine sıçradı. Bir yılan gibi tıslayarak kediyi çıkıştı:

— Sen bir sutavuşu kadar kötü kalplisin, insanları gözümden düşürmek istiyorsun. Ben, onların böyle bir niyetleri olduğuna inanmıyorum. Çünkü göl, yabancı ördeklerinin malıdır. Bunu elbet insanlar da bilirler. Bu kadar kuşu neden yersiz yurtsuz bırakıp felâkete uğrattılar? Sen mutlaka beni korkutmak için yalan uyduruyorsun. İnşallah kartal Gorgo beynini parçalar senin! İnşallah hanım da bıyıklarını dibinden keser!

Fakat Jarro, çıkışmakla kediyi susturamadı.

— Sen beni yalan söylüyor belle, dedi kedi; sor bakalım Sezar'a. Dün akşam o da burada, odadaydı. Doğrusunu o söyleyin.

Jarro köpeğe döndü:

— Sezar, dedi; sen insanların dilini kediden daha iyi anlarsın. Onun konuşulanları yanlış anladığını söyle! İnsanlar Ta-

kern'i kuruturlar ve yatağını tarlaya çevirirlerse neler olacağını bir düşün. Yetişmiş ördekler için ne su mercimeği, ne de başka su otları kalır. Küçükler de artık balık yavrusu, kurbağa yavrusu, sivrisinek yumurtası bulamazlar. Kamışlar kurursa palazlar uçmayı öğreninceye kadar nerede saklanır? Bütün ördekler, göçmek, başka yurt aramak zorunda kalır. Ama Takern gibi yurt nerede bulunur? Söyle, Sezar! Kedi yanlış anlamış değil mi?

Sezar'ın tavrında da bir acayıplik vardı. Durup dururken esnedi, uzun burnunu pençelerinin üzerine koydu ve derin bir uykuya dalıverdi.

Kedi kurnaz bir gülüşle köpeği süzerek Jarro'ya:

— Sanırım Sezar cevap vermek niyetinde değil, dedi, o da öteki köpeklerle benziyor. Bunlar insanların haksızlığını bir türlü kabule yanaşmazlar. Ama sen bana inan. Bak, insanların neden gölü kurutacaklarını da söyleyeyim. Eğer göl hâlâ tamamen sizin elinizde olsaydı belki de insanlar onu kurutmazlardı. Çünkü ördeklerden faydalanırlar. Fakat kamışlık artık karabataklarla, sutavuklarıyla, insanların yemediği daha başka kuşlarla dolu. Onun için insanlar da göle lüzum kalmadığını söylüyorlar.

Jarro kediye cevap vermeye tenezzül etmedi, başını çevirip köpeğin kulağına bağırdı:

— Sezar! Sezar! Takern'de uçtukları zaman göğu bulut gibi kaplayacak kadar ördek var. Bunu sen de bilirsin! Kedinin sözleri hep yalan, değil mi? İnsanlar bizi yersiz yurtsuz bırakmayı akıllarına bile getirmezler.

Sezar yerinden fırlayıp kediye öyle bir havladı ki, zavallı kerevete zor kaçtı.

— Ben uyurken gürültü yapmayı öğretirim sana dedi. Gölün bu yıl kurutulacağını ben de duydum elbet. Ama bu iş bugüne kadar çok konuşuldu; hiç bir seferinde de sonu çıkmadı. Ben kendi hesabıma gölün kurutulmasından hoşlanmam. Sonra nereye ava gideriz? Sen buna seviniyorsan aptalın tekinsin! Takern'de kuş kalmazsa biz ne ile vakit geçiririz?

YEMLİK

Pazar, 17 Nisan

Birkaç gün sonra Jarro hemen hemen iyi olmuştu. Artık odanın içinde bir baştan öbür başa uçabiliyordu. İyileştiğini görürnce evin hanımı onu sevip okşadı; küçük oğlu Per Ola ise, ona yeni biten taze otlardan toplamak üzere bahçeye koştu. Evin hanımı onu okşarken, Jarro artık Takern gölüne uçabilecek kadar iyileştiğini, ama insanlardan ayrılmak istemediğini düşünüyordu. Hatta ömrü boyunca onların yanında kalabilirdi.

Ertesi sabah hanımı erkenden gelip, Jarro'ya kanatlarını kullanmasına engel olan bir çeşit boyunduruk taktı. Sonra da onu yaralıyken kendisini avluda bulmuş olan yavaşmaya teslim etti. Yavaşma Jarro'yu koltuğunun altına aldı, birlikte Takern'e yöllendiler.

Jarro hasta yatarken buzlar erimişti. Geçen yılın eskî, kuru kamışları kıyı boylarında ve adalarda hep durmaktaydı; suyun yüzünde ise yeşil yeni sürgünler görünüyordu. Hemen hemen bütün göçmen kuşlar dönmüştü. Kamışlar arasında uzun bacaklı su kuşlarının kıvrık gagaları gözüküyordu. Orda burda yüzen karabataklar yeni çıkan tüylerden bir gerdanlığı boyunlarına geçirmişlerdi. Çulluklar yuvalarına ot topluyordu.

Yavaşma bir kayığa bindi. Jarro'yu kayığın dibine koydu ve göle açıldı. Yaban ördeği insanlardan artık, yalnız iyilik bekler olmuştu. Yanlarında bulunan Sezar'a dönüp dedi ki:

— Beni göle getirdiği için yavaşmaya öyle minnettarım ki! Fakat beni böyle kolumu kanadımı kımıldatamayacak bir hale sokmasalardı, daha iyi olurdu. Çünkü zaten kaçmaya niyetim yok.

Sezar Jarro'nun bu sözlerine cevap vermedi. Nedense bu sabah pek az konuşuyordu bu Sezar.

Jarro'ya biraz tuhaf gelen şey, yavaşmanın tüfeğini de yanında getirmiş olmasıydı. Çiftlikteki iyi insanların kuşları vurmak isteyeceklerine dünyada inanmazdı. Hem zaten Sezar insanların senenin bu vaktinde ava çıkmadıklarını söylememiş miydi?

— Bu dönem, av yasağı dönemidir, demişti Sezar.

Sonra da eklemişti:

— Gerçi böyle yasakların benim için hiçbir önemi yok ya!

Yanaşma kamışlarla çevrili bataklık bir adacığın yanına kadar vardı. Kayıktan indi, kurumuş kamışlardan büyük bir yığın yapıp arkasına mevzilendi. Kanatlarındaki boyunduruk çıkarılmış ve uzun bir iple kayığa bağlanmış olan Jarro suda dolaşabiliyordu.

Ansızın eskiden gölde ordan oraya yarış ettikleri topluluğa dahil birkaç genç yaban ördeğini gördü. Hayli uzaktaydılar. Jarro bağıracak onlara seslendi. Duyup karşılık verdiler ve büyük bir ördek sürüsü uçarak adacığa yaklaştı. Jarro iyice yanına gelmelerini bile beklemeden onlara mucizevi kurtuluşunu anlatmaya ve insanların iyilik severliğinden söz etmeye koyuldu.

Fakat tam o anda, arkasından iki el silâh patladı. Üç ördek vurulup kamışlığa düştü. Sezar onları bulup getirmek üzere suya atladı.

Jarro işte o zaman her şeyi anladı.

İnsanlar, diğer kuşları yakalarken yemlik olarak kullanmak amacıyla onun hayatını kurtarmışlardı. Muratlarına da ermişlerdi işte. Onun hatası yüzünden üç ördek can vermişti. Utancından nerdeyse kendi de ölecekti.

Dostu Sezar'ın bile artık kendisini aşağılık bir varlık olarak göreceğini düşünüyordu. Onun için çiftliğe döndüklerinde köpeğin yanında yatmaya cesaret edemedi.

Ertesi sabah Jarro'yu gene göle götürdüler.

Gene birkaç ördek havalandı. Fakat onların kendisine doğru uçtuklarını görünce:

— Kaçın! Kaçın! Geri dönün! diye haykırdı. Sakının, koruyun kendinizi! Saz yığınının gerisinde pusuya yatmış bir avcı var. Burda beni yemlik olarak kullanıyorlar!

Gerçekten de Jarro, ördeklerin tüfeğin menziline girmelelerini önledi.

Jarro, gözünü öylesine çevresine dikmişti ki, soluk alıp da bir filizi gagalayıp yiyecek vakit bulamıyordu. Bir kuş yaklaşıp yaklaşmaz bağırip tehlikeyi haber veriyordu. Hatta ördek-

leri en iyi sığınaklarından kapı dışı ettikleri için tiksinti duyduğu karabatalara ve sutavuklarına bile durumu duyuruyordu. Tek bir kuşun bile kendi yüzünden can vermesini istemiyordu. Jarro'nun uyanıklığı, yavaşmanın bir kere olsun tüfeğe davranmasına fırsat vermedi. Adam eli boş çiftliğe döndü. Sezar'ın bundan dolayı canının sıkın olduğunu da sanmayın. Tam aksine. Bir gün öncesine bakarak, daha memnun bir görünümü vardı. Akşam olunca Jarro'yu ağızyla tutup ocağa götürdü ve onu ön ayakları arasında uyuttu.

Fakat artık Jarro çiftlikte rahat değildi. Tam tersine mutsuzdu. İnsanların onu hiç sevmemiş oldukları düşüncesi, yüreğine fena halde işlemişti. Evin hanımı, ya da küçük oğlan onu okşamak isteyince gagasını kanadının altına sokuyor, uyur gibi yapıyordu.

Jarro günlerden beri göldeki felâketli işde kullanılıyordu. Artık onu bütün Takem'de tanıyorlardı.

Fakat bir sabah, her zaman olduğu gibi gene:

— Kaçın! Kuşlar size söylüyorum! Koruyun kendinizi! Bana yaklaşmayın! Beni burda, sizlerin bu yana gelmeniz için yemlik olarak bulunduruyorlar! diye bağıriyordu.

Derken, bir karabatak yuvası yüze yüze Jarro'nun bağlı olduğu yere kadar geldi. Bunda şaşılacak bir şey yoktu. Yuva geçen yıldan kalmaydı ve karabatak yuvaları kayık gibi suda yüzecek şekilde yapıldığı için, çok defa akıntıya kapılır, öteye beriye sürüklenirdi.

Ama Jarro gene de kımıldamaksızın yuvaya baktı. Çünkü dosdoğru adacığa geliyordu. Sanki biri idare ediyordu yuvayı. Yuva iyice yaklaşıncı Jarro, içinde o zamana kadar eşine rastlamadığı ufacak boylu bir adamın oturduğunu ve iki çomakla kürek çektiğini gördü. Küçücük adam ona.

— Suyu inebilirsen in Jarro, diye bağırdı. Uçmaya da hazır ol! Az sonra kurtulacaksın!

Biraz sonra karabatak yuvası yanaştı, fakat küçük kayıkçı karaya çıkmadı. Sesini çıkarmadan otlarla ince dalların arasında gizlenip kaldı. Jarro'nun put kesilip, yerinde kalakaldığını söylersek, yanlış olmaz. Kurtarıcısı fark edilecek diye, korkudan ödü patlıyordu.

Bundan sonra göze batan ilk şey bir yaban kazı sürüsünün havadan yaklaşması oldu. Jarro birden kendine geldi ve çılgın çılgına onlara tehlikeyi haber verdi. Fakat kazlar aldırış etmeden, bataklık kıyının üzerinde birçok dolaştılar. Tüfeğin menziline girmeyecek kadar yüksekte uçuyorlardı. Ama yavaşça gene de o yana birkaç el silâh atırdıktan kendini alamadı.

Tüfek patlar patlamaz küçük adam karaya atıldı, mini mini çıkısını kınından çektiği gibi, Jarro'nun bağlarını kesti.

— Uç şimdi Jarro! diye bağırdı. Adam silâhını doldurmayaya vakit bulamadan kaç!

Bunları söylerken, bir yandan kendi de kayığa atlamış, çomığıyla toprağı iterek, kıyıdan uzaklaşmıştı.

Avcının gözleri kazlardaydı. Onun için Jarro'nun kurtarıldığını fark etmedi bile. Fakat Sezar daha uyanıktı. Olanları görmüştü. Tam Jarro kanatlarını açarken atıldı ve onu ensesinden yakaladı.

Jarro acı acı bağırdı. Fakat onu kurtarmış olan küçük adam sakini sakini Sezar'a dönüp:

— Eğer-göründüğün gibi namuslu bir köpeksen, dedi, iyi yürekli bir kuşun, hemcinslerini öldürmekte kullanılmak üzere alıkonulmasına göz yumamazsın.

Sezar bu sözleri işitince üst dudağını kaldırarak kötü kötü baktı. Fakat biraz sonra kendiliğinden Jarro'yu bıraktı.

— Git, Jarro, git, dedi ona. Yemlik gerçekten sana göre bir iş değil... Hem benim seni bırakmak istemem bu yüzden değil ki!.. Ev, sensiz pek boş kalacak da ondan.

XIX

ESKİ KAYIK

Çarşamba, 20 Nisan

Gerçekten de, Jarro gittikten sonra, çiftlik herkese pek boş gelmeye başlamıştı. Artık eskisi gibi Jarro yüzünden, birbirleriyle takaza çıkaramadıkları için, günler kediyle köpeğe daha bir uzun geliyordu. Evin hanımı, odaya girdiğinde, küçük yaban ördeğinin neşeli vakvaklarıyla kendisini karşılayışını anıyordu. Fakat Jarro'nun eksikliğini en çok duyan evin oğlu Per Ola'ydı. Bu küçük oğlanın, bütün ömrü boyunca, Jarro kadar sevdiği bir oyun arkadaşı olmamıştı.

Onun Takern Gölü'ne, diğer ördekleri bulmaya gittiğini öğrenince, bu ayrılışı gönül rızasıyla kabule yanaşmamış, Jarro'yu yeniden çiftliğe döndürmekten başka şey düşünmez olmuştu.

Per Ola, sepetinde kaldığı sürece Jarro'yla çok gevezelik etmişti ve ona meramını anlatabildiğine iyice inanmıştı. Jarro'yu bulabilmesi ve onu eve dönmeye ikna etmesi için, annesinden kendisini gölün kıyısına götürmesini rica etti. Annesi onun bu isteğine karşı koydu ama, küçük yaramaz tasarsından zerrece vazgeçmedi.

Jarro'nun ortadan kaybolduğu günün ertesi, Per Ola aylvaya çıktı. Kendini her günkü oyunlarına verdi. Sezar basamaklarda yatmaktaydı. Annesi giderken köpeğe döndü:

— Per Ola'ya göz kulak ol Sezar! diye tembih etti.

Başka bir gün olsa, Sezar hanımının sözüne uymamazlık etmez, çocuk da gereğince korunmuş olurdu. Fakat Sezar'ın birkaç gündür pek akli başında değildi. Takern çevresinde yaşayan çiftlik sahiplerinin, ekicilerin, köylülerin, gölü kurutma işini görüştüklerini ve uygulamaya geçmek üzere olduklarını biliyordu. Demek ördeklere burada artık hayat hakkı kalmıyordu. Demek Sezar artık bir daha eskinin o anlı şanlı av günlerini yaşayamayacaktı. Kafası bu felâket haberiyle allak bulak olmuş, çocuğu gözetlemeyi filan unutup gitmişti.

Per Ola avluda böyle tek başına kalınca, Takern'e gidip Jarro ile konuşmanın tam zamanı diye düşündü. Arka bahçedeki küçük kapıdan sıvıştı. Bu kapı, çayırar arasından göle inen, dar bir patikaya açılıyordu. Evden görülebileceği mesafeyi aşana kadar yavaş yavaş yürüdü. Sonra adımlarını açtı. Annesinin ya da başka birinin kendisine seslenip, göle gitmesini engellemesinden pek korkuyordu.

Per Ola kötü bir şey yapmak niyetinde değildi, tek istediği Jarro'yu geri dönmeye razı etmektir. Ama annesinin, gene de onun bu teşebbüsünü onaylamayacağını sanıyordu.

Per Ola kıyıya varınca kerrelerce Jarro'yu çağırdı. Sonra uzun uzun bekledi, ama Jarro gözükmedi. Per Ola kendi yabancı ördeğine benzeyen birçok kuşlar gördü. Ama başını çevirip ona bakmadan uçmaya devam ediyorlardı. O zaman Per Ola, onların Jarro olmadığını anlıyordu.

Jarro onu duyup da yanına gelmeyince, Per Ola göle açılırsa sevgili kuşunu daha kolay bulabileceğini düşündü. Ortalarda işe yarayacak birkaç kayık vardı, ama hepsi de kıyıya çekilmişti. Yalnız tahtaları birbirinden ayrılmış eski bir kayık, suyun üzerinde bırakılmış yüzüyordu. Fakat öylesine hurdası çıkmış bir kayıktı ki, kimse onu kullanmayı aklından geçirmezdi.

Gene de Per Ola, dibinde su dolu oluşuna filan bakmadan kayığa atladı. Kürek kullanmaya gücü yetmiyordu. O zaman, kayığın içinde bir sağa, bir sola sallanarak suda ilerlemeye çalıştı. Şüphesiz yetişkin bir insan, bu yolla Takern üzerinde kayık sürmeyi göze olamazdı. Ama suların derin olduğu yerlerde ve başlarına iş açmaya çalıştıkları sırada, küçük çocuk-

ların nedense böyle marifetleri vardır. Per Ola da biraz sonra Jarro'yu çağırarak kayıkla Takern'de yüzmeye başladı.

Eski kayık gölde bir o yana bir bu yana yattıkça çatlak yerleri daha da açılıyor, içine su doluyordu. Ama Per Ola'nın dünya umurunda değildi. Kayığın başındaki küçük tahtanın üstüne oturmuş, Jarro'nun hâlâ gözükmemesine şaşarak her gördüğü kuşa sesleniyordu.

Sonunda Jarrö, insanların ona vermiş oldukları bu adla çağrıldığını duyup, çocuğu gördü. Onun Takern'de kendini bulmaya çıktığını anladı. Jarro bir insanoğlunun kendine sahici bir sevgiyle bağlı oluşuna çok sevindi. Ok gibi Per Ola'ya doğru süzüldü, yanbaşına oturdu, ona kendisini okşattı. Birbirini yeniden görmenin kıvancı içindeydiler. Fakat Jarro ansızın kayığın ne halde olduğunu gördü. Yarısına kadar su ile dolmuştu; battı batacaktı. Jarro, Per Ola'yı ne yüzmeye ne de uçmaya çalıştı. Ama çocuk Jarro'nun dilinden anlamıyordu. O zaman Jarro vakit kaybetmeden havalandı, yardım aramaya gitti.

Az sonra sırtında Per Ola'dan çok daha küçük bir insanla geri döndü. Eğer konuşmasa ve kımıldamasa Per Ola onu oyuncak bir bebek sanabilirdi.

Bu küçük adam, Per Ola'ya kayıkta duran ince, uzun bir değneği hemen yakalamasını, bununla kayığı sazlarla kaplı adacıklardan birine doğru sürmeye çalışmasını söyledi. Per Ola kendine deneni yaptı. Küçük adamın da yardımıyla kayığı yürütebildi. Değneğe birkaç defa dayanınca bir adacığa vardılar. Per Ola tam karaya ayak basarken içi hepten dolan kayık göle gömülmeye başlamıştı.

Per Ola bunu görünce, annesiyle babasının kendisini fena halde azarlayacaklarını kestirdi. O anda kafası başka şeylere dalmasa, oturup bir güzel ağlayacaktı. Gerçekten tam o sırada boz renkli bir kuş sürüsü gelip, yanbaşına kondu. Küçük adam Per Ola'yı kuşların yanına götürdü. Çocuğa onları tanıttı ve yaptıkları teklifi ilettiler. Söylenenler Per Ola'yı öylesine ilgilendirmişti ki, aklındaki öteki şeyler uçtu gitti.

Jarro, Per Ola'nın yerini Sezar'a haber vermek için çiftliğe uçtu. Sezar Jarro'nun peşi sıra kıyıya kadar geldi. Sonra yü-

zerek adacığa geçti. Orada Per Ola bir kamış yığınının üstüne oturmuş, etrafını yaban kazlarıyla yaban ördekleri almıştı. Keyfi pek yerindeydi.

Sezar adacıkta uzun zaman kaldı. Bu yalnız Per Ola'nın hatın için değildi. Takern'deki kuşlarla ömründe ilk defa dost olarak konuşuyordu. Onların ne kadar akıllı olduklarını görmüş, şaşmıştı. Kuşlar Jarro'nun söylediği gibi gölün sahiden kurutulup kurutulmayacağını sordular ona.

Sezar:

— Daha kararlaşmadı, dedi; ama yarın mülk sahipleri toplanacak, son bir karar verecekler. Korkarım bu sefer kurutma fikri benimsenecek. Kuşlar için çok kötü. Benim için de pek iyi sayılmaz ya! Bir köpeğin, dünyada bulabileceği, en güzel av yerinden yoksun kalacağım.

Kuşlar Sezar'ın da Jarro'yu doğruladığını işitince çok üzülürler. Bu haber kamışlıktan kamışlığa yayıldı. Her yandan üzüntülü sesler duyulmaya başladı. Küçücük su kuşları gibi, gururlu kuğular da inleyip sızlıyordu. Yaban ördekleriyle suta-vukları, birbirlerinin can düşmanı oldukları halde, gölün kurutulması gibi korkunç bir felâket karşısında birleşiyorlardı.

Sonunda Sezar çiftliğe dönmek için kalkınca, yaban kazı sürüsünün sürübaşı Akka:

— Bana göre hava hoş, dedi ona, ben gelip geçici bir kuşum. Ama sen sahiden kuşların Takern'de kalmasını istiyorsan çocuğun burada olduğunu annesiyle babasına haber verme!

Sezar gözlerini açarak yaban kazına baktı:

— Sen yaman bir ihtiyar kazsın, dedi.

— E, eeh, dedi Akka, ben ömrümde öyle şeyler gördüm ki! Yavrusunu kaybeden bir ana baba yüreğinin ne denli yumuşadığını çok iyi bilirimi!

— Öğüdünü tutacağım, dedi Sezar. Ama Per Ola'nın başına bir şey gelirse hesabını sizden sorarım!

Bu ara, çiftlikte Per Ola'nın ortarlardan kaybolduğunu fark etmişler ve onu aramaya çıkmışlardı. Kileri, mahzeni, kuyuları aramışlar; sonra hepsi yollara düşüp konu komşuya onu görüp görmediklerini sormuşlardı. Sonunda arama Takern'e ka-

dar yayıldı. Fakat hiçbir yerde Per Ola'yı bulamadılar. Sezar efendilerine yol göstermeye hiç yanaşmadı. Tam aksine olan bitenle hiç ilgisi yokmuş gibi dünyayı umursamadan köşesinde yattı durdu.

Az sonra, vakit ikinci üzereyken, iskelenin yanında Per Ola'nın ayak izleri bulundu ve eski kayığın kıyıdaki yerinde olmadığı görüldü. O zaman ne olup bittiği anlaşıldı.

Çiftlik sahibiyle yanaşmalar hemen kayıkları suya indirdiler, çocuğu aramak için göle açıldılar. Akşama kadar vargüçleriyle küreklere asılıp gölü dolaştılar, ama çocuğun izine rastlayamadılar. Eski kayıkla birlikte çocuk da gölün dibini boylamış olmalıydı.

Akşam olurken, Per Ola'nın annesi, hâlâ kumda dolaşıyordu. Herkes Per Ola'nın hayatından umudu kesmişti; bir tek o buna inanmıyor, aramaya devam ediyordu. Kamışların ve sazların arasında oğlunu arıyor, dur durak bilmeden çamurlu kıyılarda, ordan oraya koşturuyordu. İslanmışmış, çamurlara batmışmış, umurunda bile değildi. Sonsuz yas içindeydi. Ağlamıyor fakat çaresizlik içinde ellerini ovuşturuyor, İçler acısı bir sesle çocuğunu çağırıyordu. Etrafında kuğuların, ördeklerin ve çullukların cığlıklarını duydu. Sanki onlar da yas içindeymiş de, onun peşisıra ağlayıp inliyorlarmış gibi geldi.

— Böyle ağlayıp inlediklerine göre onların da bir dertleri olacak, dedi kendi kendine. Ama sonra birdenbire, kuşların kaygusuz, tasasız bir hayat sürdüklerini, onlarla kendisi arasında bir benzerlik olamayacağını düşündü. Peki, öyleyse neden güneş battığı halde susmuyorlardı? Biraz garip değil miydi bu? Tam tersine kuşlar Takern üstünde cığlık cığlığa uçuyorlardı. Birçoğu o yürüdükçe peşi sıra geliyor, bazıları başının üzerinde uçuyordu. Başını nereye çevirse, bir ağıt sesi göğü dolduruyordu.

Kadının çektiği acı, duygu dünyasında da değişiklikler meydana getirmişti. Kuşları, her zaman olduğundan çok iyi anlıyordu şimdi. Onlar da kendi gibi her gün evlerinin işiyle ve çocuklarıyla meşguldüler. Kuşlara artık başka gözle bakıyor, onlarla kendisi arasında eskisi kadar fark görmüyordu.

Bir an, Takern Gölü kıyılarında binlerce kuşun, kuğuların,

yaban ördeklerinin, karabatakların yerinden yurdundan edilmesine hemen hemen karar verilmiş olduğu aklına geldi. Bu onlar için ne kötü bir sondu. Bundan sonra yavrularını nasıl büyütebileceklerdi? Bir an düşüncelere dalıp durdu. Evet, ilk bakışta bir gölü tarlalar ve çayırlar haline getirmek, insana faydalı ve iyi bir iş gibi geliyordu, ama bu herhalde Takern'den başka bir göl, böyle binlerce kuşun barınmadığı bir göl olmaydı.

Gölün kurutulması konusunda karar yarın sabah alınmış olacaktı. Sakın, oğlunun kayboluşuyla bu olay arasında insan aklının alamayacağı, uğursuz bir ilişki olmasını? Acele acele çiftliğe döndü ve aklına gelenleri kocasına açtı. Ona gölden ve kuşlardan söz etti ve sonunda, Per Ola'nın ölümünün Tanrı'nın onlara, kocasıyla kendine verdiği bir ceza olduğunu söyledi. Ona böyle gelmişti. Çok geçmeden kocasının da kendisiyle aynı fikirde olduğunu anladı. Büyük bir arazinin sahibiydiler. Gölün kurutulma işi gerçekleşirse, kazanılan toprakların büyük bir kısmı onların eline geçecekti. Onun için Takern çevresinde oturan çiftlik sahipleri arasında bu işe en çok onlar baş çekmişler, tasarının gerçekleşmesini en çok onlar istemişlerdi.

Şimdi onlara, kurutma konusundaki mukavelenin imzalanmasına tam bir gün kala oğullarının gölün sularına gömülüp yok oluşunda, Tann'nın bir takdiri olup olmadığını düşünmek kalıyordu. Adamın cevap vermesi için, karısının lâfı uzatmasına pek de lüzum yoktu:

— Evet, evet! dedi, belki Allah kendi işine karışmamızı istemedi. Yarın ötekilerle konuşayım, sanırım ki kararımız, her şeyi olduğu gibi bırakmak olur.

Sahipleri gölün kurutulma tasarısı hakkında konuşurlarken, Sezar ocağın önünde yatıyordu. Kulaklarını dikmiş, konuşulanları büyük bir dikkatle dinliyordu. İşin sağlama bağlandığını anlayınca kalktı, hanımının yanına geldi, ağızıyla onu eteğinden yakaladı ve kapiya doğru çekti!

Kadın ondan kurtulmak için:

— Yapma Sezar! diye çıkıştı.

Sonra birden:

— Yoksa Per Ola'nın nerde olduğunu biliyor musun? diye haykırdı.

Sezar keyifli keyifli havladı, kapiya atıldı. Kadın kapiyı açtı. Sezar doğru Takern'in yolunu tuttu. Kadın da peşinden. Daha kıyıya varmamışlardı ki, kulaklarına gölden bir çocuk ağlaması geldi.

Kazlar ve Parmak Çocuk'la ömrünün en tatlı gününü geçirmiş olan Per Ola, karanlık basınca korkudan ağlamaya başlamıştı. Annesi ve Sezar gelip onu aldıkları zaman keyfi yerine geldi.

XX

KEHANET

Cuma, 22 Nisan

Nils bir gece Takern Gölü'nün adacıklarının birinde uyurken, kürek sesleriyle uyandı. Gözlerini açar açmaz, keskin bir ışıkla göz kapakları kırıştı. Önce bu parıltının göle nereden geldiğini anlayamadı, ama sonra sazların kıyısına yanaşmış bir kayık gördü. Kayığın arka tarafında demir bir halkaya takılı, katrana bulanmış bir meşale alev alev yanıyordu. Meşalenin kızıl ateşi gölün loş sularında yansıyor, bu güzel kızılık şüphesiz balıkları kendine çekiyordu. Çünkü ışığın çevresinde, kıml kıml bir yığın siyah çizgi oynayıyordu.

Kayıka iki ihtiyar durmaktaydı. Biri küreğe oturmuştu. Öteki arka sırada, ayakta idi, elinde kaba dişli, hayli kısa bir zıpkın tutuyordu. Kürekçi fakir bir balıkçıya benziyordu. Ufak tefek, kara kuru bir adamdı. Üstünde ince ve eski bir ceket vardı. İyi, kötü her havada balığa çıkmaya alışkın olduğu ve soğuktan korkmadığı belliydi. Öteki ise iyi giyimli, besili bir adamdı. Sözü geçen ve çevresinde tanınmış bir köylüye benziyordu.

Tam çocuğun yattığı adacığın karşısına gelince, köylü kayıkçıya:

— Burada duralım! dedi.

Ani bir hareketle zıpkınını suya daldırdı. Geri çektiğinde,

zıpkinin ucunda koca bir yılan balığı kıvranıyordu. Balığı zıpkının dişlerinden çekip çıkarırken:

— İşte! dedi. Hayli irilerinden biri daha. Bu geceki nevaleyi de doğrulttuk sanırım. Artık dönebiliriz.

Ama arkadaşşı küreklere asılmadı. Dalgın dalgın çevresine bakınıyordu.

— Bu akşam göl ne güzel, dedi.

Öyleydi gerçekten. Yaprak kımıldamıyordu. Gölün yüzü çizgisiz, dümdüzdü. Ta ötelere kadar... Yalnız kayığın iz bozuyordu düzlüğü. Meşalenin ışığında bu iz, altından bir yol olup çıkıyordu. Gök duru ve masmaviydi. Binlerce yıldız göz kırpmıyordu. Batıdan başka her yönde, kıyıları, kamış adacıklarının arkasında kayboluyordu. Batıda ise, Omberg Dağı yükseliyordu. Bu dağ dikti, yüksekti; gecenin bu vakti gündüzden daha heybetli gözüküyordu. Kocaman bir üçgen olup, göğün bir parçasını kapatıyordu.

Köylü, gözleri meşaleden kamaşmasın diye başını çevirdi ve çevresine göz gezdirdi.

— Evet, güzel bir ülke, dedi sonunda. Yalnız bizim Doğu Gotya'nın en iyi yanı, güzel oluşu değildir.

— Bundan daha değerli nesi olabilir ki? diye sordu kürekçi.

— Doğu Gotya şimdiye kadar hep sevilen ve değer verilen bir eyalet olmuştur.

— Öyledir her halde! dedi kayıkçı, lâfın sonunu bekleyerek.

— Bundan sonra da hep böyle olacaktır.

— Acaba? dedi öteki.

Köylü doğruldu:

— Bu konuda bizim ailede babadan oğula anlatılagelen eski bir hikâyeye vardır, dedi. Bunu her önümüze gelene söylemeyiz ama senin gibi eski bir arkadaşına nakledebilirim.

Köylü nerdeyse baştan sona ezbere bilinen eski bir masalı anlatır gibi:

— Bir zamanlar, burda, Doğu Gotya'da, Ulvâsa kasabasında, diye söze başladı... Evet, Ulvâsa kasabasında gelecektekilerden haber verebilen, insanların başına eskiden gelenleri bildiği gi-

bi, ilerde gelecekleri de bilebilen keramet sahibi bir kadın ya-
şarmış. Ünü çok yaygınmış; ta uzaklardan ona fal baktırmaya
gelirlermiş.

Bir gün Ulvâsalı kadın o zamanlar bütün kadınların yap-
tığı gibi büyük odasında oturmuş, iplik eğirmiş. İçeri yaşlı bir
köylü girmiş, kapının dibinde oturmuş. Bir süre ses çıkarma-
dan durduktan sonra :

— Şu anda aklından geçenleri bilmek isterdim, kadınca-
ğızım, demiş.

— Derin ve mübarek şeylere daldım diye karşılık vermiş
kadın.

— Öyleyse içime dert olan bir şeyden şu anda söz açmam
münasebetsizlik olur, demiş adamcağız.

— Herhalde tarlanın çok ürün verip vermeyeceğini merak
etmekteisin... Oysa bana imparatorla papa haber göndermiş-
ler... İki tacının kaygusuna düşmüş, ne olacağını soruyor. Öte-
ki de belindeki anahtarların derdinde...

— Cevabın pek iç açıcı olmayacağına benzer demiş köylü.
Tevekkeli, senin için her yerde şom ağızlı demiyorlar!..

Bu sözleri duyunca Ulvâsalı kadın dudaklarını ısırılmış ve
iyice yerine kurularak:

— Yaa! Demek öyle diyorlar! demiş. Pekâlâ öyleyse, sen
de soracağını sor. Bakalım içini rahatlatacak bir cevap vere-
bilecek miyim?

Köylü Doğu Gotya'nın gelecekte ne olacağını merak etti-
ğini, onun için kendisine geldiğini anlatmış. Dünyada memle-
keti kadar sevdiği bir şey yokmuş. İyi bir cevap alırsa, bu dün-
yadan göçüp gidene kadar içi rahat edecekmış.

Ulvâsalı bilgic kadın:

— Bütün istediğin buysa, cevabımdan hoşnut kalacaksın
sanırım, demiş. Çünkü Doğu Gotya'nın daima, onu diğer ülke-
lerden yüce kılacak bir şeylere sahip olacağını söylemem için,
falcı olmaya da lüzum yok.

— Ağzına sağlık, kadıncağızım demiş köylü, bir de bun-
ların neler olacağını bir bilsem, başka derdim kalmazdı.

— Neler mi? demiş Ulvâsalı falcı kadın. Doğu Gotya'nın
bugün bile ünlü bir eyalet olduğunu bilmiyor musun? İsvec'te,

Alvastra ve Vreta gibi iki manastırı, Linköping'deki gibi iki katedrali olan başka bir eyalet var mıdır sanıyorsun? Bir eyaleti yüceltmek için bundan âlâsı olur mu?

— Dediğin doğru, diye onaylamış köylü, fakat ben çok gün görüp geçirdim, insanların anlayışının zamanla değiştiğini iyi bilirim. Bir gün gelir, Ne Alvastra ile Vreta, hatta ne de katedralimiz eyaletimizi yüceltmeye yetmez, diye korkuyorum.

— Sözlerinde gerçek payı yok değil, demiş falcı kadın, ama bundan dolayı, sakın kehanetime inanmazlık etme. Yakında Vadstena'ya yeni bir manastır yaptıracağım; öyle ki bütün Kuzey'de bir eşi daha bulunmayacak. Soyulusu, köylüsü, herkes onu ziyarete gelecek. Herkes bu eyaleti, sınırları içinde böyle kutsal bir yer olduğu için dilinden düşürmeyecek.

Köylü bu güzel haberin onu mutlu kıldığını söylemiş.

— Ne var ki, demiş sonra, bu dünyada her şeyin sonu yok olmaktır. Ya günün birinde Vadstena Manastırı da yıkılıp giderse, eyaletin ünü neye dayanacak? Bir de bunu bilsem sevinirdim.

— Ama sen de çok şey bilmek istiyorsun, demiş Ulvâsalı kadın. Mamafih, bana geleceğin sırlarını açan kâhinliğim sayesinde, senin bu soruna da cevap verebilirim. Vadstena Manastırını daha ününü kaybetmeden yanbaşına bir şato yapılacak. Çağının en güzel şatosu olacak bu. Krallar, prensler onu ziyarete gelecekler. Böyle değerli bir binaya sahip olmak, eyalet için bir övünç vesilesi olacak.

— Şimdi içim daha rahat, demiş ihtiyar köylü, ama ben çok gün görüp geçirdim. Bu dünyanın deşdebesinin ne kadar geçici, ne kadar boş olduğunu bilirim. Şato da günün birinde viraneye dönerse, eyaletimiz nesiyle insanları kendine çekecek?

— Pek de meraklıymışsın! demiş Ulvâsalı kadın. Ama benim gözüme şu anda Finspang ormanlarında bir canlılık, bir kaynaşma görünüyor. Orada yüksek fırınların, demir ocaklarının yapıldığını görüyorum. Eyaletin ünü demiri işlemedeki ustalığıyla sürecektir sanıyorum.

Köylü bunun onu çok sevindirdiğini inkâr etmemiş.

Ancak:

— Dünya bu, demiş, demir fabrikalarının ünü de kalmazsa, acaba eyaletin ününü sürdürecektir hâlâ bir şey olacak mı? Ulvâsalı kadın:

— İlâhi köylüm, demiş, sen de amma yetinmeyen biriymişsin. Ama işte daha uzakları da görüyorum. Orada, yabancı illerde savaş vermiş senyörlerin gölün kıyılarına yaptırdıkları şatoya benzer koca koca binalar var. Öyle sanıyorum ki, bunlar eyaletin en nadide süsleri olacak.

— Hepsi güzel, hepsi hoş ama ya bu şatoların da bozulup harabeye döneceği bir zaman gelirse? diye itiraz etmiş köylü.

— Hiç tasan olmasın, demiş falcı kadın, Vettern'in hayli yakınlarında Medevi çayırlarında maden sularının kaynadığını görüyorum. Bu kaynakların eyaletimize istediğinden de çok ün sağlayacağını umarım.

— Ne iyi! Ne iyi! demiş köylü önce. Sonra sormaktan hâlâ vazgeçmeyip:

— Peki, demiş ya insanların başka kaynaklardan şifa bulacağı bir gün gelirse?

Falcı kadın gene:

— Hiç üzülme, demiş, ayrıca Motala'yla Mem arasında bir yağın adam görüyorum. Memleketin ortasında bir kanal açıyorlar. Bu kanal bitince, Doğu Gotya adı dillere destan olacak.

Köylünün merakı hâlâ sürermiş. Ulvâsalı kadın:

— Motala'daki çağlayanların çarkları döndürdüğünü de görüyorum, demiş. Demiş ama, artık yüzünü de kan basmaya başlamış. Sabrı tükenmek üzereymiş. Gene de devam etmiş:

— Motala'da çekicilerin indiğini, Norrköping'de dokuma tezgâhlarının çalıştığını duyuyorum!

— Bak bu da güzel bir haber karşılığını vermiş köylü, fakat her şeyin geçici olduğunu düşünüyorum da bunların da bir gün unutulmasından korkuyorum.

O vakit Ulvâsalı falcı kadının sabrı taşmış:

— Sana göre bütün bunlar geçici öyle mi? demiş. Dur ben sana hep kalıcı olan bir şeyin haberini vereyim. Dünya yerinde durdukça, bu memlekette, senin gibi lâf anlamaz, inatçı, dediği dedik köylüler olacak hep! Anladın mı şimdi!..

Falçı kadın sözlerini bitirince, köylü derin bir oh çekmiş. Yerinden kalkmış, kadına teşekkür üstüne teşekkür etmiş. Artık içi rahatlamış olarak köyünün yolunu tutabileceğini söylemiş.

Kadın onun bu davranışına bir anlam verememiş.

— Allah, Allah! demiş. Bu sözde bu kadar sevinecek ne var ki? Gerçekten anlamıyorum.

— Öyleyse anlatayım kadıncağızım demiş ihtiyar. Kraların, papazların, senyörlerin, şehirlilerin yapacağı şeylerin ömrü uzun olmaz. Ama siz bana, Doğu Gotya'da daima namuslu, metin köylülerin bulunacağını söylediniz. O zaman ülke şimdiki onurunu hep koruyacak demektir. Çünkü, yalnız toprağın tükenmez bağrında çalışanlar, bir ülkenin refah ve onurunu yüzyıllardan yüzyıllara ulaştırabilirler.

XXI

ABA YOLLU KADİFE

Cumartesi, 23 Nisan

Nils çok yükseklerde uçuyordu; altta büyük Doğu Gotya Ovası uzanıyordu. Çocuk, ağaç kümeleri arasında çan kuleleri gözükken beyaz kiliseleri sayarak vakit geçiriyordu. Kısa bir süre içinde elli kadar saydı. Daha da çoğalınca peşini bıraktı.

Çiftliklerin çoğu iki katlı, beyaz, büyük evlerden meydana geliyordu. Öyle alımlı şeylerdi ki, Nils böylesini gördüğünü hatırlamıyordu.

— Anlaşılan bu ülkede köylü yok dedi, kendi kendine. Köylülerinkine benzer çiftlikler olmadığına göre...

Bu esnada yaban kazları bağırmağa başladı:

— Burada köylüler beyler gibi yaşarlar. Burada köylüler beyler gibi yaşarlar.

Övadan kar ve buz kalkmıştı. İlkbahara ait tarım işleri başlamıştı.

— Tarlalarda yol alan bu yengeçler ne ki? diye sordu çocuk.

— Öküz koşulu sabanlar, diye cevap verdi kazlar bir ağızdan. Öküz koşulu sabanlar.

Öküzler öylesine yavaş hareket ediyordu ki, neredeyse kılmıdamıyor sanırdınız. Kazlar onlara bağırды:

— Bu gidişle gelecek yıla yetişemeyeceksiniz! Bu gidişle gelecek yıla yetişemeyeceksiniz!

Öküzler cevap vermekte gecikmediler. Burunlarını havaya kaldırıp böğürdüler:

— Sizin hayatınız boyu yapamayacağınız yararlı işi biz bir saat içinde yaparız!

Kimi yerde de sabanları atlar çekiyordu. Tabii, atlar öküzlerden daha hızlı hareket ediyordu. Ama kazlar onlara da takılacak bir şey buldular.

— Öküzlere ait bir işi yapmaya utanmıyor musunuz?

Atlar da:

— Ya siz, diye kişniyorlardı, siz boş gezenin boş kalfası olarak dolaşmaya utanmıyor musunuz?

Atlarla öküzler isteyken, koç evde kalmış, avluda dolaşıyordu. Yeni kırılmıştı, canlılık doluydu. Çocuklarla oynasarak, bekçi köpeğini kulübesine kovalayarak vakit geçiriyor, sonra da sanki oranın efendisi kendisiymişçesine, kurumlu kurumlu böbürleniyordu.

Yaban kazları geçerlerken:

— Koçum, koçum, yününü ne yaptın? diye bağırıyorlardı.

Koç uzun uzun meleyerek:

— Norrköping'de Drag fabrikalarına gönderdim, diye karşılık verdi.

— Koçum, koçum boynuzlarını ne yaptın?

Koçu çileden çıkarmak için, bundan büyük hakaret olmazdı. Çünkü zavallının boynuzları hiç çıkmamıştı. Öylesine hiddetlendi ki, kendini kaybederek uzun bir süre avlunun çevresinde dolandı durdu ve başıyla havayı dövdü.

Yolda bir adam yürümekteydi; önüne Skanya'dan getirdiği henüz süt kuzusu çağında bir domuz yavrusu sürüsü katmış gidiyordu. Yavrular birkaç haftalık ya var ya yoktu. Adam onları kuzeyde satmayı umuyordu. Yavru domuzlar öyle küçük-tüler ki, mini mini adımlarla yürüyor ve kendilerine güven duyabilmek için birbirlerine sokuluyorlardı.

Dokunaklı bir sesle:

— Mō! Mō! diye bağırıyorlardı. Bizi bu çok küçük yaşı-

mızda anamızdan, babamızdan ayırdılar. Biz zavallı yavrular, biz şimdi ne olacağız?

Yaban kazları bu zavallı yavrucaklara aldırmaııp geçemezlerdi. Onları avutmak için:

— Merak etmeyin, her şey yoluna girecek, bak göreceksiniz, diye bağırdılar.

Bu koca ovayı geçerken Nils'in birdenbire aklına vaktiy-le «isveç Tarihi» kitabından okuduğu bir bölüm geldi. Orada anlatılan hikâye şimdi gözünün önünde canlanır gibiydi. Hikâyede altın sırmalı kadifeden bir eteklik anlatılıyordu. Kadife kumaş yol yoldu. Yalnız bir yolu abadan dokunmuştu. Ama biri, bu aba yolu öyle inciler ve değerli taşlarla süslemişti ki, sırma işlemeli kadifeden daha zengin, daha pırl pırl olmuştu.

İşte yukardan Doğu Gotya'ya bakarken Nils'in aklına bu aba yollu kadife geldi. Gerçekten de bu eyalet kuzeye ve güneye doğru yayılan dağlık ve ormanlık bölgeler arasına sıkışmış, büyük bir ovadan meydana geliyordu. Bu yükseltiler, alımlı bir maviyle, sabah güneşinin ince altın örtüsü altında parıldamaktaydı. Çıplak tarlalarıyla bitimsizmiş gibi uzayıp giden ovanın seyri, kadifenin aba yolundan daha az güzel değildi. Ama insanlar, şüphesiz ovada yerleşmişlerdi. Çünkü ova cömert ve iyiydi. Onlar da onu ellerinden geldiği kadar süslemişlerdi. Böyle yükseklerde uçarken oraya buraya serpiştirilmiş şehirleri ve çiftlikleri, kiliseleri ve fabrikaları, şatoları ve koca demiryollarıyla ova, Nils'e sanki mücevherlerle süslüymüş gibi geldi. Tuğladan damlar parıldıyor, pencere camları değerli taşlar gibi ışıldıyordu. Sarı yollar, parıltılı raylar ve mavi kanallar ipekli bir dokuma gibi uzayıp gidiyordu. Linköping, ortasındaki katedrali, elması çevreleyen bir inci yığını gibi, sanyordu. Kırlardaki çiftlikler de küçük süs iğnelere ve değerli taştan düğmelere benziyordu. Kumaşın deseni çok muntazam olamayabilirdi ama, Nils'in gözlerinin önüne serilen bu manzara do-yulup bıkalacak cinsten değildi.

Kazlar Omberç Bölgesi'nden ayrılmış Göta Kanalı'na doğru yol alıyorlardı. Kanal da yazlık kılığına bürünüyordu. İşçiler kıyılarda bazı şeyleri onarmak ve tesviye havuzlarının büyük kapılarını katranlamakla meşguldü.

Her yerd  ilkbaharı l yık olduğu biçimde karşılamak için çaba harcanıyordu. Őehirlerde bile. Boyacılar ve dülgerler, is-kelelerinin tepesine tünemiş, dış duvarları onarıp boyuyor; gün-deliki kadınlar açılmış pencereilerin pervazları üzerinde, cam-ları siliyordu. Rıhtımlarda yelkenli ve buharlı gemiler onarılıp boyanıyordu.

Yaban kazları Norrköping'de ovayı bırakıp, Kolmarden Or-manı'na doğru bir kavis çizdiler. Bir süredir sarp yamaçların eteklerindeki çukurlar boyunca dönemeçler yaparak giden es-ki bir köy yolunu takip ediyorlardı. Nils birden bir çığlık attı. Keyifle ayağını sallarken tahta pabularından biri aşağıya d Ő-muŐtı.

— Beyaz kaz, beyaz kaz, diye bağırdı, pabucumu düŐür-d m.

Beyaz kaz geride kaldı ve yere doğru alçaldı. Ama Nils yolda gezinmekte olan iki çocuğun pabucu aldıklarıını gördü.

— Beyaz kaz, beyaz kaz, diye bağırdı, çabuk yükse! iş işten geçti. Biri buldu pabucu.

AŞağıda, yolda kaz çobanı kız Asa ile kardeşi küçük Mats gökten düşen bu mini mini pabua hayretle bakıyorlardı.

— Bunu yaban kazları düşürdü, dedi küçük Mats.

oban kız Asa, bir an ses çıkarmadan, küçük pabua bak-tı. Sonra d Ő ncell bir sesle:

— Hatırlıyor musun küçük Mats? dedi,  vedskoster'den geçerken, bir çiftlikte adamların deri külot pantolonu ve basit bir iŐcininki gibi tahta pabuçları olan bir cinden söz ettiklerini duymuŐtuk. Daha sonra küçük bir kız çocuğu tahta pabuçları olan, bir kaza ata biner gibi binmiş bir cin g rmuŐtı. Hani bir gün evimize geldiğimizde, biz de aynı Şekilde mini minicik bir adamla karŐılaŐmıŐtuk. O da beyaz erkek bir kazın sırtına bi-nip utuysu. Şimdi yukardan geçen ve pabucunu düşüren bel-ki gene odur.

— Evet, olabilir, dedi küçük Mats.

iki ocuk pabucu evirip çeviriyor, dikkatle inceliyordu. Eh, haksız da değillerdi. Öyle her Allah'ın günü sokakta bir cinin pabucu bulunmazdı.

— Hey Mats, diye bağırdı birdenbire çoban kızı Asa. Bak-sana! Kenarında yazılı bir şeyler var bunun.

— Evet, evet! Haklısın. Ama harfler o kadar küçük ki!..

— Dur bakayım... Ve... Vetra... Aaa! Vetra Vemmenköglü Nils Holgersson yazıyor burda.

— Acayip, dedi küçük Mats. Bundan daha acayip bir şey görmedim.

XXII

GÜZEL BAHÇE

Pazar, 24 Nisan

Ertesi gün yaban kazları, kuzeye, Sudermanya'ya doğru uçtular. Nils yükseklerden manzarayı seyrediyor, bir yandan da bu bölgenin, daha önce gördüğü yerlerin hiçbirine benzemediğini düşünüyordu. Ne Skanya'daki veya Doğu Gotya'daki gibi geniş ovalar; ne Småland'daki gibi büyük ormanlar. Burada akla gelebilecek her çeşit güzellik birbirine karışmıştı.

— Burda, dedi içinden Nils, sanki büyük bir göl, büyük bir ırmak, büyük bir orman, büyük bir dağ, bütün hepsi parça parça olmuş da birbirine karışıp, düzensiz bir şekilde toprağın yüzüne serpilmişler.

Gerçekten de Nils, dar vadilerden, küçük göllerden, küçük tepelerden ve ağaç kümelerinden başka şey görmüyordu. Hiçbir şey yayılıp genişlemek imkânına sahip değildi. Bir ova biraz büyümek ister gibi olsa, hemen bir tepe gelip ortasına konuyor; tepe şöyle büyüyüp de dağ olayım dese, bir düzlük onu sarıp engelliyordu. Bir gölün genişçe bir yüzeyi mi var, biraz gidince daralıp bir ırmağa dönüşüyor; ırmağın kendisi de az ilerde genişleyip bir göl haline gelmeden edemiyordu.

Yaban kazları, Nils'in denizi görüp seyredebileceği kadar kıyıya yakın uçuyorlardı. O zaman Nils, denizin de başına buyruk olmadığını gördü. Kocaman kocaman dalgalar adalara çar-

pip parçalanıyor; adalar da çekilen dalganın ardından biraz boy göstereyim demesin, deniz kıyıya vurup eski yerini alıyordu.

Her şey sadece bir değişme ve değiş tokuş içindeydi. Diken yapraklı ağaç ormanlarının yerini, geniş yapraklı ağaç ormanları, tarlaların yerini turbalıklar alıyor, şatoların ardından köylü kulübeleri geliyordu:

Aşağıya bakınca, tarlalarında çalışacak yerde yollara, patikalara dökülmüş insanlar gördüler. Bunlar Kolmarden Yamacı üzerindeki orman evlerinden, ellerinde birer mendil ve birer kitapla çıkan, karalar giyinmiş insanlardı. Kilisede duaya giden bu dindarlar topluluğuna bakarak Nils:

— Öyleyse bugün pazar olmalı, dedi.

İki kere, arabayla kiliseye nikâh kıydırmaya giden çiftler gördü. Arkalarında büyük bir düğün alayı vardı. Daha sonra, yolda ağır ağır ilerleyen bir cenaze alayına gözü ilişti. Nils yörenin ilerigelenlerine ait koşumlu güzel arabalarla, basit köylü arabaları gördü. Göllerde, gemiler kiliselere her yandan insan taşıyordu.

Çocuk Björkvik Kilisesi üstünden, Bettna, Blacksta, Vadsbro'dan geçti; sonra kaz sürüsü Skölding'e doğru yöneldi. Her yerde çanlar çalıyordu. Çanların bu şarkısı yüksekte duyulduğunda bir başka güzellikeydi. Sanki göğüş çan sesleri ve müzik doldurmuştu.

— Şurası muhakkak, dedi içinden Nils, şu ülkenin neresine gittimse, çan sesleri duydum.

Bunu düşünmek ona bir güven duygusu verdi. Şimdi, bir başka dünyada yaşamasına rağmen, Nils'e öyle geldi ki, çanların alımlı sesi kulağında çınladıkça kendini hepten yitmiş, yok olmuş saymayacaktı.

Kazlar Sörmland üzerinde az bir yol almışlardı ki, Nils altlarında, yerde kıvıldaayan kara bir nokta gördü. Önce bunu bir köpek sandı ve bu kara noktanın kazlarla aynı hızda gitmeye çalıştığını görmese, üstünde durmayacaktı bile. Boş arazide, küçük koruluklar arasında koşup duruyor, çukurların ve çitlerin üzerinden atlıyor, hiçbir şey onu yolundan alıkoyamıyordu.

Nils ona tekrar bakınca:

— Galiba bu bizim tilki Smirre, dedi kendi kendine. Dese-
ne gene peşimize düştü. Ama herhalde biraz sonra arayı onun
erişemeyeceği kadar açmış oluruz.

Az sonra yaban kazları uçuşlarını ellerinden geldiğince
hızlandırdılar ve Smirre gözden kaybolana kadar bu hızı azalt-
madılar. Artık onun kendilerini görmesine imkân kalmayınca,
sanki Doğu Gotya'ya döneceklermiş gibi, yüzgeri edip geniş bir
kavis çizerek, batıya ve güneye yöneldiler.

— Evet, evet, dedi Nils, Akka ikidebir, o yana bu yana,
yol değiştirdiğine göre bu muhakkak Smirre olmalı.

Aynı gün akşam olurken, yaban kazları Sörmland'da, Stora
Djulo adlı eski bir malikânenin üstünden geçtiler. Beyaz bina-
nın ardında, ağaçları yeşermiş bir koruluk vardı. Stora Djulo
Malikânesi, önden, sivri burunları ve sarp kıyıları olan bir gö-
le bakıyordu. Eski zamandan kalma bu malikânenin insanı ken-
dine çağırın bir havası vardı ve üzerinden geçtiklerinde Nils
iç geçirmeden edemedi.

Yaban kazları malikânenin biraz kuzeyinde, şu basmış, or-
ta yeri düzlük bir araziye indiler. Suyun yüzünde sadece birkaç
tümsek görünüyordu. Burası yolculuğunun başından beri, Nils'in
gördüğü en elverişsiz gece barınağıydı. Beyaz kazın sırtında,
bir an, niçin böyle bir yere indiklerine akıl erdiremeden kala-
kaldı. Sonra da ayaklarını açıp, tümsekten tümseğe sıçraya-
rak kuru toprağa ulaştı ve hemen eski şatonun yolunu tuttu.

İşte bunların olduğu akşam, Stora Djulo'da çalışan bir gün-
delikçinin kulübesinde, ocağın çevresine toplanmış birkaç kişi
aralarında konuşmaktaydı. O gün kilisede verilen vaızdan, ilk-
bahardaki tarla işlerinden, havalardan filan söz ediyorlardı. So-
nunda konuşulacak laf kalmayınca, gündelikçinin anası olan
ihtiyar kadından, hortlak hikâyeleri anlatmasını istediler.

Ihtiyar kadın gençliğinde birçok malikâneде hizmetçilik et-
mişti, öylesine akıl almaz hikâyeler biliyordu ki, sabaha kadar
anlatsa bitmezdi.

Kadıncağz Eriksberger, Vibyholm, Julita, Lagmansö ve da-
ha birçok yerlere ait acayip olaylar anlattı. Dinleyenlerden biri:

— Peki, dedi bizim Stora Djulo'da hiç olağanüstü bir şey
geçmedi mi?

— Geçti, geçti! diye cevap verdi yaşlı kadın. Geçmez olur mu?

O zaman hepsi bizzat kendilerinin yaşadığı malikânede olan bu şeyi öğrenmek için sabırsızlandılar.

Onun anlattığına göre, bir zamanlar, Stora Djulo'nun kuzeyinde, şimdi ağaçlarla kaplı olan tepede, eski bir şato varmış. Şatonun önünde güzel bir bahçe uzanmış. Bir gün, o sıralar bütün Sörmland'ın efendisi olan Messire Karl adında biri uzak bir yolculuktan şatosuna dönmüş. Karnını doyurduktan sonra, bahçeye çıkmış. Uzun bir süre Stora Djulo Gölü'nü ve gölün güzelim kıyılarını seyre dalmış. Bu güzel manzara karşısında içi sevinçle dolar, dünyada Sörmland'dan daha güzel bir yer bulunmadığını düşünürmüş. Arkasında birinin derin derin iç geçirdiğini duymuş. Başını çevirince, karşısında iki eliyle çenesini belinin üstüne koymuş, yaşlı bir gündelikçi görmüş..

— Sen miydin o iç çeken? diye sormuş Messire Karl. Niçin böyle iç geçiriyorsun?

— İç geçirmeyip de ne yapayım, diye cevap vermiş gündelikçi, her Allah'ın günü burda çalışıyorum.

Messire Kari çabuk öfkelenen birisiymiş. Yanında çalışan adamların yakınmasına hiç gelememişti.

— Şikâyet edecek başka şey bulamadın mı? diye boğurmuş. Ben, bütün ömrüm boyunca Sörmland toprağını belleseydim, sadece sevinirdim buna!

— Dilerim Allah'tan, bu dileğinizi yerine getirsin, diye karşılık vermiş gündelikçi.

Rivayet edilir ki, gündelikçinin bedduası tutmuş ve Messire Karl öldükten sonra, mezarında rahat yüzü görmemişti. Her gece Stora Djulo'ya gelir, güzel bahçesini bellermiş.

Şimdilerde ne şato kalmıştır orada, ne bahçe. Sadece benzerlerinden bir ayrılığı olmayan, ağaçlı bir tepesi. Ama birisi, gözü yiyip de, karanlık bir gece yarısı ormana girebilirse, bahçe ona görünürmüş. Yaşlı kadın bu sözleri tamamladıktan sonra bir an sustu ve gözlerini odanın loş bir köşesine dikti:

— Orada bir şey kımıldar gibi oldu, duydunuz mu? diye sordu.

— Yok anne, dedi gelin, yok bir şey, sen hikâyene devam et. Fareler döşemenin orasına koca bir delik açtılar. Başım işten öylesine kalabalıktı ki, elim değip de tıkayamadım. Eeee, ne diyordun? Hiç bahçeyi gören olmuş mu şimdiye kadar ha?

— Evet, tabii, diye yeniden söze başladı kadın, benim kendi babam görmüş. Bir yaz gecesi koruluktan geçiyormuş. Birden önüne bir bahçe duvarı çıkmış. Duvarın üstünden dünyanın en güzel ağaçları görülmüştü. Dalların yemişi ve çiçeklerle öylesine doluymuş ki, yere kadar sarkıyormuş. Bahçeden bir bahçıvan çıkıp, babama içersini görmek isteyip istemediğini sormuş. Adam elinde bir bel tutuyormuş ve önünde diğer bahçıvanları gibi, büyük bir önlük varmış. Babam az daha adamın peşinden gidecekti. Tam o sırada gözü tesadüfen adamın yüzüne ilişmiş, sivri sakalından ve perçeminden onu hemen tanımış. Adam Messire Karl'ın ta kendisi değil miymiş!..

Kadın hikâyesini gene kesti. Bu kere susmasına sebep, döşemeye kıvılcıklar ve kor parçaları saçarak birden tutuşuveren bir odundu. Bütün oda bir anda aydınlanmış ve ihtiyar kadın fare deliğinin önüne oturmuş, hikâyeyi dinleyen mini mini bir adam görür gibi olmuştu. Güya görüldüğünü anlayınca da alelacele sıvışmıştı.

Gelin süpürgeyle faraşı aldı. Yerdeki ateş parçalarını süpürdü ve yerine oturdu.

— Hiçbir şey yok ama, dedi, sen anlatmaya devam et. İhtiyar kadın razı olmadı.

— Bu akşamlık bu kadar yeter, dedi.

Sesi tuhaflaşmıştı.

Ötekiler nine daha fazla anlatsın istiyorlardı ama, gelin kaynanasının renginin solduğunu fark etti. Kadıncağızın elleri titriyordu.

— Yok, yok! dedi. Üstelemeyin. Annem yorgun bu akşam. Yatması gerek.

Nils çok geçmeden ormana, yaban kazlarının yanına döndü. Mahzenin önünde bulduğu bir havucu dişliyor, böylece kendini son derece iyi doymuş sayıyordu. Ayrıca bir hayli saat, kulübede, sıcakta kaldığı için de çok memnundu.

— Bir de gece için kendime şöyle rahat bir bannak bulabilseydim! diyordu kendi kendine.

Birden aklına, en iyisinin yol kıyısındaki, sık dallı çamların birinde yatmak olacağı geldi. Ağaca tırmandı, ince dallardan ördüğü hasırla kendine bir çeşit yatak hazırladı. Orda bir süre, kulübede anlatılanları, özellikle de, geceleyin mezarından kalkıp, Djulo Ormanı'na geldiği söylenen Messire Karl'ın hikâyesini düşündü. Sonra da uyuyakaldı.

Hemen ayaklarının dibinde, demir parmaklıklı bir kapının açılırken çıkardığı gıcirtıyı duyup, uyanmamış olsaydı, hiç şüphesiz sabaha kadar uyurdu. Uyanır uyanmaz gözlerini ovuşturdu ve etrafına bakındı.

Burnunun ucunda, ardında meyvelerin ağırlığıyla dalları yerlere kadar eğilen ağaçların belirdiği, bir adam boyu yüksekliğinde bir duvar görmez mi! Bu manzara Nils'e ilkten pek garip geldi. Çünkü uyumadan önce burda böyle bir meyva bahçesi filan yoktu. Fakat az sonra üstünden uyku sersemliğini atınca, gördüğü bahçenin ne olduğunu hemen anladı.

Işın garibi, en ufak bir korku duymamasıydı. Tam aksine bahçeye girmek için, içinde dayanılmaz bir istek uyandı. Çam ağacında yattığı yer karanlık ve soğuktu. Oysa bahçe öylesine aydınlıktı ki! Meyveler ve güller güneşte parıldamaktaydı. Şimdi böyle bir yaz sıcağından birazcık olsun yararlanabilmek, günlerdir kötü havada ve soğukta dolaşmış onun gibi biri için, kimbilir ne keyif verici bir şey olurdu.

Zaten bahçeye girmenin bir zorluğu da yok gibiydi. Çamın hemen yanında, koca duvara açılmış bir kapı vardı. Az önce, yaşlı bir bahçıvan demir parmaklıklı kapı kanatlarını sonuna kadar açmıştı. Bahçenin kapısında dikilip, sanki birisinin gelmesini bekler gibi, ormana bakıyordu. Nils mesafeyi ayarlayıp, kendini ağaçtan aşağıya attı. Kûlahı elinde bahçıvana doğru ilerledi; başını hafifçe eğerek onu selâmladı ve bahçeyi gezip görmek için izin istedi.

— Peki, peki! dedi tok bir sesle bahçıvan. Gir bakalım!

Sonra da, iri mandalı çevirip demir kapıyı Nils'in üstüne kapadı. Bütün bu süre içinde çocuk durmuş, onu inceliyordu. Suratsızın biriydi. Kocaman bıyıkları, küçük sivri sakalı, yır-

tıcı kuşların gagasına benzeyen bir burnu vardı. Önünde bir bahçıvan önlüğü, elinde de iri bir bel olmasaydı, Nils ona eski bir asker derdi.

Bahçıvan adımlarını kocaman kocaman açarak bahçeye daldı. Nils ancak koşarak onun yanısıra gidebiliyordu. Dar yolda yürürlerken, Nils ister istemez, yandaki çimenlere çıkıyordu. Ama bahçıvan, ona hemen çimenlere basmamasını buyurdu. Bundan sonra çocuk, kılavuzunu arkadan adım adım takip etmeye başladı.

Nils, bahçesini kendisi gibi yerden bitme bir cüceye göstermekte pek bir sakınca görmediği için, bahçıvanın onu içeri soktuğunu iyice anlamıştı. Onun için de ağzını açıp bir soru soramıyor, ancak peşi sıra gitmekle yetiniyordu. Bahçıvan, canı isterse ona bir iki laf ediyordu.

Duvarı geçince bücür ağaçlardan olma, gür bir çite vardılar. Çiti aştıktan sonra, bahçıvan ona Kolmarden adını verdiğini söyledi.

— Gerçekten çok gür bir çit, diye cevap verdi Nils. Tak-tığınız ad pek yaşmış.

Fakat onun cevap verip vermediğine bahçıvanın hiç aldırdığı yoktu.

Küçük koruluktan çıktılar, işte o zaman Nils bahçeyi toptan görebildi. Onun pek de geniş olmadığını anladı önce. İki dönüm var yoktu. Yüksek duvarlar güneyiyle batısını kapatıyordu. Kuzeyi ve doğusu göle açılıyordu. Suyla arasına hiçbir çit konulmamıştı.

Bahçıvan bir bağ çubuğunu bağlamak üzere durdu. Bunu fırsat bilen Nils çevresine bir göz attı. Hayatında pek fazla bahçe görmemişti, ama bunun diğerlerine benzemediğini gene de çıkarabiliyordu. Herhalde eski zamana ait bir biçimi olmalıydı. Yoksa günümüzün bahçelerinde bu kadar çok tümsekler, çiçekli bahçe yolları, taşlı küçük kenarlıklar, küçük çimenlikler, tarhlar yoktu. Ayrıca, Nils'in burda her adım başı karşılaştığı mini mini havuzlar, sayısız menderesli kanallar da, şimdiki kilerde daha az bulunurdu.

Bahçenin her yerine en muhteşem ağaçlar, en nadide çiçekler serpilmişti. Arklardaki sular billur duruluğunda, ya da çev-

renin yansıdığı koyu bir yeşillikteydi. Bütün bunlar Nils'e sanki bir cennet görüntüsü gibi geldi. Ellerini çırpı ve haykırdı:

— Bundan daha güzelini görmedim hiç! Ne bahçesi bu böyle!

Bahçıvan bu sözleri duyunca, sert bir hareketle geri döndü ve tok sesiyle:

— Bu güzel bahçenin adı Sörmland'dır. Bunu bile bilmecek kadar cahil birisinin sen demek. Sörmland'a ülkenin en güzel yerlerinden biri gözüyle bakıldı hep...

Nils bir an şaşırıp kaldı. Fakat etrafı görülecek öylesine şeylerle doluydu ki! Bu cevabın ne demeye geldiğini pek öyle uzun boylu düşünmedi bile. Yalnız şu kadarını biliyordu ki, bütün bu çiçekleri, bu dolambaçlı su yollarıyla bu bahçe pek güzel bir şeydi. Evet! Evet! Nils bu kadar hoşuna giden başka bir bahçeye dünyada rastlayamazdı. Hele şu, her yana, fakat daha çok da, küçük havuzların, kanalların kıyısına sarpılmış pavyonlar, küçücük eğlence evleri yok mu! Şüphesiz bütün bunlar büyük, sahici yapılar değildi. Hepsinin boyutları, sanki özel olarak Nils boyundaki insanlar için yapılmış gibi, küçüktü. Ama her biri insanı etkileyen bir incelikteydi. Üstelik hepsi de birbirinden farklıydı. Kimisi kuleleri ve pervaneleriyle şatolara benziyordu. Kimisinin görüntüsü kiliseleri, kimisinin ise değirmenleri andırıyordu. İçlerinde köylü evlerine benzeyenler de vardı. Nils bunları öylesine sevdi, öylesine sevdi ki, içinden her birinin yanında durmak, onları tek tek incelemek geçti. Ama bahçıvanın peşi sıra gitmek zorundaydı.

Az sonra, o ana kadar rastladıklarının hepsinden geniş ve soylu görünüşlü bir yapıya vardılar. Önde iki pervanesi ve sivri çatısıyla iki katlı bir binaydı bu. Çiçek tarhları arasında bir tepeliğin üstüne yapılmıştı. Binaya giden yolu birbiri ardısıra bütün su kanalları kesmekteydi. Bu kesişme yerlerine, hepsi birbirinden güzel, mini mini köprüler yapılmıştı. Nils bahçıvanın peşinden yolu adımlamaya devam etti, ama bu harika şeylerin önünden, yürümesine ara vermeden geçtikçe, derin derin iç çekiyordu. Sonunda asık yüzlü kılavuzu onu duydu ve başını çevirdi:

— Ben buraya Eriksberg adını verdim, dedi. İçerisini gör-

mek ister misin? Benden sana izin. Ama Pinterpalı Kadın'dan koru kendini.

Nils kılavuzun teklifini tekrarlamasına fırsat bırakmadı. Hemen ağaçlıklı yola daldı. Küçük köprüleri, çiçek tarhlarını geçti, eve girdi. Merdiven basamakları tam ona göreymiş, kapıları açmakta hiçbir zorluk çekmedi ama gene de bunca güzel şeyi göreceğini dünyada ummazdı.

Meşe ağacından, cilâli döşeme tahtaları pırl pırl parlıyordu. Beyaz tavanlar resimlerle doluydu. Duvarlara da tablo üstüne tablo asılmıştı. Aktın yıldızlı oda takımları ipekle kaplıydı. Nils duvarları baştan başa kitapla dolu odalar gördü. Masalarının ve sandıklarının üstü değerli eşyalarla dolu, başka odalar seyretti. Fakat ne kadar acele etse boşunaydı, bahçıvan onu geri çağırdığında şatonun daha yansımasını bile görmemişti. Dışarı çıktığında, adamı sabırsızlıktan bıyıklarını ısırırken buldu.

— E, ee? diye sordu bahçıvan. Pinterpalı Kadın'ı gördün mü?

Nils hiç kimseyi görmemişti; bunu bahçıvana söylediğinde, adamcağızın yüz çizgileri gerildi:

— Demek Pinterpalı Kadın dinlenmeye hak kazandı, diye haykırdı. Ama ben, hayır. Öyle mi?

Nils insan sesinin umutsuzlukla böylesine titrediğini şim diye kadar hiç duymamıştı.

Bahçıvan daha sonra adımlarını kocaman kocaman açarak yeniden yola koyuldu. Bu harikalar alemini mümkün mertebeye daha fazla seyretmeye çalışan Nils de, koşar adım peşinden gidiyordu. Diğerlerinden biraz daha büyük bir havuzun çevresini dolandılar. Gölgelekler ve çiçek tarhları arasında, her yandan mantar gibi, malikânelerdeki evlere benzer, pavyonlar bitiyordu. Bahçıvan yürümesini kesmiyor, ama arada lâf yetiştirmekten de geri kalmıyordu.

— Bak bu havuza Yngaren'in adını verdim.

—

— İşte Danbyholm.

—

— İşte Hagbyberga.

—

— Bak, şuradaki Hovsta, aşağıdaki de Akerö.

—

Bahçıvan daha sonra, iki adım sıçrayıp, Baven adını verdiği küçük bir gölcüğün yanına vardı. Bir şaşkınlık çılgılığı duyup durdu. Gölcüğün ortasında bir ada, adanın ortasında da bir şato vardı. Nils şatoyu, şatoya giden köprülü yolu görünce, şaşkınlığını gizleyememiş, olduğu yerde öylece ağzı açık, kalakalmıştı.

— Eh, dedi bahçıvan, vaktin varsa Vibyholm'e şöyle bir göz atmana izin veririm. Yalnız kendini Beyazlı Kadın'dan koru!

Vibyholm'da duvarlar tablolarla öylesine doluydu ki, Nils kendini kocaman bir resim kitabının önünde sandı, Nils'e kal-sa geceyi şatoda geçirirdi, orasını öylesine sevmişti. Ama bahçıvanın sesi onu geri çağırmakta gecikmedi:

— Hadi dön artık küçük yaramaz! Benim seni beklemekten başka yapacak işlerim de var!

Nils köprüden koşarak geri döndü. Onu görür görmez bahçıvan sordu:

— Ne oldu, Beyazlı Kadın'ı gördün mü?

Nils hiç kimseyi görmemişti ve bunu bahçıvandan saklamadı. Bahçıvan bir taş kaptığı gibi, büyük bir hırsla elindeki bele indirdi. Taş kıvılcımlar çıkararak savruldu. Yaşlı adam umutsuzluk dolu bir sesle:

— Demek Beyazlı Kadın da dinlenmeye hak kazandı dedi. Ama ben, hayır!...

O ana kadar bahçenin güney yakasını dolaşmışlardı, şimdi ise bahçıvan batıya yönelmişti. Burası daha farklı bir biçimde düzenlenmişti. İri, düz taşlarla, dörtgen biçimindeki çilek, lahana ve frenk üzümleri ekili toprak parçaları, birbirinin ardısira gelecek şekilde yapılmıştı. Bunların arasında, çoğu kırmızıya boyanmış, köylü evlerine çok benzeyen, mini mini oyun pavyonları vardı. Onları da şerbetçiotu ve kızılkırlar çevreliyordu. Bahçıvan burda bir an durdu ve:

— Ben bu bölgeye Vingeber adını taktım, dedi.

Hemen sonra, Nils'in daha önce gördüklerinden çok daha sade yapılı, demirhaneye benzeyen bir bina gösterdi.

— Bu, büyük bir madeni araç-gereç imalâthanesidir, dedi. Eskilstuna'dır adı. Canın istiyorsa ona da bir göz atabilirsin.

Nils içeri girdi. Çarklar dönüyor, çekiçler işliyor, tomalar çalışıyordu. Görecek o kadar çok şey vardı ki! Eğer bahçıvan geri çağırmasa, Nils bütün geceyi onlara bakmakla geçirebilirdi.

Bundan sonra bahçenin kuzey yakasındaki gölü geçtiler. İrmak dolambaçlıydı. Hep körfezler ve burunlar, sonra gene körfezler, gene burunlar vardı. Burunların ilerisinde, topraktan dar boğazlarla ayrılan adacıklar yüzüyordu. Bu adacıklar da bahçenin birer parçasıydı. Hepsi öteki taraflara verilen aynı özenle ekilip biçilmişti. Nils hepsi birbirinden güzel malikâne-lerin önünden geçti. Ama ancak bir keresinde durabildi. O da soylu görünüşlü kırmızı bir kilisenin önünde. Kilise, dallarından yemişler sarkan meyve ağaçlarının dikili olduğu bir burunun üstüne yapılmıştı. Bahçıvana kalsa, her yaptığı gibi, burada da mola vermeden geçip gidecekti. Ama Nils diretti ve kilisenin içerisini görmek için izin istedi.

— Pekâlâ! Pekâlâ! dedi bahçıvan. Gir bakalım. Fakat Piskopos Rogge'dan kuru kendini. Yine sık sık Ströngnös'a gidiyor mu acaba?

Nils kiliseye daldı. Eski mezar taşlarını ve güzel triptikleri bir bir gözden geçirdi. En çok da kapı sundurmasının yanında duvar oyuğuna yerleştirilmiş, altın zırlı şövalyeye hayran kaldı. Kilisede de görülecek o kadar çok şey vardı ki, Nils'in içinden bütün gece orda kalmak geçti. Ama sonunda bahçıvanı bekletmemek için çıkmaya karar verdi. Nils kilise avlusunda bahçıvanın gözünü göğe dikerek, bir ötleğenin peşine düşmüş bir puhu kuşunu izlemekte olduğunu gördü. İhtiyar ötleğene haber vermek için ısıklık çaldı. O zaman kuş gelip, güven içinde onun omuzuna kondu. Gözü dönmüş puhu kuşu, avının üzerine atılmak isteyince bahçıvandan bir bel darbəsi yedi. Nils ihtiyarın büyük bir şefkatle küçük şarkıcı kuşla meşgul olduğunu görünce:

— İlk bakışta sanıldığı kadar katı yürekli bir insan değil, dedi içinden.

Bahçıvan da o sırada Nils'i görmüş, hemen ona dönerak,

Piskopos Rogge'yi görüp görmediğini sormuştu. Çocuğun cevabı gene «hayır» olunca, derin bir hüzünle:

— Öyleyse Piskopos Rogge de dinlenmeye hak kazandı, dedi. Ama ben, hayır!

Az sonra bütün bu oyuncak evlerin en önemlisine geldiler. Yekpare ağaçtan üç kulesi, oturulacak birçok bölümü olan, tuğladan bir şatoydu bu.

— Eğer canın çok çektiyse, içeri gir de, bir dolan bakalım, dedi bahçıvan. Gripsholm burası. Ama Kral Erik'e rastlamamaya bak.

Nils çok iri bir sundurmanın altından geçti, pek de ilgisini çekmeyen yapılarla çevrili, üçgen biçimindeki büyük bir avluya girdi. Avluda bulunan birkaç topun üstünden birdirbir oynar gibi atladı sadece. Sonra da gezip görmeye devam etti. İkinci bir sundurmanın daha altından geçip, sonunda ön avluya vardı. İşte bu avlu muhteşem yapılarla çevrilmişti. Nils kışları gözükken, duvarları büyük ve gölgeli portrelerle kaplı, geniş kabul salonuna vardı. Bu resimlerde, özel biçimli, ciddi elbiseler içinde ağırbaşlı senyörlerle soylu hanımefendiler görülmekteydi,

İkinci kattaki odalar daha aydınlık, daha iç açıcıydı. Nils orda bir krallık şatosunda bulunduğuna iyice inandı. Çünkü burdaki portreler sadece krallara ve kraliçelere aitti. Üst katta kocaman bir tavanarasını çevreleyen irili ufaklı birçok oda vardı. Bembeyaz odalar, zarif eşyalar, küçük bir gösteri salonu ve hatta, yanda, sahici bir hapisane. Burası, taş duvarları çıplak, pencereleri mazgallı bir odaydı. Mahkûmlar gide gele yeri aşındırılmışlardı. Nils şatoyu öylesine sevmişti ki bıraksalar orda öyle günlerce kalabilirdi. Ama bahçıvanın sesi gene ye-tiştii.

— Kral Erik'i gördün mü? diye sordu ihtiyar.

Nils kimseyi görmemişti. Adamcağız her defasında olduğu gibi, ama gitgide daha fazla üzüntüye gömülerek:

— Demek Kral Erik de dinlenmekte, diye haykırdı. Ama ben, hayır.

Sonunda bahçesinin doğu yakasına vardılar. Bahçıvanın Södertälje adını taktığı hamamla, Hörningsholm adını verdiği

eski bir şatonun önünden geçtiler. Burdaki manzara pek öyle ilgisini çekmedi. Gitgide daha çıplaklaşıp sıkıcı bir görünüş kazanan sarp yollardan, sığ kayalıklardan ibaretti.

Nils'le bahçıvan tekrar güneye döndüler. Nils kılavuzunun Kølmeden adını verdiği çiti tanıdı. Demek bahçenin kapısına gelmişlerdi. Nasıl yapsa da, teşekkürlerini bahçıvana bildirseydi acaba? O kem küm ederken, bahçıvan onu dinlemedi bile. Doğru çıkış kapısına yöneldi. Kapıya varınca Nils'e döndü ve elindeki beli ona uzatıp:

— Ben demir kapıyı açarken, sen de şunu tut, dedi.

Asık yüzlü yaşlı adamı çok yordüğünü düşünen Nils, onu daha fazla yormamak için, elinden geleni yapmaya kararlıydı.

— Bu ağır kapıyı sırf benim için açacaksanız, hiç zahmet e girmeyin, dedi.

Böyle deyip, parmaklıklar arasından dışarıya süzüldü. Bütün bu iyi niyetine rağmen gördüğü karşılık hiç de umduğu gibi olmadı: Adam öfkeden kudurmuş, bağıırıp çağırıyor, iki eliyile yapıştığı kapıyı sarsıyordu.

— Ama ne yaptım ki? dedi Nils. Sadece size yorgunluk vermeme çalıştım. Niye böyle kızdınız?

— Kızmayıp da ne yapayım? diye cevap verdi ihtiyar. Eğer beli elimden alsaydın, burada kalma sırası sana gelecek, ben-se serbest kalacaktım. Bundan böyle de, bahçeyle sen uğraşacaktın. Şimdi kimbilir, daha ne kadar zaman burda kalacağım.

Hep öfkeyle parmaklıkları sarsıyordu. Nils, elinde olmadan, acıdı ona ve ihtiyarı avutmaya çalıştı.

— Hiç kızmamalısınız, Sudermanyalı Karl Messire, dedi. İnanın, dünyada hiç kimse bahçenizi sizden iyi ekip biçemez.

İhtiyar bahçıvan bu sözler karşısında biraz yatışıp, sakinleşti. Nils onun yüzündeki sert çizgilerin yumuşadığını görür gibi oldu. Ama sahiden böyle miydi, bilemeyiz. Çünkü tam o anda, yaşlı adamcağızın çizgileri silikleşti, sese karışıp gitti.

Ortadan kaybolan yalnız adam olsa, gene neyse. Çiçekleri, meyveleri ve güneşiyle koskoca bahçe de, önce belirsizleşip, sonra da yok oldu. Şimdi onun yerinde vahşi ve ıssız bir orman vardı.

XXIII

KARR İLE BOZTÜY SAGASI

Brâviken Körfezi'nin kuzeyinde, Doğu Gotya'yla Sudermanya arasındaki sınırda, millerce sürüp giden ve eni de bir milden aşağı olmayan bir dağ vardır. Bu ene, bu boya göre bir de yüksekliği olsaymış, herhalde yeryüzünün en yüce dağlarından biri olurmuş... Ama olamamış.

Bazen başlanmış bir binaya rastlarsınız. İş o kadar büyük tutulmuştur ki, bitmesine imkân yok gibi görülür. Sağlam temeller atılmıştır, taban bağlantıları konmuştur. Ama ne çatı vardır ortada, ne de duvarlar. Bina yerden ancak birkaç kanş yükselebilmiştir. İşte bu sınır dağı da, benzetilse benzetilse, böyle bir binaya benzetilebilir. Bitmemiş, yarım kalmış bir dağ... Sarp yamaçlar ovadan yükselmeye başlamıştır; azametli kaya kütleleri, dağın koca bedenini taşımaya hazır, temeldeki yerini almıştır. Her şey güçlü ve irf boydadır. Sanki onu yapan usta, binaya benzettiğimiz dağın duvarlarını ve çatısını meydana getiren yüksek yamaçları, tepeleri, dorukları çıkamadan bıkmış, işini yarım bırakmıştır.

Buna karşılık koca dağ, iri ve güçlü ağaçlarla donanmıştır. Küçük vâdilerde meşelerle ihlamurlar, göl kıyılarında kayınlarla akçaağaçlar, sarp yamaçlarda ve bir avuç humuslu toprağın bulunduğu her yerde çamlar bitmiştir. İşte bütün bu ağaçlardan koca Kolmarden Ormanı meydana gelir. Önceleri bu ormandan insanlar çok korkardı. Biri içine girmek zorunda kalsa, önce Allah'a dua eder, ölümü peşin olarak göze alırdı.

Orman vahşi hayvanlarla, çalılar arasından tepelere tırmanıp inmesini becerebilen eşkiyalar için iyi bir bannak yeriydi. Namuslu insanlar içinse, hiç de tekin değildi. Karanlıktı, ürkütücüydü. Balta girmemiş, adım başı insana tuzaklar kuran bir ormandı o. Çapraşıktı, saldırgandı. İri gövdeleri ve uçlarından liken saçakları sarkan uzun dallarıyla eski masal devlerini andıran ağaçları vardı...

İnsanlar, zengin ve vahşi bitki örtüsüyle, sanki kendi yok-sulluklarını yüzlerine vuran ormana karanlık bir gözle bakarlardı. Sonunda gene de, belki ondan bir yarar elde ederiz, diye düşündüler. Ormanı işletmeye, ondan odun, ham tahta ve kalas sağlamaya başladılar. Bunları, memleketlerindeki ağaçları çoktan kesip tüketmiş olan, ova halkına sattılar. İşte o zaman dağ köylüleri ormanın kendileri için, en az tarlalar kadar bereketli bir geçim kaynağı olduğunu anladılar. Ona artık başka gözle bakar oldular. Onu sevmeyi, ona özen göstermeyi öğrendiler. Eski düşmanlıklarını tamamen unuttular ve ormanı en yakın, en candan dostları olarak görmeye alıştılar.

KARR

Nils Holgersson'un büyük yolculuğundan hemen hemen on iki yıl kadar önce, Kolmardenli bir büyük mülk sahibi, av köpeklerinden birini başından savmak istemişti. Orman bekçisini arattı ve ona bu köpeği, artık yanında barındırmak istemediğini bildirdi. Köpek hiç rahat durmuyor, konu komşunun koyunlarına, tavuklarına saldırıyordu. Ne yapılmışsa, huyundan vazgeçmemişti. Onun için de sonu gelmişti artık. Ormana götürülecek ve vurulacaktı.

Orman bekçisi köpeğin boynuna bir tasma bağladı. İşe yaramayan köpeklerin vurulup gömüldüğü yere yollandılar. Bekçi kötü yürekli bir adam değildi. Ama köpektен o da bıkip usanmıştı. Çünkü yalnız koyunlarla tavuklara saldırmakla kalmıyor, ikidebir ormana dalıp, karacaların, çalı horozlarının peşine düşüyordu.

Göğsü ve ayakları sarı, küçük, kara bir köpekti bu. Adı

Karr'dı. İnsanların ağızından her çıkarı anlayacak kadar zeki-ydi. Bekçi tasmaından tutup da, ormana yollanınca, başı-na gelecekleri hemen anladı. Ama hiçbir şeyin farkında de-ğilmiş gibi davrandı. Ne başını eğdi, ne de kuyruğunu bacak-larının arasına kıstırdı. Her zamanki kadar tasasız göründü.

Niye mi? Çünkü ormandan, bütün küçük cüsseli hayvan-ların kendini en büyük baş belâsı saydıkları ormandan gece-ceklerdi de ondan.

— Başıma gelecekleri bir anlasalar, çalılıktaki herkes bay-ram eder, dedi kendi kendine.

Hiç kimse durumdan şüphelenmesin diye, kuyruğunu oy-natmaya, neşeli neşeli havlamaya başladı.

Sonra birden tavrını değiştirdi: Boyununu gerdi ve ulurken yaptığı gibi başını havaya dikti. Bekçinin yanında gideceği yer-de, arkasına geçti. Canını sıkın bir şey hatırlamış gibiydi.

Yaz yeni başlıyordu. Rengeyikler yeni yavrulamıştı. Bir gün önce akşam üstü Karr, beş günlük var yok, bir renge-yiği yavrusunu annesinden ayırmayı başarmış, tümsekten tüm-seğe atlayıp bir bataklığa kadar onun peşinden koşmuştu. Ya-kalamak için değil, sadece korkutmak için. Keyif duyuyordu bu işten. Yerdeki karın erimesinden sonraki, hemen şu dönem-de, bataklığın dipsiz bir çukur haline geldiğini ve kendi gibi büyük bir hayvanı taşımayacağını bilen anne geyik, mümkün olduğu kadar uzun bir süre karadan ayağını kesmedi. Fakat yavrusunun gittikçe uzaklaştığını görünce, tehlikeyi göze alıp o da bataklığa daldı. Köpeği kovaladı. Yavrusunu yanına ça-ğırıldı, bataklığın içinden kıyıya doğru yürümeye başladılar. Ren-geyikleri, bataklıkta ilerlemekte ve dibe batmamakta bütün diğer hayvanlardan daha beceriklidir. Her ikisi de tehlikeden sıyrılmak üzereydi. Fakat bataklığın kıyasına geldiklerinde, diş geyiğin üstüne bastığı bir tümsek çamura gömülmeye başla-dı. Anne geyikle yavrusu da beraber. Hayvancağız boşu boşu-na ayağını kurtarmaya çabaladı, sonra da gitgide daha fazla dibe batmaya başladı. Karr soluğu kesilmiş, olanları seyredi-yordu. Geyiğin çamura batmakta olduğunu görünce, hızla kaç-tı. Eğer bir rengeyiğinin ölümüne sebep olduğu anlaşılırsa,

başına gelecekleri çok iyi biliyordu. Öylesine korkmuştu ki, soluk soluğa eve varıncaya kadar, dönüp arkasına bakmadı bile.

Karr'ın şu anda aklına gelip, canını sıkan serüven işte buydu. Bir zaman yaptığı yaramazlıklardan hiçbiri, onu böyle sine üzmemişti. Aslında ne anne geyiğe, ne de yavrusuna bir kötülüğü dokunsun istemişti. Ama sonunda onların ölümüne sebep olmuştu.

— Belki de ölmemişlerdir, dedi birden kendi kendine. Belki de kurtulmuşlardır.

Birden içinde bunu öğrenme isteği uyandı. Önüne durulmaz bir istekti bu. Bekçi tasmanın ipini pek sıkı tutmuyordu. Karr hızla yana hamle yaptı. Tasmanın ipi bekçinin elinden kurtuldu. Köpek bataklık yönünde ormanın içine dalıp, kayboldu. Bekçi tüfeğine davranmayı akıl ettiğinde, o çoktan uzaklaşmıştı.

Bekçi Karr'ın arkasından koştu. Onu yeniden bulduğunda bataklıkta, topraktan birkaç metre ötede, bir tümseğin üstündeydi. Avazı çıktığı kadar uluyordu. Bekçi orada ne olup bittiğini anlamak için, ayaklarını buzun üstünde temkinle süre süre, köpeğin yanına kadar ilerledi. O zaman çamurda boğulmuş dişi geyiği gördü. Hemen yanbaşında da yavrusu yatıyordu. Daha canlıydı. Ama çok bitkindi. Kımıldayacak hâli yoktu. Karr zavallılığın üstüne eğilmiş, kâh yardım istemek için havlıyor, kâh onu yalıyordu.

Bekçi yavru hayvanı bataklıktan çekip çıkardı. Köpek sevincinden deliye dönmüştü. Havlayarak bekçinin üstüne atlıyor, ellerini yalıyordu.

Adam yavru rengeyiğini götürüp ahırına koydu. Sonra, iri cüsseli dişi geyiği batıklıktan çıkarabilmek için başkalarını yardıma çağırırdı. Bütün bu işler bittikten sonra Karr'ı vuracağı yenden aklına gelmişti. Onu yanına çağırırdı. Ormana yollandılar. Ama bekçi yolda karar değiştirmiş olmalı ki, geri dönüp, şantonun yolunu tuttu.

Karr uslu uslu onun peşinden gidiyordu. Fakat efendisinin evine döndüğünü anlayınca, içini bir kuşkudur aldı. Demek bekçi geyiğin kendi yüzünden öldüğünü anlamıştı. Öyleyse şimdi onu önce kırbaçla dövüp, ondan sonra öldüreceklerdi.

Kırbaçlanmak Karr'a dünyanın en aşağılayıcı işi geliyordu. Cesareti kırıldı. Başı öne sarktı. Kimseyi tanııyormuş gibi bir tavır takındı.

Evin efendisi sahanlıktaydı. Bekçi reneyiklerinden lâf açınca, Karr onun arkasına sindi, olduğu yerde büzüldü kaldı. Ama bekçi olayı hiç de köpeğın sandığı, korktuğu biçimde anlatmadı. Karr'ı övdü. Evet, Karr geyiklerin tehlikede olduğunu bilmiş, onları kurtarmak istemişti. Sonunda:

— Efendim beni bağışlasın, dedi; ben bu köpeği öldüreme-yeceğim.

Karr kulaklarını dikti. Duyduklarına inanamıyordu bir tür-lü. Yanlış anlamış olmasındı? İçinden geçenleri sözdirmek istemediği halde, elinde ölmadan, alçak sesle dertli dertli havladı. Nasıl olurdu? Geyiği ölümden kurtarmak istemesi, sırf bu basit olay, onların da kendi hayatını bağışlamalarına yetecekti demek!

Efendisi de Karr'ın bu davranışını takdir etmişti. Ama gene de onu yanında alıkoymak istemiyordu. Bir süre ne yapacağını, neye karar vereceğini şaşırı. Sonunda bekçiye dönüp:

— Eğer, dedi, onu kendi yanına almayı kabul eder, bundan sonra bir haşarılık yapmayacağına da kefill olursan, hayvanın hayatını bağışlarım.

Bekçi, efendisinin ileri sürdüğü şartları kabul etti ve böylece Karr, dağ evindeki hayatını yaşamaya başladı.

BOZTUY'ÜN KAÇIŞI

O zamandan sonra Karr, avlanmayı toptan bıraktı. Korktuğundan mı? Eh, hiç korkmuyordu desek yalan olur. Ama asıl, hayatını kurtaran bekçinin yüzünü kara çıkarmamak için. O günkü olaydan sonra yeni efendisine çok bağlanmıştı. Onun yanından hiç ayrılmıyordu. Bekçi bir yere gidecek olsa, Karr ondan önce fırlar, yolu gözetlerdi. Eğer efendisi evdeyse, kapının önünde yatar, geleni gideni kollardı.

Ortalık sakin, yoldan gelen geçen yok ve bekçi de fidan-

lığıyla, sebze bahçesiyle uğraşmaya dalmışsa, Karr geyik yavrusunun yanına, onunla oynamaya giderdi.

İlk başlarda Karr onunla ilgilenmeye hiç de gönüllü değildi. Sırf, her işte sahibinin peşinde sürttüğünden, yavruya süt götürüldüğü sırada, o da ahırda olurdu. Karr yavruya ayrılan bölmenin önünde oturur, onun süt içişini seyrederdi. Bekçi küçük rengineğine Boztüy adını takmıştı. Doğrusu daha cıvılcıklı bir adı ona yaraştıramıyordu. Karr da efendisine tamamıyla hak veriyordu. Boztüy'e baktıkça, ondan çirkin, ondan daha garip yapılı bir hayvanın dünyada bulunamayacağını düşünüyordu. Yavru rengiğinin bacakları uzun uzun, öylesine oransız ve çarpık çarpıktu ki, sanki gövdesi leylek bacakları üstünde duruyor sanırdınız. Yüzü kocaman, buruşuk ve yaşlı görünüşlüydü. Boynunun üstünde duramayan sarsak başı, bir o yana, bir bu yana düşüyordu. Kemikleri dışarı fırlamıştı. Sarkık, kınş kınş derisi sanki gövdesine büyük geliyordu. Hep dünyasından geçmiş, bezgin bir hâli vardı. Fakat işin tuhafı, Karr daha kapıdan görünür görünmez, ayağa fırlıyor, sanki o yanında olunca, keyfi yerine geliyordu.

Yavru hayvanın sağlığı iyi değildi. Bir türlü büyümüyordu. Üstelik durumu her gün biraz daha kötüye gidiyordu. Artık Karr'ı gördüğünde bile ayağa kalkamaz olmuştu. Bir gün köpek, onun bu hâline dayanamayıp, bölmesine atladı. Zavallı hayvancağızın gözlerinde bir sevinç pırıltısı belirdi. Ondan sonra Karr, her Allah'ın günü Boztüy'ün ziyaretine geldi. Saatlerce geyik yavrusunun yanında kalıyor; alt alta üst üste onunla oyun oynuyor; yüzünü gözünü yalıyor; sonra da onu karşısına alıp, bir dağ hayvanının bilmesi gerekli şeyleri anlatıyordu.

Aradan çok zaman geçmeden, hayvanın durumu gözle görülür şekilde değişti. Sağlığı düzelmeye, boy atmaya başladı. Öyle hızla büyüyordu ki, iki hafta sonra, danalara ait bölmeye sığmaz oldu. Onu alıp, çitle çevrili bir otlığa götürmek zorunda kaldılar. İki ay sonra, ayağını uzatsa, çitin öbür tarafına geçecek kadar boyu uzamıştı!.. Bekçi, efendisinden bir korunun etrafını darabayla çevirme iznini aldı. Geyik uzun süre bu kolda yaşadı, sonunda koca bir hayvan olup çıktı.

Karr onunla gene sık sık arkadaşlık ediyordu. Ama artık

ona acıdığından değil, içten bir sevgiyle bağlandığından... Gene de geyik o bezgin hâlini bir türlü üstünden atamamıştı. Hep hantal, kendini bırakmış bir görünüşü vardı. Yalnız yanında Karr olursa, keyfi yerine geliyor, oynayıp eğlenebiliyordu.

Çiftlik sahibi, yabancı ülkedeki bir hayvanat bahçesinden, geyiği satın almak istediklerini bildiren bir mektup aldığında, Boztüy, beş yıldır orman bekçisinin yanındaydı. Bekçi bu habere çok üzüldü. Ama elinden bir şey gelmezdi. Bu konuda gelip, ona fikrini soran olmazdı ki! Sonunda geyiğin satışına karar verildi. Karr olanları hemen öğrendi; koşup dostuna haber verdi. Zavallı köpek ondan ayrılacağına çok üzülüyordu. Ama rengineyiği haberi tam bir tevekkülle karşıladı; Karr onda ne üzüntü, ne de bir sevinç belirtisi gördü.

— Ne yani? diye sordu. Seni kuzu kuzu alıp götürmelerine razı mı olacaksın?

— Direnmek neye yarar ki? diye cevap verdi geyik. Hep burda kalmayı daha çok isterdim şüphesiz. Ama mademki satmışlar, ben istesem de, istemesem de, götürcekler.

Karr uzun uzun geyiğe baktı. Onu gözleriyle ölçtü. Boyu henüz sonuna kadar uzamamıştı. Gelişimini tamamlamış erkek bir geyikle oranlanınca, ne boynuzları onlarınki kadar geniş, ne hörgücü onlarınki kadar yüksek, ne de yelesi onlarınki kadar gürdü. Ama gene de hürriyetini koruyacak güçteydi. «Bütün hayatını tutsaklıkta geçirdiği için böyle davranıyor» diye geçirdi içinden Karr. Ama düşündüklerini söze dökmeydi.

Karr geyiği bir kere daha görmeye, ancak gece yarısından sonra geldi. Bu saatte Boztüy'ün uykusunu iyice aldığını ve yemeğe oturduğunu biliyordu.

— Seni götürmelerine ses etmemekte haklısın Boztüy, dedi. Düşünsene bir kere, kocaman bir bahçede olacaksın. Ekmek elden, su gölden. Üzülecek tek nokta, bir kerecik olsun ormanı görmeden memleketinden ayrılman. Bilirsin, kendi atalarının sözünü: «Geyik demek, orman demektir». Oysa sen... Sen ormanı görmedin bile!

Geyik yediği yoncadan başını kaldırdı. Gene o, her zamanki kendini bırakmışlığı içinde:

— Ormanı görmeye ben de can atıyorum, dedi ama çitten dışarı çıkamam ki.

— Doğru! dedi Karr. Bu kadar kısa bacaklarla yapılacak iş değil bu!

Geyik kaşının altından ona baktı: O küçücük boyuyla Karr günde kimbilir kaç kere, darabanın üstünden atlıyordu. Boztüy çite yaklaştı, bir sıçradı, daha nasıl olduğunu bile anlamadan, kendini çitin ötesinde buldu. Serbestti.

Karr'la Boztüy ormanın yolunu tuttular. Ay ışığına boğulmuş bir yaz sonu gecesi idi. Fakat kuru hayli karanlıktı. Geyik ağır ağır yol alıyordu.

— Belki geri dönsen daha iyi olacak, dedi Karr. Orman alışkanlığın yok. Tökezleyip ayağını filan kıracaksın bu gidişle.

Geyik duymamazlıktan geldi, ama kafasını dikip, yürüyüşünü hızlandırdı.

Karr geyiği ormanın yüce, çam ağaçlarıyla kaplı rüzgâr işlemeyecek kadar gür bir yerine götürdü.

— Soydaşların fırtına ve soğuktan işte burada korunurlar, dedi. Kışı açık havada geçirirler. Oysa senin yerin daha iyi olacak. Bir inek gibi, seni ahıra sokacaklar.

Boztüy hiç cevap vermedi. Durmuş, çam yapraklarının resineli kokusunu keyifle içine çekiyordu.

— Bana göstereceğin başka şey var mı? diye sordu sonunda. Her şeyi gördük mü?

Karr onu büyük bir bataklığa götürdü, tümseklerle bataklık kısımları gösterdi.

— Peşine avcılar düşünce, rengineyikleri bu bataklıktan kaçarak kendilerini kurtarırlar, dedi. Bu kadar büyük ve ağır oldukları halde, nasıl olur da kayıp dibe gitmezler, anlamam bir türlü. Sen bu kadar tehlikeli bir yerde yürüemezsin. Neyse ki, zaten böyle bir şeye ihtiyacın olmayacak. Senin ardına hiçbir zaman avcılar düşmeyecek.

Boztüy cevap vermedi. Ama bir sıçrayışta bataklığın yolunu tuttu. Ayaklarının altında tümseklerin titreyişi çok hoşuna gitti. Bataklar arasında bir o yana, bir bu yana koştu. Sonra Karr'ın yanına döndü.

— Bütün ormanı görmüş olduk mu? dedi.

— Daha değil, diye cevap verdi Karr.

Rengeyiğini yaprağa kesmiş ağaçların, meşelerin, kavakların, ıhlamurların bulunduğu, bir orman kıyısına götürdü.

— Soydaşların yaprak ve ağaç kabuğu yemek için işte buraya gelirler, dedi Karr Boztü'y'e. Bu onlar için bir şölendir âdeta. Ama sen gittiğin ülkede hepsinin âlâsını bulacaksın.

Geyik, yukarda yeşillikten bir kubbe meydana getiren ağaçlara hayranlıkla baktı. Meşe yapraklarını ağızına attı.

— Güzel, buruk bir tadı var, dedi. Yoncadan daha iyi.

— Eh, hiç olmazsa bir kere tatmış oldun.

Daha sonra geyiği küçük bir göle götürdü. Gölün durgun sularında, hafif ıslak bir sisin sardığı kıyılar yansıyordu. Boztü olduğu yerde kalakaldı.

— Bu da ne? diye haykırdı.

Ömründe göl görmemişti.

— Bu kocaman bir sudur, diye cevap verdi Karr. Senin soydaşların bir kıyısından öte kıyısına yüzerek geçerler hep. Sanırım şen yüzmeyi kıvıramazsın. Ama istersen gir de, içinde bir yıkan.

Karr böyle diyerek, suya atladı, yüzmeye başladı. Boztü tereddüt ederek bir an karada kaldı, ama sonunda o da Karr gibi suya daldı. Serin su bütün vücudunu sarınca, gövdesini tatlı bir ürperti aldı; derinden, kesik kesik soludu. Sırtına kadar suya girmek istedi. Böylece kıyıdan uzaklaştıkça uzaklaştı. Suyun kendisini taşıdığını görünce daha da açılıp yüzmeye başladı. Hep Karr'ın çevresinde yüzüyordu. Sanki arayıp da bulamadığı yere düşmüş gibi bir hali vardı. Kıyıya çıktıklarında Karr ona geri dönmeyi teklif etti.

— Daha sabaha çok var, diye itiraz etti rengeyiği, ormanda şöyle bir kere daha gezinilm.

Yeniden ormana daldılar. Az sonra, orta yerde, ay ışığının aydınlattığı, ağaçsız bir meydana geldiler. Çimen ve kır çiçeklerine kırağı düşmüş, parlıyordu. Burada iri kıyım bazı hayvanlar otlamaktaydı. Biri erkek, birkaçı dişi rengelikleriydi bunlar. Yanlarında genç ve yavru geyikler vardı. Boztü onları görünce olduğu yerde kalakaldı. Dişilere ve küçüklere bakmadı bile. Gözlerini büyülenmiş gibi, ailenin reisi olan yaşlı rengen-

yiğine dikmişti. Hayvanın, sayısız dal budak salmış, enli, çok büyük boynuzları, omuzları arasında yüksek bir hörgücü, boğazından sarkan, uzun tüylerle örtülü, bir gerdanı vardı.

— Bu ne böyle? diye sordu Boztüy.

Sesi heyecandan titriyordu.

— Ona Taçlı derler, dedi Karr. Senin hısımin olur. Bir gün senin de, aynı onun gibi kocaman boynuzların ve bir yelen olacak. Eğer ormanda kalmış olsan, bir de peşine takılacak böyle bir sürün...

— Sahiden aynı ailedensek, onu doha yakından görmek isterim, dedi Boztüy. Bu kadar büyük bir hayvanın var olacağı aklıma bile gelmezdi.

Sürünün yanına gitti, ama hemen kendini koruda bekleyen Karr'ın yanına döndü.

— Sanırım seni pek hoş karşılamadı? dedi Karr.

— Ona hısım akrabayı ilk defa gördüğümü söyledim, ama o bana boynuzlarını gösterdi.

— Geri çekilmekle iyi etmişsin, dedi Karr. Senin gibi boynuzları daha yeni dallanan genç bir geyik, ormanın yaşlı ağaçlarıyla baş edemez. Senin yerine bir başkası olsaydı, böyle ödleklilik ettiği için, bütün ormana rezil rüsva olurdu. Ama senin için önemli değil. Nasıl olsa burda kalacak değilsin. Gidip yabancı bir ülkede oturacaksın.

Karr lafını bitiremeden, Boztüy geri dönüp, meydanın yolunu tuttu. Yaşlı rengiyiği onu görünce önüne durdu. Aralarında kavga çıktı. Boynuzlarıyla birbirini süzüyor, vargüçle karşıdakinin üstüne abanıyorlardı. Boztüy meydan boyunca geri kaçmak zorunda kalıyordu. Sanki gücünü kullanmasını bilmiyor gibi bir hali vardı. Ama korunun kıyısına gelince, yere daha sağlam basıp, hırsıyla ayak diretti. Dayanıp gerindi. Canını dişine taktı ve hısmını geriletmeyi başardı. Boztüy sessizce dövüşüyordu. Ama yaşlı geyik burnundan soluyordu. Birden bir çatırtı işitildi. İhtiyar rengeyiğlinin boynuz dallarından birinin kınıırken çıkardığı sestir bu. Hayvan birden kurtuldu ve ormana kaçtı.

Karr ağaçların dibinde dostunu bekliyordu. Boztüy görünce:

— İşte artık orman denen yeri görüp, tanıdın, dedi ona. Artık geri dönelim mi?

— Dönelim, diye cevap verdi geyik, zamanı geldi.

Sessizce yola koyuldular. Karr, ne kadar hayal kırıklığına uğradığını bellirten bir tarzda, birçok kere içini çekti. Boztüy yaşadığı serüvenden hoşnut, kafası göklerde yürüyordu. Çite gellnceye kadar öyle yoluna devam etti. Ama çiti görünce durdu. İçine tıklıp kaldığı o daracık yere bir göz gezdirdi. Üstünde eşindiği toprağa, sararmış ota, su içtiği küçük yalağa, içinde yattığı karanlık hangara baktı. Sonra da:

— Geyik demek, orman demektir, diye haykırdı.

Geri dönüp ormana doğru koşmaya başladı.

BOZTÜY'ÜN ÖLÜMÜ

Bir öğle sonrası, Kebnakaiseli Akka'yla sürüsü gelip ormanda bir göl kıyısına indiler. Hâlâ Kolmarden Ormanı'ndaydılar ama, ormanın Sudermanya'ya düşen yarısında.

Her dağlık bölgede olduğu gibi burada da bahar gecikmişti. Gölün üstü hâlâ buzla örtülüydü. Yalnız gölün kıyısı boyunca, buzla toprak arasında ince bir su şeriti meydana çıkmıştı. Kazlar yıkanmak ve besin aramak için suya daldılar. Sabahleyin tahta pabuçlarından birini kaybeden Nils Holgersson ise, kıyıdaki kayınların ve akcağağaçların arasına, ayağına geçirecek bir şeyler bulmaya gitti.

Aradığını bulması için hayli uzaklaşması gerekti. Sonunda bir kayın kabuğu parçası buldu. Onu ayağına uydurduğu sırada, arkasında bir kuru yaprak çıtırtısı duydu. Geriye döndü ve dosdoğru üstüne gelmekte olan bir yılan gördü. Çok uzun ve kalındı. Ama Nils, hayvanın yüzünün iki yanında iki parlak leke olduğunu görünce, kimildamadan durdu.

— Bir karayılan bu, dedi kendi kendine. Bana bir fenalığı dokunmaz.

Ama karayılan hızla göğsüne çarpıp onu yere yıktı. Nils ayağa kalktı ve kaçmaya başladı. Yılan peşine düştü. Yol taşıydı ve çalılıktı. Çocuk hızla koşamıyordu. Onun için, yolda

sarp bir kaya görünce, hemen ona tırmanmaya başladı. Kayanın tepesine vardığında dönüp arkasına baktı, yılan hâlâ peşindeydi.

Kayanın üstünde, çocuğun tam yanibaşında, hemen hemen yuvarlak, bir insan kafası kadar iri, tam da meyilin başında bir taş vardı. Düştü düşecek gibi duruyordu. Yılanın yaklaşmakta olduğunu gören Nils, taşın arkasına geçti ve aşağıya itti. Taş doğru yılanın üstüne yuvarlandı; birlikte aşağıya kadar sürükledi ve sonunda taş hayvanın başı üstünde durdu. Yılanın bir iki kıvıldıktan sonra, hareketsiz kaldığını gören Nils, derin bir «Oh» çekerek:

— Ne ise, kurtuldum! dedi. Herhalde bu yolculuk sırasında, başıma bundan büyük belâ gelmemiştir, dedi.

Tam heyecanının yatıştığı sırada, bir kanat sesi duydu. Sesin geldiği yana bakınca, bir kuşun inerek, yılanın yanına konduğunu gördü. Bu kuş boyu bosu ve hali tavriyle bir kargayı andırıyordu, fakat madeni parlaklıkta simsiyah tüyleri vardı. Oğlan ne olur, ne olmaz diyerek bir oyuğa girip sindi. Kargaların ona ettiklerini unutmamıştı daha.

Karakuş, ölü hayvanın başucuna gitti geldi; gagalayarak onu itti. Sonunda iki üç kere kanat çırpıp, tiz ve bet sesiyle bağırdı:

— Hey, bak ne buldum! Karayılan Lapacı ölmüş burda.

Gene yılan ölüsünün başında gezindi, sonra durdu. Ayağıyla ensesini kaşımaya başladı. Derin derin düşünür gibi bir hali vardı. Sonra kendi kendine konuşmaya başladı:

— Ormanda bu boyda ikinci bir yılanın daha bulunması imkânsız. Ondan başkası olamaz.

Gagasını hayvanın gövdesine daldırmaya hazırlanırken; birden durdu.

— Aptal olma Bataki, diye mırıldandı. Nasıl oluyor da, Karr'ı buraya çağırmadan yılanı yemeyi düşünebiliyorsun? Gözüyle görmedikçe, düşmanı Lapacı'nın öldüğüne dünyada inanmaz.

Nils onu gözlerken gülmek için kendini zor tutuyordu. Fakat kuş, kendi kendine konuşarak yılanın başında habire

gidip gelirken öylesine gülünç oluyordu ki, sonunda dayanamadı, kahkahayı koyverdi.

Kuş onu duydu. Bir iki kanat çırpıp hemen kayanın üstüne tünedi. Nils ayağa kalktı ve karşısına dikildi.

— Kebnekaiseli Akka'nın dostu olan karga Bataki sen değil misin? diye sordu.

Kuş gözünü ona dikti, üç kere başını salladı. Sonra:

— Yanılmıyorsam sen de yaban kazlarıyla yolculuk eden Parmak Çocuk'sun.

— Evet, evet, o benim işte.

— Sana rastlamak ne talih! Belki yılanı kimin öldürdüğünü de biliyorsundur, ha?

— Üstüne yuvarladığım taş onu ezdi, dedi Nils.

Sonra da başından geçenleri anlattı.

— Senin kadar küçük cüsseli bir adam için, bayağı büyük bir iş, dedi karga. Buradan bir dostum vardır, bu yılanın öldüğünü öğrenince pek sevinecek. Eh karşılığında ben de sana bir hizmette bulunmak isterdim.

Bataki başını çevirdi, kulağını dikti:

— Dinle bak! dedi. Karr pek uzaklarda değil. Kılbilir ne kadar sevinecek!

Nils kulak verdi.

— Yaban kazlarıyla hoşbeş ediyor, şimdi.

— Boztüyün akibetinden haber almak için, kıyıya inmiş olacak, dedi.

Çocukla karga hemen kıyıya yöneldiler. Kazların hepsi sudan çıkmış, yaşlı bir köpekle lâfa dalmışlardı. Öylesine tükenmiş bir köpekti ki bu, o an düşüp ölse kimse şaşmazdı.

— Hah, işte Karr! dedi karga. Ama, önce kazlarla sohbeti tamamlasın. Yılanın öldüğünü daha sonra söyleriz kendisire.

Konuşan Akka'ydı:

— Ha, ne diyordum, dedi. Geçen yılki ilkbahar yolculuğumuzdaydı. Yksi, Kaksi, bir de ben, bir sabah Siljan Gölü'nden Dalekarlya'ya gitmiştik. Dalekarlya'yla Helsingland sınırına düşen büyük ormandan geçiyorduk. Altımızda koyu yeşil ağaçlardan başka şey gözüküyordu.

Kar adamakıllı kalındı daha. Buzla örtülü ırmakların arasında burasında koca oyuklar vardı. Kıyı boyunca kar erimişti. Birden ormanda ilerlemekte olan üç avcı gördük. Kızaklarla kayıyorlardı. Boyunları tasmalı köpekleri yanlarında götürüyorlardı. Ama tüfekleri yoktu. Karın yüzü öyle katı ve sağlamdı ki, hiç sağa sola dolanmadan dosdoğru gidiyorlardı. Nereye gittiklerini iyice bilir gibi bir halleri vardı.

Biz çok yüksekte uçuyorduk, bütün orman gözümüzün önündeydi. Avcıları böyle görünce, peşine düştükleri av hayvanını merak ettik. Ağaçların arasına baka baka, ormanın üstünde birkaç kere dolandık. Birdenbire, ormanın çok sık ağaçlıklı bir yerinde, yosunlu taşlara benzeyen bir şeyler gözümüze ilişti.

Üstü karlı olmadığına göre bunlar kaya filan olamazdı.

Biz de ormanın o sıklık yerine doğru inişe geçtik. Bizim üç taş yığını kıpırdamaktaydı. Üç rengineyiydi bunlar. Biri erkek, ikisi dişi. Biz yaklaşınca erkek geyik başını dikti. Ömrümde hiç bu kadar güzel bir hayvan görmedim ben. Uykusunu bölenlerin üç zavallı yaban kazı olduğunu görünce, umursamadan yeniden yattı.

— Yok, yok! Koca amca! dedim ona. Sakın uyuma! Hemen kaçıp kurtulmaya bakın. Ormanı avcılar bastı. Hem de doğru üstünüze geliyorlar.

— Sağol, kaz anne, dedi bana. Sağol. Ama biliyorsun ki bu mevsimde geyik avı yasaktır. Avcılar herhalde tilki kovalamaya çıkmış olmalı.

— Her yanda tilki izleri var. Ama avcılar onlara aldırığı yok. İnan bana! Sizin nerede olduğunuzu biliyor bu avcılar. Sizi öldürmeye geliyorlar. Tüfekleri yok. Bıçakları, kargıları var. Bu mevsimde ateş etmek işlerine gelmiyor da, onun için.

Geyik sesini çıkarmadan durdu. Fakat dişiler kuşkulamaya başlamışlardı. Yarı doğrulup:

— Kazlar belki de haklı, diye lâfa girdiler.

— Siz susun bakayım, dedi erkek geyik. Buraya avcı filan gelmez. İçiniz rahat olsun.

Yapacak bir şey kalmamıştı. Yeniden havalandık, ama pek

uzaklara gitmedik. Zaten daha biz her zamanki yüksekliğe varmadan, erkek geyiğin sık ağaçlıktan çıktığını gördük. Etrafı kokluyordu. Sonra doğru avcıların üstüne doğru yürüdü. Koşarken tos vurduğu kuru dallar çatırdayarak kırılıyordu. Yolunun üstünde, etrafı açıklık bir bataklık vardı. Oraya gitti, orta yere, hemen görülebilecek şekilde çöküp, gözetlemeye başladı.

Avcılar ormandan çıkıp da, oraya gelene kadar bekledi. Onları görür görmez fırladı ve kaçırmaya başladı. Ama geldiği yöne doğru değil. Avcılar köpeklerini saldırdılar. Kayaların üstünde onun peşi sıra koşurmaya başladılar.

Geyik, omuzlarının arasından başını geriye çevirmiş, son hızla koşuyordu. O ilerledikçe etrafında karlar havalanıyordu. Köpeklerle avcılar hayli gerisinde kalmışlardı. Durup onları bekledi. Göründüklerinde yine koşmaya başladı. O zaman niyetinin, avcılarını dişilerin bulunduğu yerden uzağa çekmek olduğunu anladık.

Av iki üç saat boyunca hep böyle sürüp gitti. Avcıların yanlarında tüfek olmadan, bu kadar usta bir koşucuyu kovalamaktan bir türlü vazgeçemeyişlerine şaşıyorduk. Onu yakalayabileceklerini mi sanıyorlardı?

Fakat sonra sonra, geyiğin ilk hızıyla koşmadığını fark ettik. Ayaklarını karın üstüne daha sakınarak basıyordu. Avcılar yeniden görüldüğünde, karda geyiğin kanlı ayak izleri kalmaya başlamıştı.

İşte o zaman avcılarının bu işten neden bir türlü vazgeçemediklerini anladık. Ava çıkarken onlar karı hesap etmişti. Geyik ağırdı. Her adımda kara gömülüyordu. Karın buz kesmiş yüzü ayaklarına sürüyor, tüyleri ve deriyi sıırıyordu.

Kayakları üstünde avcılarla, karın buzlu yüzünde batmadan koşacak kadar hafif olan köpekleri durmadan onu kovalıyordu. Geyik kaçıyor kaçıyor. Fakat artık yere sağlam basmıyordu. Ayağı sürüyordu. Soluk soluğaydı. Korkunç acı çekiyordu. Kalın karda koşmaktan bitmiş, tükenmişti.

Sonunda dayanacak gücü kalmadı artık. Durdu. Toslamak, dövüşmek için köpeklerle avcılarının yaklaşmasını bekledi. Böylece dururken, göğe bir göz attı ve bizi gördü.

— İşin sonunu da bekleyin, yaban kazları! diye haykırdı.

Eğer yolunuz düşer de, Kolmarden Ormanı'ndan geçecek olursanız, köpek Karr'ı arayıp bulun. Ona eski dostu Boztüy'ün şanlı bir ölümle, ölüşünü anlatın.

Hikâyenin burasında yaşlı köpek kalktı, Akka'nın yanına gitti.

— Boztüy iyi bir hayat sürdü, dedi. Beni iyi tanırdı. Mert bir köpek olduğumu, onun yiğitçe bir ölümü seçtiğini öğrenince, daha az üzüleceğimi bilirdi. Ee, sonra? Sonra ne olduğunu anlat.

Kendine metin ve yürekli bir hava vermek için kuyruğunu dikti, başını havaya kaldırdı. Ama hemen çözüldü.

O anda:

— Karr! Karr! diye bağırان bir insan sesi duyuldu.

— Sahibim beni çağırıyor, dedi yaşlı köpek. Geç kalmalıyım. Demin tüfeğini doldururken gördüm. Onunla ben, son bir kere, birlikte ormana gideceğiz. Sağolasın yaban kazı. Öğrenmek istediğim her şeyi öğrendim. Artık ölümün kucağına seve seve gidebilirim.

XXIV

BUZLARIN ÇÖZÜLÜŞÜ

Sabahın erken saatiydi. İki küçük Smâlandlı, kaz güdücüsü çoban kız Asa ile küçük Mats, Sudermanya'dan Nerke'ye giden yolda yürüyorlardı. Bu yol Hjelmar Gölü'nün güney kıyısı boyunca uzar gider. İki çocuk gölün henüz büyük bir kısmını örtmekte olan buza bakıyordu. Sabah güneşi pırl pırl ışıklarını göle saçıyor; buz, ilkbahar aylarında büründüğü o sinsi, hain görünümünden sıyrılmış, insanın aklını çelerek, bembeyaz parlıyordu. Uzaktan baktığınızda onu kuru ve sapasağlam sanırdınız. Bir gün önce bol bol yağan yağmur, yarıklara, çukurlara dolmuş, buz tarafından iyice emilmişti. Oysa çocuklar sadece suyun yüzeyini, o alımlı yüzeyini görmekteydiler.

Çoban kız Asa ile küçük Mats kuzeye doğru gidiyorlardı. Her adımda, koca gölü dolanmaktansa, üstünden vurup gitmeler, yoldan hayli kazanacaklarını düşünüyorlardı. İlkbahar buzuna güvenmenin doğru olmadığını bilmiyorlardı. Buz çok sağlam gibi geliyordu onlara. Kıyıda bakınca bir karış kalınlıktaymış gibi görünüyordu. Ayrıca üzerinde bir yol da vardı. Karşı kıyı öylesine yakın görünüyordu ki, bilemedin bir saatte varılırdı.

— Hadi deneyelim, diye teklifte bulundu küçük Mats. Çukurlardan birine kayıp düşmemeye dikkat ettikten sonra, sanırım, başımıza başka iş gelmez.

Böyle deyip göle daldılar. Göl çok kaygan değildi. Yürü-

mesi hoş oluyordu. Ama üstünde sanıldığından biraz fazla su vardı; kimi yerinde buz gözenek gözenek olmuştu; üstüne basılınca su foşurdayarak bu gözeneklerden dışarı çıkıyordu. Böyle yerlerden kaçınmak lâzımdı. Ama bu güneşli havada, güpegündüz, bundan kolay ne vardı ki!

Çocuklar, hızla ve yorulmadan ilerlediler. Bir yandan da sırlıklam yollarda yürüyerek, gölün çevresini dolanmaktan kendilerini kurtaran böyle bir yolu akıl edebildikleri için birbirlerini kutluyorlardı.

Vinöd Adacığının yanına geldiler. İhtiyar bir kadın pencereden onları gördü. Aceleyle dışarı çıktı, iki kolunu umutsuz umutsuz sallayarak onlara işaret etti ve duyamadıkları bir şeyler söyledi. Gene de onun kendilerine yola devam etmemelerini söylediğini anladılar. Ama buzun üstündeydi onlar; hiçbir tehlike olmadığını görüyorlardı. Önlerinde bu kadar iyi bir yol dururken buzdan çıkmanın ne âlemleri vardı?

Böyle düşünerek adacığı da geçtiler. Şimdi önlerinde en azından iki üç fersahlık geniş bir düzlük uzanıyordu. Burada çevresinden dolanmaları gerekecek kadar büyük su birikintileri vardı. Güle oynaya gidiyorlardı. Kim bundan daha güzel bir geçit bulabilirdi ki? Ne acıkmış, ne de yorulmuşlardı. Yalnız, tam bir saat yürüdükleri halde, karşı kıyının hâlâ o kadar uzakta olmasına şaşıyorlardı.

— Galiba karşı kıyı geri geri gidiyor, dedi küçük Mats.

Bu koca buz ovasında, gitgide artan, elbiselerini gövdelelerine yapıştırıp, yürümelerini zorlaştıran batı rüzgârına karşı, onları koruyacak hiçbir şey yoktu. Bu soğuk ve içe işleyen rüzgâr, yol boyunca karşılarına çıkan ilk aksilik oldu.

Şaşıtkan bir şey daha vardı: Rüzgâr büyük bir gürültüyle esiyordu. Koca bir değirmenin ya da bir fabrikanın gürültüpatirtisini yanısıra sürüklüyor gibiydi. Ya, bu çatırtı nereden geliyordu?

Büyük bir adanın solundan geçtiler. Nihayet gölün kuzey kıyısına yaklaşmışlardı işte; bakınca öyle sanıyorlardı. Ne var ki, rüzgâr da arttıkça artıyor, dayanılmaz hale geliyordu. Onunla birlikte gürültü de çoğalıyordu.

Birden bu çatırtının, bir kıyıya çarpıp, köpükler arasında

kırılan dalgalardan geldiğini anlar gibi oldular. Fakat nasıl olurdu bu? Göl henüz buzla kaplı değil miydi?

Durdular, çevrelerine bakındılar. O zaman, batıda, ta uzakta, gölü bir yandan bir yana kesen alçak, beyaz duvan fark ettiler. İlk önce onu, bir yol boyunca uzayıp giden bir kar yığını sandılar. Ama hemen, bunun gelip buza çarpan dalgaların köpüğü olduğunu anladılar.

Bu durumu görünce tek kelime etmeden tabana kuvvet koşmaya başladılar. Ötede, batıya bakan yanında, gölün üstü açılmıştı. Beyaz çizginin doğuya doğru hızla ilerlediğini görür gibi oldular. Yoksa buz her yerinden çatlayıp kırılacak mıydı? Tehlikeyi sezinlediler.

Koşarlarken, birden buz onlara, ayaklarının altında yükseliyor gibi geldi. Dipten bir güç onu itiyormuş gibi, yükseliyor, sonra gene iniyordu. Ardından buzdan gelen boğuk bir ses işittiler. Dört yana doğru, ışıldayan çatlaklar uzandı. Bunun buzun bütün yüzeyini kapladığını görebiliyorlardı.

Sonra bir an sessizlik oldu. Ardından gene buzun yükselişi ve ağır ağır inişi. Çatlaklar genişliyor, aralarından suların kaydığı, yarıklar ortaya çıkıyordu. Sonra bu yarıklar derin çukurlar haline geldi ve buz, yüzen büyük tabakalar halinde parçalanıverdi.

— Asa, dedi küçük Mats, buz çözülüyor.

— Evet, dedi Asa, buz çözülüyor. Ama biz gayret edersek, karşı kıyıya varırız. Daha, çabuk koşalım!..

Gerçekten, dalgalar ve rüzgâr şimdiden buzu gölden söküüp atacak güçteydi. Korktukları şey olmuştu bile: Buz çatırdayarak parçalanmıştı. Şimdi iri buz tabakaları kırılıp parçalara ayrılacak, bu parçalar da ufalanacak, dağılacak, eriyecekti. Ama şu anda gölün üstünde hâlâ kalın ve sağlam buzdan alanlar vardı.

Çocuklar için kötü olan, gidecekleri yönü tam belirleyememiş olmalarıydı. Yarıkların nerde önlerine çıkıp, onları ilerlemekten alıkoyacağını bir türlü göremiyorlardı. Bir o yana, bir bu yana saldırıyorlar, böylece yaklaşacakları yerde, kıyıdan iyice uzaklaşıyorlardı. Çatlayıp kırılan buz, onları şaşaa-

latmış, korkutmuştu. Sonunda oldukları yerde kalıp, ağlama-ya başladılar.

O sırada bir yaban kazı sürüsü önden bitişik iki sıra halinde, yel gibi uçarak üstlerinden geçiyordu. Kazlar bağılıyor, tıslıyorlardı. Çocuklar bu bağırtı, çağırtı arasında, kendilerine:

— Çabuk, sağa doğru koşun! Sağa! Haydi sağa dendiğini duyar gibi oldular.

Söyleneni yaptılar. Ama az sonra gene durmak zorunda kaldılar. Önlerinde koca bir yarık açılmış, ilerlemelerine engel oluyordu.

Kazların bağırip tıslamaları yeniden duyuldu. Bu bağırtılı sesler arasında kendilerine:

— Olduğunuz yerde durun! Olduğunuz yerde durun! dendiğini anladılar.

Çocuklar tek kelime etmeden, söyleneni yapıyorlardı. Az sonra aynı buz tabakaları birbiri üstüne binmişti. Böylece yarığı aşabiliyorlardı. Çocuklar gene elele verip koşmaya başladılar. Bu anlaşılmaz yardım, onları içinde buldukları tehlikeden daha az ürkütüyordu.

Bir an tereddüte düşecek olsalar, aynı ses işitiliyordu:

— Dosdoğru gidin! Dosdoğru gidin!

Yarım saat boyunca bu hep böyle devam etti. Sonunda gölün Lunger'deki ucuna vardılar. Buzdan çıkıp sığılan suya daldılar, kıynın yolunu tuttular. Öylesine korkmuşlardı ki, ayaklarını kuru toprağa bastıklarında, arkalarına dönüp, dalgaların buz kütlelerini altüst etmeye başladığı göle bakmadılar bile. Neden sonra Asa durdu.

— Beni biraz burda bekle küçük Mats dedi. Bir şey unuttum.

Koşarak kıyıya indi. Torbasını karıştırdı. İçinden küçük bir tahta pabuç çıkarıp, kolayca görülebilecek şekilde, bir taşın üstüne koydu. Sonra hemen kardeşinin yanına döndü.

O arkasını döner dönmez, iri beyaz bir kaz gelip, taşın üstüne indi; tahta pabuçu kaptığı gibi havalandı.

XXV

MİRASIN BÖLÜŞÜLMESİ

Yaban kazları, çoban kız Asa'yla küçük Mats'ın Hjalmar'ı geçebilmeleri için yardıma gelmişlerdi. Sonra doğru kuzeye uçtular. Vestmanland'a vardılar. Orada dinlenmek ve güçlerini toparlamak üzere, Fellingsbro'daki geniş kamu topraklarından birine kondular. Nils de açtı, her yanı dolaşp yiyecek aradı, ama boşuna; hiçbir şey bulamadı.

Dolayları gözden geçirirken, komşu tarlada çift süren iki adam gördü. Bunlar bir ara sabanı bıraktılar, yemeklerinin başına oturdular. Nils hemen onlardan tarafa koştu ve yanlarına yaklaştı. Belki onlar yemeklerini bitirdikten sonra, kendine de birkaç kırıntı, hatta bir ekmek kabuğu kalırdı.

Tarlaya bir yol uzanıyor ve bu yolda ihtiyar bir adam yürüyordu. İki çiftçiyi görünce, yanlarına gelmek üzere çitten içeri girdi.

— Benim de yemek vaktim, dedi.

Öteklerin yanına çöktü. Çıkını açtı. Tereyağla ekmeğini çıkardı.

— Yolun kıyısında tek başına yemek yemenin hiç tadı olmuyor, dedi.

İki çiftçi az sonra karşılardaki adamın Norrlandlı eski bir maden işçisi olduğunu öğrendiler. Artık çalışacak gücü kalmamıştı. Ama maden ocaklarının yakınında bir evde oturmaya devam ediyordu. Fellingsbro'da evli bir kızı vardı. Onu ziy-

retten dönüyordu. Kızı, babasını yanına almak istiyordu, ama ihtiyar bu konuda daha bir karar vermemiştir.

— Öyleyse burayı Norrland kadar güzel bulmuyorsunuz? diye sordu köylüler.

Seslerinde biraz da iğneleyici bir eda vardı. Çünkü Fellingsbro'nun ülkenin en güzel, en zengin bölgelerinden biri olduğunu onlar gibi herkes bilirdi.

İhtiyar kafasından olmayacak bir düşünceyi kovmak ister gibi:

— Burası gibi bir düzlükte nasıl yaşarım ben, diye haykırdı.

Üç adam, Vestmanland'da yaşamaya en elverişli yerin neresi olduğu üstüne dostça bir tartışmaya daldılar. Çiftçilerden biri Fellingsbro'da doğmuştu. Oranın üstünlükleriyle övünüyordu. Ama öbürü Vasteraso taraflarındandı. Ormanlarla kaplı adaları ve şipşirin burunlarıyla Müler kıyılarının ülkenin en güzel yeri olduğunu ileri sürüyordu.

Ama onlar ne derlerse desin, ihtiyar adam bildiğinden vazgeçemiyordu. Sonunda, onlara bu konuda bir masal anlatmak istediğini söyledi. Hele masalını bir dinlesinler, bak nasıl onun dediğine geleceklerdi! Masal onun yaşına gelmiş insanların ta çocukluğundan kalmaydı.

— Buyur, anlat öyleyse, dedi çiftçiler.

— Evvel zaman içinde, Vestmanland'da, devlerin soyundan gelme ihtiyar bir kadın yaşarmış, diye başladı yaşlı adam. Bu kadın çok zenginmiş. Bütün Vestmanland onunmuş. Böylesine bolluk içindeymiş ama yüreği gene de tasalıymış. Neden mi? Malını mülkünü üç oğlu arasında nasıl bölüştüreceğini bilemiyormuş da, ondan. Küçük oğlunu ötekilerden fazla severmiş. Topraklarının en iyi kesimini ona vermeyi çekermiş canı. Gel gör ki, bu sefer de, büyük oğulları meselenin farkına varır da, bu haksızlık yüzünden ona düşman kesilirler mi diye korkarmış.

Bir gün devana ölümünden iyiden iyiye yaklaştığını anlamış; artık bekleyecek zamanı yokmuş. Düşünmüş taşınmış. Üç oğlunu yanına çağırmış. Onlara mirastan söz açmış.

— Malımı mülkümü üç parçaya ayırdım, demiş. İçinden beğendiğinizi kendiniz seçeceksiniz.

Birinci parça bütün meşe ormanlarını, yeşillik adacıkları, Malar Gölü çevresindeki kır çiçekleriyle bezenmiş çayırları içine almakta. Bu parçayı seçenin, koyun ve ineklerini otlatmak için, kıyılarda güzel otlakları olacak. Toprağı ekip biçmek istemezse, adalarda ağaç yetiştirebilecek. Buradaki koyuların, körfezlerin çokluğu, ülke içleriyle irtibatı sağlamaya ve gemiler edip, deniz ticareti yapmaya çok elverişlidir. Bu parçayı seçecek olan, akarsuların ağızındaki haliçlerde, dünyada bir eşi daha bulunmayan limanlar kurabilecek, bunun sonucu olarak da, hiç şüphesiz, ülkesi üzerinde mantar gibi köyler, kasabalar bitecek. Bu parçaya düşen topraklar, çok irili ufaklı olmalarına rağmen, tarıma da elverişsiz değildir. Bu ülkeye sahip olanın çocukları, torunları, adadan adaya kolayca gidip gelebilme olanğından yararlanacaklar, iyi birer gemici olarak yetişeceklerdir. Böylece uzak ülkelere açılacak güce gelecekler, oralandan büyük zenginliklerle döneceklerdir. İşte birinci parça bu. Eeee, şimdi söyleyin bakalım, ne diyorsunuz?

Üç oğulun üçü de bu parçayı eşsiz bulmuşlar. Bunu alan refah içinde yaşar diye düşünmüşler.

— Gerçekten de kusursuz, demiş yaşlı dev anne. Ama ikinci parça da yabana atılacak cinsten değil. Bu parçada da elimdeki bütün düzlükleri, açık kırları bir araya topladım. Malar'dan Dalekarly'a kadar her tarlanın bitişiğinde bir başka tarla. Bu parçayı seçecek olan pişman olmaz. Bolca ekin ekilebilir, büyük bahçeler meydana getirebilir. Kendi de çocukları da geçim sıkıntısı nedir, bilmez. Çünkü toprağın kuraklık tehlikesi olmasın diye, arasına gür suların aktığı büyük yataklar açtım. Bunların birçok yerinde değirmenleri çalıştıracak, demirhaneleri işletecek güçte çağlayanlar var. Akarsular boyunca ormanların büyümesine elverişli kumluk kıyıları koydum. Yakacak ihtiyacı işte bu ormanlardan giderilecek. İşte ikinci parçam da bu. İçinizden bu parçayı seçecek olanın hoşnut kalmaması için hiçbir sebep yok.

Üç oğulun üçü de annelerine hak vermişler. Her şeyi tam onların istediği gibi düzenlediği için ona teşekkür etmişler.

— Elimden geleni en iyi şekilde yapmaya çalıştım, demiş devana. Gelelim beni en fazla uğraştıran şeye. Gördüğünüz gibi birinci parçaya bütün ağaç dikili çayırlarımı, otlaklarımı, meşe ormanlarımı; ikinci parçaya da bütün ekili topraklarımı, ormandan bozma yeni düzlüklerimi koydum. Peki üçüncü parçayı nelerle meydana getirecektim? Elimde mallarımdan kala kala, sadece köknar kaplı bayırlar, çam ormanları, kayalık yamaçlar, boz taş kümeleri, bir de sayılmaya bile değmeyecek, cılız ardıç ormanları, yoksul koruluklar, kayınlıklar ve küçük göller vardı. İçinizden birinin, böyle bir parçaya, seçilmeye değer gözüyle bakacağını ummuyorum. Gene de işi oluruna bırakıp, bütün bu değersiz şeyleri bir araya getirdim, hepsini düz toprakların kuzeyine ve batısına yığdım. Korkarım, bu parçayı seçecek olan, sonunda yoksul kalacak. Burada hayvan olarak sadece koyunla keçi beslenebilir. Ormanda yaban hayvan avı, göllerde de balık avı yapılabilir. Bu parçada birçok çağlayan var. İstendiği kadar değirmen kurulabilir. Ama bu değirmenlerde öğütülmeye, ağaç kabuğundan başka bir şey bulunur mu, bilmem. Üstelik bu parçaya sahip olanın ıssız bölgelere dadanan kurtlar ve ayılarla savaşıması için çok güçlü olması gerekecek.

Bu üçüncü parçanın, diğer ikisiyle oranlanamayacağını biliyorum. Yaşam bu kadar ilerlememiş olsa, mallarıma verdiğim düzeni bozar yeniden paylaşırdım. Ama vakit geç. Olan oldu. Ne var ki, son saatimin gelip çattığı şu anda birinizi çekip de, üçü arasında en kötüsü olan bu parçayı, sen al demeye dilim varmıyor. Bu yüzden huzursuzum. Üçünüz de iyi çocuklarsınız. İçinizden birine bile bile haksızlık edersem, gözüm arkada kalır.

İhtiyar devana susmuş, düşünceli bakışlarla —ağızlarını bıçak açmayan— oğullarını süzmüş. Artık annelerinin, mallarını ne iyi bölüştürdüğünü söylemiyor, öylece duruyorlarmış. Payına üçüncü parça düşenin, bu işten hiç de hoşnut kalmayacağı gün gibi açılmış.

Sonunda kadının en çok sevdiği küçük oğlu annesini böyle üzgün görmeye daha fazla dayanamamış ve:

— Bu işten dolayı daha fazla canınızı sıkmayın, demiş.

Ecel kapınızı çaldığında, içiniz rahat olsun; üçüncü parçayı kendi rızamla ben alıyorum. Onu bir işe yaratmaya çalışırım. Olursa olur, olmazsa sağlık olsun. Öbür kardeşlerimin benden daha bahtlı olduklarını görüp, bundan ötürü yakınacak değilim.

O böyle konuşunca devananın içi rahatlamış. Ona teşekkür etmiş ve tokgözlülüğünden dolayı onu övmüş. Diğer iki parçayı bölüştürmek hiç de zor olmamış. Çünkü ikisi de hemen hemen aynı değerdeymiş.

İşler yoluna konduktan sonra yaşlı kadın, zaten ondan bu anlayışı beklediğini söyleyerek, küçük oğluna son bir defa teşekkür etmiş. İssiz ülkesine gittiğinde, annesinin kendisine duyduğu içten sevgiyi daha iyi anlayacağını söylemiş. Oğulları onu gömdükten sonra, her biri mirasta kendine düşen ülkeye yollanmış. Ortanca ve büyük oğulun durumlarından ne kadar hoşnut olduklarını söylemeye lüzum yok.

Küçük oğula gelince, vahşi ülkesine gitmiş. Annesinin dediği doğruymuş, her yan kayalık doruklarla, küçük küçük göllerle doluymuş. Ne var ki, annesinin bu ülkeyi kurarken sanki ona olan sevgisini göstermek ister gibi davrandığı belli oluyormuş. Evet, ülkeyi meydana getiren unsurlar, tek tek bakıldığında önemsiz, değersiz şeylermiş ama devana onları bir araya getirirken, öylesine özenip, bezenmiş ki, sonunda güzellikte eşsiz bir ülke ortaya çıkmış.

Bu vahşi ülke, insanı korkuturken bile güzelmiş. Küçük oğul bunu görünce sevinmiş, ama tam mutlu değilmiş.

Derken toprağın yer yer bir garip ışıldadığını görmüş. Daha dikkatlice inceleyince, hemen hemen her yanda maden damarları izlerine rastlamış. Daha çok, demir fillzlerlymiş bunlar, ama gümüş ve bakır da çok bolmuş.

İşte o zaman, kendi zenginliklerinin kardeşlerinkinden de üstün olduğunu anlayıp annesinin mirası böylece bölüştürme-
sindeki kerameti kavrar gibi olmuş.

XXVI

MADEN OCAKLARI BÖLGESİNDE

Yaban kazlarının yolculuğu zorlaşmışa benziyordu. Günün ilk yemeğini Fellingsbro kırıklarında yedikten sonra, niyetleri Vestmanland'dan geçerek kuzeye yönelmekti. Ama batı rüzgârı onları, tam tersine, doğuya ta Uppland'ın sınırına kadar geri itti.

Kazlar göğe yükseldikçe yükseldiler. Rüzgâr hızlanarak onları önüne kattı. Nils eğilip aşağılara bakıyor, ama pek fazla bir şey göremiyordu. Doğuda, arazinin düz ve engebesiz olduğunu iyice biliyordu. Peki, öyleyse ovayı kuzey - güney doğrultusunda yollara bölün bu çizgiler neydi?

— Bu bölge annemin önlüğü gibi yol, dedi. Toprağın üstünde görünen bu çizgiler ne acaba?

— Derelerle dağlar, kara yollarıyla demiryolları, diye cevap verdi yaban kazları. Derelerle dağlar, karayollarıyla demiryolları.

Gerçekten de öyleydi! Çünkü yaban kazları doğuya itildiklerinde önce iki dağın arasından, bir demiryolunun yanısıra akan Hed Kolbacksan üzerinde uçmuşlar, sonra da, bir yanında bir demiryolunun, öteki yanında ise büyük bir karayolunun bulunduğu Kolbacksan'a gelmişlerdi. En sonunda yollarla dağ sıralarının yan yana bulunduğu Svart'a, anaıyla demiryolu raylarının bir arada görüldüğü Lilan'a ve Sagan'a vardılar.

— Hep aynı yönden gelen, bu kadar yolu hiç bir arada görmemiştim, dedi Nils. Demek ki kuzeyden, çok fazla mal taşıyor.

Rüzgâr yaban kazlarını Sagan'a kadar sürüklemişti. O zaman Akka gitmeyi istediklerinden tamamen farklı bir yere vardıklarını anladı; sürüsünü yarım çark ettirdi; arkadaşlarını rüzgârla çetin bir savaşa sokarak, batıya yöneldi. O zaman kazlar, yollu ovanın üstünden bir kere daha geçip, bölgenin ormanlık dağlarla kaplı batı bölgesinden uçuşa devam ettiler.

Ovanın üstünde uçtukları sürece, Nils kazın boynundan kafasını uzatıp etrafı seyretti. Ama düz arazi sona erince, arkaya çekilip gözlerini yumdu. Bu ormanlık bölgede görece pek bir şey olmazdı.

Ormanlarla kaplı ve oraya buraya göllerin serpildiği dağların üzerinde bir süre daha uçtuktan sonra, Nils aşağıdan gelen bir uğultu işitti, başını uzatıp aşağıya baktı.

İlk gördüğü şey, toprağa açılmış kocaman bir çukur oldu. Oyuğun üstünde kalın keresteden yapılmış bir vinç görünüyordu. Bu vinç anlaşılan, uğuldaya hırıldaya, kaya parçalarıyla dolu madenî bir kafesi yukarıya çekmekteydi. Çünkü bütün etraf taş yığınlarıyla doluydu. Ötede, meydana islimli bir makinenin buharları tütüyordu. Bağdaş kurup, yerde bir çember yapmış kadınlarla çocuklar çakıl taşlarını eliyorlardı. Atların çektiği küçük vagonlar için döşenmiş dar bir demiryolunda, taş dolu birkaç vagon ilerliyordu. Ormanın kıyısında da küçük işçi evleri vardı.

Nils bütün bunların hangi işe yaradığını anlayamadı ve sesini duyurmak için bağırarak sordu:

— Topraktan boz taşların çıktığı burası ne böyle?

— A, aa! Şu aptalın dediğine bak hele! A, aa! Şu aptalın dediğine bak hele! diye cıvıldaştı serçeler.

Bu bölgede yaşadıkları için, orda ne yapıldığını şüphesiz biliyorlardı. Sonra da:

— Demir madenini tanımaktan aciz, madenî boz taş sanıyor, diye bağladılar sözlerini.

Nils o zaman gördüğü şeyin bir maden ocağı olduğunu anladı. Buna çok şaşıtı. Çünkü maden ocaklarının hep yük-

sek dağlarda bulunduğunu sanırdı. İki sıra tepenin ortasındaki bu düz ovada maden ocağının ne işi vardı!

Yaban kazları maden ocağını geçer geçmez, Nils gene uyumak için hazırlandı, şu üzerinde uçtuklarına benzer çam ormanlarıyla, kayın korularını, daha önce de birçok kere görmüştü.

Birden hatırı sayılır bir sıcağın ta kendine kadar yükseldiğini hissetti. Bu acayip değişikliğin sebebini anlamak için aşağıya eğildi. Altlarında tümsekler halinde kömür ve maden yığınları görülmüyordu. Bunların arasından, kırmızıya boyalı, bacasından göğe kızıl dumanlar kusan, sekizgen bir bina yükseliyordu.

Nils önce yangın var sandı. Ama insanların, yangını hiç umursamadan, bir şey yokmuş gibi işlerinde, güçlerinde olduğunu görünce:

— Ne biçim memleket burası? diye bağırdı. Bir ev yanıyorsa da, kimsenin umurunda değil.

Ormanın kıyısına yuva kurmuş ispinozlar:

— Aa, a! Aptal yarım, diye çığıştılar. O korktuğun şey yangın değil. Şuna bak, daha maden filizinin eritilerek demir elde edildiğini bilmiyor! Yüksek fırının bacasından çıkan alevle yangını ayırt edemiyor.

Yüksek fırınları gerisinde bırakınca Nils, uyumak üzere gene kazın sırtına yerleşti. Nasıl olsa bu ormanlık bölgede görmeye değer başka şey olamazdı. Ama az sonra korkunç bir uğultuyla sızdı. Bir daha aşağı eğildiğinde, kayalık bir yamaçtan kuvvetle fışkıran bir çağlayan gördü. Çağlayanın yanında, çatısı simsiyah, kocaman bacasından kıvılcımlar saçarak koyu bir duman yükselen, iri bir bina vardı. Binanın çevresinde külçe demir, demir çubuklar ve dağ gibi yükselen kömür yığınları gözükmüyordu. Her yanda toprak kararmıştı. Dört bir yana kapkara yollar açılıyordu.

Binadan sözle tarifi imkânsız bir uğultu yükseliyordu. Keskin bir çığlık, bir homurtuydu bu. Sanki vahşi bir hayvanın saldırısına uğramış, umutsuzca çırpınarak kendini savunmaya çalışan birinin boğuk çığlıklarıydı duyduğu.

Fokat işin garip tarafı kimsenin olup bitenle ilgilendiği

yoktu. Az ötede, yeşil ağaçların altında, toplu halde işçi evleri, biraz daha uzakta da büyük beyaz bir şato vardı.

İşçi evlerinin sahanlıklarında çocuklar uslu uslu oynuyor, şatonun bahçesinde dünyadan habersiz insanlar dolaşıyordu.

Çocuk yere doğru eğilerek:

— Burası ne biçim yer? diye haykırdı. Şu binada adam boğazlıyorlar da, kimse farkında bile olmuyor!

— Hah! Hah! diye kaha kaha savurdu bir saksağan. Senin ağzından çıkanı kulağın işitmiyor galiba. O binada adam filan boğazlamıyorlar. Balyozun altında çatırdayan, gıcırdayan demirin sesidir o.

Yaban kazları demir çelik fabrikasını geçtikten sonra, çocuk manzarayla ilgilenmese de yeriye. Ama birden bir çan sesi duydu ve karşıda şimdiye kadar benzerini görmediği bir çiftlik belirdi. Tek katlı, upuzun kırmızı bir binaydı bu. Çevresini sağlam ve çok iri başka yapılar almıştı. Nils, bir çiftlik için gerekli ek binaların sayısı hakkında aşağı yukarı bir fikir sahibiydi. Burada bunun hiç olmazsa iki üç katı kadar yapı vardı. Sonra bunların içinde ne var, o da belli değil. Çiftliği kuşatan tarlaların sayısı da çok azdı. Gerçi ormanın içinde açılıp tarla yapılmış küçücük yerler görmüştü ve çiftliğin bu tarlaların ürününü alacak ambarı da vardı.

İçinde çalışan adamları yemeğe çağırma yarayan çan, çatı çıkıntısının altındaydı. O çanın sesiydi demin duyduğu. Nils çiftliğin efendisiyle yaşmaların yemekhaneye gittiklerini gördü. Çiftlikte çok adam çalışıyordu, hepsi de temiz pak giymişti.

Nils aşağıya eğilip:

— Bu adamlar, tarlaı olmayan bu ormanlık yerde, neden bu kadar büyük çiftlikler yaparlar acaba? diye bağırdı:

Gübre yığınının üzerine tünemiş bir horoz hemen cevabı bastı:

— Maden ocakları sahibinin yıllar önce kurulmuş mall-kânesi burası. Tarlalar arazinin alt yanındadır, tarlalar arazinin alt yanındadır.

Bu sözleri işitince Nils sonunda, öyle görülecek bir şeyi olmayan ormanlık bir bölgenin üzerinden geçmediğini anladı.

Burada ormanlarla kayalıklar boldu ama, bunların arasında, bir sürü, şimdiye kadar görmediği cinsten binalar, tesisler vardı. Bu maden ocakları bölgesinde şurda, her an inip kalkmaya hazır vinçler yükselirken, ötede toprak hizasında maden ocakları bölgesinde şurda, her an inip kalkmaya hazır vinçler yükselirken, ötede toprak hizasında maden ocaklarının ağızı görülüyor; bunların içinde durmadan çalışıyor; patlama sesleri yaban kazlarına kadar geliyordu. Maden işçilerinin evleri daha ötede, ormanın kıyısında kalıyordu. Çocuk artık çalıştırılmayan boş, demirhaneler gördü. Çökmüş çatıların arasından, iri ve kaba ocakların önünde, iri balyozlar, demir çemberler fark ediliyordu. Yeni demir çelik yapımevlerindeki çalışma sırasında çıkan gürültünün şiddetinden yer sarsılıyordu.

Havai hatlarda maden filizi dolu vagonlar ilerliyor; çağlayanlar çarkları döndürüyordu. Dilsiz ormanın üzerinden elektrik telleri geçiyor; demiryolunda maden filizi, kömür, demir çubuk, çelik levha veya tel yüklü, altmış yetmiş vagonlu trealer gidip geliyordu.

Çocuk, bir an sesini çıkarmadan bu manzarayı seyretti, sonra gene kendini tutamayıp bağırdı:

— Bu içinde demirden başka şey çıkmayan ülkenin adı ne?

Sahipsiz boş bir kulübenin damına yuva kurmuş yaşlı bir baykuş onun bağırmasıyla uykusundan uyandı. Yuvarlak kafasını uzatıp, korkunç tiz sesisyle cevap verdi:

— Hu! Hu! Hu! Bu bölgenin adı Berslagerna veya Maden Ocakları Bölgesi'dir. Eğer demir madeni bulunmasaydı, burası bugün de, baykuşlarla ayıların yurdu olarak kalırdı.

XXVII

AYIYLA DEMİR - ÇELİK FABRİKASI

Bütün gün batıdan, hemen hemen hiç aralıksız, kuvvetli bir rüzgâr esti. Yaban kazları kuzeye doğru uçmaya çalıştıkça, rüzgâr onları hep doğuya atmıştı. Akka tilki Smirre'nin, ülkenin doğu kesiminde dolaştığını sanıyor, onun için de o yana gitmek istemiyordu. Zar zor batı yolunu tutmaya çabalayarak, arkadaşlarına üstüste dönüş yaptırıyordu. Bunun için de, yaban kazları çok güç ilerliyorlardı. Öğleden sonra ancak Vestmanland'daki maden yatağı bölgelerine kadar gelebildiler.

Akşama doğru rüzgâr birdenbire yatıştı ve yorgun yolcular, gece dinlenmesinden önce hiç olmazsa birkaç saat, güçlük çekmeden uçacaklarını umdular. Ama yeniden bir bora çıktı, canlarına okudu. Kazları kâğıt parçaları gibi havaya savurdu. Nils hiç ummadığı bir anda kendini boşlukta buluvermesin mi! Allah'tan ki, bu şiddetli rüzgârda kurşun gibi yere inip toprağa çakılmasına imkân yoktu. Kasırga onu bir süre havada ordan oraya savurdu; sonra da oğlancık, o minicik, hafif haliyle, ağaçtan düşen ölü bir yaprak gibi, ağır ağır, yalpalaya yalpalaya aşağıya doğru inmeye başladı.

— Eh, diyordu düşerken kendi kendine, durum o kadar vahim değil. Baksana, savrula savrulmuş yere iniyorum, iri bir kartanesi gibi. Herhalde Martin, elini çabuk tutar, daha yere düşmeden, gelir beni yakalar.

Ayağının yere değdiğini hisseder etmez, yaptığı ilk iş kü-

lahını çıkartmak ve yerini belli etmek üzere, onu sallamak oldu. Böylece iri beyaz kaz onun nerde olduğunu anlayabilirdi. Bir yandan da:

— Neredesin? Bak, ben burdayım! Neredesin? Bak ben burdayım! diye bağıırıyordu.

Beyaz kazın hâlâ çıkıp gelmemiş olmasına âdeta şaştı. Koca beyaz kuş ortalarda görünmüyordu. Bir süre sonra Nils, yaban kazlarının gökte bir çizgi halinde uçuşlarını göremez oldu. Hepsi birden gözden kaybolmuştu.

Bu durumu biraz garip buldu, ama ne korkuya, ne de endişeye kapıldı. Akka veya beyaz kaz Martin gibi dostların, kendini bırakıp gidebileceği aklının kıyısından bile geçmiyordu. Şüphesiz bora onları sürüklemişti. Bir yüz geri edebilseler, muhakkak onu bulmaya gelirlerdi. Peki, ama şu anda nerelerdediler acaba?

O ana kadar, kazları bulayım diye, gözlerini hep havaya, bulutlara dikmişti. Şimdi de çevresine bir bakındı. Düz bir araziye değil, derin bir boğazın yanına inmişti. Burası, dört taraftan nerdeyse dimdik inen bir yamaçla çevrili, geniş bir alandı. Toprağın üstündeki kaya parçaları arasında, yosun, yaban mersini kümeleri ve bodur kayınlar birbirine girmişti. Kayalık yarıların kimi yerinde, aşağıya düzensiz bir keçi yolunun indiği yarıklar gözüküyordu.

Kayalığın bir yerinde, sanki çok öncelerde açılmış gibi duran, karanlık bir çukur vardı.

Nils'in bütün bir gün boyunca, maden ocağı bölgelerinde uçması işe yaramıştı: Geniş çukurun, daha önce, buralarda maden çıkarmış madencilerin işi olduğunu hemen anladı.

— Ne olursa olsun, dedi kendi kendine, derhal bu oyuğun tepesine kadar tırmanmaya çalışacağım, Yoksa, korkarım, yol arkadaşlarım, gelip beni bulamayacaklar.

Dik yamaca tırmanmaya hazırlandığı sırada, Nils birinin sert bir şekilde onu arkasından kavradığını hissetti. Kulağının dibinde, kaba bir sesin homurdandığını duydu:

— Kimsin, bakayım sen?

Nils hızla geri döndü, heyecandan karşısında, kararmış yo-

sunlarla kaplı koca bir kayanın durduğunu sandı. Ama sonra kayanın koca koca ayakları, kafası, bir çift gözü, homurdanan kocaman bir ağız olduğunu gördü. Ne cevap vereceğini bilemedi. Zaten bu iri hayvanın cevap filan da beklediği yoktu. Onu yere fırlattı, ayaklarıyla itip kakarak ordan oraya yuvarladı. Her yerini kokladı.

Nerdeyse zavalılığı mideye indirecekti, ama aklına başka bir şey gelerek durdu, seslendi:

— Kurugürültü! Civelek! Gelin yavrularım! Çabuk gelin! Bak burda size bir ziyafetim var.

Kirpi gibi iki ayı yavrusu çıkageldi. Daha abuldaya abuldaya yürüyorlardı. Tüyleri küçük köpek yavrularının gibi yoluk yoluktu.

— Ne buldun anne, diye bağıştılar. Göster, hadi gösteri

— Daha önce yolda rastladığım ayılar bunlar, dedi Nils. Korkarım, Smirre artık benim peşimden koşmak zahmetinden kurtulmuş olacak.

Ayı bir ayak darbesiyle onu yavrularının önüne itti. Küçüklerden biri onu ağızıyla kaptığı gibi kaçtı. Fakat dişlerini iyi geçiremiyordu. Çünkü oyun delisi bir ayı yavrusuydu; eline geçirdiği bu mini mini Parmak Çocuğu öldürmeden önce, onunla biraz vakit geçirmeyi kuruyordu. Öteki ayı yavrusu Nils'i onun elinden almak için peşlerine düştü. Yalpalaya yalpalaya gelip yetiştii, kardeşine çarptı, ikisi birden yuvarlandılar. Öfkell öfkell homurdanıp, acıtmadan birbirlerini dişliyor, karşılıklı pençe atıyorlardı. Nils bir an onların elinden kurtuldu; kayalık yamaca doğru atıldı; tırmanmaya başladı. İki yavru seyirtip, halllerinden umulmayacak bir çeviklikle onun peşinden tırmandılar. Oğlan-cığı yakaladılar, yosunların üstüne top gibi fırlattılar.

— Biçare bir fare, bir kedinin pençeleri arasına düştüğünde nasıl çırpınır durur, şimdi çok iyi anlıyorum, dedi kendi kendine Nils.

Birçok kere kaçıp kurtulmaya çalıştı; maden ocağının eski dehlizlerine daldı; taşların arkasına sindi; kayalara tırmandı. Ama ne yaptıysa, fayda etmedi. Ayı yavrular her keresinde onu büzüldüğü delikten çıkarıp önlerine aldılar. Onu ele geçirir ge-

çirmez, nasıl kactığını görüp eğlenmek için, koyveriyor, sonra gene yakalıyorlardı.

Sonunda bu oyundan iyice yorulup bıkan Nils, kendini boy-lu boyunca yere attı.

— Hadi kurtar kendini, diye bağırdı ayı yavruları, yoksa seni yiyeceğiz!

— Yiyin! dedi oğlancağız. Bıktım artık. Yiyin de ben de kurtulayım.

İki ayı yavrusu hemen analarını bulmaya seğirttiler.

— Ana! diye bağırdılar. Ayı ana! Bu artık bizimle oynamak istemiyor.

— İyi öyleyse, diye cevap verdi anne ayı. Alın onu, ara-nızda kardeş payı yapın.

Bu sözleri duyunca Nils öyle bir dehşete kapıldı ki, hemen yeniden oyuna başladı.

Yatma saati gelince, ana ayı yavrularını yanına çağırdığın-da, küçükler buldukları eğlenceden bıkmamışlardı daha. Ertesi gün de aynı oyunu sürdürmeye karar verdiler. Yatarken Nils'i aralarına aldılar, ayaklarını onun üstüne koydular. Bu durum-da zavallı Nils'cik, onları uyandırmadan kolunu bile kıpırdata-mazdı.

Ayı yavruları hemencecik uyudu. Nils biraz geçsin, onların ayakları arasından süzülüp kaçmayı denerim, diye düşündü. Düşündü ama, ne mümkün. Hayatında hiç bu kadar itilip ka-kılmamış, yerlerde yuvarlanmamıştı. O kadar yorulmuş, o ka-dar yorulmuştu ki, az sonra elinde olmadan o da uyuyakaldı.

Biraz sonra, baba ayı gelip yamacın üstünden aşağıya in-di. O yere bastıkça, eski maden ocağının kıyısından taşlar, ça-kıllar yuvarlanıyordu. Nils bunların çıkardığı sesle uyandı. Kı-pırdamaya korkuyordu, başını yavaşça çevirip ayıyı görme-ye koyuldu.

Bu yaşlı bir ayıydı. Korkunç geniş bir sırtı, kaşkocaman ayakları, kaya gibi dişleri, kötü kötü bakan ufacık gözleri var-dı. Ormanın bu yaşlı kralını görünce Nils'in gövdesini elinde olmadan, bir titremedir aldı.

Baba ayı yavrularına yaklaşıncı, korkunç bir sesle homur-dandı:

— Benim burnuma insan kokusu geliyor!

Ana ayı soğukkanlılığını hiç kaybetmeden:

— Böyle saçma bir şeyi de nerden çıkarıyorsun anlamıyorum! diye cevap verdi. Gerçi bundan böyle insanlara bulaşma konusunda anlaşmıştık, anlaşmıştık ama, gene de içlerinden biri kalkıp bizim, yani yavrularıyla benim, oturduğumuz şu yerde gözüksün, alimallah, sen daha kokusunu filan almaya fırsat bulamadan, cenneti boylar.

Baba ayı daha fazla itiraz etmeden karısının yanına uzandı. Ana ayının sözleri onu pek de inandırmışa benzemiyordu; hâlâ kafasını uzatıp burnunu çeke çeke etrafı koklamaya devam ediyordu.

— Güya, belli etmeden etrafı kokluyorsun, vazgeç artık, dedi ana ayı. Çocuklarıma en küçük zararı dokunacak bir kimseyi yaşatmayacağımı bilecek kadar beni tonırsın herhalde! Sen şimdi asıl bana ne işler becerdiğini anlat bakalım. Bütün hafta boyunca yüzünü görmedim.

— Yeni bir barınak aramak üzere ülkeyi dolaştım. Önce Eksharad'daki soydaşlarımızın ne durumda olduklarını araştırmaya, Varmland'a gittim. Boşuna zahmet etmişim: Bizimkilerden kimseler kalmamış. Bütün ormanda tek bir ayı ini vardı.

— Sanırım, insanlar kendileri dışında, hiç kimseyi yeryüzünde barındırmak istemiyorlar, dedi. Hattâ onlara, evlerine barklarına saldırılmasa, yiyecek olarak sadece dağ çileği, yeşillik ve karıncalarla yetinilse bile. Ormanda kimseye hayat hakkı yok artık. Kimsenin işimize karışmadığı, sakın sakın yaşayacağımız bir yer, gerçekten var mı diye, sorup duruyorum kendi kendime.

— Bu maden ocağında keyfimiz yerindeydi, dedi baba ayı, ama bu gürültü makinesi kulağımızın dibine yerleştirildikten sonra huzurumuz kaçtı. En son araştırma gezimi Garpenberg'in ötesinde, Dalalu'nun doğusunda yaptım. Boş maden ocakları, iyi inler vardı. Orada insanlardan bize zararları dokunamayacak kadar uzak oluruz, diye düşündüm.

Baba ayı bunları söylerken ayağa kalktı ve yeniden etrafı koklamaya başladı.

— İnsanlardan söz ederken, gene onların kokusunu duyuyor gibi oluyorum, dedi.

— İyi öyleyse, dedi dişi ayı, madem bana inanmıyorsun kendin etrafı bir kolağan et. Bir insanoğlu nasıl olur da burda saklanabilir, hiç anlayamıyorum.

Erkek ayı, her yanı koklaya koklaya bütün ini gezindi. Sonunda bir şey söylemeden gelip yerine yattı.

— Nasıl, haklı değil miymişim, diye sordu dişi ayı. Ama sana, hep sanki sadece senin iki kulağınla bir burnun var gibi gelir.

Baba ayı sakin sakin:

— Hayırlı komşularımız olduğunu unutmamak, onun için de, ihtiyatı elden bırakmamak gerekiyor, diye cevap verdi.

Aksilik bu ya tam o sırada ayı yavrularının biri, ayağını Nils'in tam yüzünün ortasına koymaz mı? Zavalılığın burnu kaşındı; aksırmaya başladı. Anne ayının kocasını daha fazla oyalaması imkânsızdı; işi oluruna bıraktı. Hayvan anı bir hareketle, yavru ayıları sağa sola itti. Nils'i gördü. Oğlancık ayağa kalkmaya bile vakit bulamamıştı. Karısı işe vaktinde müdahale etmese ayı onu bir anda paralayacaktı.

— Dur, dokunma ona! diye bağırdı dişi ayı. Çocukların o. Bütün gün onunla öylesine oynadılar, öylesine oyalandılar ki! Yarın sabah aynı zevkten yoksun olmamak için onu yemekten caydılar.

Ama erkek ayı karısını iteledi.

— Anlayamadığın işe burnunu sokma! dedi. Ondaki insan kokusunu yüz adım öteden duymuyor musun? Onu hemen şimdi yiyeceğim, yoksa alimallah başımıza olmadık işler açar.

Böyle diyerek ağzını açtı. Her nasılsa çocuk, sahip olduğu tek silahı, kibritlerini torbasından çıkaracak vakti bulmuştu. Deri pantolonuna sürterek bir kibrit çaktı. Alev alan çöpü ayının ağzına soktu. Hayvan kükürt kokusunu duyunca burnunu çekti, sonra üfleyerek kibriti söndürdü. Ama Nils yanmaya hazır bir çöpü daha elinde tutuyordu.

İşin garibi, baba ayı bu saldırıdan hiç de, fazla heyecana kapılmış görünmüyordu.

— O küçük, mavi çöplerden istediğin kadar yakabilir misin? diye sordu.

— Yakarım, elbet, diye cevap verdi Nils. Hem öyle yakarım ki, istersem bütün ormanı tutuşturup, kül ederim.

Böyle diyerek ayıyı ürküteceğini sanıyordu.

— Belki bir evi, bütün bir malikâneyle de yakabilirsin ha?

— Bunun lâfı mı olur!

— Aman ne iyi! Ne iyi! diye haykırdı ayı. Senin bana büyük iyiliğin dokunacak öyleyse. İyi ki seni yememişim. Buna o kadar sevindim ki, bilemezsin.

Ayı böyle deyip çocuğu incitmeden ağzına aldı. İnin yamacına tırmanmaya başladı. Boyuna bosuna, ağırlığına rağmen, akıl almayacak bir kolaylıkla ilerliyordu. Yukarıya düze çıkınca, aynı canlı adımlarla doğru ormana koştu. Baba ayının koca gövdesi, çalılıklı ormanda yol açmak için ağaçları, çalıları, bir geminin dalgaları yarışı gibi iki yana savuruyordu. Ta ormanın sınırına, büyük demir-çelik fabrikasının görülebildiği dere kıyısına gelinceye kadar hızını kesmedi.

Orada durdu, yere çöktü, çocuğu önüne koydu, pençeleri arasında onu sıkıca tuttu.

— Şu dev gibi, gürültücü makinayı görüyor musun? dedi.

Büyük demir-çelik fabrikası su kıyısındaki geniş bir alandı; irili ufaklı birçok binadan meydana gelmişti. Dev gibi bacalarından kara duman kusuyordu. Yüksek fırınlardan kızıl alevler fışkırıyor, bütün pencereleri aydınlatıyordu. Şahmerdanlar, hadde makinaları durmadan işliyor; hepsi birden bu şiddetle çalışırken, hava müthiş bir gürültüye kesiyordu. Atölyelerin çevresinde dağ gibi kömür kümeleri, maden köpüğü yığınları ve tahta desteleri görülüyordu. Az ötede, hangarlar, işçi evleri, güzel villalar, bir okul, toplantı salonları, depolar vardı. Ama tesislerin bu kesimi sessiz sedasızdı, uyur gibiydi.

Çocuk o yana pek bakmadı bile. Gözlerini fabrika binalarından ayıramıyordu. Ayaklarının altındaki toprak kararmıştı. Yüksek fırınların üzerini koyu mavi gök kubbe örtüyordu. Irmağın köpüklü dalgaları akıp giderken, yüksek fırınlar da etrafa ışık, alev ve kıvılcıklar saçıyordu. Nils bugüne kadar böyle bir manzaranın bir eşine daha rastlamamıştı.

— Eh! dedi ayı. Bakalım böyle dev bir tesisi de tutuşturabileceğini söyleyecek misin?

Nils ayının penceleri arasına sıkışmış kalmıştı. Kurtuluşunun ayının kendi gücü hakkında edineceği, şu veya bu ölçüdeki olumlu kanaate bağlı olduğunu çok iyi anlıyordu.

— Bina büyük olmuş, küçük olmuş pek önemi yok, dedi. Burayı yakabilirim istersem.

— Peki öyleyse! dedi baba ayı. Şimdi beni iyi dinle. Atalarım tâ şu ağaçların yerden bitip de, orman haline geldiği zamandan beri buralarda yaşadılar. Av arazileri, otlaklar, inler bana onlardan miras kaldı. Bütün hayatım, güvenlik içinde, burada geçti. İnsanların başlangıçta bana fazlaca bir zararları yoktu. Dağa gelip, biraz maden çıkarmak için çukurlar kazıyorlardı. Sonra küçük bir demirhaneye ırmağın kıyısına bir külübe yaptılar. Demirhanenin faaliyeti yılda bir kaç ayı geçmiyordu. O da günün belirli saatlerinde. Sadece bu belli saatler içinde demir dökülüyor, balyozlar inip kalkıyordu. Eh o kadarına da katlanabiliyordum.

Ama şu son yıllarda, onlar, gece gündüz çalışan şu gürültücü makineyi oraya kurduktan sonra, ne rahatım kaldı ne huzurum.

Eskiden demirhanede bir tek demirci ustasıyla iki yamağı kalırdı. Şimdi şu fabrikada insandan geçilmiyor. Hiçbir yerde güvenliğim kalmadı artık. Aklıma başka çare gelmese, evimi barkımı başka diyarlara taşımayı iyiden iyiye aklıma koymuştum.

Nils kendi kendine ayının lâfı nereye getirmek istediğini düşünüyordu. Ama bir şey sormasına vakit kalmadan, ayı onu tekrar ağzına aldı, çabuk çabuk yürümeye koyuldu.

Nils bir yerli göremiyordu, ama gürültünün gitgide artmasından yüksek fırınlara yaklaşmakta olduklarını anladı. Baba ayı, birçok kere gece karanlıkta buralara gelmiş, fabrikanın çalışmasını seyretmiş, şu gürültünün bir an olsun kesilmesi için, içinden dualar etmişti. Bu yüzden yolu izi iyi biliyordu. O gezintiler sırasında kimbilir kaç kere, bütün tesisatı bir vuruşta yerle bir etmek isteğiyle yanıp tutuşarak, pencelerini duvarlara dayamıştı.

Geceleyin hayvan kara toprakta, zaten pek fark edilmiyordu. Üstelik ayı duvarların gölgesine siniyordu. Korkusuzca atel-yelerin arasından geçerek bir curuf yığınının üstüne tırmandı. Yukarı çıkınca ayağa kalktı, Nils'i yere bıraktı ve ona:

— Aşağı bak bakalım, dedi, içerde ne var, görmeye çalış.

Fabrikada Bessemer çelik makinesi çalıştırılmak üzereydi. Baba ayı körükleme son bulup, çelik kızıl bir parlayışla iki geniş kaba dökülene kadar Nils'i içeri baktırdı.

Oğlan manzarayı pek sevdi. Öylesine seyre dalmıştı ki, neredeyse ayının iki pençesi arasında sıkışıp kalmış olduğunu bile unutacaktı. Derken koca ayı onu akkor haline gelmiş, kısa kalın bir demir külçesini, uzun kızgın bir çelik levha haline getiren hadde makinelerini görececek şekilde öne eğdi.

Nils, bu sanki canlanmışa benzeyen demir parçaların hayranlıkla bakıyordu. Ama asıl hayranlığı bu ateşten yılanı, demirci kısıkaçlarıyla kavrayıp hadde makinesinin içinden geçmeye zorlayan çevik ve becerikli işçilere duydu.

— İnsan denen varlığı biraz olsun tanıyorsam diyebilirim ki, gerçek insan işte bu gördüklerimdir, dedi içinden.

Ayı ona kalın çubukların yapıldığı demirhaneyi de gösterdi. Demir ve ateşle âdeta oyun oynayan demircilerin ustalığını gördükçe, çocuğun şaşkınlığı bir kata daha arttı. Bu insanları ateş ve alev zerre kadar korkutamıyordu. Nils, onları, böyle içinde, kapkara görünce, ateşe hükmeden şeytanlara benzetti. Çocuk şu bildiğimiz insanoğlunun, böyle bir güce sahip olabileceğine bir türlü inanamıyordu.

Yere oturmuş baba ayı:

— İşte her gün, her gece bu! dedi. Böyle bir şeyin kimse de ne huzur ne sabır bırakmayacağını şimdi sen de anlamışsındır sanırım. Bütün bunların yerle bir olduğunu bir görsem, ne kadar sevineceğimi bilemezsin.

— Gerçekten de öyle, diye cevap verdi çocuk. Peki, ne yapmak fikrindedesiniz.

— Ben mi? Şey... Sen bu binaları yakabilirsin, diye düşünüyordum. Ben de bu sonu gelmez gürültüden kurtulmuş olurum; doğup büyüdüğüm ülkede hayatımı yeniden kurarım.

Nils donup kaldığını hissetti.

— Eğer makineyi ateşe verirsen, diye devam etti baba ayı, ben de senin hayatını bağışlarım. Ama bunu yapmayacak olursan, o zaman başına geleceklri sen düşün.

Bir kere geniş atelyeler tuğladan yapılmıştı. Çocuk, baba ayı istediği kadar emir de verse, onları yakabilmenin zaten imkânsız olduğunu düşündü içinden. Ama biraz daha kafa yorunca, bu iş hepten de olamazmış gibi gelmedi ona. Durduğu yerin hemen yanında tahtalar dizilmiştı. Tahtalar kömür deposuna kadar uzanıyordu. Kömür deposuysa atelyelerin hemen bitişindeydi. Kömür bir tutuşmaya görsün, fabrika çatısının ateş alması işten bile değildi. Yanmayan nesnelerin çevresini de hemen alevler saracak, sıcaktan duvarlar bir bir yıkılacak, makinelerin üstüne devrilecekti.

— Hadi bakalım, cevabın evet mi yoksa hayır mı? diye sordu baba ayı.

Nils, daha o an istediğini yerine getiremeyeceğini ayıya söylemesi gerektiğini biliyordu ama, o zaman da işin içinde hayvanın penceleri arasında ezilip kalmak vardı. Sonunda:

— Biraz düşüneyim, diye cevap verdi.

— Düşün bakalım, ama şunu da bil ki, insanlar bu demir sayesinde bizim üzerimizde böyle bir üstünlük kurdular. Onun için, burdaki faaliyetin durduğunu görmek, bana büyük zevk verecek.

Nils, bir çıkış yolu bulmak için kazandığı kısa zamandan yararlanması gerektiğini biliyordu. Ama müthiş bir korkuya kapılmıştı. Bir türlü kafasını toparlayamıyordu.

— Hadi! dedi ayı. Evet mi, hayır mı?

Bunu duyunca Nils birden kendine geldi.

— Bu kadar sabırsız olmayın, diye bağırdı. Önemli bir mesele bu. Düşünmem için zaman lâzım.

— Eh, biraz daha düşün öyleyse, dedi baba ayı. Ama şunu bil ki, ancak bu demir sayesinde insanlar ayılardan daha güçlü hale geldiler. Onun için buradaki işin son bulduğunu görmek, benim en büyük isteğimdir.

Oğlan biraz daha vakit kazanmıştı. Bu belâdan sıyrılmak için boşu boşuna kafasını yordu durdu. Ama nafle.

— Hadi bakalım! dedi yeniden ayı. Hâlâ karar veremedin mi?

Nils'i bir titremedir aldı.

— Karar vermek sandığınız kadar kolay değil, dedi. Bana biraz daha izin verin.

— Peki öyle olsun, dedi ayı. Ama sonunda bir karar vermek zorundasın. İnsanlar burda, ayılarn ülkesinde yaşayabiliyorlarsa, bu demirin suçudur. Onun için bu kuruluşun kalktığını görmek istiyorum. Bunu anlamalısın.

Nils bunun, son mola, bir çözüm yolu bulması için son fırsat olduğunu düşünüyor, ama bir türlü aklını başına toplayamıyordu. Bunu beceremeyecek kadar heyecanlanmış, dehşete kapılmıştı. Öte yandan kafası, hep maden bölgesinin üstünde uçarken gördüğü şeylere takılıyordu. Bu uzak, ıssız ülkede ne akıl almaz şeydi bu hayat! Demir bulunmasa, bölge hep yoksul ve boş kalacaktı. Şu fabrika daha yapılmaya başladığından beri, kimbilir kaç kişi kendine iş bulmuştu! Şimdi fabrikanın çevresini, insanların oturduğu evler, demiryolları, dünyanın her yanına oradan haberler gönderen telgraf telleri almıştı.

— Hadi, kararın ne? diye üsteledi ayı. Evet mi? Hayır mı?

Nils elini alında gezdirdi. Hiçbir çıkış yolu bulamamıştı. Ama hayır! Ne olursa olsun demire; zenginler kadar yoksulların da yardımına koşmuş, onca insana ekmeğe kapısı açmış, şu nimete karşı hiçbir kötülük edemezdi.

— Hayır! dedi. Hayır! Dediğinizi yapamam!

Baba ayı ağzını açmadan onu pençeleri arasında sıkıya başladı.

— Zorla da olsa, bir demir-çelik fabrikasını yaktıramazsınız bana, diye devam etti çocuk. Çünkü demir, insanlar için, ona saldırmayı kimsenin aklından geçirmeyeceği kadar, büyük bir nimettir.

— Onu bunu bilmem, dedi ayı. Bu durumda hayatını bağışlayacağımı ummuyorsun herhalde.

Nils ayının gözlerinin içine bakarak:

— Hayır, ummuyorum, dedi.

Baba ayı onu avuçlarında gitgide daha fazla sıkıyordu.

Nils'in gözlerinden yaş boşanacak kadar canı yanmıştı. Ama ağzını açıp tek kelime etmedi.

Hep, Nils'in son anda inadından vazgeçeceğini uman ayı, bir kolunu kaldırarak homurdandı:

— Peki, öyleyse...

Ama daha o lâfının gerisini getirmeden Nils hemen yanıbaşlarında bir şakırtı duydu. O yana bakar bakmaz bir tüfek namlusunun iki adım ötelerinde parıldadığını gördü. Baba ayıyla Nils tartışmaya dalmışlar, bir adamın ta yanlarına kadar yaklaştığını fark etmemişlerdi.

— Baba ayı, diye haykırdı Nils. Üzerinize tüfekle ateş edecekler çabuk olun!

Ayı kaçmakla kalmadı, tutsağını birlikte götürcek zaman da buldu. Vargücülle koşarken tüfekle arkasından birkaç el ateş edildiğini duydu. Kurşunlar kulaklarının dibinden vınlıyarak geçti. Ama ayı vurulmadan kendini emin bir yere atabilmişti.

Nils yanya kadar ayının ağzındaydı. Ömründe bu geceki kadar aptallık ettiğini hiç hatırlamıyordu. Ağzını açmısa, ayı öldürülecek, o da kurtulmuş olacaktı. Fakat artık hayvanların yardımına koşmaya öylesine alışmıştı ki bunu düşünmeden, kendiliğinden yapıyordu.

Baba ayı, orman içinde, erişilemeyecek bir mesafeye kadar koştuktan sonra durdu, Nils'i yere koydu.

— Sağol Parmak Çocuk, dedi. Eğer sen haber vermeseydin, bu öldürücü kurşunlardan yakamı sıyıramayacaktım. Karşılığında ben de sana bir iyilikte bulunmak isterim. Eğer yolunun üstüne bir ayı çıkacak olursa, şimdi kulağına söyleyeceğim şeyleri ona tekrar et, yeter. Sana hiçbir fenalığı dokunmayacaktır.

Baba ayı Nils'in kulağına bir şeyler fısıldadı, sonra da doğru kendi yoluna gitti. Çünkü avcılarının sesini hâlâ işitir gibiydi ve köpeklerin peşine salındığını sanıyordu.

Nils, ormanın ortasında, böyle bir mucizenin oluşuna bir türlü akıl erdiremeden, her türlü tehlikeden uzak, kendi başına kalakalmıştı.

Kazlar bütün bir akşam vakti o bölgenin üzerinde durmadan uçtular. Çığırıyorlar, çevreyi gözetliyor ama Parmak Çocuk'u hiçbir yerde bulamıyorlardı. Güneş battıktan sonra da, uzun zaman aramaya devam ettiler. Sonunda hava öylesine karardı ki, bir yere konup ister istemez uyuyakaldılar. Canları çok sıkkındı. İçlerinde Nils'in ormana düşüp öldüğüne, öylece yere serildiğine inanmayan kalmadı. Herhalde ağaçların arasından onu görmelerine imkân olmamıştı.

Ertesi sabah, dağın ardından güneş doğup, ortalığı aydınlatınca kazlar Nils'in her günkü yerinde, ortalarında uyumakta olduğunu gördüler. Onların şaşkınlık gılgımları ve çığırışlarıyla uyanan çocuk, kendini tutamayıp gülmeye başladı. Kazlar olup biteni öğrenmek merakıyla, yiyecek aramaya bile çıkmaktan vazgeçtiler.

Çocuk ayıyla başından geçenleri, ballandıra ballandıra onlara anlattı. Sonra da anlatacak başka şey yokmuş gibi durdu.

— Yanınıza nasıl döndüğümü ayrıca anlatmama gerek yok herhalde, dedi, bunu nasıl olsa biliyorsunuz.

— Biliyor muyuz? diye cevap verdi kazlar. Bizim bir şey bildiğimiz yok. Biz seni düşüp öldü sanıyorduk.

— Bilmiyorsunuz demek, dedi Nils. O zaman anlatmaya değer doğrusu... Ayı yanımdan ayrılınca bir çam ağacına tırmandım. Orda uyuyakalmışım. Tepemde bir kartalın gürültüsüyle uyandığımda şafak yeni söküyordu. Kartal üstüme indi, beni pençeleriyle kavradığı gibi havaya kaldırdı. Sonumun geldiğine iyiden iyiye inandığıma şaşmazsınız herhalde. Ama kartal bana hiçbir kötülük etmediği gibi, beni getirip buraya, sizin aranızda bıraktı.

— Kim olduğunu söyledi mi? diye sordu beyaz kaz.

— Daha ben kendisine teşekkür etmeye fırsat bulamadan çekip gitti. Ben de onu beni aramak için Akka ananın gönderdiğini sanmıştım.

— Hiç akıl alacak gibi değil, dedi beyaz kaz. Onun bir kartal olduğundan emin misin?

— Ben daha önce hiç kartal görmedim, diye cevap verdi Nils. Ama öylesine iri bir kuştur ki, bana kartaldan başka şey olamaz gibi geldi.

Beyaz kaz Martin, bu hikâye hakkında ne düşündüklerini anlamak için, dönüp yaban kazlarına baktı. Ama sanki onlar bambaşka bir şey düşünüyor gibi, gözlerini göğe, uzaklara dikmiş, sessiz sedasız duruyorlardı.

Neden sonra kanatlarını açıp uçma hazırlığına geçen Akka:

— Sabah sabah karnımızı doymayı hepten unutmazsak, herhalde iyi ederiz, dedi.

XXVIII

DALEKARLYA'DA AZİZE - VALBORG GECESİ

Cuma 29, Cumartesi 30 Nisan

O gün Nils, Dalekarly'a'nın güneyini gördü. Yaban kazları Gröngsberg'teki geniş maden yataklarının, Ludvika'daki büyük tesislerin üzerinden geçip, Stora Tuna ve Dalelf ovalarına doğru yollarını sürdürdüler. Önceleri Nils her dağ doruğunun ardında fabrika bacalarının yükseldiğini gördükçe, kendini hâlâ Vestmanland'da sanıyordu. Fakat büyük ırmağın yanına gelince, manzara birden değişti. Nils'in bildikleri arasında, ırmak adına sahiden yaraşan ilk akarsuydu bu. Geniş suyun, ülkeyi bir baştan bir başa yarıp, tatlı tatlı aktığını görünce oğlancık şaşırıldı kaldı.

Kazlar Torsang'daki dubalı köprüye varınca, sanki onlara kılavuzluk eden ırmak boyunca, kuzeybatıya doğru yol değiştirdiler. Böylece Nils Dalelf Irmağı kıyılarını doya doya seyredebildi. Bu kıyılarda çok kere geniş alanlara yayılmış evler vardı. Dommarvet ve Kvarnsveden'deki büyük çağlayanları; bu çağlayanların verdiği güçle çalışan kocaman fabrikaları gördü. Irmağın sakin suları üzerinde kımıldamadan duran dubalı köprüleri, yüzen suları, suda sürüklenip giden kalas dizilerini, kimi zaman ırmağı takip eden, kimi zaman onu kesip geçen demiryollarını hep gördü. O zaman Dalelf'in büyük ve muhteşem bir akarsu olduğuna aklı kesti.

Bütün Dalekarlyalı çocukların, nerdeyse Noel arifesi kadar sabırsızlıkla bekledikleri bir gece vardır: Azize-Valborg Gecesi. O gece bütün kırları yaktıkları ateşlerle donatırlar.

Daha birkaç hafta öncesinden, oğlan ve kız çocukları Azize-Valborg Gecesi yakacakları ateş için odun yığmaya başlarlar. Kuru dal ve kozalak toplamak için ormana giderler; marangozlardan talaş, odunculardan ağaç kabuklarıyla, yarılamayacak kadar budaklı odunları isterler. Eski tahta kutular kendilerine vermesi için bakkalın başını şişirirler. İçlerinden biri, boş bir katran fıçısı bulmasını, onu hazine gibi saklar; ateşin yakılacağı gecedен önce, dünyada ortaya çıkarmaz. Rüzgârın devirdiği çitler, tahtadan araç-gereç parçaları, tarlalarda unutulmuş ot kurutma sopaları gibi, bezelye ve fasulya sırıkları da tehlikedir.

Kutsal akşam gelince her köyün çoluk çocuğu bir tepenin üzerine veya bir göl kıyısına eski Noel ağaçlarından, kuru dallardan ve yakmak için biriktirdikleri akla gelebilen her şeyden kocaman bir yığın yaparlar. Çocuklar arasında anlaşmazlık çıkarsa, o zaman aynı köyün bir değil, birden fazla ateşi olur.

Genel olarak, odun yığınları ikindiden hazırdır. Bütün çocuklar çeplerinde kibrit kutuları, gezinmeye başlar, karanlığı beklerler. Bu mevsimde Dalekarlyalı'da gündüzler çok, çok uzundur. Alacakaranlık akşamın sekizinde ancak başlar. İlkbaharın bu ilk günlerinde, dışarıda dolaşmak hayli üşütücü ve rahatsız edicidir. Kırlarda ve açık yerlerde kar erimiştir; gündüz güneş çıktığı vakit insanın içi ısınır gibi olur ama, ormanlarda henüz büyük kar kümeleri vardır. Göller buzla kaplıdır, gecelerin ısı sıfır derecenin altına düşer. Onun için yer yer ateşin vaktinden önce yandığı da olur. Fakat böyle acele edenler, yalnız en küçük ve en tezcanlı çocuklardır. Ötekiler ateşin keyfini tam çıkarabilmek için geceyi beklerler.

Sonunda beklenen an gelir. Küçücük bir dal getirmiş olan bile yığının başında hazırdır. Oğlanların en büyüğü samandan bir meşale yakar, onu yığının dibine daldırır. Alevler bütün yığını sarar. Dalların yanarken çıkardığı çitirtılar duyulur. İncecik dallar kızıla keser, âdeta saydamlaşır. Yığını saran kocaman, kara duman, kıvrıla kıvrıla yükselir. Onun ardından ışıl

ışıl bir alev, odun yığınınını aşar, göklere uzanır; o yörenin her yanından görülür.

Çocuklar etraflarına bakacak vakti ancak o zaman bulurlar. İşte şurada bir ateş! Ötede biri daha! Aşağıdaki sırta da var. Dağın tam tepesinde ateş yakmışlar. Herkes kendi ateşinin ötekilerden büyük ve güzel olduğunu sanır. Gene de başkalarının geçilmekten korkulduğu için son anda eve koşulur, yalvar yakar birkaç odun veya tahta parçası daha istenir.

Odun yığını tam tutuştu mu büyükler, hatta ihtiyarlar bile, seyre gelirler. Ateş, yalnız seyredilmeye yaramaz, soğuk geceye, insanın içini ısıtan bir sıcaklık da yayar. Herkes onun etrafına, taşların üstüne çöker; ta biri kahve pişirmeyi akıl edinceye kadar, gözleri aleve dalmış, oldukları yerde öylece dururlar. Çok kere kahve suyu kaynarken içlerinden biri hikâye anlatır. O bitirince başkası başlar.

Büyüklerin düşündüğü daha çok kahve ile hikâyelerdir. Çocuklarsa aklı fikri hep alevlerini iyice yükseltilere çıkarmak ve daha uzun zaman ateşi geçirmemektir. Buzların çözülmesi ve karların erimesi yüzünden baharın gelmesi öylesine gecikmişti ki! Çocuklar, âdeta ateşleriyle onun gelmesini kolaylaştırmak istiyorlar. Yoksa o kendi kendine tomurcukları patlatıp yaprakları açtıramayacaktır.

Yaban kazları uyumak için Silijan Gölü'nün buzuna konmuşlardı. Gölü bir baştan bir başa yalayıp geçen kuzey rüzgânı dondurucuydu. Nils beyaz kazın kanadı altına sinmişti. Tam dalmak üzereyken, bir tüfek sesiyle yerinden hopladı. Hemen kanadın altından çıktı ve korka korka çevresine bakındı.

Buzun üzerinde her şey sessizlik içindeydi. Boşuna arandı. Avcı filan göremedi. Fakat gölün kıyılarına bir göz atınca şaşırıp kaldı. Vineta'ya benzer bir hayal gördüğünü sandı.

Öğleden sonra kazlar, yere inmeden, gölün üzerinden defalarca geçmişlerdi. Yolda ona Silijan kıyılarındaki köyleri ve büyük kiliseleri göstermişlerdi. Leksand'ı, Rattvik'i, Mora'yı, Sol-lerö Adası'nı görmüştü. Bütün ülke ona önceden tahmin edemeyeceği kadar tatlı ve sevimli gelmişti. İnsanda ürküntü ve korku yaratan hiçbir şeye gözü ilişmemişti.

Oysa şimdi, bu gece vakti, aynı kıyılarda ateşten bir taç

alev alev yanmaktaydı. Gölün kuzeyine düşen Mora, Sollerö Adası kıyıları, Vikarbyn, Sjurberg Köyü tepeleri, Rattvik Kilisesi'nin yükseldiği uzantı, Lerdalen Dağı, Leksand'a kadar bütün sırtlar ve burunlar hep ateşle donatılmıştı. Çocuk, yüzden fazla ateş saydı. Bunun ne demeye geldiğini anlayamadı.

Seslere kazlar da uyanmıştı. Ama Akka olanları daha görür görmez:

— İnsan yavruları eğleniyor, diye bağırdı.

Az sonra da bütün kazlar, kafalarını kanatlarının altına sokup uyudular.

Nils bir hayli zaman, altından uzun bir zincir gibi, kıyıyı süsleyen ateşlere bakakaldı. Parıltı ve sıcak onu, bir pervane gibi, kendine çekiyor, yanan ateşlere yaklaşmak istiyordu. Üstüste silah sesleri duyuldu. Ama havaya ateş edildiğini biliyor, bu sesler ayrıca hoşuna gidiyordu. Demek orada, ateşin çevresinde bulunan insanlar, o kadar sevinç, o kadar coşkunluk içindeydiler ki, bağıırıp çağırmak yetmiyor da, bir de tüfeklerine sarılıyorlardı.

İşte! Bir dağın tepesinde tutuşmuş yığının yanından havaya fişekler atılıyorrdu. Sanki daha önce yaktıkları, alevleri yükselerek boşluğu yalayan ateş yetmemişti; coşkunluklarını göklere kadar yükseltmek istiyorlardı.

Nils yavaş yavaş kıyıya yaklaşmıştı. Ansızın kulağına çocukların şarkıları geldi. İşte o zaman, artık kendini tutamadı, karaya doğru koşmaya başladı. Rattvik Körfezi'nin sonunda uzun bir iskele suya doğru uzanıyordu. Iskelenin en ucunda bir şarkıcılar topluluğu vardı. Onların sesi gölü kaplayan sükün havası içinden yankılanıp ona kadar geliyordu. Sanki bahar, Silljan'ın buzlarındaki yaban kazları gibi uykuya yatmıştı da, insanlar onu uyandırmak istiyordu.

«Kuzeyde ta uzaklarda bir ülke bilirim...» diye başlıyordu çocukların şarkıları; Dalekariya'da durur hâlâ, Dalekariya'da durur hâlâyla bitiyordu. Iskelede hiç ateş yoktu, şarkıcılar uzağı göremezlerdi. Fakat söyledikleri şarkıya hem kendilerinin, hem de bütün dinleyenlerin gözleri önünde, ülkelerinin görüntüsü uzanıyordu; hem de gün ışığında olduğundan daha aydın-

lık, daha sevimli. Şarkıcılar baharı kendilerine uydurmak istiyor gibiydiler! Sanki ona:

— Şu seni dört gözle bekleyen ÷lkemize bak! dıyorlardı. Yardımımıza hâlâ koşmayacak mısın? Hâlâ kışın, bu güzel ÷lkeyi baskısı altında tutmasına izin mi vereceksin?

Şarkı devam ettiği sürece Nils Holgersson dinledi; sonra tekrar karaya doğru koşmaya başladı. Kumsalda da ateş yanıyordu. Ateşin o kadar yakınına geldi ki, onun çevresinde oturan veya ayakta duran insanları seçebiliyordu. Gene kendi kendine, bunun bir hayâli olup olmadığını sordu. Hiç bu kılıkta insanlara rastlamamıştı. Kadınların başlarında kâğıt külâh-lara benzeyen sivri, kara başlıkları, boyunlarında dallı atkıları, üstlerinde beyaz deri cepkenleri, yeşil ipekten gömlekleri ve önleri beyaz, kırmızı, yeşil yollu, siyah eteklikleri vardı. Erkeklerin şapkaları basık, yuvarlak; kenarları kırmızıyla işlenmiş mavi ceketleri çok uzundu. Sarı deriden külot pantolonları vardı; bunlar yün ponponları sarkan, kırmızı çorap bağlarıyla dizlere tutturulmuştu. Kılıklarından mı ne, bu insanlar Nils'e öbür bölgelerdeki insanlara benzemiyorlar gibi geldi. Bunlar sanki daha boylu boslu, daha soyluydular. Nils annesinin büyük sandığında sakladığı ve kimbilir ne zamandan beri Skanya'da kim-senin giymediği eski elbiseleri hatırladı. Acaba ona eski zamanda, örneğin yüzyıl önce yaşamış insanları görme yeteneği mi bağışlanmıştı?

Bu düşünce aklından şöyle bir geçti. Yoksa karşısında bas-bayağı canlı insanlar vardı, bunu o da biliyordu. Yalnız Dale-karlıyalılar dillerinde, göreneklerinde ve giyim kuşamlarında es-kiye o kadar bağlı kalmışlardı ki, çocuğun bir an hayâle ka-pılmasında şaşılacak bir şey yoktu.

KİLİSELERİN ÇEVRESİNDE

Pazar, 1 Mayıs

Ertesi sabah kalkıp da buzun üstünde ayağı kayınca Nils gülmekten kendini alamadı. Gece epey kar yağmıştı. Hâlâ lâpa

lâpa yağan kar havada oradan oraya savruluyordu. Gökten yere soğuktan donmuş kelebeklerin kanatları düşüyormuş gibi... Sillijan Gölü hayli kalın bir kar tabakasıyla örtülmüştü. Kıyıları bembeyazdı. Yaban kazlarının sırtında öyle kar birikmişti ki, sanki her biri küçük bir kar kümesi haline gelmişti.

Akka, Yksi veya Kaksi arada şöyle bir kımıldıyor, fakat karın kesilmediğini görerek yine başlarını kanatlarının altına sokuyorlardı. Onlara sorarsanız, böyle bir havada yapılacak en iyi şey, hiç şüphe yok ki, uyumaktı. Nils de onlara hak vermiyor değildi doğrusu.

Tekrar uyandığında, aradan birkaç saat geçmişti. Rattvik Kilisesi'nin çanları insanları dini görevlerini yerine getirmeye çağırıyordu. Kar durmuştu ama, kuzey rüzgârı şiddetini arttırmıştı. Gölün üstü korkunç soğuktu. Nils kazların uyanıp sillekindiklerini ve yiyecek aramaya kendisiyle birlikte karaya geldiklerini görünce çok sevindi.

Rattvik Kilisesi'nde o gün, gençlerin ilk büyük âyin günüydü. Ayine katılacaklar sabahın erken saatlerinde gelmişler, küçük topluluklar halinde kilisenin önünde gevezelik ediyorlardı. Hepsinin sırtında o yörenin kendine has giyim kuşamı vardı. Pırıl pırıl rengârenk elbiselerdi bunlar.

Nils rica yollu:

— Canım Akka anne, biraz ağır uç da, gençleri göreyim, dedi.

Sürübaşı onun bu dileğini anlayışla karşıladı. Göze alabileceği kadar alçaldı. Kilisenin çevresini tam üç kere dolandı. Yakından bakınca da böyle midir, bilinmez ama, yüksekte bakıldığında delikanlılarla genç kızlar Nils'e dünyanın en sevimli, en tatlı gençleri gibi geldi.

— Kralın sarayında bile ne bunlardan daha yakışıklı prens bulunur, ne de bunlardan daha güzel prenses! diye bağırdı.

Rattvik'te bütün kırlar karla örtülmüştü. Akka konacak yer bulamadı. Hiç vakit kaybetmeden Leksand'ın güney yanına doğruldu.

Leksand gençleri her bahar yaptıkları gibi, gurbete iş aramaya gitmişlerdi. Ortalıkta ihtiyaçlardan başka pek kimse kalmamıştı. Yaban kazları geçerken, yaşlı kadınlar uzun bir sıra

halinde, büyük ağaçlık bir yoldan kiliseye gidiyordu. Koyun derisinden yapılmış cepkenleri göz kamaştırıcı bir beyazlıktaydı. Etekleri de beyaz deridendi, önlükleri sarı veya siyah-beyaz yolluydu. Ağarmış saçlarını örten beyaz başlıkları vardı. Kadınlar arasında pembeyaz bir yolda ilerliyorlardı.

— Canım Akka ana, biraz ağır uç da, şu ihtiyarları göreyim! diye rica etti Nils.

Lekøand'da da Rattvik'teki kadar kar vardı. Akka daha güneşe Floda taraflarına uzanmaya karar verdi.

Kazlar Floda'ya geldiklerinde halk kilisedeydi. O gün pazar ayininden sonra bir de düğün töreni vardı. Düğün alayı kilisenin önünde toplanmıştı. Gelinin çözülmüş saçlarının üstüne altından bir taç oturtulmuştu. Elbisesi, süs eşyası, çiçekler ve rengârenk kurdelerle donatılmıştı. Hepsi, insanın gözünü alacak kadar, pırlı pırlıydı. Güveyin uzun mavi ceketi, kısa külot pantolonu ve kırmızı şapkası vardı. Gelin sağdıç kızlar, üstlerine ve etek uçlarına lüle ve gül bezekleri işlenmiş elbiselerinden tanınıyordu. Alayın gerisinde renk renk tören elbiselerini giymiş hısım akraba, konu komşu yer alıyordu.

— Canım Akka anne, biraz ağır uç da gelinle güveyi göreyim! diye yalvardı Nils.

Sürübaşı göze alabileceği kadar alçaldı. Kilisenin çevresini tam üç kere dolandı. Yakından bakınca da öyle mi olur, bilinmez ama, yüksekten bakıldığında insana, bundan tatlı gelin, bundan efendi bir güvey, bundan daha alımlı bir düğün olayı olamaz gibi geliyordu.

— Acaba sarayla kralla kraliçenin elbiseleri de bu kadar güzel midir? diye şordu kendi kendine Nils.

Floda'da kazlar nihayet karın eridiği tarlalar buldular ve karınlarını doyurmak için mola verdiler.

XXIX

SU BASKINI

1 - 4 Mayıs

Malar Gölü'nün kuzeyinde hava günlerce berbat gitmişti. Gökyüzü baştan başa kül rengiydi, rüzgâr uğulduyor, yağmur toprağı dövüyordu. İnsanlar gibi hayvanlar da baharın öyle kolay kolay gelmeyeceğini biliyorlardı ama, bu hava gene de sabırlarını tüketiyordu.

Aslına bakarsanız, çam ormanlarına yığılan kar erimeye başlamıştı. Bahar vakti ortaya çıkan küçük dereler daha hızla akıyordu. Su, yol çukurlarında hapsolan, hendeklerdeki hantal su, bataklıkların tümsekleri arasında uyuyan su, hep birden harekete geçiyor, kabarıyor, denize doğru akıp gitmek için, katılacak dere arıyordu.

Dereler hep Malar'a dökülen ırmaklara doğru akıyordu. Irmaklar da bu su yığınını göle ulaştırmak için elinden geleni yapıyordu.

Fakat Uppland'ın ve Bergslag'ın sayısız küçük gölleri, bir gece içinde, birden buzdan örtülerini delip geçtiler. Irmaklar boğulup kabardı. Bu su akını karşısında, Malar yerine sığmaz oldu. Gölün Norrström'e akıntısı vardı ama, bu dar bir su yoluyla. Böyle durumlarda suyun daha hızla yürüyüp gitmesini sağlayamazdı.

Bu yetmiyormuş gibi, kuvvetli bir doğu rüzgârı da esiyor,

denizi karaya itip Norrström'ün önünü kapıyordu. Sonunda koca göl taşıtı. Göl, sanki güzelim kıyılarını zarara sokmaktan canı sıkılıyor, bu işi istemeden yapıyormuş gibi ağır ağır yükseliyordu. Ama kıyıları alçaktı. Su çabucak toprağa yayıldı. Kargaşalığın en büyüğünü oluşturmak için bu yeter de artardı bile.

Malar ötekilere pek benzemeyen bir göldür. Dar su setleri, körfezleri ve boğazları vardır. Hiçbir yerinde rüzgârın kamçılacağı enginler görülmez. Sanki yalnız gezintiler, yelken sefa-ları ve eğlenceli balık avları için yaratılmış gibidir.

O kadar çok adaları, adacıkları, ağaçlarla kaplı şipşirin burunları vardır ki! Hiçbir yerinde çıplak ve kayalık bir kıyı parçası göremezsiniz. Sanki kıyılarına sadece şatolar, villalar, güzel yazlık evler ve eğlence yerleri yapılsın diye düşünülmüştür. Göl belki de böylesine tatlı, böylesine sevimli olduğu için, baharları kimi zaman taşıp, etrafına zarar verince, herkes şaşar, telâşa kapılır.

Bu sefer de su baskınının yakın olduğu anlaşılınca, kışın karaya alınmış olan sandallarla kayıklar çarçabuk hazırlandı, su alan delikleri tıkandı, teknelere zift çekildi. Aynı zamanda, kadınların üstünde çamaşır yıkadığı tahtalar kıyıda içeride çekiliyor, iskeleler sağlamlaştırılıyordu. Kıyı boyunca uzanan demiryoluna bakmakla görevli yol bekçileri gece gündüz demeden, ordan oraya koşuyorlardı. Uyku nedir bilmiyorlardı. Adacıklardaki küçük samanlıklarda otu olan köylüler, bunu karaya taşımak için acele ediyorlardı. Balıkçılar ağlarını ve sepetlerini topluyorlardı. Salları, bir an önce evlerine dönmek veya su baskınına uğramadan yoluna gitmek isteyen yolcular doldurmuştu.

Telâş içinde olan yalnız insanlar değildi. Yumurtalarını kıyıda çalılıklara bırakmış olan ördekler, yerleri yurtları gölün kıyıları olan ve yuvalarda yavruları bulunan tarla fareleri, sivri sıçanlar ana-baba günü yaşıyordu. Kurumlu kuğu kuşlarına varıncaya kadar bütün hayvanlar yuvalarının, kuluckadaki yavrularının kaygısına düşmüştü.

Korkuları boşuna değildi. Malar'ın kabarması gittikçe artıyordu. Gripsholm çevresindeki alçak çayırlar su içinde kal-

dı. Eski şatoyla kıyı arasına her zamanki dar hendeği doldurup taşan, geniş bir su tabakası girdi. Strangnas'ta kıyadaki güzel gezinti yeri çağlayana döndü. Vesteras'ta sokakları kayıkla geçme hazırlıkları başladı. Kışı Malar adalarının birinde geçiren iki rengeyiği, sığınağı su bastığını görünce, karaya çıkmak için göle atlamak zorunda kaldılar. Depo yerlerinde istiflenmiş odunlar, oradan buradan kopmuş tahtalar, tekneler akıntıya kapılmış yüzüyordu. Her yanda insanlar mallarını kurtarma çabası içindeydiler.

İşte tam bu sıralarda bir gün tilki Smirre Malar'ın kuzeyinde küçük bir kayın korusunda dolaşıyordu. Akli fikri hep Parmak Çocuk'la yaban kazlarındaydı. İzlerini kaybettiği için onları yeniden nasıl ele geçirebileceğini düşünüyordu.

Böyle üzgün üzgün dolanırken, gezgin güvercin Agar'la karşılaştı. Kuş bir dala konmuştu.

— Seni görmek ne mutluluk Agar'cığım, dedi Smirre. Belki Kebnekaisell Akka'yla sürüsünün şu anda nerde olduğunu söyleyebilirsin, ha?

— Onların yerini bilebilirim belki, cevabını verdi Agar. Ama sana söyleyeceğimi sanıyorsan, yanıyorsun!

— Önemi yok! dedi aldırmaz görünerek Smirre. Yeter ki, Akka'ya iletilmek üzere bana bırakılan bir haberi, sen yerine ulaştır. Malar kıyılarının ne içler acısı durumda bulunduğunu herhalde biliyorsun. Her yeri su bastı. Hjelsta Koyu'nda oturan kalabalık kuğu halkı yuvalarını ve yavrularını kaybetmek üzere. Kuğuların kralı Günparlak, kazlarla uçan ve her derdin çaresini bilen, küçük adamdan söz edildiğini duymuş. Bana, Parmak Çocuk'u alıp Hjelsta Koyu'na gelmesi için Akka'ya rica etmemi söyledi.

— Bu haberi yerine ulaştırmasına ulaştırırım, dedi Agar. Yalnız o el kadar adamın kuğulara yardım edebileceğine aklım kesmedi.

— Benim de öyle, dedi Smirre. Fakat onun bütün güçlüklerin üstesinden geldiğini söylüyorlar.

— Ayrıca kuğular kralının haberlerini bir tilkiyle yollamasına da pek şaşıtm, dedi kuşkulu kuşkulu Agar.

Smirre sesini tatlılaştırarak:

— Bak Agar, biz bayağı zamanlarda, gerçekten de, bir-birimize düşmanızdır, dedi itiraf yollu. Lâkin böyle felâketli zamanlarda yardımlaşmak gerekir. Hem haberi bir tilkiden aldığı-nı Akka'ya söylemezsen, belki daha iyi edersin. Çünkü hep öküz altında buzağı arar o.

HİJELSTA KOYU'NUN KUĞULARI

Malar'da yaşayan bütün su kuşları için en güven verici sığınak, Hijelsta Koyu'dur. Malar Uppland topraklarıyla birleştiği yerde uzun girintiler yapar. Bu girintiler arasında Björkö büyüklükte ikinci gelir. Ekolsund Körfezi Björkö'nün uzantısıdır. İşte Hijelsta da Ekolsund Körfezi'nin karayla birleştiği en uç kısmına verilen addır.

Hijelsta Koyu'nun kıyıları çok alçaktır. Fazla derin olmayan suyunu sazlıklar kaplamıştır. Koy, birbiriyle barış içinde yaşayan kuşlar için eşsiz bir yerleşme alanıdır. Koyda, kalabalık bir kuğu ailesi de yaşar. Eski Ekolsund Krallık Malikânesi koyun hemen yanbaşındadır. Malikânenin şimdiki sahibi, kuşlar rahat bir hayat sürsün diye, o alanda avı yasak etmiştir.

Akka haberi alır almaz, doğru Hijelsta Koyu'nun yolunu tuttu. Bir akşam üstü sürüsüyle birlikte oraya vardı. Felâketin büyüdüğünü hemen gördü. Yerlerinden sökülen büyük kuğu yuvaları, rüzgârın akışına uyarak suda yüzüyordu. Birkaçı önceden dağılmış, iki üç tanesi de devrilmişti. İçlerinde bulunan yumurtalar suya batmış, dipte parlıyorlardı.

— Sızlanma zahmetine değmez, diyordu kuğular. Ot lifleriyle saplarının kökünü kurumadı ya. Yuvalarımızı yeniden yapacağız, hepsi bu!

Yardım istemek için yollara düşmek hiçbirinin aklından geçmemişti. Smirre'nin Agar aracılığıyla yaban kazlarını yardıma çağırması gelince, böyle bir şeyden haberleri bile yoktu.

Kuğuların sayısı yüzleri aşındı. Yaş sırasına göre dağılmışlardı. Küçükler dış çeperi meydana getiriyor, yaşlılarla bilgilense ortada, kral Günparlak'la kraliçe Karbeyaz'ın çevre-

sinde bulunuyordu. Kralla kraliçe içlerinde en yaşı olanlarıydı. Kuğuların çoğu onların soyundan gelmeydi. Günparlak'la Karbeyaz, kendi ataları olan kuğuların İsveç'in hiçbir yerinde henüz yaban hayata geçmediği, evcil hayvanlar olarak, şatoların havuz ve hendeklerinde yaşadığı günleri hatırlıyorlardı. Fakat günün birinde, bir çift kuğu kaçarak Hijelsta Koyu'na yerleşmişti. Bunlar sonradan orda üreyen kuğuların ataları oldular. Şimdi o soydan gelen kuğular Malar'ın birçok körfezi gibi, Takkern'de, hatta Hornborg Gölü'nde yaşarlar. Hijelsta kuğuları soylarının böyle gölden göle yayıldığını görmekle pek övünürler.

Yaban kazları koyun batısına inmişti. Akka derhal kuğulara doğru yüzdü. Kendisine haber gönderilmesine pek şaşmış ama aynı zamanda bunu kendisi için büyük bir şeref saymıştı. Ne pahasına olursa olsun, onlara elinden gelen yardımı esirgemeyecekti.

Kuğuların yanına varınca, arkasındaki kazların eşit aralıklarla ve sırayı bozmadan yüzüp yüzediklerini anlamak için geriye baktı.

— Haydi biraz canlanın! dedi onlara. Sakın dünyada güzel bir şey görmemişler gibi gözlerinizi kuğulara dikmeyin. Size laf atarlarsa da kulak vermeyin.

Bu, Akka'nın kuğuların ihtiyar kralıyla kraliçesine ilk ziyareti değildi. Onlardan hep, kendisi gibi ünlü ve çok gezip görmüş bir kuşa yaraşır itibarı görmüştü. Gene de kral ve kraliçenin çevresini almış bütün kuğuların arasından geçmek hoşuna gitmiyordu. Çünkü hiçbir yerde, onların yanında olduğu kadar kendini küçülmüş, renksiz ve önemsiz hissetmiyordu. Hem aralarından geçerken, birçok keresinde, kulağına «dilenci sürüsü», «yontulmamışlar» gibi kelimeler gelmişti. Bunları hep duymamazlıktan gelmiş, hiç karşılık vermemişti.

Ama bu sefer işler yolunda gidiyordu. Kuğular kibarca yol veriyor ve yaban kazları, sanki iri, beyaz ve alımlı kuşlardan bir çitin kuşattığı bir yoldan geçiyorlardı. Hele ziyaretçilere bütün güzelliklerini göstermek için kanatlarını yelken gibi ikiye açtıklarında, kuğuların seyrine doyum olmuyordu. Kötü laf da etmediler. Bu olgun davranışlarıyla Akka'yı âdeta şaşırttılar.

— Kral sanırım, onların yakışık almayan davranışlarını gördü, dedi içinden, efendiliklerini takınmalarını emretti.

Ama ansızın kuğular, kazların meydana getirdiği sıranın en sonunda yüzen beyaz erkek kazı gördüler. Kuğu safları arasında bir şaşkınlık ve gücenme mırıltısı dolaştı. Bu onların laf atmalarına fırsat verdi. İçlerinden biri:

— Oooo! diye haykırdı. Desenize, yaban kazları beyaz tüy bırakıyorlar!

Bir başkası daha ileriye giderek:

— Herhalde bununla kuğu olacaklarını sanmıyorlardır, dedi.

Sonra keskin ve çınlayan sesleriyle hepsi, birbirleriyle yarışırçasına, bağırmaya başladı. Yaban kazlarının yanında bir de evcil kaz bulunduğunu onlara anlatmak imkânsızdı.

— Bu kazların bizzat kralı olmalı.

— Ne küstahlık!

— Bu kaz değil canım; bu evcil ördek.

Bağırıp çağrışmalar arttıkça artıyordu. Beyaz erkek kaz, Akka'nın buyruğunu düşünerek kulaklarını söylenenlere tıkıyor ve elinden geldiği kadar hızla yüzüyordu. Gittikçe çileden çıkan kuğular işi saldırganlığa vardırdılar.

— Ya sırtındaki kurbağa ne ola ki, dedi biri. Kazlar, galiba bizim, insan elbisesi giymiş bir kurbağayı tanıyamayacağımızı sanıyorlar.

Az önce kazlara yol vermek için, iki yana açılan kuğular şimdi yerlerinde duramıyor, beyaz kazı görmek için birbirine girerek o yana, bu yana yüzüyorlardı.

Tam Akka kuğular kralının karşısına geldiği, kendilerinden ne gibi bir yardım beklendiğini soracağı sırada, kral kuğular arasındaki kaynaşmayı fark etti.

— Ne oluyor? Ben size, kazlara karşı nazik olacaksınız diye emretmedim mi? diye bağırıp kırıncı bir sesle.

Kraliçe halkını yatıştırmaya gitti ve Günparlak tekrar Akka'ya döndü. Fakat kraliçe soluk soluğa hemen geri geldi.

— Beyaz bir kaz var orada! diye haykırdı. Ayıp bu. Kuğuların söz dinlememeleri boşuna değil.

— Beyaz bir yaban kazı ha! diye bağırıp kral. Delirme! Olmaz böyle şey. Sen aldanmış olmalısın.

Erkek kazın çevresindeki kaynaşma son kerteğe varmıştı. Akka'yla öteki kazlar ona doğru yüzmeğe çalışıyorlardı ama, boşuna. O vakit bütün ötekilerden daha güçlü kuvvetli olan ihtiyar kral ileriye atıldı, kuğuları iki yana itti ve kaza kadar kendine yol açtı. Koca beyaz kazı görür görmez, onun üzerine atıldı, gagasıyla iki tüyünü yoldu.

— Bu sana, böyle süslenip püslenip de, kuğuların yanına gelmek ne demekmiş öğretir, diye bağırdı.

— Uç çabuk! Durma! Uç beyaz kaz, diye bağırdı Akka.

Zira kuğuların onu son beyaz tüyüne kadar yolacaklarını anlamıştı. Parmak Çocuk da:

— Uç hadi! diye bağıırıyordu. Çabuk!

Fakat kuğuların arasında sıkışıp kalan beyaz kaz, kanatlarını açacak yer bulamıyordu. Tüylerini didiklemek için kuğular her yandan delici gagalarını uzatıyorlardı.

O da elinden geldiği kadar kendini korumak için çevresindekileri gagalamaya başladı. Öteki kazlar da kuğulara saldırdılar. Ama hiç umulmadık biri çıkıp da, imdatlarına yetişmeseydi, yaban kazlarının işi bitikti.

Bir çalı bülbülü olanı biteni görmüşü. Hemen, bir atmaya veya doğanı kovmak için küçük kuşların bir araya gelmesini sağlayan, o keskin çığlığını koyverdi. Çığlık havada üç kere yankılanınca, yörenin bütün küçük kuşları kanat çırpıp uçuştular, koca bir sürü olup Hjelsta Koyu'na doluştular.

Bu küçücük çelimsiz yaratıklar, hep birden kuğuların üzerine atıldılar. Onların kulakları dibinde curcuna koparıyorlar, önlerinde kanat çırpıp görmelerini engelliyorlar, kafalarını şişircesine:

— Ayıp kuğular! Ayıp size! diye bağııyorlardı.

Küçük kuşların akını kısa sürdü. Ama onlar gittikleri, kuğular da kendilerine geldikleri zaman, yaban kazları çoktan öbür yakaya uçmuşlardı.

YENİ BEKÇİ KÖPEĞİ

Neyse ki, kuğular kazları kovalamayacak kadar onurlan-

na düşkündüler. Onun için kazlar gölün içindeki bir sazlıkta rahatça uykuya dalabildiler.

Nils Holgersson'a gelince, gözüne uyku giremeyecek kadar açtı.

— Yiyecek bir şeyler bulmalıyım, diye söylendi kendi kendine.

Böyle her yeri su bastığı bir sırada, üstüne binip, yüzerek karaya çıkacak bir şey bulmak, hiç de güç değildi. Çocuk suların sazlığa sürüklediği bir tahta parçasına bindi. Bulduğu bir değneği de kürek olarak kullanıp, kıyının yolunu tuttu.

Tam kıyıya yaklaştığı sırada yanibaşında bir hisırtı duydu. Bir süre çevresini kolaçan etti ve az sonra, birkaç metre ötede, büyük yuvasında uyumakta olan dişli bir kuğu gördü. Aynı anda, kıyından suya dalmış, kuğuya apansız baskın vermek üzere olan tilkiyi fark etti.

— Hey! diye bağırdı. Uyan! Fırla!

Bir yandan da küreğiyle suyu dövüyordu.

Kuğu havalandı. Ama tilkinin onu bırakıp çocuğa saldırması sayesinde. Yoksa kuğunun tepesine binmesi işten bile değildi.

Nils tilkinin yaklaştığını görünce tabanları yağladı. Önünde dümdüz ve açık çayırlar uzanıyordu. Ne tırmanacak bir ağaç, ne içine girip saklanacak bir delik vardı. Tek çare var kuvvetiyle koşmaktı.

Bereket versin, yakında bir yerde, pencerelerinde ışık olan iki küçük kulübe gördü. Nils ışığa doğru koşmaya başladı. Bir yandan da, o oraya varana kadar, tilkinin yüz kere peşinden yetişeceğini düşünüyordu. Nitekim yetişti de. Ama Nils ansızın yere fırladı. Tilkinin hamlesi boşa gitti. Bir talih eseri olarak, ta... sırada Nils işten dönen iki aduma rastladı.

Adamlar yorgun görünüyorlardı. Burunlarının dibinden geçtikleri halde, ne çocuğu ne de tilkiyi fark ettiler. Nils onlardan imdat istemeyi gerekli görmedi. Tilkinin insanlara yaklaşmaya cesaret edemeyeceğini düşünüp, onların hemen peşlerinden yürümekle yetindi.

Böylece kulübelere vardılar. Adamlar bunların birine girdi. Nils de, onların ayakları arasından içeriye süzülmeyle dü-

şüdü önce. Fakat sahanlıkta efendisinin üzerine atlayan uzun tüylü, iri yarı bekçi köpeğini görünce, fikrini değiştirdi.

— Hey, bekçi köpeği! dedi sesini kısarak. Bir tilki tutma- ma yardım eder misin?

Bekçi köpeğinin gözleri pek iyi görmüyordu. Bağlı kala kala huysuzlaşmış, her şeyi kötüye alır olmuştu. Öfkeli bir hav- lamayla:

— Tilki yakalamak mı? diye cevap verdi. Sen benle dalga mı geçiyorsun? Hem sen kim oluyorsun bakalım! Şöyle yak- laş da benimle alay etmeyi öğreteyim sana.

Nils ona doğru koşarken:

— Yanına gelmekten korkmam ki, dedi.

Köpek onu görünce, şaşkınlıktan dili tutuldu. Ağzını açıp tek kelime edemedi. Çocuk:

— Ben yaban kazları ile birlikte uçan Parmak Çocuk'um, diye ekledi. Hiç benden söz edildiğini işitmedin mi?

— Evet, sanırım şu bizim serçeler böyle bir şeyden söz etmişlerdi, cıvıldaşırken, dedi köpek. Demek o sensin. Galiba epey işler beceriyarmuşsun.

— Bakma, bugüne kadar hep talihim yaver gitti, dedi ço- cuk, ama bu sefer sen beni kurtaramazsan halim harap de- mektir. Peşimde bir tilki var.

— Sahi, dedi köpek, şu anda ben de kokusunu alıyorum. Merak etme şimdi kovarım ben onu.

Sonra havlayıp hırlayarak, zincirinin imkân verdiği ölçü- de ileri atıldı. Nils'in yanına dönerken, keyifli keyifli:

— Bu gece bir daha ortalara çıkamaz, dedi.

— Bu tilkiyi kaçırmak için öyle havlamak mavlamak yet- mez, dedi Nils. Görürsün bak, az sonra gene gelecek. Ama... Ben diyorum ki, sen onu ele geçirebilirsin.

— Benimle alay mı ediyorsun, dedi köpek.

— Gel kulübene girelim de, tasarımı sana açıklayayım.

Çocukla köpek kulübeye girdiler. Bir süre aralarında bir şeyler fısıldaşarak orada kaldılar.

Birkaç dakika sonra, tilki evin köşesinden gene burnunu uzattı. Ortada ses seda duymayınca, avluya süzüldü. Köpek kulübesinin yanında duran çocuğun kokusunu aldı. İhtiyatı el-

den kaçırmamayı hesapladığı bir uzaklıkta, kuyruğunu altına alıp oturarak, Nils'i dışarıya çekmenin çaresini düşünmeye başladı. Bu sırada köpek birdenbire kulübeden başını çıkarıp hırladı:

— Defol oradan! Yoksa gelir dişlerim seni!

— Burada canımın istediği kadar oturacağım, diye cevap verdi tilki. Sen beni buradan atamazsın!

— Sana son olarak söylüyorum, diye bir hırladı köpek, defol buradan! Yoksa bu gece son ava çıkışın olacak!

— O kadar yüksekte atma ahbab, dedi, zincirinin nereye kadar uzanacağını bilirim ben!

Köpek kulübesinden fırlarken:

— Sana üç kere söyledim, dedi. Artık benden günah gitti. Şimdi gerisini sen düşün.

Bir sıçrayışta tilkiyi altına aldı. Çünkü serbestti. Oğlan zincirini çözmüştü.

Birkaç saniye boğuşular. Tabii zafer köpeğindi. Tilki yere serilmişti. Kılını kıpırdatmaya cesareti kalmamıştı.

— Sakın kımıldayayım deme, diye hırladı köpek. Yoksa dişlerim.

Sonra dişleriyle tilkiyi ense kökünden kavradı, yuvasına doğru sürükledi. Oğlan elinde zincirle yanlarına geldi. Tasma-yı tilkinin boynuna geçirdi. İyice bağladı. Tilki kıpırdayamadı bile, Nils veda yerine:

— Hiç de fena bir bekçi köpeği olmayacaksın gibime geliyor Smirre, dedi.

XXX

UPPLAND SAGASI

Perşembe, 5 Mayıs

Ertesi gün yağmur durmuştu, ama fırtına ve su baskını gitgide artıyordu. Öğleden sonra ani bir değişiklik oldu. Hava açıldı; ısındı ve tatılaştı.

Nils, çiçeğe kesmiş büyük bir su nergisi kümesinin içine sırtüstü uzanmış, keyif içinde gökyüzünü seyrediyordu. Ellerinde kitapları ve yemek sepetleri, okuldan dönen iki oğlan, kıyı boyunca uzanan dar patikadan geçtiler. Ağır ağır yürüyorlardı. Nils'e yakın bir yere gelince, taşlara oturup dertleşmeye başladılar.

— Bugün dersi bilemediğimizi öğrenince annem küplere binecek, dedi oğlanlardan biri.

Öbürü de üzgün bir sesle:

— Ya babam? diye ekledi.

Bunun üzerine ikisi de ağlamaya başladılar.

Nils onları avutmanın bir çaresini ararken, iki büküm yürüyen, sevimli, ufak tefek, yaşlı bir kadın, yola yaklaştı, gelip onların karşısında durdu.

— Hayrola çocuklar? diye sordu. Niye ağlıyorsunuz böyle?

Küçükler ona sınıfta dersi bilemediklerini ve eve dönme-yüzleri olmadığını anlattılar.

— Bu kadar zor olan bu ders hangisiymiş bakayım?

Çocuklar o gün, bütün Uppland bölümünden sorumlu olduklarını söylediler.

— Bunu kitaplardan öğrenmek belki de o kadar kolay değildir, dedi yaşlı kadın. Fakat isterseniz ben size, bu ülke hakkında annemin bana öğrettiklerini anlatayım. Ben mektep medrese görmedim; öyle bilgiç bir kadın da olmadım ama, annemin bana öğrettikleri hep aklımda kalmıştır.

Sonra bir taşın üzerine oturup:

— Dinleyin, diye başladı, annem derdi ki, Uppland çok önceleri İsveç bölgeleri içinde en yoksulu ve en önemsiziymiş. İnsanın içine hüznü çöktüren balçıklı düzlüklerden, taşlı bücür tepelerden ibaretmiş. Gene de birçok yerleri öyledir ya... Bizler, yani Malar dolaylarında oturanlar bunu pek fark etmeyiz.

Sizin anlayacağınız, hep yoksul, acı çeken bir ülkeymiş. Öbür bölgelerin hep kendisine yukardan baktığını hissedermiş. Bir gün canına tak demiş. Eline bir değnek almış, sırtına bir dilenci torbası vurmuş. Kendinden daha zengin olan eyaletlere dilenmeye çıkmış.

Uppland, önce güneyin, Skanya'nın yolunu tutmuş. Yoksulluğundan yakınmış, ondan sadaka olarak, küçük bir parça toprak istemiş.

— İnsan bu dilencilere ne yetiştireceğini bilemiyor, demiş Skanya. Ama dur hele. Az önce birkaç kireç ocağı açtım. İşine yararsa, çıkarıp kıyıya yığıldığım toprağı alabilirsin.

Uppland aldıklarından memnun toprağı sırtlayıp Batı Gotya'ya varana kadar yoluna devam etmiş. Orada da yoksulluğundan yakınmış.

— Ben sana toprak veremem, demiş Batı Gotya. Bereketli kırlarımı sadaka olarak fakir fukaraya dağıtamam. İstersen büyük ovamda kıvrıla kıvrıla akan şu küçük ırmaklardan birini alabilirsin.

Uppland teşekkür etmiş, ırmağı almış ve Halland'a gitmiş.

— Ben toprakça zengin değilim, demiş Halland. Ama zahmetine değer dersen, ülkemden taşlık birkaç küçük tepeyi koparıp götürebilirsin.

Uppland torbasının altında iki büklüm, Bokusland'a var-

mış. Orda da, çıplak adacıklardan ve denizdeki kayalardan istediği kadar alıp götürme izni koparmış.

— Pek bir şeye benzemiyorlar ya, demiş Bokusland, rüzgâra karşı siper olmaya yararlar. Benim gibi kıyı ülkesi olduğuna göre, sana faydaları dokunur.

Uppland topladığı sadakaların hepsinden memnunmuş. Aldıklarının hiçbirini ahım şahım şeyler olmasa bile, verileni geri çevirmiyormuş. Vermland ona granitli bir toprak parçası; Vestmanland da ülkeyi bir baştan bir başa yarıp geçen uzun sırtların bir kısmını vermiş. Doğu Gotya vahşi Kolmarden Ormanı'ndan bir köşeyi ona armağan etmiş. Smâland, Uppland'ın ortasında kalan bütün boş yeri, bataklıklarla, taş toprakla, fundalık tepelerle doldurmuş.

Sudermanya, ancak Malar'dan birkaç koy bağışlamış. Dalekarlyla topraklarına, kimselere veremeyecek kadar bağlı olduğu için sadece Daleff Irmağı'nın bir parçasına kıyabilmiş.

Uppland son olarak Nerke'den, Hijalmar kıyılarındaki bir dolu bataklıkla çayırın birkaçını almış. Sonunda torbası tıka basa dolduğundan, kalkıp geri gelmiş.

Torbasını boşaltmış, getirdiklerinin bir dökümünü yapmış.

Bunların pek de işe yarar şeyler olmadığını düşünmüş ister istemez. İçini çekip, kendi kendine bunlardan nasıl yararlanabileceğini sorar dururmuş.

Aradan çok zaman geçmiş, Uppland bir daha evinden dışarı adım atmamış. Hep didinmiş durmuş; işlerini bir hale yola sokmaya çalışmış.

Derken bir gün, kralın nerde oturacağı ve başkentin İsveç'in neresine kurulacağı tartışılmaya başlamış. Bütün eyaletler bu meseleyi görüşmek üzere toplanmış. Tabii hepsi de, kral kendine kalsın istermiş. Tartışma adamakıllı büyümüş.

— Bana sorarsanız, kral oturacak yer olarak, en becerikli, en bilgili eyaleti seçmelidir, demiş Uppland.

Herkes bu teklifin doğru olduğunda birleşmiş. O zaman kendinin en zeki, en bilgili olduğunu gösteren eyaletin, krallık şehri ve başkente sahip olmasına karar verilmiş.

Eyaletler yerlerine döner dönmez, Uppland onları bir sölene çağırılmış. Hepsi de dudak bükerek:

— Bu yoksul dilencinin bize sunacak nesi olabilir, demişler.

Demişler ama gene de daveti kabul etmişler.

Uppland'a vardıklarında gördüklerine inanamamışlar. Eyalet iyice imar edilmiş. Ülke içlerinde büyük, çok büyük çiftlikler varmış. Kıyıları şehirlerle süslü; akarsular, denizler gemilerle doluymuş.

— Hali vakti bu kadar iyiyken, dilenmeye çıkmak ne ayıp! diye mırıldanmışlar.

— Armağanlarınıza teşekkür etmek için sizi buraya çağırdım, demiş Uppland. Çünkü ancak sizin sayenizde, işlerimi böylesine yoluna sokabildim.

Döner dönmez Daleff'e bir yatak açmakla işe koyuldum. Bunu yaparken, biri Söderfars'ta, diğeri Efkareby'de iki muhteşem çağlayanım oldu. Irmağın güneyinde Dannemora'ya, Vermland'ın bana verdiği granitli toprağı yerleştirdim. Vermland bana verirken toprağı dikkatlice bakmamış herhalde diye düşündüm; çünkü bu toprak çok zengin bir maden yatağıydı. Doğu Gotya'nın bağısladığı ormanı onun çevresine diktim. Böylece maden, çağlayanlar ve kömürle odun elde edebileceğim orman, hep bir araya gelmiş oldular. Sonunda hepinizin gördüğü gibi, zengin bir maden bölgesine sahip oldum.

Kuzeyde işleri yoluna koyduktan sonra, güneye geçtim. Vestmanland'ın verdiği tepecikleri ta Malar'a kadar serpiştirdim. Orda yeşilliklerle kaplı, irilli ufaklı burunlar, adalar meydana getirdim. Hepsi de birer bahçe kadar güzel oldu. Sudermanya'nın verdiği koylar var ya, onları ülkenin içlerin kadar sokup, derin körfezler haline getirdim. Böylece kendime gemiciliğin ve dünya çapında ticaretin yollarını aralamış oldum.

Kuzeyle güney tamam olunca, doğu kıyısı ile uğraşım. Burada bana vermiş olduğunuz taş parçaları, fundalıklar ve kireçli topraklar pek işime yaradı. Hepsini denize doldurdum. En önemli geçim kaynaklarım olan, gemicilikle balıkçılıkta bana o kadar faydası dokunan, bütün o adalarım, adacıklarım işte böyle meydana geldi. Bu da bitince, topladığım armağanlardan elimde, sadece Skanya'dan almış olduğum kireçli toprak yığını kalmıştı. Onu da topraklarımın ortasına bir güzel

yaydım. Şimdi buraları o verimli Vaksala Ovası'dır. İlk başta Batı Gotya'nın bana vermiş olduğu, o tembel ırmak vardı ya; ona bu ovada, Malar'la irtibat kurmaya son derece uygun düşün, bir yol açtım.

İşte o zaman, öbür eyaletler meselenin iç yüzünü anlamışlar. Biraz bozulmuşlar ama gene de Uppland'ın işlerini pek iyi çekip çevirdiğini kabul etmek zorunda kalmışlar.

— Az imkânla çok şeyler becermişsin, demişler ona. Doğrusu, hepimizin içinde en beceriklisi, en bilgisi senmişsin.

— İşte tam yerli yerinde bir söz! demiş Uppland. Bu fikrinize ben de katılıyorum. Demek oluyor ki, krallık şehri de başkent de bende olacak.

Diğer eyaletler oyuna geldikleri için çok kızmışlarsa da bir kere vermiş oldukları sözden geri dönememişler.

— İşte böyle! diye sözünü bağladı ihtiyar kadın. O günden sonra Uppland hem krala hem de başkente sahip oldu. Eyaletlerin en önde geleni sayıldı. Doğrusu da buydu. Çünkü, akıllıklıkla bilgililik, bugün bile, dilencileri prens yapacak iki meziyettir.

XXXI

İPEKTÜY

SUDA YÜZEN ŞEHİR

Cuma, 6 Mayıs

Dünyada kimse, külrenkli küçük kaz İpektüy'den daha sevimli, daha iyi yürekli olamazdı.

Bütün yaban kazları onu çok seviyordu. Hele beyaz kaz onun uğruna kendini seve seve ateşe atılmaktan sakınmazdı. İpektüy bir şey istemeyegörsün, Akka bile onun gönlünü hoş etmeye çalışırdı.

Kaz sürüsü Malar Gölü'ne varır varmaz, o dolayları hemen tanıdı. Gölün ötesinde deniz uzanıyordu. İpektüy'ün annesi, babası ve kızkardeşleri, işte bu denizdeki bir adada oturuyorlardı.

İpektüy yaban kazlarından, önce adaya uğrayıp, sonra kuzeye doğrulmalarını rica etti. Onun sağ olduğunu görünce ailesi kimbilir ne kadar sevinecekti. Küçük kaz öylesine ısrarla rica etti ki, sonunda yaban kazları, yolda hayli vakit kaybetmiş olmalarına rağmen, onu kıramadılar. Ya'nız bu ziyaret, yolculuğu bir günden fazla aksatmayacaktı.

Bir sabah karınlarını bir güzel doyurduktan sonra yola çıktılar. Malar üzerinden doğuya doğru uçtular. Nils ilerledikçe kıyıların kalabalıklaştığını ve gölün üstünde bir canlılık, bir

kaynaşma olduğunu fark ediyordu. Mavnalar, yelkenliler, iki direkli hafif gemilerle balıkçı kayıkları, birbiri arkasından aynı doğrultuda gidiyordu. Bir sürü güzel ve beyaz gemi de onların ya önüne çıkıyor, ya da arkalarından yetişip geçiyordu. Kıyılarda, kara ve tren yollarında hep aynı yöne bir akış vardı. Anlaşılan orda, doğuda herkesin muhakkak yetişmekte acele ettiği bir yer vardı.

Nils adaların birinde büyük, beyaz bir şato gördü. Biraz daha uzakta kıyılar, önceleri aralıklı, sonra gittikçe sıklaşan, en sonunda ise birbirine bitişik ve kesintisiz sıralar halinde uzayıp giden villalarla örtülüydü. Bunlar çeşit çeşitti. Bazıları şatalara, bazıları gösterişsiz çiftliklere benziyordu. Kimisi bahçe içindeydi. Sayıca en kabarık olanları da göl kıyısındaki ormana yapılanlardı. Birbirlerine ne kadar benzemez gibi görünseler de, bütün bu villaların gene de ortak bir yanı vardı: Bir kere öyle basit ve asık yüzlü evler değillerdi. Hepsi de oyuncak evler gibi canlı renklere, yeşillere, mavilere, beyazlara ve kırmızılara boyanmışlardı.

İpektüy birdenbire bir çığlık kopardı.

— Aaa bakın! İşte Suda Yüzen Şehir!

Nils aşağılara baktı. Ama ilk anda gölün üzerine yayılan sisten, dumandan başka bir şey fark edemedi. Sonra sisin içinden sivri kuleleri, sıra sıra pencereleri olan birkaç ev gözüne ilişti. Bunlar, gezinen sis bulutunun içinde bir görünüp bir kayboluyordu. Altta, görünürde, hiçbir toprak şeriti yoktu. Her şey suda duruyor gibiydi.

Artık kıyılardaki oyuncak evler gözden kaybolmuştu. Şimdi sadece soğuk yüzlü yapımevleri vardı. Yüksek darabaların gerisinde odun ve kömür depoları dizilmişti. Kara ve tozlu iskelelere hantal görünüşlü vapurlar bağlanmıştı. Yalnız hafif, saydam bir sis, bütün bunları örtüyor ve manzarayı acayip bir şekilde değiştirip genişleterek, ona bir çeşit güzellik veriyordu.

Yaban kazları fabrikalarla nakliye gemilerini geride bırakıp, sisin içinde yüzen kulelere yaklaştılar. Ansızın bütün sis yere indi. Binaların üzerinde artık sadece ince, hafif, kimi yerde tatlı bir toz pembe, kimi yerde uçuk mavi bir sis tabakası yüzüyordu. Sis in yoğun kesimi toprağı, suyu ve binaların alt

kısmını örtmüştü; sadece çatıları, kuleleri, tepeleri ve çatı süslemeleri görülüyordu.

Nils büyük bir şehrin üstünde uçmakta olduklarını anlamıştı. Bazen ince bulut tabakaları aralanıyor, deli deli akan coşkun bir ırmak ortaya çıkıyordu. Fakat karanın hiç gözük-tüğü yoktu.

Şehri geçince Nils, yoğunluğunu yitiren sisin içinde yeni-den kıyıları, suyu ve adaları seçer gibi oldu. Şehri daha iyi gö-rürüm umuduyla, geriye dönüp baktı; ama boşuna: Şimdi man-zara büsbütün peri masailərındaki benzetmelere dönmüştü. Gü-neşin canlı renklere büründüğü hafif bulutlar, pembeler, mavi-ler ve turuncular içinde yüzüp duruyordu. Evler bembeyazdı; güneşte öylesine parlıyorlardı ki, sanki ışıktan yapılmışlar sa-nırdınız. Pencere camlarıyla kuleler alev alev yanıyordu ve... Şehir hep suda yüzüyordu.

Yaban kazları doğuya doğru uçtular. Manzara önce Ma-lar'daki gibiydi, ama az sonra suyla kaplı alanlar daha büyüdü, adalar irileşti. Bitki örtüsü daha fakirleşti; geniş yapraklı ağaç-lar seyredildi. Onların yerini çamlar aldı. Villalar görünmez oldu. Artık sadece çiftlikler, balıkçı kulübeleri vardı.

Daha da gidince, üstünde insanların yaşadığı büyük ada-lara rastlanmaz oldu. Denize serpilmiş sürüyle küçük küçük adacıklar ve kayalıklar vardı. Göç yolculuğunun önünde engin ve sonsuz deniz uzanıyordu.

Kazlar alçalıp bir kayaya kondular. Nils, İpektü'e dönüp:

— Şu geçtiğimiz şehir neresiydi? diye sordu.

Küçük külrengi kaz:

— İnsanlar arasında hangi adla anılır bilmem ama, biz kazlar ona Suda Yüzen Şehir deriz, cevabını verdi.

STOCKHOLM

Cumartesi, 7 Mayıs

Birkaç yıl önce, Skansen'de, Stockholm'ün şu, içinde es-kilerden kalma birçok görülmeye değer şeyin toplandığı, açık

hava müzesinde, Klement Larsson adlı ufak tefek bir adamcağız yaşardı. Helsinglandlıydı, Skansen'e kemarıyla eski halk şarkıları, oyun havaları çalmaya gelmişti. Çalgısını daha çok öğleden sonraları çalardı. Sabahları ise İsveç'in her yöresinden Skansen'e getirilmiş olan eski, görülmeye değer şeylerle dolu köy evlerinin birinde bekçilik ederdi.

Önceleri, ihtiyarlık çağını bu şekilde geçirebildiği için, Klement kendini talihli sayardı. Daha sonra, canı fena halde sıkılmaya başladı; hele evde bekçilik ettiği saatler içinde. İnsanların eski evi gezmeye geldiklerinde gene neyse ama, Klement'in saatlerce yalnız kaldığı da oluyordu. O vakit sıra özlemi içini öylesine yakıp kavuruyordu ki, nerdeyse taşı tarağı toplayıp gidecek gibi oluyordu. Klement çok yoksuldu. Memleketine döneerse yardım kurumlarına muhtaç kalacağını biliyordu. Onun için elinden geldiği kadar dayanmaya çalışıyor fakat garipliği her gün biraz daha artıyordu.

Mayıs başlarında güzel bir öğle sonrası, Klement birkaç saat izin almış, Skansen'in dik yokuşunu iniyordu. Sırtında örme torbasıyla avdan dönen bir balıkçıya rastladı. Güçlü kuvvetli bir delikanlıydı bu. Canlı canlı tuttuğu deniz kuşlarını satmak için sık sık Skansen'e gelirdi. Klement onu birçok kere görmüştü.

Balıkçı, Klement'in önünü kesip, müze müdürünün yerinde olup olmadığını sordu. Klement de ona satılık neler olduğunu sordu.

— Getirdiğim şeyi önce sana göstereyim de, sen bir fiyat biç, dedi balıkçı. Ben de ona göre para isterim.

Balıkçı torbasını uzattı. Klement'in göz atmasıyla, korkudan geriye fırlaması bir oldu.

— O da ne Absjörn? diye kekeleydi. Bu musibeti nereden buldun?

Klement küçükken annesi ona, döşeme altlarında oturan, çocuklar uslu durmayıp gürültü edince, kızıp köpfren cinlerden söz ederdi. Gerçi büyüünce bu cin hikâyelerini, yaramazlık ettiğinde gözünü korkutmak için, annesinin uydurduğunu sezmişti. Ama işin aslı pek öyle değildi galiba. Baksana, işte onlardan biri Absjörn'ün torbasında duruyordu.

Klement çocukken duyduğu korkulardan hepten kurtulamamıştı anlaşılan. Sirtının soğuk soğuk ürperdiğini hissetti. Bunun görünce Absjörn'ü bir gülmedir aldı.

— Ben bulmadım ki! dedi. Kendi geldi. Sabahın erken saatinde denize çıkmıştım. Kıyıda biraz uzaklaşınca tepenin üstünden bir yaban kazı sürüsünün bağıra çağıra geçtiğini gördüm. Tüfeğimi doğrultup, ateş ettim, mini mini bir adam gökten aşağı yuvarlandı, benim kayığın hemen yanına, suya düştü. Onu yakalamam için elimi uzatmam yetti.

— İnşallah tüfeği ateşleyince onu vurmadın? dedi Klement.

— Yok canım sapasağlam. Düştüğünde önce ne olduğunu anlayamadı. Kaçmasın diye hemen bir sicimle elini ayağını bağladım. Kendi kendime, tam Skansen'lik bir şey, diye düşündüm.

Klement içinin daraldığını hissetti. Bu «cin taifesi»nin dünyasına, onların kin güdücülüklerine, dost bildiklerinin başları dar da kalınca onların hemen imdadına koşmalarına dair, küçükken duyduğu ne varsa, bir bir aklına geldi. Cinleri rahatsız etmeye, yakalamaya kalkanların sonu iyi gelmezdi.

— Peki ses çıkarmadı mı? diye sordu Klement.

— Çıkarmaz olur mu? Önce kazlara seslenmeye çalıştı. Engel olmak için ağzını tıkadım.

Dehşete kapılan Klement:

— Sen aklını mı kaçırdın Absjörn! diye haykırdı. Bunun tabiatüstü bir varlık olduğunu anlamıyor musun?

— Neyse ne! diye cevap verdi Absjörn umursamadan. Buna başkaları karar versin. Ben yalnız malımı satmaya bakarım. Şimdi söyle bakalım, acaba müdür bey, buna kaç para verir?

Klement bir süre konuşmadan durdu. İçini bir sıkıntı kaplamaya başladı. Sanki anneciği mezarından kalkmış, yanına dikilmiş de, ondan: «Cin taifesi» için bir şeyler yapmasını diliyordu. Sonunda:

— Müdür bey ne verir bilmem ama Absjörn, dedi, eğer bana satmaya razı olursan yirmi krun veririm.

Böyle büyük bir meblağı verdiğini duyunca, şaşkın şaşkın Klement'in yüzüne baktı. Balıkçı içinden, Klement'in cinde gizli

bir kuvvetin varlığına inandığını ve ondan fayda umduğunu düşündü. Ayrıca müdürün aynı ölçüde eli açık davranmayacağını da aşağı yukarı kestirir gibi oldu. Teklifi kabul etti.

Çalgıcı, cini kocaman ceplerinden birine soktu, Skansen'e döndü ve içlerinde ne ziyaretçi, ne de bekçi bulunan evlerden birine girdi. Yavaşça kapıyı kapadı ve hâlâ eli ayağı bağlı, ağzı tıkalı duran tutsağını çıkarıp bir masanın üzerine koydu.

— Şimdi beni iyi dinle! dedi. Senin soyundan varlıkların insanoğluna görünmekten hoşlanmadıklarını, işlerini kendi başına görmek istediklerini bilirim. Onun için seni serbest bırakmayı düşünüyorum. Ama kesin bir şartım var: Burada, parkta kalacak ve ben izin vermedikçe çıkıp gitmeyeceksin. Razi isen başını üç defa salla.

Klement umutla cine bakıyordu. Ama o oralı bile olmadı.

— Burada rahatsız olmazsın, dedi gene Klement. Sana her gün bir çanak içinde yiyecek hazırlarım. Yapacak çok şeyin olur, zamanın nasıl geçtiğini bile anlamazsın. Yalnız ben izin vermedikçe burdan gitmek yok. Aramızda bir işaret belteyelim: Ben yemeğini beyaz bir çanağa koyup getirdiğim sürece burda kalacaksın; önüne mavi bir çanakla yiyecek getirince çıkıp gitmekte serbestsin. Tamam mı?

Klement tekrar sustu. Cin başıyla işaret etsin diye bekledi. Ama ötekinde gene çıt yok.

— Eh, dedi Klement, o zaman bana, seni bahçe müdürüne teslim etmekten başka yapacak iş kalmıyor. O da seni bir kafese koyar; bütün koca Stockholm şehri seyrine gelir.

Anlaşılan bu ihtimal cinin pek hoşuna gitmemişti; hemen üç kere başını salladı.

— Eh, anlaştık öyleyse, dedi yaşlı çalgıcı.

Bıçağını çıkarıp küçük adamın ellerini bağlayan sicimi kestti. Sonra hızlı hızlı kapıya doğru gitti.

Nils ayaklarının bağını kendisi çözüp, ağzından tıkaçı çıkardı. Sonra teşekkür etmek üzere Klement Larsson'a döndü. Ama o çoktan odadan çıkmıştı.

Klement dışarıya çıktığında, civardaki güzel manzaralı yerlerden birine gittiğini sandığı, iri kıyım, yakışıklı ama yaş

ilerlemiş bir bayla karşılaştı. Çalgıcı ona daha önce rastladığını hiç hatırlamıyordu. Fakat iri gövdeli bay onu tanıyor olmalıydı. Çünkü durdu ve kendisine seslendi:

— Merhaba Klement! dedi. Ne var ne yok? Seni biraz za-yıflamış gördüm. Hasta filan değilsin ya?

Yaşlı bayın davranışı öyle yakın, öyle gönül alıcıydı ki, Klement için ona açmakta bir sakınca görmedi. Sıla özlemiy-le nasıl yanıp tutuştuğunu anlattı.

— Nasıl, nasıl? dedi yakışıklı ihtiyar. Stockholm'de olduğun halde canın sıkılıyor öyle mi? İnanılacak şey değil doğ-rusu!

Yaşlı bay, alınmış gibi bir tavır takındı. Sonra karşısinda-kinin Helsinglandlı yoksul bir köylü olduğunu düşünerek yu-muşadı. O güler yüzlü hali geri geldi.

— Stockholm şehrinin nasıl kurulduğunu sana hiç kimse anlatmadı galiba, dedi Klement'e. Yoksa duyduğun özlemin bir kuruntudan başka şey olmadığını anlardım. Şuradaki pöyke-ye, yanıma gel de, sana Stockholm'ü anlatayım.

Yaşlı bay oturdu ve bir süre, bütün ihtişamıyla aşağıda, önlere serilmiş duran Stockholm'ü seyretti. Manzaranın bü-tün güzelliğini içine sindirmek istercesine derin derin solu-du. Sonra çalgıcıya döndü. Kumun üzerine küçük bir harita çizerek:

— Bak, Klement! dedi. İşte burası Uppland. Eyalet, koy-ların girintiler çıkıntılar meydana getirdiği bir uç yaparak gü-neye uzanır. Şurası da Sudermanya. O da ilkin benzeyen oy-malı bir uzantıyla gelip tam onun karşısında yer alıyor. Batı-dan içi ada dolu bir göl yavaşır. Malar Gölü'dür bu. Doğuda, adalarla kayalıklar arasında kendine zar zor yol açıp, buraya uzanan Baltık Denizi vardır. İşte tam burada Klement, yani Uppland'ın Sudermanya, Malar ve Baltık Denizi'yle yüz yüze geldiği yerde, gölle denizi birleştiren küçük, kısacık bir ırmak, bu ırmağın içinde de dört büyük ada vardır. Adalar ırmağı kol-lara ayırır. Bu kollardan birinin bugünkü adı Norrstörn'dür.

Eskiden bu adalar Malar'da çok sayıda bulunan, hepimiz bildiği eşleri gibi, tek tük ağaçlı adacıklardı. Çok uzun süre içlerinde kimse oturmadı. İki eyaletle büyük bir göl ve

bir denizin arasında bulunmalarından doğan, elverişli durum farkına varan olmadı. Yıllar gelip geçti. Malar adaları ile Baltık adalarına insanlar gelip yerleştiler. Ama ırmağın adaları hâlâ bomboştu. Kimi zaman bir gemici gelir, bunlardan birine yanaşır, çadırını kurup bir gece kalırdı. Hepsi bu. Derken günün birinde, Malar'da denize açılan bir balıkçı kıyıya, eve dönerken, akşam hayli gecikmiş, Baltık Denizi'ne karanlık bastırvermişti. O da ayın doğmasını beklemek için, bu dört adanın birine yanaşmaya karar verdi.

Yaz sonuydu. Akşam çabuk bastırıldığı halde, hava henüz güzel ve sıcaktı. Başını bir taş a koyup, çimenlere uzandı. Uyuyakaldı. Uyandığında ay çoktan doğmuştu; her yanı gündüz gibi aydınlatıyordu.

Balıkçı ayağa fırladı, kayığına yüzdürmeye hazırlandı. Birdenbire gözüne uzakta kımlıdayan kara kara noktalar ilişti. Bunlar adaya doğru yüzen bir fok balığı sürüsüydü. Fok balıkları karaya tırmanacağı sırada, balıkçı daima kayığında taşıdığı zıpkını almak için eğildi. Doğrulduğu zaman foklar kaybolmuştu. Kıyıda onların bulunduğu yerde şimdi üstlerinde yeşil ipekten, yerlere kadar uzanan elbiseleri, başlarında inciden taçlarıyla, hepsi birbirinden güzel su perileri duruyordu. Balıkçı bunların, açık denizlerde yaşayan ve yeşil adalarda ay ışığı safası yapmak için, fok kılığına girip, karaya çıkan deniz kızları olduğunu hemen anladı.

Bir süre, onların ağaçların altında dans edişlerini seyrettikten sonra, yavaş yavaş kıyıya süzüldü. Deniz kızlarının oraya bıraktığı fok derilerinden birini kapıp, bir taşın altına sakladı. Sonra kayığının yanına döndü, içine girip yattı, uyuyormuş gibi yaptı.

Balıkçı biraz sonra deniz perilerinin yeniden fok derilerine bürünmek için kıyıya indiklerini gördü. Güle oynaya giyiniyorlardı. Fakat az sonra sevinç dolu kahkahaların yerini yakımlar ve çığlıklar aldı. İçlerinden biri elbisesini bulamıyordu. Koşarak bütün kıyıyı aradılar, ama boşuna. Birden gökyüzünün soluklaştığını, neredeyse tan yerinin ağarmak üzere olduğunu fark ettiler. Daha fazla karada durmaya cesaret edeme-

diler ve fok derisini bulamayan kızın dışında, hepsi yüze yüze kaçtılar. Onu hıçkırıklar içinde kıyıda bıraktılar.

Bu manzara balıkçıya da çok dokunmuştu ama, gene de kendini tuttu. Sabaha kadar gizlendiği yerden çıkmadı. Gün doğunca kalktı. Kayığını yüzdürüp az açıldıktan sonra, sanki o an görmüş gibi kıza:

— Sen de kimsin? dedi. Yoksa deniz kazasına mı uğradın?

Deniz kızı adamı görür görmez ona doğru koştu ve büyük bir üzüntü içinde fok derisini görüp görmediğini sordu. Adam ne söylediğini anlamıyormuş gibi alık alık baktı. O vakit zavalı kız bir taşın üzerine yığıldı ve ağlamaya başladı. Balıkçı, kıza kendi evine gelmesini, anasının ona bakacağını söyledi.

— Bütün gece burda kalamazsın diye ekledi. Baksana ne yatacak yerin, ne de yiyecek bir şeyin var.

İnandırıcı adam, deniz kızını kendisiyle gelmeye razı etti.

Balıkçı ile annesi konuklarına çok iyi davrandılar. O da onların yanında halinden hoşnut görünüyordu. Neşesi her geçen gün biraz daha artıyor; ev işlerinde yaşlı kadına yardım ediyor: diğer adalı kızlardan ayırt edilemeyecek kadar, eli her işe yatıyordu. Onlardan tek farkı hepsinden güzel olmasıydı. Bir gün balıkçı ona kendisiyle evlenmek isteyip istemediğini sordu. Deniz kızı, bir an bile düşünmeden kabul etti.

Düğün hazırlıkları yapıldı. Gelin adayı düğün günü, balıkçıyla ilk karşılaştığı zaman başında bulunan tacı takmış, üstüne de gene o günkü elbiselerini giymişti. Yeşil elbisesinin etekleri gene yerlere kadar uzanıyor, tacın incileri parlıyordu. Nişanlılarla düğün alayı, Malar'daki kiliseye gitmek üzere sandallara bindiler.

Balıkçı, nişanlısı ile annesini götürüyordu. Kayığını çok ustaca kullanıyordu; öbürleri hep arkada kalmıştı. Şimdi süslenmiş, kurumlu kurumlu yanında oturan, deniz kızını bulduğu adanın önüne gelince kendini gülümsemekten alamadı. Peri kıızı:

— Niye gülüyorsun? diye sordu.

— Senin fok derisini sakladığım geceyi düşünüyorum, diye cevap verdi balıkçı.

Kızın kendine olan bağlılığına pek güveniyor ve artık herhangi bir şeyi saklamanın gereği olmadığını düşünüyordu.

— Neden söz ediyorsun sen? dedi nişanlı kız. Benim fok derim mi?

Sanki her şeyi unutmuş gitmiş gibiydi.

— Deniz kızları ile nasıl dans ettiğini hatırlamıyor mu? sun? diye sordu balıkçı.

— Ne demek istediğini hiç anlamıyorum. Sen bu gece galiba acayip bir rüya gördün.

— Sana deriyi gösterseydim yine inanmaz mıydın? dedi balıkçı.

Kayığı adaya çevirdi. Karaya çıktılar. Balıkçı, hâlâ sakladığı taşın altında duran, deriyi buldu.

Gelin deriyi görür görmez, balıkçının elinden kaptı, omuzlarına attı. Deri sanki canlıymışçasına kendiliğinden onun sırtına sarıldı. Peri kızı kendisini ırmağa atmıştı bile.

Güvey, onun hızla uzaklaştığını görünce arkasından atlayıp kızı tutmak istedi ama boşuna. İşte o zaman umutsuzluğa kapıldı. Zıpkınını kaptığı gibi, onun arkasından fırlattı. Sorsanız, böyle bir isâbet kaydetmeyi belki kendi de istemezdi; zavallı deniz kızı, içler acısı bir çığlık atıp, suyun derinliklerinde kayboldu.

Balıkçı tekrar yüze çıkmasını bekleyerek, kıyıda duruyordu. Ansızın denizin parlıtıya boğulduğunu, bambaşka bir güzellikle âdeta yeniden canlanmakta olduğunu gördü. Su hareleniyor, ışıldıyor; etrafa deniz kabuklarının içinde oynayan pembe ve beyaz parlıtıyı saçıyordu.

Bu hareli su gelip eteklerini dövdükçe, kıyıları da değişmeye başladı. Güzel kokular yükseldi her yandan. İnsanın içini okşayan bir ışık yıkadı kıyıları; o güne kadar bilinmedik bir tatlılıkla aydınlattı. O zaman balıkçı anladı ne olup bittiğini: Deniz kızlarında, onları bütün kadınlardan ayıran gizli bir güzellik yok muydu! İşte şimdi, onlardan birinin kanı dalgalara karışmış, esrarlı bir güzellik her yanı aydınlatmıştı. Bundan böyle bu kıyıları, göreni kendine âşık edecek, onu bir çeşit sıla özlemiyle kendine çekecekti.

Yaşlı bay, kendisini bütün dikkatiyle dinleyen Klement'e

döndü. Çalgıcı hikâyeyi kesmemek için, ağzını açmadan, cevap olarak sadece başını salladı. Hikâyeci gözlerinde şeytanca bir pırıltı, anlatmaya devam etti:

— Şunu unutma ki Klement, dedi, işte o günden sonra insanlar bu adalara yerleşmeye başlamışlar. İlk gelenler sadece balıkçılarla köylülermiş. Derken güzel bir gün, kralla veziri de ırmağa gezintiye çıkmışlar. Adaların, Malar'a giren hiçbir geminin onlara görünmeden geçemeyeceği bir konumda olduğu dikkatlerinden kaçmamış. Vezir, geçitin istendiğinde açılıp, istendiğinde de savunma amacıyla kapalı tutulabilecek şekilde tahkim edilmesini öne sürmüştü. O zaman geçitin, ticaret gemilerine açılıp, korsanlara kapanabileceğini söylemiş.

— Dediği de olmuş, diye ekledi yaşlı bay. İşte şuraya (bunu söylerken kalkmış, kumdaki haritaya gene bir şeyler çizmeye başlamıştı) üç adanın en büyüğüne, vezir sağlam bir kale yaptırmış. İçinde oturanlar adayı surlarla çevirmişler. Dört adayı köprülerle birleştirmişler. Hepsine kuleler dikmişler. Geçidin ağzına, suya baştan başa kazıklar çakmışlar. Kazıkların arasında gemilerin geçmek zorunda olduğu acılır kapanır bölmeler yapmışlar.

İşte böyle Klement, o kadar zaman boş kalan dört adacık, tam bir müstahkem mevki haline getirilmiş. O zaman bu kıyılar, bu boğazlar insanları kendine çeken yerler olmuş. Her yandan akın akın buraya gelip yerleşen insanlar çok geçmeden bir de kilise yapmışlar. Sonraları buna Büyük Kilise adı verilmişti. Yeri tam kalenin karşısındadır. Surların yanında halkın kendisi için yaptığı küçük kulübeler varmış. Göze görünmeyecek şeylermiş bunlar. Ama o çağda bir yere şehir denmesi için o kadari bile yetiyormuş. Onun için de buraya Stockholm şehri denmiş. Bu ad, o gün bu gün, aynı kalmış.

Günün birinde bütün bunlara önyak olan vezir hayata gözlerini yummuş. Ama Stockholm'ün bayındırlık işleriyle uğraşanlar hiç eksik olmamış. İsveç'e yerleşen iki keşiş Stockholm'de bir manastır yapmak için kraldan izin istemişler. Halk arasında bunlara «Boz Cübbeli Keşişler» denirmiş. Kral küçük bir adacığı onlara bırakmış. Sonra adları «Kara Cübbeli Keşişler» olan başka keşişler gelmiş. Onlar da, şehrin kurulduğu adanın

güney kapısı yakınlarında, kendilerine bir manastır yapmışlar. Kuzeydeki bir başka adacıkta bir hastane yükselmiş. Başka yerlerde eli işe eren din adamları değirmenler yapmışlar. Adaları çevreleyen sulara keşişler balık avlamaya başlamış.

İnsan akını boyuna devam ediyor, küçük adalar çarçabuk evlerle doluyormuş. Bu arada Azize Klara tarikatından rahibeler gelip, yerleşmek için toprak istemişler. Onlara ancak adaların kuzeyindeki kıyıda yer verilmiş. Bu, rahibelerin pek hoşuna gitmemiş. Çünkü tam onlara gösterilen yerde bir tepe, tepenin üstünde de şehirlilerin diktiği darağacı varmış. Buna rağmen tepenin eteğine bir manastırla bir kilise yaptırmışlar. Sonra onların yakınına gelip başkaları da yerleşmiş. Daha sonra şehrin en yüksek yerine, bir hastaneyle onun yanına, Aziz Georg'a adanan bir de kilise yapılmış.

Rahip ve rahibelerin dışında, birçok başka insanlar gelmişler. Önce Alman asıllı ticaret adamları ve zanaatkârlar. Bunlar İsveçli meslektaşlarına oranla daha işin ustasıymışlar. Gelmeleri sevinçle karşılanmış. Hepsine surların içinde, şehirde yer gösterilmiş. Bunlar eski küçük kulübeleri yıkıp, yerlerine güzel ve büyük taş binalar yapmışlar. Yalnız fazla yer olmadığı için, yapılarını birbirinin üstüne bindirmek ve daracak sokakların kenarlarına sıralamak zorunda kalmışlar.

Stockholm'ün, insanları kendisine nasıl çektiğini görüyor-sun değil mi Klement?

Bu sırada ağaçlıklı yolda başka bir bay ilerledi. Fakat Klement'le konuşan, bir el işareti yapınca, az uzakta durdu. Yaşlı bay sözüne devamla:

— Eee, Klement! dedi. Sana şimdi söyleyeceğim şeyi yaparsan beni sevindirirsin. Çünkü burada seninle daha fazla konuşacak vaktim yok. Ama sana Stockholm'ü anlatan bir kitap yollayacağım, sen de onu okuyacaksın, olur mu? Ben senin gözlerinin önüne Stockholm'ün kuruluşunu serdim, diyebilirim. Ayaklarımızın altında uzanan şu kocaman kentin vaktiyle küçük ve daracıkken nasıl büyüyüp geliştiğini, artık kendin okuyup öğreneceksin. Heybetli ve karanlık kulenin yerini, şu karşımızda duran güzel ve aydınlık şatoya bıraktığını; Boz Cübbeli Keşişler Kilisesi'nin nasıl İsveç krallarının mezarlığı

haline geldiğini okursun kitaptan. Şehrin güneyine ve kuzeyine düşen bostanların güzel bahçelere, kalabalık mahallelere dönüştüğünü, kanalların nasıl doldurulduğunu ve tepelerin nasıl düzleştirildiğini de okursun. Hele kralların av korusunun nasıl halkın sevdiği bir eğlence yerine çevrildiğini okumayı unutma. Sen bu şehri sevmelisin Klement! Çünkü bu şehir yalnız Stockholmlülerin değildir. Senindir de... Bütün İsveç'indir o.

Stockholm tarihini okurken, sana dediklerimi aklından çıkarma Klement! Stockholm'de bütün dünyayı kendine çekebilme kudreti vardır. Önce kral gelip buraya yerleşti. Sonra büyük senyörler saraylar yaptırdılar. Şimdi anlıyorsun değil mi Klement? Stockholm yalnız kendi kendinin malı değil, bu yörenin malı da değil, bütün krallığın malıdır.

Kitabın Stockholm'de bir araya toplanan şeylerden bahseden bölümüne gelince, burada, Skansen'de bulunanları aklına getirmeyi unutma! Bak şu eski evlere! Bunlarda eski danslar yapılır: İşte eski elbiseler ve o zamanlar kullanılan öteberi. Çalgıcı ozanlarla, sagaları, peri masallarını anlatan masalcılar burada yaşar. Eskiden kalma ne kadar iyi ve değerli şey varsa, Stockholm hepsini Skansen'e topladı; halk içinde ünlensinler, saygı görsünler diye.

Yalnız, Klement kitabını okurken buraya, şu tepeye otur! Oynaşan dalgaların sevincini, ışıllı kıyıların güzelliğini karşında gör! Onların büyüüne kapıl. Olur mu Klement?

Yakışıklı, yaşı geçkince bayın sesi yükselmiş, çınlıyordu. Güçlü ve insanı etki altında bırakan bir hava vardı bu seste. Adamın gözleri de kıvılcımlar saçıyordu. Ayağa kalktı, küçük bir el işaretleriyle selâmlayıp Klement'in yanından ayrıldı. Kendisiyle konuşan adamın çok büyük bir senyör olduğundan Klement'in hiçbir kuşkusu kalmamıştı; o giderken yerlere kadar eğildi.

Ertesi gün, saray uşaklarından biri Klement'e kırmızı kapaklı bir kitapla bir mektup getirdi. Mektupta kitabın kraldan geldiği yazılıydı.

Ufak tefek Klement Larsson bu olaydan sonra günlerce kendine gelemedi.

Bir hafta dolmadan, müze müdürüne gidip istifasını verdi. Köyüne dönecekti, dönmek zorundaydı.

— Ama neden? diye sordu müdür. Buradan hoşnut değil misin?

— Tam tersine. Artık burayı çok seviyorum.

Ne var ki Klement yerinde duramıyordu. Gerçi kralı ona, Stockholm'ü tanıyıp öğrenmesini, bu kenti sevmesini buyurmuştu. İyi ama, Klement, kralın bizzat yanına kadar gelip, kendisine bunu buyurduğunu memleketinde, köyünde anlatma mutluluğundan nasıl vazgeçebilirdi? Bir pazar günü kiliseden çıkınca, herkesi etrafına toplayıp, kralın ona ne kadar iyi davrandığını; bir peykeye, yanına oturduğunu, yoksul ve yaşlı bir köy çalgıcısıdır demeyip, onunla uzun uzun konuştuğunu, sıla acısını dindirmeye çalıştığını, bir yığın vaktini harcadığını onlara tek tek anlatmak istiyordu. Şimdi, burada bile, Skansen'deki ihtiyar Laponlarla, Dalekarlyalı küçük kızlara bu olaydan söz ederken, nerdeyse kendin geçiyordu. Bir de bunu memleketinde, kendi köyünde anlatması, kimbilir ne zevkli olurdu.

Artık yoksullar evine bile düşse, gam yemeyecekti. Şimdi bambaşka bir adam olmuştu o. Kazandığı itibarın tadını çıkaracaktı!..

Bu isteğin önüne geçilemezdi. Müdür gitmesine razı oldu.

XXXII

KARTAL GORGO

KAYALIK VADI

Kuzeyde çok uzakta, Laponya'nın karlı dağları arasında, sarp kayalık bir yamacın tepesinde eski bir kartal yuvası vardı. Yuva çam dallarından yapılmıştı. Yıldan yıla pekiştirilmiş, genişletilmişti. Şimdi aşağı yukarı iki metre çapında ve nerdeyse bir Lapon kulübesi yüksekliğindeydi.

Dik yalçın kayalığın dibinde büyükçe bir vadi uzanıyordu. Orada yazları bir yaban kazı sürüsü yaşardı. Dağların arasında gizli, nerdeyse bütün insanların, hatta Laponların bile bilmediği bu vadi, onlar için eşi bulunmaz bir bannaktı. Vadinin ortasında, palazlar için yiyeceği bol küçük bir göl vardı. Gö-lün tıkız, bodur söğütler, cılız kayınlarla örülmüş kıyıları kazların kuluckaya yatması için birebirdi.

Kayalığın kartalsız, vadinin yaban kazsız kaldığı olmazdı. Her yıl kartallar kazların bir ikisini kapar, fakat onları bir daha gelmekten vazgeçirecek kadar işi ileri vardırmamaya da özen gösterirlerdi. Üstelik kartalların orada bulunmasında yaban kazlarının hiç çıkarı yok değildi. Evet, kartallar hayduttular ama, başka haydutları da civara uğratmazlardı.

Nils Holgersson'un yaban kazlarıyla yolculuk etmesinden aşağı yukarı üç yıl önce, ihtiyar sürübaşı Kebnekaisell Akka,

bir sabah vadinin dibinden kartal yuvasına bakıyordu. Kartallar güneş doğduktan hemen sonra ava çıkarlardı. Akka yaz olup, vadiye geldiklerinde, her sabah kafasını kayalığa diker, kartalların av alanı olarak kendilerinden uzağı, vadiyi seçtiklerinden emin olmak için, onların gidişini gözlerdi.

Çok beklemedi. İki güzel, fakat korkunç kuş, yırtarcasına boşluğa daldılar, ekili ovaya yöneldiler. Akka rahat bir nefes aldı.

İhtiyar kaz yumurtadan kesilmişti, artık kuluçkaya yatmıyordu. Yazın vaktini, yuvadan yuvaya dolaşıp, kuluçkaya yatma ve palazları büyütüp yetiştirme üstüne öğütler vermekle geçirirdi. Ayrıca yalnız kartallara değil, dağ tilkilerine, baykuşlara, kazlara kuluçkaları tehdit eden her türlü düşmana karşı gözcülük ederdi.

Öğleye doğru Akka, yıllardan beri yaptığı gibi yine kartalların yolunu gözlemeye başladı. Onların iyi bir av yapıp yapmadıklarını, daha gellşlerinden anlar, sonuç olumluysa kendi sürüsü hesabına sevinirdi. Fakat o gün kartalların döndüğünü göremedi.

Bir hayli süre bekledikten sonra:

— Ben sahiden ihtiyarlıyorum anlaşılın, dedi içinden; herhalde kartallar yuvalarına çoktan gelmiş olmalı.

Akşama kadar bütün vaktini, kartalların her gün, ikindiye doğru üstünde dinlendikleri sete çıkmalarını bekleyerek geçirdi. Gözünü dağdan ayırmadı. Gece basarken, onların göle yıkanmaya gelmelerini bekledi. Evet, evet, ihtiyarlıyor olmalıydı. Kuşların dönmemiş olmasını bir türlü aklı almıyordu.

Ertesi sabah Akka kartalların görebilmek için erkenden kalktı. Ama boşunaydı. Yalnız sabahın sessizliği içinde, öfkeli, aynı zamanda acıklı bir bağıriş duydu. Bu ses, yanılmıyorsa, kartal yuvasından geliyordu. Hemen havalandı, kartal yuvasının içine bakabilecek kadar yükseğe çıktı.

Ne ana, ne baba kartal vardı ortalarında. Yalnız koca yuvada daha tüyleri yeni bitmiş bir kartal yavrusu açlıktan bağıriyordu.

Akka ağır ağır, çekine çekine yuvaya doğru alçaldı. Burası iç karartıcı bir yerdi. Bir haydut yatağına gelindiği hemen

anlaşıyordu. Yuva ve dağın çıkıntısı, beyazlaşmış kemik, tüy, kanlı deri parçaları, tavşan başları, kuş gagaları ve tüylü kar kuşu ayakları içindeydi. Açılmış kocaman gagası, yarı tayılu ağır gövdesi ve diken diken tüylerin yeni çıkmaya başladığı. küçük çıplak kanatlarıyla, bütün bu leş artıklarının ortasında duran kartal yavrusu da, ona iğrenç bir şey olarak görüldü.

Akka tiksintisini yendi ve yuvanın kenarına kondu. Endişeyle etrafına bakındı. Çünkü her an kartallar çıkıp gelebilirdi.

— Yardımına biraz erken gelinmiş olmadı mı! diye haykırdı kartal yavrusu. Çabuk bana yiyecek bir şeyler getir.

— O kadar aceleci olma, dedi Akka. Önce annenle baban nerede, onu söyle.

— Ne bileyim ben? Dün sabah çıkıp gittiler. Yiyecek olarak cılız bir tarla faresi bıraktılar, hepsi o kadar. Bu kâdarcık şey bana ne kadar gider! Benim gibi bir yavruyu böyle aç bırakmak ne ayıp şey!

Akka ihtiyar kartalların öldürüldüğüne gerçekten inanmaya başladı. Bir an o da, «küçüğü acından ölmeye bıraksam mı» diye düşündü. Böylece gelecekte bu haydut soyundan bütün bütün kurtulunmuş olurdu. Ama sonra, kendini savunacak gücü olmayan, bir yavruyu kaderiyle başbaşa bırakmayı kendine yediremedi.

— Daha ne bekliyorsun? diye sabırsızlıkla bağırdı kartal yavrusu. Yiyecek bir şeyler istediğimi duymadın mı?

Akka havalandı, vadinin dibindeki küçük göle indi, sonra gagasında bir alabalıkla hemen geri döndü.

Yavru kartal balığı ayağıyla iterek:

— Bunu yiyeceğimi mi sanıyorsun? diye uludu. Bana derhal bir kar kuşu ya da bir tarla faresi getir. Anlıyor musun?

Akka boynunu uzattı, kartal yavrusunu şiddetle ensesinden gagaladı. Sonra:

— Kulağımı dört aç da beni iyi dinle, dedi. Sana yiyecek getirmemi istiyorsan, benim taşıdıklarımla yetineceksin. Annenle baban öldü. Artık senin için ellerinden bir şey gelmez. Canın kar kuşu ve tarla faresi bekleyerek açlıktan ölmek istiyorsa, ben karışmam.

Böyle deyip havalandı ve bir hayli zaman yuvaya uğramadı. Geri geldiğinde kartal yavrusu balığı çoktan yiyip yutmuştu. Akka kendisine bir alabalık daha verince, pek severek yiyor gibi görünmemesine rağmen onu da mideye indirdi.

Akka'ya bir angarya daha çıkmıştı. İhtiyar kartallar geri dönmedikçe yavruyu beslemek işi ona kalmıştı. Kartal yavrusuna balıkla kurbağa taşıyordu. Kücüğe bu yemek tarzı hiç de fena gelmemişti, büyüyüp serpildi. Anasını, babasını, kartalları çarçabuk unuttu ve Akka'yı asıl annesi sanmaya başladı. Akka da onu kendi yavrusuymuş gibi seviyordu. Onu görgülü biri kılmaya, ruhundaki yırtıcılığı, kendini beğenmişliği sökülüp atmaya çalıştı.

İki üç hafta sonra, Akka tüy döküleceği ve bir süre uçamayacağı zamanın yaklaştığını fark etti. Tam bir ay kartal yavrusuna yiyecek götürmeyecekti.

— Bak Gorgo, dedi, artık sana buraya, yuvaya balık taşıyamayacağım. Şimdi bütün mesele senin vadiye inip inememende. Kendin seç: Ya burda kalıp açlıktan gebereceksin, ya da kendini aşağıya bırakacaksın. Belki bunun da sonu ölümle biter. Anlıyorsun değil mi?

Yavru, tek kelime söylemeden hatta duraklamadan yuvanın kenarına tırmandı. Derinliği gözleriyle ölçmeye bile tenezül etmedi; küçük kanatlarını açtı ve kendini koyverdi. Havada birçok kere tersine döndü ama, sonunda hemen hemen hiçbir yerini zedelemeyen yere kadar kanatlarını kullanmayı becerdi.

Gorgo yazı vadide, palazların yanında geçirdi. Kendisini de onlardan biri sayıyor ve onlar gibi yaşamaya çalışıyordu. Palazlar yüzmeye çalıştıkları vakit o da suya atıldı. Az kalsın boğuluyordu. Yüzmeyi öğrenemediği için pek utandı; gidip Akka'ya yakındı:

— Neden ben de ötekiler gibi yüzemiyorum?

— Çünkü orada, dağda yaşarken tırnakların pek fazla içeri kıvrılmış, dedi Akka. Ama üzülme! Sen gene de iyi bir kuş olacaksın!

Kartal yavrusunun kanatları çok çabuk büyüyordu. Ama kaz palazlarının uçmayı öğrendiği sonbahardan önce, onları kullanmaya niyetlenmedi bile. Sonbaharda kurumuna diyecek

yoktu. Çünkü uçma yarışında hemen birinciliği aldı. Arkadaşları havada uzun süre kalamıyordu. Oysa o hemen bütün vakitini uçmakla geçiriyordu. Henüz kazlarla başka soydan geldiğini anlayamamıştı ama, gene de aklına takılan bazı şeyler oluyordu. Sonunda gelip Akka'ya:

— Neden daha gölgem üstlerine düşer düşmez, kar kuşlarıyla tarla fareleri kaçacak delik arıyorlar? diye sordu. Diğer palazları gördüklerinde hiç de böyle dehşete kapılmıyorlar.

— Sen dağda, kaya çıkıntısında iken kanatların çok büyüdü de ondan, cevabını verdi Akka. Bu onları ürkütüyor. Ama üzülme. Bu senin iyi bir kuş olmana engel değil.

Yaban kazları sonbaharda güneye göç etmeye başlayınca Gorgo da onların peşlerine takıldı. Kendini hep kazlardan biri sanıyordu. Gökyüzü sıcak yörelere doğru yola çıkan kuşlarla doluydu. Bunlar Akka'nın peşi sıra giden bir kartal görünce, bir kıyamettir koptu. Her yerde bir şaşkınlık sürüsü, Akka'yla arkadaşlarının çevresini alıyordu. Akka susmalarını rica ediyordu; ama bu kadar gevezenin ağzını tıkamak kimin haddine! Git-tikçe sinirlenen Gorgo durmadan:

— Neden bana kartal diyorlar? diye soruyordu. Sizlerden olduğumu görmüyorlar mı? Ben onların başına musallat olan kuş yiyicilerden değilim!

Bir gün, tavukların avluda eşelendikleri bir çiftliğin üzerinden geçiyorlardı. Tavuklar saklanacak yer arayarak:

— Kartal! Kartal! diye haykırdılar.

Kartalların hep korkunç haydutlar olduğunu işiten Gorgo hiddetini yenemedi. Kanatlarını kapadı, ok gibi bir tavuğun üstüne indi, tırnaklarını onun etine daldırdı. Bir yandan onu gagalıyor, bir yandan da öfkeyle:

— Kartal mıyım, değil miyim anlatırım ben sanal diye haykırıyordu.

Bu sırada Akka'nın kendisine seslendiğini duydu. Sözü dinleyip havalandı. Yaban kazı genç kartalın karşısına dikildi, azarlamaya başladı. Kanadıyla ona vurarak:

— Delirdir mi sen? dedi. Zavallı tavuğu öldürmek mi istiyorsun? Hiç utanman yok mu?

Kartalın yaban kazının terslemelerine ses çıkarmadığı gö-

rülünce, Akka'yla sürüsünün çevresini alan kuş yığınından bir çılgılık ve alay fırtınasıdır koptu. Gorgo alaylı gülmeleri işitti, Akka'ya döndü. Nerdeyse onun üzerine saldıracakmış gibi hışım ile bakıyordu. Sonra cayararak birden geri döndü, kanatlarını kocaman kocaman açıp, boşluğa daldı. Hiçbir bağırtı çağırmasının kulaklarını tirmalamayacağı kadar yükseldi. Kazları gözden kaybetmeden uçmaya devam etti.

Üç gün sonra yine yaban kazlarının yanına indi.

— Artık kim olduğumu biliyorum, dedi Akka'ya. Madem ki kartalım, kartallar gibi yaşamalıyım. Ama bu yüzden dostluğumuzun bozulmayacağını sanırım. Ömrümde sana ve senin soyundan birine asla saldırmayacağım.

Akka bir kartalın iyi huylu, barışçı bir kuş olarak yetiştirmeyi kendisi için bir onur meselesi yapmıştı. Gorgo'nun gidip bildiğince yaşamasını kabule yanaşmadı.

— Bir kuş yiyicisinin dostu olarak kalacağımı mı sanıyorsun? dedi. Sen öğrettiğim gibi yaşa; sürümle gelmene izin vereyim.

Her ikisi de mağrur, dediğinden dönmez yaratıklardı. Nuh deyip peygamber demeyen cinstendiler. Sonunda Akka kartala bir daha gözüne gözükmemesini söyledi. Öyle kızmıştı ki, bir daha kimse onun yanında Gorgo'nun adını anmaya cesaret edemedi.

O günden sonra, Gorgo yalnız ve her şeye hiddetlenen korkunç bir haydut olarak, memlekette oradan oraya gezdi durdu. Çok defa kederli kederli gezdiği oluyor ve şüphesiz kendini bir yaban kazı sandığı, palazlarla oynadığı zamanın özlemini çekiyordu. Hayvanlar arasında gözüpekliği ile büyük bir ün yaptı. Onun dünyada yalnız bir yaratıktan, analığı Akka'dan çekindiği söylenirdi. Bir de ömründe bir kere olsun, bir kaza saldırdığı görülmemişti.

TUTSAKLIKTA

Gorgo üç yaşında var yoktu. Kendine ne yuva kuracak bir eş, ne de yerleşip kalacağı bir yurt aramıştı. Günün birinde,

bir avcı onu vurdu ve Skansen açık hava müzesine sattı. Orada eskiden kalma birkaç kartal daha vardı. Bunlar yüksek, üstteki teller arasından gökyüzü görülen, içi büyükçe bir taş yığınıyla iki ağacı alacak kadar geniş, demir parmaklıklı bir kafese kapatılmıştı. Fakat kuşlar burada, gündün güne hantallaşıyordu. Hemen bütün gün aynı yerde kıvıldamadan duruyorlardı. O güzelim tüyleri parlaklığını kaybedip, sertleşiyordu. Gözlerini umutsuzca boşluğa dikip, hep aynı noktaya bakıyorlardı.

Tutsaklığının ilk haftasında Gorgo henüz canlı ve hareketliydi. Ama onu da ağır bir uyuşukluk kapladı. O da arkadaşları gibi saatlerce yerinden kıpırdamaz oldu. Böylece günler gelip geçti.

Bir sabah, yine her günkü gibi, uyulamaktayken, aşağıdan kendisine seslenildiğini duydu. Uyuşukluğunu zor yenip, gözlerini aşağıya çevirdi.

— Beni çağıran kim? diye sordu.

— Kim mi? Hayret! Beni tanımadın demek? Ben yabancılarla yolculuk eden Parmak Çocuk'um.

Gorgo uzun bir uykudan uyanıyormuş gibi kafasını güçlükle toplamaya çalışarak:

— Yoksa Akka da mı ele geçti? diye sordu:

— Hayır! dedi Nils. Akka, sürüsü ve beyaz kaz şu anda herhalde Laponya'dadır. Yalnız ben yakalandım.

Nils daha sözünü bitirmeden, kartalın gözleri dalgınlaştı ve boşluğa dikilip kaldı.

— Koca kartal! diye haykırdı çocuk. Sana bir yardımda bulunabilir miyim, söyle!

Gorgo gözlerini ona tam çevirmedi bile.

— Rahatımı bozma Parmak Çocuk! dedi. Bir düşteyim. Yukarda, göklerde uçuyorum. Uyanmak istemiyorum.

— Ama biraz kıpırdanman, çevrende olup bitenlerle ilgilenmen gerek, diye üsteledi çocuk. Yoksa çok geçmeden öbür kartalların zavallılığına düşerşin.

— Keşke onlar gibi olsaydım, diye karşılık verdi Gorgo. Düşlerine öylesine dalıp gidiyorlar ki, kimse onları yerinden kıpırdatamıyor.

Gece olup da, kartallar uykuya dalınca kafesin tepesinden hafif bir gürültü işitildi. İki yaşlı kartal hiç oralı olmadı. Gorgo uyandı.

— Yukarda kim var? diye sordu.

— Benim Gorgo, Parmak Çocuk. Kafesin tellerini eğeliyorum. Geçebileceğin kadar bir yer açmak için.

Kartal başını kaldırdı ve gecenin aydınlığı içinde oğlanı gördü. Önce umutla kıpırdandı, ama hemen ardından eski yılgınlığına gömüldü.

— Ben büyük bir kuşum Parmak Çocuk, dedi. Benim geçebileceğim bir deliği nasıl açarsın? İyisi mi kendini hiç yorma. Beni de kendi halime bırak.

Nils cesaretini kaybetmedi.

— Sen uyumana bak, dedi ona. Benim işime karışma. İyice mahvolup gitmeden kurtaracağım seni.

Gorgo tekrar uykuya daldı. Uyandığında epey telin koparılmış olduğunu gördü. O gün eskisinden biraz daha canlıydı. Gövdesinin hantallığını gidermek için dallar arasında bir parça uçtu, kanatlarını çalıştırdı.

Günler geçti, bir sabah gökyüzünde şafağın ilk ışığı parlarken Parmak Çocuk onu uyandırdı.

— Haydi bakalım Gorgo! dedi. Bir dene.

Kartal başını kaldırdı. Çocuk tel kafeste epey büyük bir delik açmıştı. Gorgo kanatlarını açtı, oraya çıktı. İlk iki üç keresinde başaramadı, kafesin içine düştü, ama sonra delikten geçti ve kurtuldu.

Kurumlu kurumlu uçarak bulutlara kadar yükseldi. Küçük Parmak Çocuk, üzüntüyle onun arkasından baktı; birisi çıkıp ona da, işte böyle hürriyetini geri verseydi.

— Söz vermemiş olsaydım, diyordu kendi kendine, beni yaban kazlarının arasına götürecek bir kuş bulmam işten bile değildi.

Klement Larsson'un cini salıvermemesine şaşılsa yeridir. Ama ufak tefek çalgıcının Skansen'den ayrılırken, aklının nelerde olduğunu da unutmamalı... Gene de, Skansen'den gideceği sabah cini düşünmüştü. Ne yazık ki, mavi bir çanak bulamamıştı o ara. Skansen'deki herkes, Laponlar, Dalekarl-

yalı kadınlar, bahçıvanlar, işçiler gelip, bir bir onunla veda-laştılar. Ayrılma saati gelip çatığında, bunlardan vakit bulup da hâlâ eline mavi bir çanak geçirememişti. Sonunda yaşlı bir Lapon'dan yardım istedi.

— Burada, Skansen'de bir cin var diye ona sırrını açtı. Ben her sabah ona yiyecek veririm. Sen şu parayı al. Bununla mavi bir çanak satın alır, yarın sabah içinde biraz yiyecekle Bollnas Kulübesi'nin merdivenin altına koyarsın.

Lapon bu işe çok şaşmıştı ama, Klement'in uzun uzun açıklamalara girişecek vakti yoktu, hemen gara gitmesi gerekiyordu.

Klement'e verdiği sözü tutmak üzere Lapon şehre indi. Ama mavi bir kap bulamadı. Yerine beyazını aldı. Bundan sonra aksatmadan her sabah yiyecek doldurup söylenen yere koydu.

İşte bu yüzden, Klement gittikten sonra da Nils, verdiği sözü tutup Skansen'de kaldı.

O gece çocuk, hürriyetini her zamankinden daha çok öz-lüyordu. Bahar, hatta yaz iyiden iyiye gelmişti. Toprak yemye-şildi. Kayınlarla kavaklar ipek gibi yapraklarla donanmış, kiraz ve diğer meyva ağaçları çiçeğe kesmişti. Meşeler küçücük yap-raklarını sanki sakına sakına saçıyor, Skansen'in sebze bah-celerindeki karıklarda bezelyeler, fasulyeler ve lahanalar gö-ğeriyordu.

— Şu güzel günde, diye geçiriyordu çocuk içinden, beyaz kazın sırtında ılık havayı yarararak geçmek, aşağıda yemyeşil çimenlerle, güzel çiçeklerle bezenmiş toprağı seyretmek kim-bilir ne hoş olurdu.

Kartal kafesinin damına oturmuş, bunları düşünüp durur-ken Gorgo birdenbire ok gibi indi ve onun yanına kondu.

— Ben kanatlarımın hâlâ eski gücünde olup olmadığını denemek istedim, diye açıkladı. Umarım, seni buralarda tut-sak olarak bırakıp gideceğimi sanmamışsındır. Haydi sırtıma atla da, seni yol arkadaşlarının yanına götürüyüm.

— Mümkün değil, diye içini çekti Nils. Bekçi beni salive-rlinceye kadar, burada kalmaya söz verdim.

— Sen ne söylüyorsun! dedi Gorgo. Seni buraya zorla ge-

tirdiler. Sonra ağızından zorla söz aldılar. Sen de, bu kadar zorbaca elde edilmiş bir söze uyacağım diyorsun ha?

— İyi niyetine teşekkür ederim. Yalnız ben sözümü tutmalıyım. Benim için yapabileceğin bir şey yok.

— Yapabileceğim bir şey var mı yok mu, dedi kartal, şimdi görürüz!

Daha sözünü bitirmeden, güçlü pençeleriyle Nils Hoigersson'u kavrayıp, bulutlara kadar yükseldi. Sonra kuzeye doğru süzülerek gözden kayboldu.

XXXIII

GESTRIKLAND İÇERİLERİNDE

Çarşamba, 15 Haziran

Kartal, ta uzaklara Stockholm'ün kuzeyine varana kadar durmadı. Bir tepeye indi, pençelerini gevşetti. Nils serbest kalır kalmaz Skansen'e dönmek için vargücüyü koşmaya başladı.

Kartal bir sıçrayışta onu tekrar yakaladı ve pençesini üzerine koydu.

— Beni iyi dinle Parmak Çocuk, dedi. Seni neden yaban kazlarının arasına götürmek istiyorum, biliyor musun? Akka'nın gözünde büyük itibarının olduğunu öğrendim. Beni bağışlaması için aracılık etmeni dileyecektim.

— Sana yardımcı olmayı çok isterdim Gorgo ama, dedi Nils, verilmiş sözüm var.

Kartala, Klement Larsson'un onu balıkçının elinden nasıl kurtardığını, sonra da kendisini sözle bağlayıp, nasıl çıkıp gittiğini anlattı.

Kartal onun bu dürüstçe davranışına doğrudan karşı çıkmak istemedi.

— Dinle bak, Parmak Çocuk! dedi. Kanatlarım seni nereye olursa olsun taşıyacak güçte. Gözlerim de her şeyi görece kadar keskin. Ben muhakkak Klement'i bulurum. Bundan sonrası senin işin. Bir yolunu bulur, onunla anlarsın.

Nils bu teklifi pek beğendi.

— Kebnekaiseli yaşlı Akka gibi akıllı birinin elinde yetiştiğin belli oluyor, Gorgo, dedi.

Sonra Klement'in Helsinglandlı olduğunu işittiğini söyledi.

— Öyleyse Lingbo'dan ta Mellansjö'ye kadar bütün Helsingland'ı ararız, dedi Gorgo. Yarın akşama kalmaz, o adamla bir anlaşmaya varırsın sanırım.

Bu sefer dostça yola koyuldular. Nils kartalın sırtına binmişti. Gestrikland içlerine doğru daldılar.

Eyaletin kuzeyindeki ormanlık bölgeye gelince, Gorgo alçaldı ve çıplak bir dağın tepesine kondu. Çocuk ayağını yere basınca kartal ona dönüp:

— Buralarda iyi av var, dedi; biraz avlanmadıkça doğrusu serbest olduğumu anlayamayacağım. Sen bu süre içinde istediğin şeyle uğraş. Ama gün batarken burada ol.

Oğlan tepede yalnız başına kalınca, ne yapacağını şaşırıldı. Bir taşın üzerine oturup çıplak dağı ve aşağıdaki büyük ormanları seyre daldı. Çok geçmeden, ormandan bir şarkı sesi geldiğini duydu ve ağaçların arasından parlak bir şeyin yükseldiğini gördü. Mavili sarılı bayrağı hemen tanıdı ve şarkılarla şen gürültülerden, bayrağın arkasından bir geçit alayının gelmekte olduğunu anladı. Alay daha ortalarda görünmüyordu. Bayrak dönemeçli yollardan yukarıya doğru tırmanıyordu. Acaba nereye gidiyordu? Tesadüfen, Nils'in oturup beklediği şu çıplak ve biçimsiz yaylaya geliyor olmasın? Sancakla onun peşi sıra gelen kalabalık, ormanın kıyısına vardı. Ardından öyle bir şenlik başladı ki, Nils'in bir an olsun canı sıkılmadı.

ORMAN GÜNÜ

Gorgo'nun Parmak Çocuğu bıraktığı geniş dağ sırtında, on yıl önce bir orman yangını olmuştu. Kömürleşen ağaçlar da keşilip yok edilmişti. Şimdi sırt çıplak ve bomboştu. Taşların arasında sadece kökü kalmış kara kütükler bir zamanlar orada bir ormanın olduğunu gösteriyordu. Ama hiçbir yanda, yerden yeni sürgünlerin çıktığı görünmüyordu.

Herkes ormanın tekrar yetişmemesine şaşıyordu. Ama bü-

yük yangın sırasında toprağın adamakıllı kuraklaştığı unutuluyordu. Yangında yanıp kül olan yalnız bütün ağaçlar değildi; funda ve yosunlar, yaban mersinleri, bütün bitki örtüsü gibi, toprağın kendisi de kavrulmuştu. Kayalık arazide zaten pek kalınlığı olmayan bu toprak örtüsü kurumuş, tozlaşmış, küle dönmüştü. En küçük esintide havaya savruluyordu. Hele sırtta, rüzgârlar yeri silip süpürmüş, alttan beyaz kayalıklar ortaya çıkmıştı. Bir yandan da yağmur suları toprağı sürüklemekten geri durmuyordu. Rüzgârla suyun, temizlemekte söz birliğı ettikleri dağ, on yıl içinde öylesine çıplak, öylesine dazlak kaldı ki, görenler onun bir daha yeşereceğine inanamazlardı.

Fakat günün birinde o çevrenin bütün çocukları, her birinin omuzunda bir kazma veya bel, ellerinde yemek sepetleri, okullardan birinin önüne çağrıldılar. Küçük ordu, başta bayrak, erkek ve kadın öğretmenlerinin eşliğinde dağa doğru yürüdü. Yanlarında ayrıca iki orman bekçisiyle çam fidanlarını ve tohumları taşıyan atlı, küçük bir araba vardı.

Çocuk alayı yazlık yayla evlerine giden eski küçük yollara daldı. Bu işe şaşakalan tilkiler burunlarını inlerinden çıkarıyor ve içlerinden bu sürüsüz çobanların kim olduklarını soruyorlardı. Alay, eskiden kömür çukurlarının bulunduğu çıplak meydanlardan geçti. Şaşırmış munta kuşları kendi kendilerine:

— Bu yeni kömürçüler kim? diye sordu.

Sonunda kaffle yanan tepeye vardı. Bir zamanlar yaban çiçeklerinin çevresini süslediğı taşlar, şimdi çırılçıplak oraya buraya serpilmişti. Kayalar, eskiden rengeyiklerinin gelip kemirdiğı o güzelim gümüş renkli yosun ve liken örtüsünden yoksundu. Taş oyuklarında biriken durgun, kara suyu, artık ne koyu yeşil dağ bitkilerini, ne de kuzukulaklarını çevreliyordu. Çukurlarda kendilerine sığınacak yer bulmuş birkaç avuç toprak parçası, eğrelti otlarından, akahlatlardan, yani çok kere orman diplerini döşeyen o ince, tatlı, hoş, yeşil-kızıl bitki örtüsünden biraz olsun nasibini alamamıştı.

O yörenin çocukları gelip de, sırtlara yayılınca, külrengi dağa bir gün ışığı vurmuş gibi oldu. Sevinç dolu, narin pespembe olan o gizil şey, yani gençliğin ve diriliğin tâ kendisi, gelip tepeyi donatmıştı!

Çocuklar oturup dinlendikten ve çıkınlarını önelerine serip, gücülerini topladıktan sonra, kazmalarına, bellerine sarıldılar. Bir avuç toprak bulabildikleri her yere çam fidanlarını nasıl dikkelerini, orman bekçileri onlara gösterdi.

Küçükler bir yandan çalışırken bir yandan da ciddi ve kendinden emin bir tavırla yaptıkları işin öneminden söz ediyorlardı. Körpe, çam fidanları toprağı tutacak ve rüzgârın onu sürüp götürmesini engelleyecekti. Sonra ağaçların altında yeniden toprak birikecek, toprağı tohumlar düşecek, bugün sadece çıplak kayalığın bulunduğu bu yerde birkaç yıla varmadan, hepsi ahududuyla yabanmersini toplayabilecekti. Küçük fidanlar o zaman koca koca ağaçlar olacaktı. Belki de günün birinde bu ağaçlardan evler, güzel gemiler yapılacaktı.

— Ne iyi, buraya vaktinde, henüz çukurlarda biraz toprak varken geldik, diyordu çocuklar. Eğer daha fazla gecikseydik, iş işten geçmiş olurdu.

Böylece kendilerine bu uğraşından bir büyüklük payı çıkarıyorlardı.

Çocuklar çalışırken, ana babaları evde, onların bu işi kıvırıp kıvıramayacaklarının merakı içindeydi. Çıplak bir yeri ormana dönüştürmek, bacak kadar çocukların üstesinden gelebileceğı bir iş değildi. Ama onları iş başında görmek, her halde hayli eğlenceli olurdu. Böyle düşünen bir baba ormanın yolunu tuttu. Derken ormanda kendileri gibi başka ana babalara da rastlamazlar mı?

— Tepeye mi çıkıyorsunuz?

— Öyle ya!

— Çocukları görmeye mi?

— Tabii, siz de mi?

— İyi bir eğlence olacak onlar için.

— Bana kalırsa ağaç filan dikmeye vakit kalmadan yoruluktan pes ederler.

İşte, aneyle baba tepeye varmışlardı. Önce taşlar arasına dağılmış, küçük, pembe, tatlı çehreleri hoşlanarak seyrettiler. Sonra da ne iş yapıyorlar diye baktılar. Çocukların kimisi küçük fidanları dikerken, kimisi toprağı açtığı karıklar boyunca

tohum saçıyordu. Kimisi de fidanları zayıflatacak fundaları yoluyordu. Küçükler, kendilerini işe vermiş, seve seve çalışıyordu.

Bir süre baktıktan sonra baba, bir funda yolmak için elini uzattı. Onu görünce, oraya sırf merak ederek gelmiş büyüklerden kim varsa, işe girişti. Çocukların keyfi bir kat daha artmıştı. Çok geçmeden yörenin bütün insanları dağın tepesinde toplandı, çalışmaya katıldı. Bahar gelince topraktan fıskıracak buğday başaklarını düşünün düşünün, toprağa tohum saçmak ne zevkli şeydir, bunu hepimiz biliriz. İşte şu anda yaptıkları iş, bütün bu insanları, onun kadar, hatta ondan da fazla sarmıştı.

Burada ektikleri tohumdan yeşil ve ince saplar değil, sağlam gövdesi, güçlü kuvvetli dallarıyla ağaçlar üreyecekti. Bu tohumlardan tek bir yazın ürünü değil, yıllar yılı yaşayacak olan bir bitki örtüsü doğacaktı. O, bu ıssız dağ başına, bu bomboş yaylaya böcek vızıltılarını, karatavukların şarkılarını, çalı horozlarının oyunlarını yani hayatın bütün kaynaşmasını da beraberinde getirecekti. Gelecek kuşaklar için dikilmiş bir anıt olacaktı: Onlara çıplak ve hüzünlü bir tepe yerine, başı göklere değen, güzel bir orman bırakılmış olacaktı. Torunları bunu görerek, atalarının akıllı, iyi insanlar olduklarını düşünecek, onları saygı ve minnetle anacaklardı.

XXXIV

HELSİNGLAND'DA BİR GÜN

Perşembe, 16 Haziran

Ertesi gün Nils, Helsingland'dan geçiyordu. Memleket, bahar içinde, gözlerinin altında uzanıyordu. Çamlar açık yeşil sürgünlerle, kayın koruları ipek gibi yapraklarla, çayırlar taze bir yeşillikle, tarlalar körpe ekinlerden bir halıyla donanmıştı. Engibeli ve ormanlık bir memleketti burası. Ama ortasında dümdüz bir vadi vardı. Bu vadiden, kimisi dar ve kısa, kimisi de geniş ve uzun başka vadilere geçiliyordu.

— Bu memleket bir yaprak kadar yeşil, diye geçirdi içinden Nils, vadilerin kollara ayrılışı da tıpkı, bir yaprağın damarları gibi.

Ortadaki ana vadinin içinde bir ırmak akıyordu. Irmak birçok yerinde genişleyip, bir göl halini alıyordu. Kıyılarında çayırlar, biraz daha yükseğinde tarlalar, daha ötede, ormanın kıyısında da çiftlikler vardı. Bu büyük ve güzel çiftlikler birbiri peşi sıra devam ediyordu. Irmağın iki yanında kiliseler yükseliyor, onların çevresini de köyler alıyordu.

Burası güzel bir ülkeydi. Oğlan onu istediği gibi seyretti. Çünkü kartal, ufak tefek çalgıcı Klement Larsson'u ararken vadilerin birinden çıkıp öbürüne dalıyordu.

Sabah ilerlerken, çiftliklerin çoğunda olağanüstü bir kaynaşma vardı. Ahırların kapısı ardına kadar açılıyor, hayvanlar

dışarıya salınıyordu. Bunlar açık renk, küçük boylu, çevik, sağlam yapılı, keyfi yerinde, itişip kakışan güzel ineklerdi. Sonra sıra danalarla koyunlara geldi. Uzun bir kıştan sonra ahırdan dışarı çıkmanın sevincini, zıplayıp sıçrayarak, açığa vuruyorlardı.

Torbalarını sırtlarına vurmuş genç kızlar, hayvanların arasında koşuyordu. Uzun sopalı bir oğlan çocuğu koyunların dağılmasını önlemeye çalışıyordu. İneklerin arasında bir köpek, havlaya havlaya, bir o yana bir bu yana gidip geliyordu. Çiftçi, küçük, boş tereyağı fiçileri, peynir sepetleri ve yiyecek doldurulmuş bir arabaya atını koşuyordu. Herkes gülüyor ve şarkılar mırıldanıyordu. İnsanlar da hayvanlar kadar mutluydu.

Sonunda ormanın yolunu tuttular. Başta yürüyen bir genç kız, zaman zaman hayvanlara sesleniyordu. Sürü onun arkasından gidiyordu. Geride hayvan kalmamasını sağlamak için, çobanla köpek, sürünün iki yanında seğirtiyorlardı. Kafilenin en gerisinde de, köylüyle çiftlik yaşaması vardı. Çakıllı, dar patikada sarsılarak giden arabaya iki yandan destek oluyorlardı.

Bu, kesinlikle Helsingland'daki çiftçilerin, sürülerini yazı geçirmek üzere, dağa yolladıkları gündü. Çünkü her vadiden böyle şen kafilelerin tepelere doğru yola düşüp korulara daldığı görülüyordu. Bütün gün, karanlık ormanın içlerinden çobanların seslenmeleri ve çingirak sesleri yükseldi durdu.

Akşama doğru, küçük ve basık ahırla, boz renkli birkaç kulübenin bulunduğu açıklik alanlara geldiler. İnekler, daracak çite dolarlarken yazlık otlaklarını tanıyor, keyifli keyifli böğürüyorlardı. Hemen taze ve lezzetli çimeni gevelemeye başlamışlardı bile. Adamlar arabaya yükledikleri eşyayı kulübelere birine boşaltıyor, su ve odun tedarik ediyorlardı. Çok geçmeden ocak tütmeğe başlıyor, genç kızlar, çoban çocuklar ve adamlar, üstü düz bir taşın çevresinde yemeğe oturuyorlardı.

Kartal Gorgo, dağ evlerine çıkan bu insanlar arasında yaşlı çalgıcının bulunacağından emindi. Ama saatler geçmiş hâlâ ona rastlayamamışlardı. Bütün gün o havalinin üstünde, bir o yana, bir bu yana uçtuktan sonra Gorgo, gün batarken dağın tepesinde tek başına duran bir dağ evine uğradı. İnsanlar-

la hayvan sürüsü eve daha yeni gelmişlerdi. Erkekler odun kesiyor, kızlar süt sağıyordu. Kartal Nils'e dönüp:

— Aşağıya iyi bak! dedi. Sanırım o.

Sonra alçaldı alçaldı ve oğlan hayretler içinde, onun haklı olduğunu anladı. Klement Larsson, gerçekten de evin çitle çevrili bahçesinde odun yarıyordu.

Gorgo evlerin az uzağında bir ağacın üstüne kondu.

— Ben sözümü yerine getirdim, dedi Nils'e. Şimdi sen de git, adamla anlaş. Ben seni burada, şu dalları gür çam ağacının tepesinde bekleyeceğim.

Dağ evinde her günkü iş bitmiş, yemek yenmiş, millet sohbete başlamıştı. Yazın, ormanda bir gece geçirmeyeli çok olmuştu. Hiç kimsenin yatmaya niyeti yoktu. Zaten daha ortalık aydınlıktı. Genç kızlar zaman zaman ellerindeki işi bırakıyor, ormana doğru bakıyor ve kendi kendilerine gülümsüyorlardı. Sonra da rahat bir nefes alıp:

— Oh, neyse gene yaylaya çıktık ya! diyorlardı.

Köyün gürültü patırtısı zihinlerinden çıkıp gidiyor, ormanın sükûn dolu havası ruhlarını kuşatıyordu. Aşağıda, köydeyken, bütün yazı tek başlarına ormanda geçireceklerini düşündükleri vakit, bu yalnızlığa nasıl katlanacaklarını akılları almıyordu. Ama şimdi, daha dağ evine ayak basar basmaz, ömürlerindeki en mutlu günleri burda yaşayacaklarını hissediyorlardı.

Çoban kızlarının en büyüğü birden başını kaldırdı ve sevinç dolu bir sesle:

— Bana sorarsanız, dedi, içimizde Klement Larsson gibi bir masalçı varken akşamı böyle sessiz sedasız geçirmemiz hiç doğru değil. Bize güzel bir hikâyeye anlatırsa, ben de ona, örmekte olduğum şu boyun atkısını armağan ederim.

Öteki kızlar bunu duyunca sevinçten ellerini çırpıtlar. Klement hiç nazlanmadı.

— Stockholm'de, Skansen'de sıla özlemiyle içimin yandı-ğı bir gündü, diye anlatmaya başladı.

Sonra da istenen parayı ödeyip, nasıl bir cini tutsaklıktan, bir kafese konup şuna buna gösterilerek aşağılanmaktan kur-

tardığını anlattı. Çok geçmeden bu iyiliğinin mükâfatını görmüştü.

Etrafındakiler onun anlattıklarını gitgide artan bir merakla dinliyordu. Hele saray uşağının kralın gönderdiği kitabı Klement Larsson'a getirdiği yere gelince, genç kızlar ellerindeki işi filan bırakıp, çıt çıkarmadan gözlerini, başından bunca akıl almaz şeyin geçtiği bu adama diktiler. Hepsi çalgıcıya farklı bir gözle bakıyordu. Düşünsenize bir kere! Kralla konuşma mutluluğuna ermiş biriydi o. Birden içlerinden biri ona cini ne yaptığını sordu.

— Mavi bir çanak satın almaya vaktim olmadı, cevabını verdi Klement. Ama bu görevi ihtiyar bir Lapon'a bıraktım. Ondan sonra ne oldu, bilmiyorum.

Çalgıcının ağzından bu sözler çıkar çıkmaz, küçük bir çam kozalağı gelip, burnunun tam ucuna çarptı. Onu içlerinden biri atmamıştı. Çoban kızı:

— Hlih! dedi korkuyla. Cin taifesinden biri bizi dinliyor galiba. O mavi çanağı alma işini bir başkasına bırakmakla, sanırım hiç iyi etmemişsin.

MEDELPAD'DA

Cuma, 17 Haziran

Kartalla çocuk ertesi sabah şafakla yola koyuldular. Gorga aynı gün erkenden Vesterbotten'e varmayı kuruyordu. O sırada Nils, şu üstlerinden geçtikleri ülkede, insanoğlunun barınamayacağını ileri sürdü.

Altlarında uzanan ülke Medelpad'ın güneyiydi. İlik bakışta içinde kimsecikler yokmuş gibi duran, ormanlardan başka bir şey görülüyordu. Ama kartal çocuğun sözlerini duyar duymaz:

— Buradaki insanların tarla yerine, böyle ormanları vardır, dea.

Nils önce, topraktan fışkırıp ürün vermesi için bir yaz mevsiminin yettiği, salınan dolgun başaklarıyla, bir çavdar tar-

lasını; sonra bir de yetişmesi için yıllara ihtiyaç olan sağlam ve koca gövdeli çamların meydana getirdiği şu loş ormanları düşündü.

— Böyle bir tarladan geçimini sağlamak isteyen doğrusu çok sabırlı olmalı! karşılığını verdi.

Ormanın kesim bölgesi olan bir yere gelinceye kadar, aralarında başka bir konuşma olmadı. Burada, toprağın üzerinde, ağaçların kökleriyle kesilmiş dallardan başka bir şey kalmamıştı. Nils buraların çirkinliğinden ve yozlaşmış olduğundan yakındı.

— İşte burası, geçen kış biçilmiş bir tarladır, dedi kartal.

Nils kendi köyünün orakçılarını düşündü, makineleri sayesinde pırl pırl yaz geceleri, bir çırpıda, koskoca bir tarlayı biçer atarlardı. Oysa ormanda, kışın soğuşunda kesim yapılıyordu. Oduncular kışın ortasında, kalın bir kar tabakasının toprağı örttüğü ve soğuşun en dondurucu olduğu zamanda iş görüyorlardı.

Tek bir ağacı devirmek bile ne yorucu bir işti. Bir de böyle geniş bir alandaki bütün ağaçları kesebilmek için herhalde adamlar haftalarca ormanın içinde kalmış olacaktı. Nils içini çekerek:

— Böyle bir tarlayı biçenler herhalde çok dayanıklı ve çalışkan insanlar olmalı, dedi.

Kartal biraz aşağıya süzülürken, çıplak alanın kıyısına düşen küçük bir kulübe gördüler. Kabaca yontulmuş kütüklerden yapılmıştı. Penceresi yoktu. Kapı boşluğu kalın dallarla örtülmüştü. Ağaç kabukları ve dallardan meydana gelen damı yer yer çökmüştü. Nils aralıklardan, içerde sadece birkaç peykeyle, ocak olarak kullanılan bir iki iri taş gördü.

— Burası ev değil, izbe, dedi Nils. Böyle bir yerde oturmaya razı olan biri de çıkar mı acaba?

— Kesim sırasında oduncular orada yaşardı, dedi Gorgo.

Nils bir kere kendi köyünde, işinden keyifle dönen rencberleri düşündü. Anası kilerde en iyi ne varsa hep onlara ikram ederdi. Buradakilerse, bu yorucu işten sonra, samanlıktan daha beter bir kulübede, tahta peykeler üstünde uyumak zö-rundaydılar. Ne yiyip içtiklerini ise, ancak Allah bilir!

— Korkarım, buradaki orakçıların bir hasat bayramı bile yoktur, dedi Nils.

Biraz ötede, altlarında acınacak halde dar, inişli yokuşlu, taşlık, kimi yeri çukur, kimi yeri tümsek, bir yol gördüler. Yol ormana çıkıyordu. Araba tekerlekleri gide gele, yolu daha da beter etmişti. Seller birçok kısmını tamamen yıkıp bozmuştu.

Bu orman yolunun üzerinden uçarken kartal, Nils'in:

— Böyle bir yoldan ne taşınabilir ki? diye sorduğunu duydu.

— Orman ürünleri işte bu yoldan taşınır, dedi kartal.

Nils gene kendi köyünde, güçlü kuvvetli atların koşulduğu arabalarla ürünün tarladan eve taşındığı o sevinç dolu günleri hatırladı. Sap arabasının en üstüne kurulup atları süren rençberin çalımına diyecek olmazdı. Çevik atlar şalınarak yürür; arabanın arkasında, sapların üstünde oturmalarına izin verilen kimisi biraz ürkek, kimisi de keyiften cılgına dönmüş çocuklar, birbirini bastırırcasına güler, çılgık atarlardı,

Oysa burada ağır kütükler, engebeli, bozuk yollarda taşınyordu. Yol boyunca oduncuların ve atların canından bezdikleri herhalde çok oluyordu.

— Bu yolda, sanırım kimsenin içinden neşelenmek gelmez, dedi Nils.

Kartal kanatlarını kocaman kocaman açarak uçuyordu. Az sonra bir ırmağın yamacına geldiler. Yamaç yongalar, odun parçaları ve kabuklarla doluydu. Nils bu karmakarışıklığı görünce pek şaştı.

— İşte orman ürünleri burada yığın haline getirilir, dedi Gorgo.

Nils kendi memleketinde ürünün evin hemen yanibaşında ambarlandığını düşündü. Ambar köy evinin âdeta en güzel süsüydü. Oysa burada ormandan elde edilen ürün, ıssız bir yamaca yığılıyor, orada bırakılıyordu.

— Acaba bu vahşi bölgenin insanları yığınlarını ölçmek ve komşularınıninkıyla karşılaştırmak için yamaca kadar inerler mi? dedi içinden.

Az sonra geniş bir vadide kendine yatak açmış Lıngan ırmağına vardılar. Birdenbire bütün manzara değişti.

Karanlık çam ormanı, vadinin üzerindeki dik yamaçların

gerisinde kalmıştı. Daha aşağıllarda beyaz gövdeli kayınlarla titrek kavaklar görülüyordu. Vadi birçok yerde yayılıp gller meydana getirebilecek kadar genişti. Kıyılarda bolluk içinde, ince yapılı çiftlikleriyle, güzel bir köy yer alıyordu. Vadinin zerine geldiklerinde, kartal yolcusunun gene soru sorduğunu duydu:

— Nasıl olur da, diyordu Nils, çevredeki tarla ve otlaklar, bu kadar çok sayıda insana yeter?

— Orman denen tarlayı biçen orakılar işte burada oturur! diye cevap verdi kartal.

Oğlan o zaman Skanya'daki binaları, bir avlu etrafında sıralanmış kck çiftlikleri düşündü. Buradaki köylüler adamakıllı konaklarda oturuyorlardı. Oğlan gene:

— şu orman işleri hayli kazanç getiriyor galiba, dedi.

Kartal doğruca kuzeye yönelmişti. Biraz yol almıştı ki Nils, yamaçta yığılan kütüklerin daha sonra ne yapıldığını sordu. Bunun zerine kartal yolunu değiştirdi ve ırmak boyunca doğuya doğru uçmaya başladı.

— Bundan sonrası ırmağın işidir, dedi. Onları alır, fabrikaya taşır.

Nils, kendi memleketinde, tek bir tanesi zıyan olmasın diye demetlere ne kadar zen gösterildiğini düşündü. Burada yığın yığın tomruk, kendi bildiğine, ırmağa bırakılıyordu. Nils'e sorarsanız bunların yarısı bile gideceği yere varamazdı. Gerçi içlerinden bir kısmı ırmağın ortasında yüzüyordu, bunlara bir diyeceği yoktu. Ama tekiler kıyıya vuruyor, gırintilerdeki durgun suda hareketsiz kalıyordu. Hele ırmağın genişleyip gl olduğu yerlerde, suyun yüzü tomruktan görünmüyordu. Bunlar, şüphesiz aylarca, belki yıllarca oldukları yerde kalıyordu. Tomruklar kimi yerde iskele ayaklarına takılıyor, bazen paralanıyorlardı. Suyun bir yükseltiden aşağı dkldğu yerlerde taşlar yolunu kesiyor, birbirlerine çarparak üstüste birikiyorlardı.

— Bu ürünün kendi değilmenine varması için, acaba ne kadar zaman ister, dedi Nils.

Gorgo Lngan ırmağı boyunca ağır ağır uçmaya devam etti. Oğlan bu ürünün nasıl işlendiğini görsün diye, sık sık kanatlarını gerip havada hareketsiz duruyordu. Biraz sonra kar-

talla yolcusu iş başındaki bir salcılar topluluğunun üstünden uçtular. Burada Nils gene mırıldandı:

— Peki suyun üstünde giden bu adamlar kim?

— Yolda takılıp kalan tomruklarla işte bunlar uğraşırlar, dedi kartal.

Cocuğun kendi memleketinde, ürünleri hiçbir tehlikeye uğramadan, kolayca tarladan eve taşıyan rençberler aklına geldi. Oysa burada adamlar tomrukların üstünde ayakta dikiliyor, ellerindeki uzun kancalı sopalarını kullanarak, onları binbir zahmetle tekrar akıntıya sokuyorlardı. Yamacın kıyısında, çamura bata çıka yürürken, tepeden tırnağa kadar ıslanıyorlardı. Akıntıda kayadan kayaya atılıyor, yüzen kaygan tomrukların üzerinde sanki toprakta yürür gibi sakin sakin yürüyorlardı.

— Onlara bakınca aklıma ister istemez Maden Ocakları Bölgesi'ndeki demirciler geliyor, dedi Nils. Onlar da sanki tehlikesiz bir şeymiş gibi ateşle oynuyorlardı. Buradakiler de akıntıyla, dalgalarla oynuyorlar. Öyle ki, sanki suyun efendisi onlarmış da, ondan kendilerine hiçbir kötülük gelmezmiş gibi; sanki azgın suyu kendileri ehlileşirmiş gibi.

Kartalla Nils ırmağın ağzına vardı. Şimdi altlarında Bothnya Körfezi yayılıyordu. Gorgo ileriye uçmadı, kuzeye doğru bir kavis çizdi. Az sonra altlarında bir kereste fabrikası gördüler. Fabrika âdeta küçük bir köy kadardı. Onun üstünde uçarlarken Nils buranın çok, gerçekten çok güzel bir yer olduğunu söyledi. Gorgo:

— Tomrukların değirmeni işte burası! dedi. Ona buralılar Svartvik diyorlar.

Nils kendi memleketindeki yeşillikler arasına gelinler gibi kurulmuş, süzüle süzüle kanatlarını döndüren yeldeğirmenlerini hatırladı. Orman ürünlerinin işlendiği buradaki değirmen ise su kıyısındaydı. Önünde yığılma tomruk yüzüyordu. Bunlar demir bir zincirle birer birer eğik bir köprünün üstüne çekiliyor, oradan ambara benzer bir binaya alınıyordu. Nils bundan sonrasını göremiyordu. Ama içerden korkunç bir gürültü geliyordu.

Binanın arkasında da biçilmiş tahta yüklü küçük vagonlar gördü. Bu vagonlar pırıl pırıl parlayan raylar üzerinden kayarak, açık bir depoya geliyordu. Burada tahtalar üstüste, iki

yana istif ediliyordu. O zaman, bu açık depo, ortada yolu, iki yanda tahta evleriyle, bir şehir sokağını andırıyordu. Bir yanda yeniden tahta istiflenirken öte yanda eski yığınlar bozuluyor, kıyıya demir atmış, hamülesini bekleyen koca gemilere yükleniyordu. Her yanda karınca gibi işçi çalışıyordu. İşçi evleri açık deponun gerisine düşüyordu.

— Buradakiler sanki bütün Meldelpad ormanlarını bıçkıya vereceklermiş gibi çalışıyorlar, diye mırıldandı Nils.

Kartal biraz daha uçtu; Nils hemen hemen ilkinе benzeyen ikinci bir kereste fabrikası daha gördü. Burada da öbürü gibi bir bıçkı evi, bir depo, tahtaların gemilere yüklendiği bir iskele ve işçi evleri vardı.

— İşte büyük bir değirmen daha, dedi kartal sesini yükselterek. Bunun adı da Kubinckenborg!

— Kesimciler ormandan sandığımdan çok daha fazla mal getiriyorlarmış meğer! dedi Nils.

Daha sonra kartal yeniden uçmaya koyuldu. Başka kereste fabrikalarının da üstünden geçtiler. Sonunda büyük bir şehre vardılar. Kartala şehrin adını soran çocuk:

— Yüzen ağaçlar bölgesinin en büyük çiftliği bu galiba dedi.

Nils Holgersson bir de Skanya'daki boz renkli, eski püskü, kılıksız kasabaları düşündü.

Burada, kuzeyin en ucunda, bir köyün gerisinde, Sundsvall, yeni gelişen bir şehir olmanın o sevinç dolu ihtişamıyla parlıyordu. Şehri yukardan seyretmenin tadına doyum olmuyordu. Ortasında, eşi ancak Stockholm'de bulunabilecek, taştan muhteşem binalar vardı. Taş binaları boş bir şerit çevreliyordu. Onun gerisinde ise, bahçe içinde, cici bici, küçük tahta evler vardı. Bunlar, ne de olsa, taş binalarla boy ölçüşemeyeceklerini biliyormuş gibi, onlardan uzak duruyorlardı.

— İşte hem zengin, hem gösterişli bir şehir, dedi Nils. Demek bütün bu zenginliğin kaynağı o güçsüz orman arazisi ha? İnanılacak gibi değil.

Kartal kanatlarını açtı, Sundsvall şehrinin karşısında bulunan Aln Adası'nın üstüne geldi. Adanın bütün kıyısını kaplayan kereste fabrikalarını gördükçe Nils, hayretten hayrete dü-

şüyordu. Bunlar sanki birbirinin üstüne çıkmış, gibiydi. Öte yandan adanın karşısına gelen kıyı boyunca da, kesintisiz bir dizi halinde fabrikalar ve depolar uzanıyordu. Nils Holgersson bunlardan kırk tanesini saydı. Ama aslında daha da çoktular.

— Bir garip ülke burası, dedi çocuk. Akıl alacak gibi değil. Bütün yolculuğum boyunca ne böyle bir canlılık, ne de böyle bir hayat seviyesi gördüm. Eşi bulunmaz bir ülke şu bizim yurdumuz. Neresine gitsem, insanların ekmeğini çıkaracağı bir iş var.

XXXV

VESTERBOTTEN VE LAPONYA

ANGERMANLAND'DA BİR SABAH

Cumartesi, 18 Haziran

Ertesi sabah Angermanland üzerinde epey bir yol aldıktan sonra kartal, bugün de kendi karnının acıktığını, yiyecek bir şeyler araması gerektiğini söyledi. Nils'i bir dağ tepesinde bitmiş, kocaman bir çam ağacının üstüne bıraktı, sonra da çekip gitti.

Nils, çatal bir dalın üzerine bir güzel yerleşti, oradan Angermanland'ı seyre daldı.

Tabiat çok güzeldi. Güneş ağaçların tepelerini parlatıyordu. Tatlı bir rüzgâr dalları sallıyordu. Ormandan tatlı bir koku yayılıyor, Nils'in gözleri önünde geniş, soylu bir manzara uzanıyordu.

Yüreği tasasız bir sevinçle doldu. Şu anda, yeryüzünde ondan daha mutlu kimse olamayacağını düşünüyordu.

Her yanı rahatça görebiliyordu. Batıda dağ sırtları ve dorukları, gittikçe yükselerek, göz alabildiğince uzayıp gidiyordu. Bulunduğu yerin doğusu da dağlıktı. Ama o taraftaki dağlar giderek alçalıyor, ovayla birleşiyordu. Ovanın sonunda da deniz başlıyordu. Her yanda dereler ve ırmaklar güneşten par-

lıyordu. Bunlar dağın dik yamaçlarından coşkun coşkun akıyor, kimi zaman birer çağlayan olup çıkıyor, ama kıyıya yaklaştıkça ağırlaşıyor, etrafa yayılıyordu.

Nils'in gözü Bothnya Körfezi'ne ilişti. Kıyının yanbaşıında irilli ufaklı adalar, yarımadalar serpilmişti. Enginde dalgaların ışıklı mavisi bir yaz göğünü andırıyordu.

— Bu yöre, yağmur sonrası, bir ırmak yamacına ne kadar benziyor, dedi Nils. Mini mini akarsular kendilerine yollar açıyor, sonra birbirleriyle birleşiyorlar. Seyrine doyum olmuyor! Skansen'deki ihtiyar Lapon'un, İsveç'in bir tufan günü, nasıl bir saat içinde altüst olduğunu anlatışı geliyor aklıma. İhtiyar, kuzeyin güzellikleriyle yüzyüze gelen her insanın, buranın ilk başta böyle yaratılmamış olduğunu, daha ilk bakışta anlayacağını söylüyordu da; bütün oradakiler, sanki çok acayip bir şey duymuş gibi, katıla katıla gülüyorlardı. Ama şu anda doğrusu ben, ihtiyarın bu sözlerine hak veriyorum!

Doya doya etrafı seyrettikten sonra Nils, çıkını açtı, bir dilim beyaz ekmeği çıkardı yemeye başladı.

— Ekmeğin bu kadar iyisini ömrümde yemedim; dedi. Hem o kadar çok ekmeğim var ki, daha günlerce yeter. Dün bu vakitler, elime böyle bir nimet geçeceği aklıma bile gelmezdi!

Yerken bir yandan da bu ekmeğe nasıl kavuştuğunu düşünüyordu.

— Yoksa onu elde ederken duyduğum sevinçten mi, bu ekmeğe bana bu kadar tatlı geliyor! diyordu.

Koca kartal Medelpad'dan, bir gün önce, akşam üzeri ayrılmıştı. Bir süre Angermänland üzerinde uçmuş; Nils, alımlılıkta, o güne kadar görüp sevdiklerinin hepsini geride bırakmış, bir vadi ve bir ırmakla karşılaşmıştı.

Vadi çok çok genişti. Dağların arasına yayılıyordu. Nils çok eski çağlarda, yalçın yamaçlar arasında, kendine böyle geniş bir yatak açan bundan daha güçlü bir ırmak acaba var mıdır diye düşündü. Vadi böylece meydana geldikten sonra, kum ve çakılla dolmuştu. Bu oynak tabanda, akarsu o her günkü, derinden ve ağır akışıyla kendine yol açmıştı. İrmağın iki yanında hepsi birbirinden güzel kıyılar uzanıyordu. Bunlar, kimi zaman insanın gözünü kamaştıran kırmızı, sarı çiçeklerle be-

zenmiş tatlı yamaçlar; kimi zaman da, dalgaların kemirip aşındıramayacağı yalçın kayalar; ırmağın üstüne uzanmış surlara, kulelere benzeyen dik şevler halinde, suyla birleşiyordu.

Bu bölgenin üstünde uçarken Nils, ilk anda, sanki üç ayrı dünyanın üstünden uçuyormuş gibi geldi.

Bunların ilki vadinin en dibinde, ırmak yatağının yanındaydı: Sular yüzen ağaçları, bir ülkeden öbürüne giden gemileri sürüp götürüyordu. Yamaçlardan demir-çelik tesislerinin uğultusu yükseliyordu. Gemiler yükleniyor; balıkçılar som balığı avlıyor; birtakım insanlar yelkenlilerle, kürekli sandallarla ırmakta geziniyordu. Her yanda kırlangıç sürüleri uçuyordu.

Yukarıda, yüksek yayladan dağ eteklerine kadar uzanan bir ikinci dünya daha vardı. Köyler, çiftlik ve kiliseler işte buraya yapılmıştı. Burada çayırlar yeşeriyor, sürüler geçiyordu. Köylüler burada tarlaya tohum atıyor, burada kadınlar küçük bahçelerinde sebze yetiştiriyordu. Büyük karayollarıyla demiryollarının ağ gibi ördüğü yer burasıydı.

Bu ilk ikisinin ötesinde, dağların ağaçlıklı yamaçlarında Nils üçüncü bir dünya daha fark etti. Burada kuluçkaya yatmış yaban tavukları, sık korularda saklanan rengeyikleri vardı. Vaşakların kulağı kırışte etrafı dinlediği, sincapların fındıklarını kemirdiği yer burasıydı. Çamlar güzel kokularını etrafa yayıyor, karatavuklar türküler çığırıyordu.

Bu zengin vadiyi görünce Nils'in aklına birden açlığı geldi.

— İki gündür ağızma bir şey koymadım, diye haykırdı. Açlıktan nerdeyse öleceğim.

Gorgo, Parmak Çocuk'un kendi yanında, yaban kazlarıyla olduğundan daha zor şartlar içinde yaşadığının söylendiğini, duymak istemezdi şüphesiz. Hemen uçuşunu ağırlaştırdı, Nils'e dönüp:

— Neden daha önce hatırlatmadın? dedi. Sana canının istediği kadar yiyecek bulurdum. İnsan bir kartalın yanında yolculuk ederken aç kalır mı hiç?

Az sonra Gorgo, ırmak kıyısında, tarlasını eken bir çiftçi gördü. Adam tohumları göğsüne astığı bir torbada taşıyordu. Torbası boşaldıkça gidip tarlanın kıyısına bıraktığı tohum çu-

valından dolduruyordu. Kartal bu çuvalda Nils'in işine yarayacak iyi bir şeyler bulunacağını düşündü.

Gorgo tarlanın kıyısına inişe geçti. Fakat daha yere inmeden etrafında müthiş bir gürültü koptu. Kartalın ava çıktığını sanan kargalar, serçeler ve kırlangıçlardı bunlar. Bir ağızdan bağırıp çağırıyorlardı:

— Defol, git haydut! Defol git, kuş katili!

Gitgide artan gürültü çiftçinin de dikkatini çekti. Orada ne olduğunu görmek için koşup geldi. Kartal eli boş havalanmak zorunda kaldı.

Ne garip şeylerdi bu küçük kuşlar! Kartalı kaçırmak zorunda bıraktıkları yetmiyormuş gibi, onu hayli uzaklaştıran kadar, peşini de bırakmadılar. Kuşların çığlıkları vadirin her yanından duyuluyordu. Onların sesine, kadınlar evlerinden dışarıya uğruyor, ellerini birbirine çarpıyorlardı. Yayılım ateş sesine benziyordu bu el çırpışlar. O zaman erkekler tüfeklerini kavriyordu.

Kartalın yere inmeyi denediği her yerde, bu hep böyle oldu. Nils artık kartalın kendisine yiyecek bulabileceğinden umudu kesmişti. Doğrusu Gorgo'dan bu kadar nefret edileceği, ona bu kadar kin duyulacağı aklına bile gelmezdi! Nerdeyse kartala acıyacak gibi oldu.

Birkaç dakika sonra güzel bir çiftliğin üstüne geldiler. Anlaşılan, o gün avludaki fırının yanma günüydü. Evin hanımı ev ekmeği dolu bir güveci soğusun diye taşığa koymuştu. Malını kediyile köpeklerden korumak için güvecin başından ayrılmıyordu.

Kartal avlunun üstünde alçalıyor, ama kadına yaklaşılmaya cesaret edemiyordu. Ne yapacağını bilmeden bir o yana, bir bu yana uçuyordu. Birkâç defa fırına kadar yaklaştı, ama her seferinde yeniden havalandı. Çiftliğin hanımı birden kartalı gördü. Başını kaldırıp gözüyle onu takip etti.

— Bu kartalın halinde bir gariplik var! dedi. Sanki ekmeklerden birini istiyor gibi.

Çok güzel bir kadındı bu. Uzun boylu, sarışındı. Temiz ve aydınlık bir yüzü vardı. Bütün iyi yürekliğiyle gülmeye başladı. Çömlekten bir ekmeğe aldı, başının üstüne kaldırdı ve:

— Eğer istediğin buyusa, gel al bakalım! dedi.

Gorgo onun sözlerini anlamadı ama, kendisine ekmekek vermek niyetinde olduğunu hemen kavradı. Yıldırım gibi indi, kadının elinden ekmeği kapmasıyla havalanması bir oldu. Kartalın ekmeği yakaladığını gördüğünde Nils'in gözlerinden yaşlar boşandı. Açlık tehlikesini, hem de birkaç günlüğüne, savuşturmanın sevinciyle değil; kendi ekmeğini bir yırtıcı kuştan bile sakınmayan kadının bu davranışı karşısında ağlıyordu.

Şimdi çam ağacının tepesinde oturup ekmeğini yerken, o uzun boylu sarışın kadının avlunun ortasında dikilmiş, elindeki ekmeği yukarıya uzatırkenki hali, Nils'in gözünün önünden bir türlü gitmiyordu.

Bu dev kuşun, koca bir kartal, herkesin tüfeklerini doğrultarak karşıladığı bir haydut olduğunu, şüphesiz bu kadın da biliyordu. Üstelik onun sırtında taşıdığı mini mini acayip adamı da fark etmişti galiba. Ama onların neyin nesi olduğunu bile düşünmeden sadece aç olduklarını anladığı için, ekmeğini kendileriyle bölüşmüştü.

— Eğer bir gün tekrar insan haline dönersem, dedi Nils Holgersson, ırmağın kıyısına gelip, o güzel kadını bulacağım ve bize ettiği bu iyilik için, kendisine teşekkür edeceğim.

ORMAN YANGINI

Burnuna kuzey doğrultusundan hafif bir yanık kokusu geldiğinde, Nils henüz ekmeğini yiyordu. Başını o tarafa çevirince ormanlık bir tepeden bulut gibi beyaz, ince bir duman süttunun yükseldiğini gördü. İçine girilemeyecek kadar sık ağaçlar arasından yükselen bu duman da neyin nesiydi acaba? Belki oralarda bir orman evi vardı ve çoban kızları ocağı yakmış, sabah kahvaltısı hazırlıyorlardı.

Ama duman çoğalmaya, akıl almayacak bir hızla her yana yayılmaya başlamıştı. Dağ evinde ocak yakmakla olacak iş değildi bu. Peki, kömürcüler olmasındı? Nils Skansen'de, Stockholm'deki bu açık hava müzesinde, kömürcülerin kömür yapıp bir kömürcü kulübesinin yanına yığdıklarını görmüştü.

Buralardaki ormanlarda da çok kömür yapılmış ama kömür-
cüler kömürü sonbaharla kış arasında yapmazlar mıydı?

Duman gittikçe artıyordu. Artık sırtın üstünü tamamıyla kaplamıştı. Kömürleşen yığından, imkânı yok, bu kadar duman çıkmazdı. Olsa olsa bir yangındı bu. Bir kuş bulutu havalanmış, yakındaki başka bir tepeye doğru uçmaktaydı. Sürüde doğanlar, çalı horozları ve oğlanın bu kadar uzaktan seçemediği küçük kuşlar vardı.

Küçük, beyaz duman sütunu şimdi, beyazımsı yoğun bir bulut olup çıkmıştı. Tepeden başlayıp bütün vadiyi kaplıyordu. Dumanın arasından kopkoyu bir isle, kıvılcımlar saçılıyor; bazen de, bir alevın kızıl dili yukarlara uzanıyordu. Yangındı bu, kızıp köpüren müthiş bir yangın. Peki ama ne yanıyordu?

Ormanın bu kadar içlerine gizlenmiş büyük bir çiftlik olmazdı. Hem o bile, yanarken bu kadar alev çıkaramazdı. Artık duman sadece dağdan değil, ikinci tepenin ardında kalan vadiden de yükseliyordu. Evet, evet yanan ormandı, ormanın ta kendisiydi.

Nils bu yeşil, yaş ormanın nasıl olup da alev aldığına bir türlü akıl erdiremiyordu. Ama açıkça görülyordu işte! Peki ormanı saran ateş, bu hızla onun bulunduğu yere kadar gelemey miydi? Pek olacak iş değildi ama, Nils gene de kartalın bir an önce dönmesini diledi. Böyle bir felâketin hepten uzağında olmak daha akıl kârıydı. Bırak bütün bunları, yangının kokusu bile dayanılmaz hale gelmişti.

O anda korkunç çatırdamalar duydu. Sesler hemen yakınındaki tepeden geliyordu. O tepede de aynı Nils'in üstüne tündüğüne benzeyen büyük bir çam ağacı vardı. Ağaç etrafındaki çamlardan bir bakışta ayırt edilecek kadar iriydi. Az önce Nils onu, sabah güneşinin pembeliği içinde süzülürken görmüştü. Şimdiyse bütün dallarından kıvılcımlar fıskırıyordu. Alevler içinde her zamankinden daha da güzeldi şimdi. Ama bu, onun, güzelliğini son olarak gösterişiydi. Tepede alevlerin sardığı ilk ağaç o olmuştu. Nils yangının oraya kadar gelmiş olmasına bir türlü akıl erdiremiyordu. Kızıl kanatlarını açmış, kuş gibi gelip çamın tepesine mi konmuştu? Yoksa bir yılan gibi yerlerden sürünerek yanına varmış, onu ansızın sarmış mıy-

dı? Bunu bilemiyordu ama, alevlerin ağacı kuşatıp, bir saman yığını gibi tutuşturduğu bir gerçektir.

Sonra tepenin birçok yerinden birden dumanlar yükselmeye başladı. Yangın hem bir kuş, hem de bir yıldı; göklerden uçup geliyor, aynı zamanda yerlerden sürünüp tırmanıyor. Kuşlar çılgınlar gibi kaçıyordu. İsin, dumanların içinden fırlıyor, vadiyi aşip Nils'in bulunduğu tepeye geliyorlardı. Bir puhu, tam Nils'in yanına, bir doğan da başının üzerindeki dala kondu. Başka gün olsa, bunlar tehlikeli komşulardı. Ama şimdi, Parmak Çocuk'u görmüyorlardı bile. Ormanın başına gelen bu felâketin ne olduğunu kavrayamadan, boş gözlerle, etraflarına bakıyorlardı. Bir sansar ağaca tırmandı, uçtaki dallardan birine oturdu, cin gibi gözlerini alev alev yanan ormana dikti. Sansarın yanbaşında bir sincap oturuyordu ama, birbirlerinin farkında bile değillerdi.

Şimdi yangın vadinin üstündeki yamacı sarmıştı. Deli bir kasırga ıslık gibi çalıyor, böğürüyordu. Dumanların arasından alevlerin bir ağaçtan ötekine atladığı görülüyordu. Çamlar alev almada önce, beyaz dumandan bir duvağa bürünüyor, sonra birden kızıla kesiyor, bütün dalları, çatırdamaya ve yanmaya başlıyordu.

Nils'in bulunduğu tepenin aşağısında küçük bir dere akıyordu. Kıyılarında akça kavaklar ve bodur kayın ağaçları vardı. Yangın burada duracağına benziyordu. Geniş yapraklı ağaçlar çamlar kadar çabuk tutuşmuyordu. Burada orman yangını aşılmaz bir duvarın önüne gelmiş gibi durdu. Kıvılcımlar saçıyor, öfkeyle homurdanıyor, karşı yamaçtaki çam ağaçlarına sıçramak istiyor, ama başaramıyordu.

Yangın bir an duraklamıştı. Derken, birdenbire azan bir alev ileri uzandı, yamacın iyice dibindeki kurumuş köknar ağacını kavradı. Ağaç o an bir meşale gibi yanmaya başladı. Böylece yangın derenin karşı kıyısına atlamış oldu. Sıcak korkunçtu. Hiçbir ağaç karşı koyamazdı bu sığağa. Yangın yamaca tırmanmaya başlamıştı. Onun çıkardığı sesi ancak bir kasırga ya da vahşi bir çağlayan çıkarabilirdi. Doğan kanat açıp uçtu. Puhu kuşuyla saksığan da bir solukta aşağı indiler. Anlaşılan yangının ağacı sarması yakındı. Nils de kaçmaya hazırlandı.

Fakat bu yüksek, dümdüz ağaçtan inmek pek de kolay değildi. Ağacın gövdesine iyice sarıldı, dal köklerine yarı basıp yarı kayarak aşağı indi. Sonunda kış üstü toprağa oturdu. Bir yerine bir şey olmuş mu diye bakacak vakti bile yoktu. Hemen tabanları yağlaması gerekti.

Ateş çam ağaçları arasında kudurdukça kudurdu. Nils'in ayakları altındaki toprak ısınmaya, tütmeye başlamıştı. Yumurcağın bir tarafında bir vaşak koşuyor; öte yanında bir enge rek, daha ötede bir karayılan toprağın üstünde kıvrılarak gidiyorlardı. Bir yaban tavuğu, daha tüyü bitmemiş yavrularını yanına almış kaçıyordu.

Kaçanlar yangın alanından çıkıp da, vadiye ulaştıklarında yangını söndürmeye gelen insanlarla karşılaştılar. Bunlar herhalde çoktandır oradaydı. Ama Nils'in hızla ilerleyen alevlerden başka bir şeyi göreceği hali yoktu. Onun için daha önce onları fark edememişti. Yamacın bu yanındaki boğazda da bir dere ve dere kıyısında bir sıra geniş yapraklı ağaç vardı. Adamlar bu ağaç sırasının gerisinde çalışmaktaydı: Akça kavakların yakınındaki iğne yapraklı ağaçları deviriyorlardı. Dereden su getiriyor, bununla, ateşin çalılık arasında yol bulup geçmesine engel olmak için, fundalardan ve biberiyelerden temizledikleri toprağı suluyorlardı.

Onların da bütün akli fikri yangında idi. Bacaklarının arasından kaçıp giden hayvanları fark etmiyorlardı bile. Ne enge reğe sopayla vurmaya kalktılar, ne de ciyaklayan küçük yavrularıyla dere kıyısında oraya buraya koşuşan yaban tavuğunu kovalamaya çalıştılar. Hatta Parmak Çocuk'u bile görmediler. Dereye daldırdıkları büyük çam dallarını ellerinde tutuyorlar; bunlarla yangının önünü kesmeyi düşünüyorlardı.

Adamlar kalabalık değillerdi; bütün canlıların önünden kaçtığı böyle bir düşmana karşı onların savaşa hazır bekleyişleri görülmeye değer olağanüstü bir şeydi.

Yangın bayırdan aşağı indi, dayanılmaz sıcaklığını, boğucu dumanını çevresine yayarak, çatırdıyor, gürlüyordu. Dereyi, geniş yapraklı ağaçlardan duvarı aştı, aşırıyordu. Adamlar daha fazla dayanamayıp gerilediler. Ama bu temelli bir kaçış değildi, az sonra aynı yere döndüler.

Şimdi orman yangını bütün şiddetiyle saldırıyor, kıvılcımlar sahici bir ateş yağmuru halinde, geniş yapraklı ağaçların üzerine yağıyordu. Islık çalarak dumanı yarıp çıkan kızıl alevden diller, sanki derenin ötesindeki yamacı görüp, iştahla yalanıyor gibiydi.

Fakat geniş yapraklı ağaçlar yangını durdurdu. İnsanlar ağaçların ardında da çalışıyordu. Toprak tütmeye başlayınca kovalarla su getiriyor ve yeri suluyorlardı. Bir ağacı dumanlar sarınca, baltayla saldırıp onu deviriyor, yanan yerini söndürüyorlardı. Fundaların alev aldığı görünce, ıslak çam dallarıyla vurarak ateşi boğuyorlardı.

Duman her yeri kaplamış, gözgözü görmüyordu. Yangınla savaşın hangi safhada olduğu seçilemiyordu; ama bunun çetin bir savaş olduğu besbelliydi. Birçok kere yangın yamaca saracak gibi oldu.

Sonra alev dalgalarının gücü yavaş yavaş azaldı, duman gözgözü görmez halinden çıktı. Ağaçların bütün yaprakları yanmıştı. Altlarındaki toprak, ateşin etkisiyle kararmış, kavrulmuştu. Duman ve isten, adamlar da kapkara olmuştu. Terden sırsıklamdılar. Beyaz ve durgun bir duman tarlaların üstüne inmişti. Coğunun gövdesi kararmış ağaçlar bu dumanı yarıp başlarını yukarıya uzatıyorlardı. O canım orman parçasından, kala kala bunlar kalmıştı.

Nils, bir kayanın üzerine tüneyip, yangının söndürülüşünü seyretmişti. Ama onun için asıl şimdi, orman kurtulduktan sonra, tehlike başlıyordu. Nitekim puhu kuşuyla doğan gözlerini hemen ona dikmişlerdi. Neyse ki, aynı anda tanıdık bir ses duydu. Kartal Gorgo, kanatlarını kocaman kocaman açarak ona doğru geldi. Az sonra Nils, bulutların arasında süzülüyordu.

YÜRÜYEN MEMLEKET

Kartalın sırtında yolculuk öylesine hızlanmıştı ki, özellikle sabahleyin, kuzeyden esen rüzgâr yön değiştirdikten sonra, Nils'e sanki oldukları yerde duruyorlarmış gibi geldi. Sanki ha-

reket halinde olan onlar değil de, altlarında güneye doğru akıp giden topraktı. Ormanlar, evler, çayırlar, çitler, adalar, kıyılardaki bir sürü kereste fabrikası, hepsi birden yürüyüşe geçmişlerdi. Sanki bunca zamandır kuzeyde oturmaktan bıkmışlar, güneye taşıyorlardı.

Böyle düşünmek Nils'in hoşuna gitti. Daha yeni ekilmiş olduğu bakar bakmaz anlaşılan şu buğday tarlasının, bu mevsimde çavdarların çoktan başağa kestiği Skanya'ya göçtüğünü düşünsenize bir kere!

Ya şu gördüğü bahçe? Gerçi içinde güzel güzel ağaçlar vardı, ama hiçbir meyva ağacı değildi. Ne soylu ıhlamurlar, ne kestane ağaçları. Sadece üzeler ve kayınlar! Aralarında bodur ağaç türünden de bir şeyler vardı. Fakat bunlar arasında ne mürver ağacı görünüyordu, ne de sarı salkımlar. Hep yabancı vişneler ve leylâklar. Şurada da bir sebze bahçesi vardı ama daha ne ekilmiş, ne de bellenmişti. Şimdi böyle bir bahçe gidip, Sudermanya'da büyük bir malikânenin yanında durmalı! Herhalde kendini çöl sanırdı.

Bu ülkenin sahip olmakla övünebileceği asıl zenginlikler, insan dolu vadilerin kuşattığı, içinde tomruklar yüzen derin ve güçlü ırmakları; bu ırmakların kıyılarına kurulmuş kereste fabrikaları; şehirleri; gemilerle dolup taşan ırmak ağızlarıydı. Bu ırmaklardan biri kalkıp Daleff'in güneyine gidecek olsa, oradaki dereler, akarsular utançlarından yerin dibine geçerlerdi.

Bir de şu göz alabildiğine geniş, sürülmesi kolay ve yeri güzel bir ovanın Smâland köylülerinin ayağına geldiğini düşünün. Adamcağızlar onu işlemek için, kendi taşlık taralarından, cılız topraklarından o an vazgeçerlerdi.

Bu ülkenin bolca sahip olduğu bir şey de ışığıydı. Turnalar bataklıklarda ayaktâ uyuyordu. Akşam vakti gelmiş ama, aydınlık kaybolmamıştı. Güneş güneye doğru çekilmemişti. Aksine daha da kuzeye çıkmıştı ve şimdi ışınları Nils'in yüzüne vuruyordu. Hiç batmaya niyetliymiş gibi görünmüyordu. Düşününün bir kere; bu güneş meselâ Vemmenhög'ü aydınlatsa ne olurdu? O zaman Holger Nilsson'la karısının vay başına geleceklere! Çocuk oyuncağı değil, tam tamına yirmi saatlik iş günü!

RÜYA

Pazar, 19 Haziran

Nils başını kaldırdı ve etrafına bakındı. Uyku sersemliğini üzerinden tam atamamıştı. Bilmediği bir yerde uyuyup kalmıştı demek. Çünkü ne bu vadiyi, ne de onu dört yanından kuşatan, şu dağları daha önce gördüğünü hatırlıyordu. Vadinin ortasında duran şu yuvarlak gölü de hiç görmemişti. Şu altına yatıp kalmış olduğu kayınlara da bakın hele. Bunlar kadar cılızına, bunlar kadar kavruğuna ömründe rastlamamıştı.

Peki kartal neredeydi? Görünürlerde yoktu. İş miydi şimdi bu da!..

Nils tekrar uzandı; gözlerini yumdu, uyumuş olduğu anı bulup çıkarmaya çalıştı:

Gorgo'nun yol değiştirdiğini ve rüzgârın yandan vurduğunu, kartalın da çok hızlı uçtuğunu hatırlıyordu.

Gorgo bir an ona dönüp:

— Artık Laponya'ya giriyoruz, demişti.

Nils bitmez fûkenmez bataklıklarla, ardı arkası kesilmez ormanlardan başka bir şey göremeyince, müthiş bir hayal kırıklığına uğramıştı. Sonunda manzaranın tekdüzeliği uykusunu getirmişti. O vakit Gorgo'ya artık uykuya dayanamayacağını, gözlerinin kapandığını söylemişti.

Bunun üzerine Gorgo yere inmiş, Nils de kendini yosunların üstüne atmıştı. Fakat kartal onu pençelerinin arasına alıp tekrar yükselmişti.

— Sen uyu, Parmak Çocuk! diye bağırmıştı ona, benim güneşten uykum kaçıyor. Onun için yolculuğa devam etmek niyetindeyim.

Nils, doğrusu pek de rahat bir durumda olmadığı halde, uyuyup kalmış, yetmiyormuş gibi bir de rüya görmüştü.

Rüyasında İsvec'in güneyinde bir yerde, küçücük bacaklarının elverdiği kadar hızla, geniş bir yolda yürüyordu. Yalnız değildi. Onun yanısıra, ağır taneli cıvdar başakları, peygamber çiçekleri, sarı kasımpatları da yola düzülmişti. Elma ağaçları, dallarını dolduran güzel meyvaların ağırlığıyla, iki büklüm

yürüyordu. Onların ardından, bol ürün vermiş sıırıkfasulyele-riyle, tıız frenküzümü fidanları geliyordu. Koca koca ağaç- lar, gürgenler, meşeler, ıhlamurlar ağır ağır yürüyordu. Kim gelirse gelsin yana çekilmiyorlar, yapraklarını kurumlu kurumlu hışırdatıyorlardı. Nils'in ayakları arasında çiçeklerle sıradan bitkiler; çilek fidanları, dağ lâleleri, hindibağlar, yoncalar ve unutmabeniler yürümekteydi. Nils daha alıcıgözle bakınca, ka- filede insanlarla hayvanların da bulunduğunu gördü. Bitkilerin üzerinde böcekler uçuşuyor, yol kenarlarındaki hendeklerde ba- lıklar yüzüyordu. Yürüyen ağaçların tepesinde kuşlar ötüyor, evcil hayvanlarla yaban hayvanları birbirini geçmeye çalışıyor- du. Bitkilerle hayvanların kaynaşmasından ortaya çıkan bu hengâmede bir de, kiminin elinde beli veya orağı, kimininkinde baltası, daha başkalarınınkine av tüfekleri, balık ağılarıyla in- sanlar görünmekteydi.

Alay sevinç içinde ilerliyordu. Nils kafilenin başında kimin olduğunu görünce hiç de şaşmadı: Güneşti, güneşin ta kendi- si. Sacının her telli ayrı renk ışıktan, kocaman bir baş gibi, çev- resine sevinç ve iyilik saçarak, hepsinin önünde döne döne gidiyordu. Her adımda:

— İleri! diyordu. İleri! Ben yanınızda oldukça kimsenin kor- kusu, tasası olmasın. İleri! Haydi ileri!

— Güneş bizi nereye götürmek istiyor acaba? diye mırıl- dandı Nils. Yanında yürüyen bir çavdar başağı onun bu söz- lerini işitti ve cevap verdi:

— O bizi Laponya'ya, Büyük Uyuşukluk Kralı'yla savaşma- ya götürüyor.

Nils bir süre sonra yürüyenlerden çoğunun duraklar gibi olduğunu, adımlarını yavaşlattığını, sonunda da yerinde say- dığını fark etti. Koca gürgen geride kalmış, buğdayla karaca aynı anda yürüyüşü savsaklamış, böğürtlenler, kestaneler ve keklıklar de onlara uymuşlardı.

Nils şaşkın şaşkın çevresine bakındı. O zaman artık İs- vec'in güneyinde bulunmadıklarını anladı. İyice hızlanmışlar, çoktan Sveland'a varmışlardı.

Bu aralık meşe, düşünceli bir hal almıştı. Duruyor, sonra birkaç adım atıyor, arkasından gene duruyordu.

— Neden meşe bizim daha yakınımızdan yürümüyor? diye sordu Nils.

Başı dik, gülümseyerek yürümekte olan genç ve sarışın bir kayın cevap verdi:

— Neden olacak, Büyük Uyuşukluk Kralı'ndan korkuyor da ondan!

Arkada epey fire verilmesine rağmen yürüyüşe aynı yüreklilikle devam ediliyordu. Güneş hep en önde yuvarlanıyor, taşkın, sevinçli bir gülümseyişle, boyuna:

— İleri! İleri! Ben yanınızda oldukça kimsenin tasası, korkusu olmasın, diye takrarlıyordu.

Çok geçmeden Norrland'a varılmıştı. Güneşin onları yüreklendirmek için bağırıp çağırması, gülümsemesi boşunaydı: Elma ağacı durmuştu, kiraz ağacı durmuştu, yulaf durmuştu. Nils onlara dönüp:

— Niçin gelmiyorsunuz? diye sordu. Niçin güneşe döneklilik ediyorsunuz?

— Cesaret edemiyoruz. Orada, Laponya'da oturan Büyük Uyuşukluk Kralı'ndan korkuyoruz!

Biraz sonra Nils, Laponya'ya girildiğini anlar gibi oldu. Saf-lar iyice boşalmıştı. Çavdar, arpa, çilek, yaban mersini, bezelye, frenküzümü oraya kadar güneşe bağlı kalmışlardı. Renge-yiğiyle inek yanyana yürümüşlerdi. Fakat birden hepsi durdu. İnsanlar bir süre daha yol aldılar. Ama az sonra onların da çoğu geride kaldı. Eğer alaya yeni katılanlar olmasaydı, güneş nerdeyse tek başına kalacaktı. Bu yeniler bodur söğüt-lerle bir sürü küçük dağ bitkileri; Laponlarla kutuplarda yaşayan rengineylikleri, beyaz baykuşlar, dağlarda yaşayan kar kuş-ları ve mavi tilkilerdi.

Nils birdenbire önlerinden bir şeyin uğuldayarak koştuğu-nu duydu. Sel olup kaçan ırmaklarla derelerdi bunlar.

— Niye böyle deliler gibi kaçıyorlar, diye sordu Nils.

— Kuzey dağlarında oturan Büyük Uyuşukluk Kralı'ndan kaçıyorlar, cevabını verdi dişi bir kar kuşu.

Birdenbire Nils, üstü çentikli, yüksek ve karanlık bir du-varın önlerinde dikildiğini gördü. Bu suru gören korkup geri-ledi. Fakat güneş ışıklar saçan yüzünü duvara çevirdi. O za-

man çocuk bunun yollarını kesen bir sur değil, son derece alımlı bir dağ olduğunu gördü. Dağın birbiri üstünde yükselen yalçın kayalıkları güneşte yanarken, altın renkte ışınların vurduğu yamaçları, soluk bir maviye bürünüyordu. Güneş döne döne tepeye tırmanırken, bir yandan da yanındakileri yürek-lendiriyor:

— İleri! İleri! Ben yanınızda oldukça hiçbir tehlike yok, diye bağıyordu.

Fakat dik yamaca tırmanırken, genç ve gözüpek kayınla dinç ve kuvvetli köknar, dik kafalı çam onu bırakıverdiler. Sonra rengeyiği, Lapon ve bodur söğüt de öyle yaptı. Dağın tepesine vardığında güneşin peşinde küçük Nils Holgersson'dan başka kimse kalmamıştı.

Güneş döne döne duvarları buz tutmuş bir mağaraya gitti. Nils yine arkasından gidecekti ama gördüğü korkunç manzara karşısında olduğu yere çakıldı kaldı. Mağaranın en dibinde ihtiyar bir dev oturmuştu. Gövdesi som buzdan, saçları ince buz tabaklarından, cübbesi kardandı. Ayaklarının dibine kara kurtlar uzanmıştı. Güneşi görünce yerlerinden fırlayıp, ağızlarını açtılar. Birinin ağızından insanın içine işleyen bir soğuk, ikincisinin ağızından ısırıcı bir kuzey rüzgârı çıktı; üçüncüsünün ağızı da zifir gibi karanlıklar kustu.

— Büyük Uyuşukluk Kralı'yla uyrukları bunlar olsa gerek, dedi kendi kendine Nils.

Devle güneşin arasında neler geçeceğini merak ederek mağaranın eşiğinde kaldı.

Dev kıpırdamadı. Uğursuz buz yüzünü güneşe çevirmişti. Güneş de kıvıldamıyor, yalnız gülüyor, ışık saçıyordu. Epey bir zaman böyle geçti. Sonra Nils devin sallanmaya ve iç çekmeye başladığını görür gibi oldu. Kardan cübbesi yere düştü. Üç korkunç kurdun sesleri de daha az çıkar olmuştu. Fakat güneş birden:

— Vaktim kalmadı, diye bağırdı.

Gerisin geri yuvarlanıp mağaradan dışarı çıktı. Kendini toparlayan dev, kurtlarını dışarı saldı. Kuzey rüzgârı, soğuk ve karanlık güneşin peşine düştüler.

Dev:

— Kovun onu! diye haykırıyordu. Atın ülkemden dışarı! Öylesine kovun ki, bir daha buraya gelemesin! Öğretin ona Laponya'nın benim olduğunu.

Nils Holgersson güneşin Laponya'dan kovulacağını düşününce, dehşete kapılmış, çılgık çılgıca uyanmış ve... kendini bu kayalık vadinin dibinde bulmuştu.

Peki ama, Gorgo neredeydi?

Yeniden doğruldu, çevresine bakındı. Gözü, dağın çıkıntısında çam dallarından yapılmış acayip bir yapıya ilişti.

— Bu bir kartal yuvası olmalı, dedi. Tam Gorgo'nun tarif ettiği cinsten.

Daha fazla düşünmesine gerek yoktu. Onu buraya Gorgo'nun getirdiğini anlamıştı. Dağın tepesinde kartalların oturduğu bölge, besbelli ki, burasıydı. Öyleyse yaban kazları da vadinin alt yanında olmalıydılar. Az sonra beyaz kazla, Ak'yla bütün öbür yol arkadaşlarıyla buluşacaktı demek.

YABAN KAZLARININ YANINA VARİŞ

Nils uslu uslu dostlarını aramaya çıktı. Bütün vadi uyuyordu. Güneş daha çıkmamıştı. Kazların uyanması için, vaktin henüz çok erken olduğunu anladı. Daha ilk adımını atar atmaz, onu sevindiren bir şeyle karşılaştı: Yerdeki bir yuvada uyuyan bir yaban kazıydı bu. Erkeği de yanındaydı. O da uyuyordu. Ama, en ufak tehlikede ayağa fırlayacakmış gibi bir hali vardı.

Nils onların rahatını bozmadı ve toprağı örten bodur söğüt kümelerinin içine bakmaya devam etti. Çok geçmeden yeni bir çifte rastladı. Bunlar kendi sürüsünden değildi ama, yine de onları görmek Nils'in hoşuna gidiyordu, ne de olsa yaban kazlarıydı. Nils keyfinden bir türkü mırıldanmaya başladı.

Başka yerlere de baktı. Ve bir söğüt kümesinin altında, kuşçaya yatmış olan Nelja'yı tanıdı. Onun yanındaki erkek kaz da Kolm'dan başkası olamazdı. Yanılması imkânsızdı. Nils'in içinden onları uyandırmak geçti ama, kendini tuttu.

Daha ötede bir yerde Viisi ile Kuusi'yi, onların yakınında da Yksi ile Kaksi'yi buldu. Dördü de uyuyordu.

Peki ordaki beyaz şey neydi? Nils sevinçten yüreğinin hızlı hızlı attığını hissetti, koştu. Bodur söğüt kümesinin ortasında ipektüy, o küçük ve sevimli haliyle kuluçkaya yatmıştı; yanında da koca beyaz kaz duruyordu. Uyusa da boşuna; Laport dağlarında dişisini koruyor olmanın o gururlu hali, uyurken bile üstünden akıyordu.

Nils beyaz kazı uyandırmamak için kendini zor tuttu ve yoluna devam etti.

Öbür kazları bulmak için epey arandı. Ama birden küçük bir tepenin üstünde, bir tümseği andıran ufak, boz bir şey gördü. Tepeciğin eteğine varınca Kebnekaiseli Akka'yı tanıdı. Sürübaşı çoktan uyanmış, her yanı gözetlemek tek ona düşüyormuş gibi, vadiye bakıyordu.

— Günaydın, Akka anne! diye seslendi Nils. Sizi uyanık gördüğüme ne kadar sevindim, bir bilerseniz. Öbürlerini uyandırmayın da, sizinle biraz başbaşa konuşalım.

İhtiyar sürübaşı Nils'e doğru koştu. Önce onu tutup sarstı, sonra gagasıyla her yanını sevdi, arkasından bir daha sarstı. Ama Nils ötekileri uyandırmamasını tembih ettiği için, ağzını açıp da bir şey söylemedi.

Parmak Çocuk da ihtiyar Akka anneyi iki yanağından öptü. Sonra Skansen'de başından geçenleri anlatmaya koyuldu.

— Orada kafese kapatılan hayvanlar içinde kimi buldum, biliyor musunuz? Kesik kulak Smirre'yi, bizim tilki hazretlerini... Bize çok kötülüğü dokundu ama, gene de acıdım. Hürriyetinden yoksun, uyuşuk uyuşuk oturuyordu. Orada kendime çok dost edinmiştim. Bir gün Lapon köpeğinden Skansen'e bir adamın tilki satın almaya geldiğini öğrendim. Adam, Stockholm'deki takımadaların uzakça olan birinde oturuyormuş. Adada tilkilerin kökünü kazımışlar. Fakat o zaman fareler öylesine çoğalmış ki, millet tilkileri arar olmuş. Bu haberi alır almaz doğru Smirre'ye koştum ve ona:

— Smirrel dedim, yarı buraya bir çift tilki satın almak için adamlar gelecek. Sakın saklanma ve seni almalarına çalış. Böylece hürriyetine kavuşabilirsin.

Öğüdümü tuttu. Şimdi adada başına buyruk, istediği gibi geziniyordur herhalde. Ne dersiniz Akka anne? İyi yapmış mıyım?

— Ben de olsam aynıını yapardım, diye onayladı Akka.

— Bu davranışımı onayladığınıza sevindim, diye devam etti Nils. Şimdi size sormak istediğim bir şey daha var. Bir gün de Skansen'e kartal Gorgo'yu getirdiklerini gördüm, acınacak bir haldeydi. Önce kartal kafesinin tellerinden birkaçını eğeleyip onu kurtarmayı düşündüm. Sonra onun tehlikeli bir haydut, bir kuş katili olduğu aklıma geldi. Kendisini salmaya hakkım olup olmadığını bilemedim. Olduğu yerde kalması belki de daha hayırlıydı. Böyle düşündüm. Siz ne dersiniz Akka anne? Böyle düşünmekle doğru yapmışım öyle değil mi?

Akka hiç duraklamadan:

— Doğru yapmamışsın! diye cevap verdi. Haklarında ne söylenirse söylensin, kartallar başı dik kuşlardır ve hürriyetlerine bütün öteki hayvanlardan daha fazla düşkündürler. Kimsenin onlara tutsak hayatı yaşatmaya hakkı yoktur. Şimdi sana bir teklifim var. Biraz dinlen. Sonra da, ikimiz o büyük kuş hapishanesine kadar uçalım, Gorgo'yu oradan kurtaralım.

— Zaten sizden bu sözü bekliyordum Akka anne, dedi çocuk. Kendisine onca emeğiniz geçtiği halde, diğer kartallar gibi yaşamak zorunda olduğunu anladığı için, artık onu sevmediğinizi söylerlerdi. Görüyorum ki yanılmışlar. Bizim koca beyaz kaz hâlâ uyuyor mu, ben gidip bir bakayım. İsterseniz siz de o ara, tepeye, bir zamanlar içinde terk edilmiş küçük bir kartal yavrusu bulduğunuz yuvaya çıkın da, beni buraya kadar getirmiş olana, birkaç kelimeyle, bir teşekkür ediverin. Ha, ne dersiniz?

XXXVI

ÇOBAN KIZI ASA İLE KÜÇÜK MATS

HASTALIK

Nils Holgersson'un yolculuk ettiği yıl, her yerde, babalarını araya araya bütün memleketi dolaşan, biri kız biri erkek iki çocuktan söz ediliyordu. Çocuklar Smålandlıydı. Sunerbo'da, büyük bir fundalığın yanındaki küçücük kulübelerinde, anne, baba ve kızlı erkekli, altı kardeş bir arada yaşarlardı.

Bu iki çocuk daha çok küçüken, bir akşam üstü, yoksul bir dilenci kadın kapılarını çalmış ve geceyi yanlarında geçirmek istemişti. Kulübe kendilerine bile dar geldiği halde, aneleri kadına bir yatak sermişti. Kadıncağız bütün gece durmadan öksürmüştü. Sabahleyin yeniden yola çıkmaya mecali kalmamıştı.

Anneyle baba kadına ellerinden geldiği kadar baktılar. Kendi karyolarını ona verdiler. Baba bir ilâc bulmak için kasabaya eczaneye indi. İlk günlerde hasta onlara kadirbilmez, huysuz biri gibi davrandı, ama sonra sonra uysallaştı. Durmadan, kendini dışarıya, fundalığa çıkarmaları, orda ölüme bırakmaları için, yakarmaya başladı.

Orada burada çingenelerle gezen biri olduğunu anlattı. Kendisi çingene değildi, bir köylünün kızıydı. Evinden kaçıp çingenelerin arasına katılmıştı. Obada, kendisini hiç sevmeyen, yaşlı bir çingene kadını vardı; işte hastalık ona, bu ka-

dından bulaşmıştı. Şom ağızlı cadı, kızdığı bir gün, onu evinde barındırıp bakacak olanların da aynı akıbete uğrayacaklarını söylemişti. Zavallı hasta kadın bu kötü kehanete inanıyor, hastalığının kendine böylesine konukseverlik göstermiş olan insanlara felâket getirmesinden korkuyordu. Doğrusu ev halı da bu kötü hikâyeden etkilenmedi değil. Ama onlar, can çekişen birini kapı dışarı edecek cinsten insanlar değildiler.

Çok geçmeden hasta kadın ölmüş ve gerçekten de, felâketler birbirini kovalamaya başlamıştı. Kadın gelmezden önce, mutlu, şen bir aileydi onlar. Dar gelirliydi ama, gene de yoksulluk çekmemişlerdi. Baba dokuma tarakları yapıp satardı. Anneyle çocuklar da, işinde ona yardım ederdi. Baba tarağın çerçevesini meydana getirir; anneyle abla, çocukların kesip eğlediği dişleri tarağa geçirirlerdi. Sabahtan akşamlara kadar hem çalışır, hem de konuşur eğlenirlerdi. Hele baba taraklarını satmaya başka memleketlere gidip dönmeyegörsün! Gezip dolaştığı yerlere ait meraklı hikâyeler anlatırdı. Hoşsohbet, neşeli bir insandı ve hikâyeleriyle bütün ev halkını da gülmekten kırıp geçirirdi.

Dilenci kadının ölümünden sonra, bir korkulu rüyadır başladı. Aradan birkaç zaman geçti geçmedi, evden sürekli ölü çıkmaya başladı. İki çocuk, ardarda bütün kardeşlerini kaybettiler. Evet, dört kardeşleri vardı, dördü de ölmüştü. Ama o kâbus içinde onlara, daha birçok kardeşleri varmış da, hepsi de ölmüşmüş gibi geldi, Kulübede artık kimsenin ağzını bıçak açmıyordu.

Anne kendini kapıp koyvermemekte diretiyordu, ama baba çok değişmişti. Artık ne şakalaşıyor, ne de çalışıyordu. Sabahtan akşama kadar başını ellerinin arasına alıyor, düşünüp duruyordu.

Bir keresinde —evden üçüncü ölü çıktığında— feveran etmiş, ağzına geleni sayıp dökmeye başlamıştı. Çocukların ödünü patlatmıştı. Niye bütün bu felâketler gelip onları bulmuştu; bir türlü anlamıyordu. Hastayı evlerine almakla fena mı etmişlerdi? Kötü iyiden daha mı güçlüydü? Allah uğursuz bir kadının bu kadar belâya sebep olmasına nasıl razı olabiliyordu? Anne bey-

hude yere onu yatıştırılmaya çalıştı, ama boşuna. Adamın kulağına laf girmiyordu.

İki gün sonra çocuklar babalarının da yok olduğunu gördüler. O da öldü sanmayın! Sadece her şeyi bırakmış, çekip gitmişti. Buna sebep büyük ablanın da hastalanmasıydı. Baba onu bütün çocuklarından fazla severdi. Can çektiğini görünce, aklı başından gitmiş ve kaçmıştı evden. Anne bu ayrılıştan şikâyetçi değildi. Böylesi, bir gün onu evin içinde çıldırmış görmekten daha iyiydi.

Baba gittikten sonra çok yoksullaştılar. İlk zamanlarda onlara para gönderiyordu, ama arkası çabuk kesildi. Ablanın toprağa verildiği gün, anne evin kapısına kilidi vurdu ve kalan iki çocuğuyla yollara düştü. Pancar tarlalarında çalışmak için Skanya'ya geldi ve Jordberg Tasfiyehanesi'nde kendine bir iş buldu. Açıkyürekli, güleryüzlü ve iyi bir işçi olarak tanındı. Kısa zamanda kendini herkese sevdirmişti. Başına gelen bunca felâketten sonra, hâlâ bu kadar sakin görünmesine şaşarlardı. Ama anne çok sabırlı, çok güçlü ve dayanıklı bir insandı. Yanında sağ kalan iki çocuğundan söz edildikçe:

— Onlar da çok yaşamayacak, diyordu.

Hiçbir şey umut etmemeye alışmıştı: Bu sözü tek damla gözyaşı dökmeksizin söylüyordu.

Ama aldanyordu. Ölüm çocuklarının değil, tam tersine, kendi kapısını çaldı. Oğluyla kızından daha çabuk alıp götürdü onu. Skanya'ya ilkbaharda gelmiş, sonbaharda ardında iki yetim bırakarak, bu dünyadan göçüp gitmişti.

Hastalığı sırasında, birçok kere çocuklara: Hasta, yoksul kadını evine aldığına asla pişman olmadığını, bunu akıllarından çıkarmamalarını söyledi. Görevini yapmış birisi, ölümü rahatlıkla bekleyebilirdi. Ergeç herkes ölecekti, bunun çaresi yoktu. Vicdan huzuru veya azabı içinde ölmek, herkesin kendi bileceği işti.

Ölmeden önce çocukların geleceği için, biraz bir şeyler yapmaya çalıştı. Çocukların, o öldükten sonra da, şimdi üçünün bir arada oturduğu barakada kalmaları iznini elde etti. Zaten kızıyla oğlunun başlarını sokacak bir yerleri olsun yeterdi. Kendi ekmeklerini kendileri çıkarırlardı.

Ablayla kardeş oda kirasına karşılık yazın kaz güdeceklerdi. Anne yanılmamıştı. Çocuklar iyi kötü kendi geçimlerini sağladılar. Küçük Asa şekerler, kardeşi de ağaçtan süs eşyaları yapıyor, sonra bunları çiftliklerde satıyorlardı. Ayrıca alışverişten alınan belli bir pay karşılığı, başkaları adına mal satışına başladılar. Herkes satmak istediği her şeyi onlara bırakabiliyordu. On üç yaşına basan abla, kafaca büyük bir insan kadar olgunlaşmıştı. Ağırbaşlı ve sessizdi. Fakat küçük kardeşi şen, şakacı ve çok gevezeydi. Ablası onun, kırlarda otlattıkları kazlarla bile, rahatça cene yarıştırabileceğini söylerdi.

Çocuklar Jordberg'e geleli hemen hemen iki yıl oluyordu. Bir akşam okul salonunda halka açık konferans verildiğini öğrendiler. Konferansa gelenler hep büyüklerdi. Ama zaten onlar da kendilerini küçükten saymıyorlardı ki! Konferansın konusu, her yıl İsveç'te yığınla insanın ölümüne sebep olan korkunç bir hastalıktı. Verem! Konferansı veren adam, halkın anlayacağı bir dille konuşuyordu. Çocuklar can kulağıyla dinlediler.

Konferans bittikten sonra konuşmacıyı çıkışta beklediler. Adamcağız yanlarından geçerken, elele verip, ciddi bir tavırla, kendisiyle görüşmek istediklerini söylediler. Ablak ve pembe çocuk yüzlerine rağmen, konuşmalarında, büyüklere özgü bir ağırbaşlılık vardı.

Ailelerinin başına gelenleri bir bir anlattılar. Anneleriyle kardeşleri, sakın sayın bayın bu akşam tanımlamış olduğu hastalığın pençesine düşüp ölmüş olmasınları?

Konuşmacı, anlattıklarına bakılırsa, gerçekten de, durumun düşündükleri gibi olması gerektiğini söyledi onlara. Hattâ başka nedenler araştırmak galiba yersizdi.

Öyleyse anayla baba, onların şimdi öğrendiklerini, önceden bilseler, hastalıktan korunabileceklerdi. Zavallı dilenci kadının elbiseleri yakılsa, kulübede büyük bir temizlik yapılsa ve hastanın yatak takımı kullanılmasaydı, bütün o insanlar, böyle kendilerini yasa boğup, dünyadan göçüp gitmeyeceklerdi, öyle mi?

Konuşmacı, gerçi kimin neden ölüp kalacağını insanoğlunun kesinlikle bilemeyeceğini; ama en azından, hastalığın bu-

laşmasına karşı zamanında tedbir alınsa, anneleriyle kardeşlerinin ille de bu illete yakalanmalarının söz konusu olmadığını anlattı.

Çocukların bir şey daha sormak isteyip de, soramazmış gibi bir halleri vardı. Sonunda karar verdiler; demek onları, sırf hınc duyduğu birisine yardım ettiklerinden dolayı, ihtiyar cin-gene kadının bedduası tutmamıştı? Demek başlarına gelen bu felâketin, tabiatüstü hiçbir yanı yoktu?

— Elbette yok! dedi konuşmacı.

Onlara, dünyada hiç kimsenin, böyle akıl almaz bir yolla, başkasını hasta edemeyeceğini söyledi.

Çocuklar teşekkür edip, evlerine döndüler. O akşam aralarında uzun uzun konuşular.

Ertesi sabah köyden izin istediler. Bu yaz kaz güdemeyeceklerdi. Gitmek zorundaydılar.

— Nereye gidiyorlardı acaba?

— Babalarını aramaya. Ona annelerinin, kardeşlerinin kötü bir kadının bedduasıyla değil, bilinen bir hastalıktan öldüklerini anlatacaklardı. Babaları belki bugün bile bu karmakarışık duruma kafasını vuruyordu hâlâ.

Çocuklar önce fundalığın yanındaki küçük evlerine geldiler. Fakat onun alevler içinde yandığını görünce çok korktular. Hemen oradan ayrılıp dosdoğru papazın evine gittiler. Orada bir demiryolu işçisinin babalarını, Laponya'da, Malmberg'de bir maden ocağında çalışırken gördüğünü öğrendiler. Belki de hâlâ oradaydı. Çocukların babalarına gideceklerini öğrenince, papaz, bir harita açarak, yolun ne kadar uzun olduğunu onlara gösterdi. Ama çocukların gözünü korkutamadı.

Yaptıkları ticaretle az da olsa para biriktirmişlerdi. Para-larını tren yolculuğuna yatırmak istemediklerinden yolu yayan gitmeye karar verdiler. Bundan dolayı da hiç pişman olmadılar: Yolculukları çok güzel geçti. Bu nasıl mı oldu?

Daha Smaland'dan çıkmadan, bir gün yiyecek satın almak için bir çiftliğe girmişlerdi. Çiftliğin hanımı şen ve konuşkan bir kadındı. Çocuklara nereden geldiklerini, kim olduklarını sordu. Onlar da bütün hikâyeyi anlattılar. İyi yürekli köylü kadın bu

olayı hatırlıyordu. Karşılığında beş kuruş almadan, onları güzelce doyurdu. Gitmeye kalktıklarında da, kendilerine komşu kasabada oturan kardeşinin adresini verdi.

— Ona benden selâm söyleyin, başınızdan geçenleri de anlatın, dedi.

Çocuklar onun öğüdünü tabii seve seve tuttular. Kardeş de iyilikte kızkardeşinden aşağı kalmadı. Hattâ onları komşu kasabadaki bir dostlarının çiftliğine kadar araba ile geçirdi. Bundan sonra çocuklar her evden çıktıklarında hep aynı öğüdü aldılar:

— Eğer filan yerden geçecek olursanız, sakın falan eve uğramamazlık etmeyin, onlara da başınıza geleni bir anlatın, olur mu?

Çocuklara salık verilen çiftliklerin hemen hepsinde, ince hastalığa tutulmuş biri bulunuyordu. Çocuklar her uğradıkları yerde, bilmeden bu korkunç hastalıktan korunma yollarını öğretiyorlardı. Böylece hemen bütün ülkeyi dolaşılar.

Çok, pek çok, belki yüzyıllar önce, o zamanlar kara veba denilen müthiş bir veba bütün ülkeyi kasıp geçirirken, biri kız biri oğlan, iki çocuğun gene böyle, ev ev, çiftlik çiftlik dolaştığı söylenir. Oğlan bir tırmıkla dolaşmış. Bir evin önünü tırmıklarsa, bu o evden çok ölü çıkacağına işaretmiş. Ama bütün ev halkı ölecek demek değilmiş bu. Çünkü tırmığın dişleri aralıklıymış; yerdeki her şeyi alıp götüremezmiş. Kızın elinde de bir süpürge varmış. O bir evin önünü süpürdü mü, bu o evde oturan herkesin ölüp gideceğine işaretmiş. Çünkü süpürge bütün yeri siler süpürmüştü.

Şimdi gene korkunç bir hastalık yüzünden memleketi dolaşan bu iki çocuk insanları tırmık ve süpürgeyle korkutuyor; tam aksine onlara:

— Yalnız avluları tırmıklamakla ve yerleri süpürmekle kalmamalıyız; su, ilâçlı su, fırça ve sabun da kullanmalıyız, diyorlardı. Kapımızın önünü, evimizi, gövdemizi temiz tutmalıyız. Böylece hastalığın önünü alabiliriz.

KÜÇÜK MATS'IN CENAZE TÖRENİ

Küçük Mats ölmüştü. Daha bir gün önce onu sağlık ve neşe dolu görenler, bunu duysalar inanmazlardı. Ama gerçek işte: Küçük Mats ölmüştü ve birazdan gömülecekti.

Küçük Mats bir sabah erkenden ölüvermişti. Yanında yalnız ablası Asa vardı ve onun ölümünü görmüştü.

— Sakın kimseyi çağırmaya gitme, demişti zavallı küçük Mats.

Sonunun geldiğini biliyordu. Ablası da onu dinlemiş, başından ayrılmamıştı.

— O hastalıktan ölmediğime sevinçliyim Asa, demişti küçük. Sen, sen de öyle değil mi?

Asa'nın cevap vermediğini görüp sözlerine devam etmişti:

— Annem ve kardeşlerim gibi ölmedim ya, ölüme aldır-
mıyorum. Eğer, ben de aynı şekilde ölseydim, sen, onların bi-
linen bir hastalıktan öldüklerine, babamı dünyada inandıramaz-
dın. Fakat şimdi, göreceksin, bu iş kolay olacak.

Sonra her şey bitmişti... Asa uzun bir süre Mats'ın hayata çektiklerini, onun her zorluğa büyük bir adam cesaretiyle göğüs gerdiğini düşündü. Son sözlerinde bile aynı yılmazlık okunuyordu. Öyleyse Mats, büyük bir insana yaraşır şekilde gömülmeliydi. Asa'ya bu, kardeşine ödenmesi gerekli son bir borç gibi geldi.

Küçük kaz çobanı Asa, o sıralarda iyice kuzeyde; Malmberg maden ocaklarının dolaylarındaydı. Burası yabancı bir yerdi. Fakat istediği şey için böylesi belki de daha iyiydi.

Küçük Mats'la, o sonu gelmez ormanlardan geçmişlerdi. Günlerce ne tarla, ne çiftlik görmüşler, fakir yol hanlarından başka bir şeye rastlamamışlardı. Derken birden önlerine, killsesi, tren ganı, bankası, ecnazesi ve oteliyle —bir dağın eteğinde yükselen— büyük Gellivar Bucağı çıkmıştı. Daha yer yer karla kaplı olan dağ, Saint-Jean Dağı'ydı. Gellivar'ın hemen bütün evleri yeni, güzel ve sağlam binalardı. Eğer dağın yamaçlarındaki karın eremediğini ve kayınların yaprak açmadığını görmeseler, çocuklar Laponya'ya geldiklerine inanmaya-

caklardı. Zaten babalarını arayacakları yer burası değil, bucağın kuzeyine düşen Malmberg'di. Malmberg'de böyle düzenli bir kasaba hali yoktu.

Bunun sebebi herhalde şuydu: Gellivar yakınlarında zengin demir madeni bulunduğu çok zamandır bilindiği halde, bunun ciddi olarak işletilmesine ancak birkaç yıl önce, demiryolu tamamlandıktan sonra geçilmişti. O zaman binlerce insan buraya aktı. Hepsine iş vardı, ama ev yetişmiyordu. Herkesin başını sokacak yeri, başarabildiği kadar, kendisi yapması gerekti. Kimisi kabukları bile soyulmamış ağaçtan barakalar kurdu. Kimisi de sadece eski boş dinamit kutularını tuğla gibi üstüste koyarak yeni bir kulübe türü ortaya çıkardı. Tabii şimdi güzel ev kümeleri de vardı. Ancak, birkaç ağaç vardıysa, onlar da kesilmiş; taşlı, çıplak bir arazi kalmıştı sadece. Müdür ve mühendislerin şirin villalarının yanında ilk zamandan kalma derme çätma kulübeleri de görebiliyordunuz. Demiryolu gelmişti. Her yerde elektrik ışığı, büyük fabrikalar vardı. Elektrik lâmbalarıyla aydınlatılmış bir tünelden, dağın içerilerine kadar, tramvayla gidilebiliyordu. Her yanda akıl almaz bir uğraşı, bir canlılık... Ama bütün bunların çevresinde, ne ekilmiş tarlası, ne de evleri olan, içinde yalnız Laponlarla rengeyiklerinin yaşadığı kocaman, vahşi bir çöl uzanıyordu.

Çocuklar Malmberg'e geldiklerinde önelerine çıkana, Jon Assarsson adlı bir işçi tanıyıp tanımadıklarını sormuşlardı. Adamın çatık kaşları vardı, bu kaşlarından kolayca tanınıyordu. Nitekim çocuklar çok geçmeden babalarının birkaç yıl Malmberg'de çalıştığını ve daha sonra gittiğini öğrendiler. Canının çok sıkkin olduğu zamanlar, hep böyle, bir süre için ortadan yok olur, sonra gene dönermiş. Kimse şu anda bulunduğu yeri bilmiyordu. Ama bir gün geri döneceği muhakkaktı. Eh onlar Jon Assarsson'un çocukları olduğuna göre, onun kulübesine yerleşip, babalarının gelmesini bekleyebilirlerdi. Kadının biri eşinin altında kapının anahtarını bulmuş, çocukları içeri sokmuştu. Ne onların gelişine, ne de babalarının sık sık ortadan yok oluşuna kimsenin şaştığı yoktu. Anlaşılan burada herkes aklına eseni yapıyordu.

Asa kardeşine nasıl bir cenaze töreni istediğini iyice biliyordu. Geçen pazar bir ustabaşı gömülmüştü. Cenaze arabasını kiliseye kadar bizzat müdürün atları çekmiş ve işçilerden meydana gelen büyük bir cenaze alayı tabutun ardından gitmişti. Mezarn başında matem havaları çalınmış, ilâhiler söylenmişti. Törenin sonunda da, alayda hazır bulunanlara okulun salonunda kahve ikram edilmişti. İşte Asa da kardeşi küçük Mats için bunun gibi bir tören istiyordu.

Ama bunu nasıl gerçekleştirebilirdi? Gözünü korkutan masraf değildi. Kardeşiyle o, anlı şanlı bir cenaze törenine yetip de artacak kadar para biriktirmişlerdi. İşin zorluğu o değildi. Küçük bir çocuk olarak bu dileğini herkese nasıl kabul ettirebilecekti? Kendisi de, önünde yatan şu küçücük ve narin gövdeli Mats'dan topu topu bir yaş büyüktü. Herhalde büyük insanlar onun isteğine karşı çıkarlardı.

Asa önce hastabakıcıya içini açtı. Hemşire Hilma, küçük Mats'ın ölümünden az sonra kulübeye gelmişti. Zaten gelirken onu sağ bulacağını ummuyordu. Çünkü bir akşam evvel Mats'ın dinamitler patlarken bir maden kuyusuna yaklaştığını, etrafa fırlayan taşlardan birkaçının gelip çocuğa çarptığını biliyordu. Çocuk orada tek başına saatlerce baygın kalmıştı. Sonunda zavallıyı buldular, yarasını sarıp eve getirdiler. Ama bu zaman içinde çok kan kaybetmiş, hayatından çoktan umut kesilmişti.

Hastabakıcı gelirken, küçük Mats'dan daha çok ablasını düşünüyordu. Bu yüzden, küçük Asa'yı ağlayıp sızlamıyor, sadece yapılacak işlerde sessiz sedasız kendisine yardım ediyor görünce şaşırı. Ancak Asa cenaze töreninden laf açınca, onun bu durumuna bir anlam verebildi.

— İnsan, küçük Mats gibi birinin ölüsü karşısında, diye tumturaklı bir tarzda söze başladı Asa, önce onun onuruna yaraşır şeyleri eksiksiz yerine getirmeyi düşünmeli. Daha sonra, nasıl olsa, ağlayacak bol vakit bulunur.

Yaşlı başlı, olgun biri gibi kelimeleri tane tane seçerek konuşmaya alışkındı.

Sonra hemşireden, küçük Mats'a güzel bir cenaze alayı hazırlanmasında yardımcı olmasını istedi.

Hastabakıcıya göre, zavallı küçük kızın, kardeşinin cenaze törenini düşünerek, kendine bir teselli bulabilmesi mutluluktur. Onun için tasarısını gerçekleştirmekte ona yardımcı olacağına söz verdi. Ama çocuk, dileğinin yerine gelebilmesi için Hemşire Hilma'nın desteğinin gerekli olduğunu düşünüyordu. Çünkü burada Hemşire Hilma'nın sözü geçerdi. Her gün dinamitlerin patladığı bu maden bölgesinde işçiler bir gün yolunu şaşırması bir kaya parçasının bir an gelip kendilerine isabet etmeyeceğinden veya bir çöküntü altında kalmayacaklarından hiç mi hiç emin değildiler. Bu yüzden hastabakıcıyla ilişkilerini hep iyi tutmaya çalışırlardı.

İşte ertesi gün Asa'nın yanısıra Hilma da, işçilerden küçük Mats'ın pazar günü yapılacak cenaze töreninde bulunmalarını rica edince kimsenin hayır diyememesinin sebebi buydu. Hemşire mezarın başında matem havası çalınmasını ve küçük bir topluluğun ilâhi söylemesini de sağladı. Hava o gün de güzel geçeceğie benziyordu. Onun için törenden sonra, alaya katılanlara kahvenin açık havada verilmesi kararlaştırıldı. Sıralarla masalar Alkollü içkilerle Savaş Derneği'nden alınacaktı. Mağazalar da ödünç fincan vermeyi kabul ettiler. Birçok işçinin karısı sandığını açıp beyaz örtülerini çıkardılar.

Bu hazırlıklar büyük yankı uyandırmış, bütün Malmberg'te küçük Mats'ın cenaze töreninden başka şey konuşulmaz olmuştu. Sonunda haber maden ocakları müdürünün kulağına kadar gitti.

Müdür, elliden fazla işçinin on iki yaşında, üstelik boş gezenin boş kalfası bir çocuğun cenaze alayına katılacağını öğrenince, bunu çılgınlık olarak niteledi. Bu yetmiyormuş gibi, bir de ilâhiler, müzik, törenden sonra verilecek kahve ve Lu-leâ'ya ısmarlanan şekerlemeler! Hemen hastabakıcıyı buldu ve bu delilikten vazgeçilmesini öğütledi.

— Zavallı kızın parasını böyle çarpur ettirmek doğru değil, dedi. Bir çocuğun her dediğine boyun eğilmez.

Müdür, itiraza meydan bırakmayacak bir tutumda konuşuyordu. Hastabakıcı hem ona olan saygısından, hem de sözlerinin enikonu haklı olmasından ötürü, diyecek bir söz bu-

lamadı. Onu dinlerken, kızcağıza karşı duyduğu acımda, ölçüyü biraz fazla kaçırdığını kendi de kabul etti.

Hastabakıcı, müdürün yanından Asa'nın evine gitti. Ona fazla gösterişli bir cenaze töreninden vazgeçmenin daha doğru olacağını söyleyecekti. Kuşkusuz, kızın isteğini hafife almayı aklından bile geçirmezdi. Bu törenin, zavallı çocukcağız için ne demek olduğunu, o herkesten iyi biliyordu. Yolda işçilerden bir ikisinin karısıyla karşılaştı ve onlara sıkıntısını açtı. Kadınlar hemen müdürü haklı bulduklarını söylediler. On iki yaşında bir çocuğa, böyle bir alay düzenlemek, gerçekten delilikti.

Kadınlar haberi başka kadınlara ulaştırdılar. Az sonra işçi evlerinden maden ocaklarına kadar her yerde küçük-Mats için büyük bir tören yapılmayacağı duyulmuştu. Herkes ağız birliği etmiş gibi, müdüre hak veriyordu.

Malmberg'de aksi fikirde olan tek kişi kalmıştı; o da kaz çobanı Asa'ydı.

— Öyle ise gidip müdürü görmeliyim, dedi. Küçük Mats'ı hiç kimsenin tanımadığı anlaşılıyor.

Hiç duraklamadan müdürün, Malmberg'in bu en önemli adamının bulunduğu binanın yolunu tuttu. Hastabakıcı ile başka birçok kadın bu atak hareketin sonunu getirip getiremeyeceğini görmek için, birkaç adım geriden, onu izlemeye başladılar.

Yolun ortasında, kiliseye ilk olarak duaya giden bir genç kız gibi, düzgün ve ciddi yürüyordu. Başına, annesinden kalma, siyah bir örtü bağlamıştı. Bir elinde katlanmış bir mendil, öbür elinde de, içi küçük Mats'ın yaptığı tahta eşyalarla dolu bir sepet vardı.

Sokakta oynayan çocuklar onu görünce koşşa koşşa geldiler ve sordular:

— Nereye gidiyorsun Asa? Nereye? Söylesene.

Asa onları iştmedi bile. Kadınlar çocukları çektiler ve:

— Bırakın! dediler. Kardeşi küçük Mats'a güzel bir cenaze töreni düzenlemek için müdürden izin almaya gidiyor.

Asa'nın cesaretinden etkilenen bir çocuk kalabalığı onun peşine takıldı.

Akşamın saat altısıydı. Yüzlerce işçi maden ocaklarındaki işlerinden dönüyordu. Onlar her zaman sağa sola bakmadan, büyük adımlarla yürürlerdi. Fakat arkasında bir alay kadın ve çocukla Asa'yı görünce, içlerinden çoğu, olağanüstü bir şey geçtiğini anlayıp durdu. İşin aslını öğrendiler, birçok işçi, kızın bu davranışını haklı bulduklarından alaya katıldılar. Sonunun ne-reye varacağını onlar da görmek istiyordu.

Asa müdürün iş bitimine kadar kaldığı daireye çıktı. O tam koridora geldiği vakit, müdürün odasının kapısı açıldı. Müdür bey başında şapkası, elinde bastonu işinden evine dönüyordu. Küçük kızın ciddi bir tavırla kendisine doğru geldiğini görünce:

— Kimi arıyorsun? diye sordu.

— Müdür beyi, cevabını verdi Asa.

Müdür kapıyı açıp tekrar odasına girerken:

— Pekiyi, gel öyleyse, dedi. Müdür benim.

Asa onun arkasından içeri girdi. Terbiyeli ama sert bir tavırla durdu. Başörtüsünü arkaya itti. Kocaman çocuk gözlerini müdürün yüzüne dikti. İnsanı etkileyen bir ağırbaşlılık vardı bu gözlerde.

— Küçük Mats öldü, diye söze başladı.

Sesi titriyordu, lafının arkasını getiremedi. Ama müdür, karşısındakinin kim olduğunu anlamıştı. Babacan bir tavırla:

— Ha! Sen şu büyük cenaze törenini yapmak isteyen küçük kızsın galiba, dedi. Böyle bir şey doğru olmaz çocuğum. Sana çok pahalıya malour. Ben daha önce haber alsaydım, sana bu tasarıdan vazgeçmeni söyledim, ya!

Kızın yüzündeki çizgiler gerildi. Müdür onun hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayacağını sandı. Ama Asa kendini tuttu ve:

— Müdür beye küçük Mats hakkında bir iki şey söylemek isterdim, dedi.

Müdür tatlılıkla:

— Sizin hikâyenizi daha önce dinlemiştim, sakın seni kınyorum sanma. Ben senin iyiliğin için böyle yapıyorum.

Kaz çobanı Asa biraz daha doğruldu ve açık, pürüzsüz bir sesle yeniden söze başladı:

— Küçük Mats dokuz yaşında anasız babasız kaldı; o günden beri, büyük bir insan gibi, kendi hayatını kendi kazanma-

ya çalıştı. Bir kerecik olsun, başkalarına el açıp dilenmedi. Dilmenenin insanı aşağılayıcı bir şey olduğunu söylerdi daima. Köylülerden aldığı yağı, yumurtayı satarak hayatını kazandı. Bütün bu işleri tecrübeli bir satıcı ustalığıyla çekip çevirmesini bildi. Yazın kırlarda kaz güderken bile boş durmazdı. Skanya köylüleri çiftlikten çiftliğe dolaştıklarında, yanlarındaki büyük paraları küçük Mats'a emanet ederlerdi. Çünkü ona güvenebileceklerini bilirlerdi. Kimsenin Mats'a küçük çocuk demeye hakkı yoktur. Büyük adamların çoğu onun yanında...

Müdür bey gözlerini yere dikmiş, yüzünde çizgi oynamıyordu. Kaz çobanı Asa daha fazla konuşmayı yersiz sayarak durdu. Yalnız şu son sözleri eklemeyi edemedi:

— Hem madem bütün cenaze masrafını ben vereceğim, umardım ki...

Kız sözünü yeniden kesti.

Müdür o vakit başını kaldırdı ve küçük kaz çobanı Asa'nın ta gözlerinin içine baktı. Emri altında çok adam çalıştırmış, tecrübeli bir insan sarrafının bakışlarıyla onu ölçtü, tarttı. Sonra kızın ocağını, anasını, babasını kardeşlerini yitirdiğini ama buna rağmen dikbaşı kalabildiğini düşündü. Bu kızdan günün birinde ne yiğit, ne yürekli bir kadın olurdu! Kızın zayıf omuzlarına yüklenen üzüntüye kendisinin bir yenisini eklemeye hakkı var mıydı? Bu, zavallı çocukcağz için, bardağı taşırın son damla olmaz mıydı? Küçük kardeşinden söz etmek için yanına gelişinin Asa için ne demek olduğunu anlamıyor muydu? Bebelli ki kızcağz kardeşini dünyada her şeyden fazla sevmişti. Böyle bir sevgiye nasıl karşı gelinebilirdi? Sonunda:

— Nasıl irtersen, öyle yap yavrucuğum, dedi müdür.

XXXVII

LAPONLAR ARASINDA

Malmberg'in millerce kuzeyinde, küçük Luossajor Gölü'nün batı kıyısında küçük bir Lapon obası vardı. Gölün güney ucunda, Laponca'da adına Krunavara denen tek başına, yusuvarlak bir dağ yükselir. Dağ sanki sırf demirden meydana gelmiş gibidir. Kuzeydoğuda demir madeni yönünden zengin bir başka dağ, Luossavara Dağı'dır. Bu iki dağla Gellivar arasında demiryolu yapımına başlanmıştı. Kirunavara'nın eteğinde bir gar, yolcular için bir otel, işçiler ve mühendisler için de evler yükselmekteydi. Toprağı kaplayan bodur, kavruk kayınların ancak Aziz-Jean Yortusu'ndan sonra yaprak açtığı bu kuzey memleketinde şirin ve şen evleriyle, mini mini bir şehir ortaya çıkıyordu.

Gölün batısında toprak çıplaktı. Buraya en çok iki üç ay önce bir iki göçebe Lapon ailesi yerleşmişti. Ama obalarını kurmak için fazla zamana ihtiyaçları yoktu. Ne toprağı kazmışlar, ne kayaları atmışlar, ne de sağlam evler yapmışlardı. Göle yakın kuru ve güzel bir yer seçtikten sonra, gördükleri iş sadece çalılıkları yolmak ve birkaç tümseği düzleştirmek olmuştu. Ağaçtan sağlam duvarlar yükseltmek için ne günlerce tahta biçmiş, ne de bir çivi çakmışlardı. Ne çatıyla, damla, tahta kaplamayla, ne de pencere, kapı ve kilitle uğraşmışlardı. Çadır direğini yere adamakıllı tutturup, çadır bezini de üstüne gerdiler mi, onların oturacak evi hazırды. Yerleşme ve eşya

masrafları da yok gibiydi. Yere çam dallarıyla rengeyiği derisinden bir sergi yayarlar; çadırın tepesine zincirle tutturdıkları kancayla da, rengeyiği etini pişirdikleri koca tencereyi asarlardı.

Gölün batı kıyısına yerleşen ve azgın kış gelmeden evlerini bitirmeye çalışan göçmenler; yüzyıllardan beri, bu yüksek kuzey topraklarında soğuğa ve fırtınalara karşı, çadır bezinden daha sağlam bir siper yapmayı düşünmeden oturan Laponların gelenek ve göreneklerine şaşıyorlardı. Buna karşılık Laponlar da; insanın yaşaması için, bir çadırda birkaç rengeyiği yetip de artarken, kendilerini bunca zahmete sokan şu göçmenlerin işine bir türlü akıl erdiremiyorlardı.

Temmuz ayında, bir öğle sonrası bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Aslına bakarsanız, Laponlar bu mevsimde çadır altına girmeye pek alışık değillerdi. Ama bu havada, çaresiz, çadırın birinde biraraya gelmiş, ortada yanan ateşin çevresinde kahvelerini içiyorlardı.

Onlar kahvelerini içip, konuşadursun, Kiruna tarafından bir kayık geldi ve obanın yakınında bir yere yanaştı. Kayıktan bir işçiyle on üç -on dört yaşlarında bir kızcağız indi. Köpekler hışımla havlayarak o yana doğru atıldılar. Laponlardan biri başını çadırın kapısından çıkarıp ne olup bittiğine baktı. Gelen işçiyi tanıdı ve pek sevindi. Çünkü gelen sevimli, hoşsohbet, üstelik kendi dillerini de bilen bir Lapon dostuydu.

— Tam zamanında geldin, Söderberg! diye haykırdı Lapon. Kahve güğümü ateşte. Bu yağmurda yapacak başka iş yok. Haydi bakalım, gir de biz görmeyeli ne var, ne yok anlat.

Laponlar daracık çadırda işçiyle kıza yer açmak için, gü-lüşerek biraz daha sıkıştılar. Adam onlarla kendi dillerinde lafa dalmıştı bile. Konuşulandıktan bir şey anlamayan kızsız, merakla kazana, kahve güğümüne, ateşle dumana, Lapon erkekleriyle kadınlarına, çocuklara ve köpeklere, bez duvarlara, yeri kaplayan derilere, erkeklerin çubuklarına, alacalı bulacalı elbiselere, tahtadan yontularak yapılmış mutfak takımlarına bakmaya koyuldu. Onun için buradaki her şey yeni ve değişikti.

Birdenbire gözlerini önüne eğmek zorunda kaldı. Çünkü çevresindeki herkes ona bakıyordu. Anlaşılan Söderberg ken-

disinden söz etmişti. Kadın ve erkekler kısa çubuklarını ağızlarından çekip onu süzdüler. Yanında duran Laponlardan biri omuzuna dostça vurup, İsveç diliyle:

— İyi! Çok iyi! dedi.

Sonra bir Lapon kadını ona bir fincan kahve doldurdu. Kahve elden ele geçip ona ulaştı. O sırada, aşağı yukarı kendi yaşında bir Lapon çocuğu, oturanların arasından kendine yol açıp; yanına kadar geldi ve gözlerini kızdan ayırmaksızın yere uzandı.

Kızcağız Söderberg'in Laponlara kendi hikâyesini ve kardeşi küçük Mats'a yaptığı parlak gömme törenini anlattığını seziyordu. Ona sorsanız, kendisinden çok babasından söz edilmesini isterdi. Babasının Luossajor'un batısında Laponlar arasında yaşadığını duymuş ve trenle Gellivar'dan Kiruna'ya gelmişti. Orada herkes kendisine çok iyi davranmıştı. Hatta bir mühendis, gölün öbür yakasına geçerken, babasını birlikte aramaları için, Laponca bilen Söderberg'i onun yanına katmıştı. Kız kayıktan iner inmez babasına rastlayacağını ummuştu. Onun için çadıra girince yüreği heyecandan güm güm atarak, bütün yüzleri birbir gözden geçirmişti. Ama babası orada değildi.

Çocuk, Laponlarla görüşürken Söderberg'in yüzünün gitgide asıldığını gördü. Laponlar başlarını sallıyor ve şahadet parmaklarıyla habire alınlarının ortasını işaret ediyorlardı. Sanki aklını yitirmiş birinden söz eder gibi. Yavrucak sonunda sabredemeyecek kadar meraklandı ve Söderberg'e Laponların ne dediklerini sordu.

— Babanın balığa çıktığını söylüyorlar. Bu akşam dönüp dönmeyeceğinden haberleri yok. Hava açılırsa gidip arayacaklar.

Söderberg sözünü bitirir bitirmez gene Laponlara döndü ve konuşmaya devam etti. Jon Assarsson hakkında kıza daha fazla bilgi vermekten kaçındığı açıkça belli oluyordu.

Sabah olmuş, hava düzelmmişti. Laponların başı olan Ola Serka'nın kendi de Jon Assarsson'u arayacağını vaatmişti ama işi çok ağırdan alıyordu. Çadırın önüne çömelmiş, nasıl etmeli de, kızının geldiğini babasına söylemeli diye düşünüyordu. Çünkü heyecanlandırmaya gelecek bir adam gibi görün-

müyordu. Pek acayip biriydi; çocuk gördü mü kaçırdı. Çocuklarla karşılaşınca, aklını kara düşüncelerin aldığı söylerdi.

Ola düşünedursun, çoban kız Asa da, hani bir gün önce, gözlerini bir türlü kendisinden ayıramayan küçük Lapon delikanlısı vardı ya, Aslak... İşte onunla konuşuyordu. Okula gitmiş olan Aslak İsveççe'yi öğrenmişti. Asa'ya Lapon kabilesi Samların yaşayışını anlatıyordu. Yeryüzünde onlardan daha tasasız hayat süren bir halk düşünülemezdi. Asa açık yüreklilikle, Laponların hayatının ona katlanılacak bir şey gibi gelmediğini söyledi.

— Burada bir hafta kalsam, dumandan boğulurdum! dedi.

— Öyle deme, diye cevap verdi Aslak, bizim hakkımızda daha bir şey bilmiyorsun. Dur sana bir hikâye anlatayım da, aramızda kaldıkça bizden daha fazla hoşlanıldığını öğren.

Sonra da hikâyesine başladı:

— Kara ölüm denen bir hastalığın İsveç'i kasıp kavurduğu günlerdeydi. Hastalığın Samların asıl ülkesine, yani şu üstünde bulunduğumuz topraklara kadar yayılıp yayılmadığını bilmiyorum ama, Jentland'da öyle bir insan kıırımı olmuştu ki, oranın göl kıyıları ile ormanlarında yaşayan Sam halkından, yalnız on beş yaşında bir oğlan; ırmaklı vadilerde oturan İsveçlilerden de yine on beş yaşlarında tek bir kız sağ kalmıştı.

Oğlan da kız da, hemen bütün kış boyunca, ıssız ülkeyi dört dönüp, görececek bir insan yüzü aradılar. Sonunda bahara doğru, birbirleriyle karşılaştılar. İsveçli kız güneyde belki kendi soyundan insanlara rastlayabileceğini umuyordu. Lapon delikanlısından kendine yoldaşlık etmesini rica etti.

— Seni istediğin yere götürürüm, cevabını verdi oğlan, ama kıştan önce olmaz. Şimdi bahar, bu mevsimde benim rengineyiklerim, hep batı dağlıklarına çıkarlar. Sen de bilirsin ki, biz Sam halkı, geyiklerimizin peşinden gitmek zorundayız.

İsveçli kız zengin bir ailenin çocuğuydu. Evde oturmaya, bir karyolada uyumaya ve masada yemek yemeye alışmıştı. Kuzey göllerinin yoksul halkını şimdiye kadar hep hor görmüştü. Ama ölümlerden başka kimsenin kalmadığı evine, çiftliğe dönmekten korkuyordu.

— Öyleyse izin ver, ben de seninle kuzey dağlarına geleyim, dedi Lapon'a.

Delikanlı seve seve kabul etti. Böylece kız rengineyiklerinin uzun yolculuğuna katıldı. Sürü, yüksek dağlardaki güzel otlaklara bir an önce varmak için, her Allah'ın günü durmadan ilerliyordu. Çadır kurmaya bile vakit yoktu. Geyiklerin otlamak üzere durdukları zamanlar, karın üzerine kıvrılıp uyumak gerekiyordu. Hayvanlar, tüyleri arasında oynayan güney rüzgârını hissediyor ve onun çok geçmeden yamaçlardaki karı süpürüp atacağını biliyorlardı. Genç kızlı delikanlı eriyen karın ve yarılan buzların arasında geyiklerin arkasından koşup durdular. Sonra daha yükseklere çıktılar. Ancak çam ağaçlarının yerini bodur kayınlara bıraktığı dağlıklara tımandıktan sonra durdular. Orada konaklayıp, birkaç hafta doruklardaki karın erimesini beklediler. Genç kız sık sık durumundan yakınıyordu, ama yanında kimsecikler olmadığı için tek başına kalmaktan korkuyor, çaresiz rengineyikleriyle Lapon'un peşinden gidiyordu.

Yüksek yaylalara varınca delikanlı kıza, bir çaya doğru yavaşça alçalan küçük ve yeşil bir sırtın yamacında bir çadır kurdu. Akşam olunca kement atıp yakaladığı dişi geyikleri sağlıyor ve İsveçliye içecek süt veriyordu. Ailesinin geçen yaz yapıp sakladığı rengineyiği kavurmasıyla peynirinden de buldu. Genç kız halinden yakınadursun, kuzey dağlarının çocuğu buna gülüp geçmekle yetiniyor, arkadaşına elinden geldiği kadar iyi davranıyordu.

Yavaş yavaş kız, geyik sağarken oğlana yardım etmeye, bakracın altına ateş yakmaya; su taşımaya ve peynir yapmaya alıştı. Çok geçmeden mutlu bir hayat sürmeye başladılar. Havalar güzelleşmişti. Yiyecek sıkıntıları yoktu. Birlikte kuşlara tuzak kuruyorlar, çağılayanlarda alabalık avlıyor, bataklıklardan sarı böğürtlen topluyorlardı.

Yaz sonunda gene geyikleri yanlarına katıp kayınların yerlerini çamlara bıraktığı sınıra kadar indiler. Bir süre orada konakladılar. Rengeyiklerinden bir kısmını kesme zamanı gelmişti. Kar yağıp da göller donunca, daha doğuya, sık çam ormanlarına indiler. Delikanlı kıza kış işlerinin nasıl yapılacağını gösterdi. Ona rengineyiğinin derisini tabaklamayı; sinirlerinden

iplik bükmeyi; bunlarla elbise ve ayakkabı dikmeyi; gene rengeyiği boynuzundan tarak ve başka eşyalar yapmayı; kayakla kaymayı; rengeyiği koşulu Lapon kızağına binmeyi öğretti. Kara kış bastırıp da gün dönünce, oğlan kıza, soydaşlarını bulmak için kendisiyle güneye gidebileceğini haber verdi. Genç kız gözlerini açıp ona baktı:

— Beni niçin başından savıyorsun? dedi. Hayvanlarıyla başbaşa kalmaya acelen var galiba!

— Asıl ben, senin soydaşlarını bulmaya acelen olduğunu sanıyordum, diye cevap verdi oğlan.

— Tam bir yıla yakın göçebe hayatı sürdürdüm, dedi kız. Bu kadar zaman dağlarda, ormanlarda başına buyruk gezip dolaşarak yaşadıktan sonra, nasıl soydaşlarımın arasına döner de, o dapdaracak, kapalı evlerde oturabilirim? Beni kovma! Bırak yanında kalayım! Sizin yaşayışınız bizimkinden daha iyi.

Kız ömrünce, vadileri bir kere olsun özlemeden, Lapon'la birlikte kaldı.

— İşte böyle Asa, diye sözünü bağladı genç Lapon. Sen de, çok değil, bir ay bizimle otursan, bir daha geri dönmezsin. Aslak sustu.

Çocuğun babası çubuğunu ağızından çekip ayağa kalktı. Ola, pek iyi olmasa bile İsveççe'yi biliyordu; oğlunun söylediklerini anlamıştı. Artık, Jon Assarsson'a kızının geldiğini haber verirken, nasıl davranacağını çok iyi biliyordu.

Ola Serka göle doğru indi. Elinde oltası, bir taşın üzerinde oturmuş bir adama rastlayınca kadar, kıyıyı takip etti. Adamın saçları ağarmış, arkası kamburlaşmıştı. Bakışları yorgundu.

Lapon ona selâm vererek:

— Oltanı bütün gece elden bırakmadığına göre, balık bugün iyi galiba Jon? dedi.

Jon Assarsson irkildi ve başını kaldırdı. Hiç balık tutmamıştı. Oltanın ucunda yem bile yoktu. İpi aceleyle sudan çekti, oltaya yem taktı. Lapon onun yanına, çimene oturdu.

— Sana bir şey danışacaktım, diye söze başladı Ola. Geçen yıl kızım ölmüştü bilirsin, onun hep eksikliğini duyduk.

— Biliyorum, dedi ve sustu balıkçı.

Yüzünden kara bir bulut geçti. Ölmüş bir çocuktan, laf açılmasına tahammülü yoktu. Susması bundandı. Yoksa Laponca'yı çok iyi konuşurdu.

— Ama insan bütün hayatını kederle, yasla geçiremez ya, diye devam etti Ola. Ben de küçük bir kızı evlâtlık almaya niyetlendim. Sen ne dersin?

John baştan savarcasına:

— Kendi bileceğin iş, dedi.

— İzin verirsen sana bu küçük kız hakkında bildiklerimi söyleyeyim Jon, dedi.

Sonra balıkçıya, babalarını aramak için Malmberg'e gelen biri kız biri oğlan, iki çocuğu anlattı. Oğlan çocuğun bir kaza sonucu nasıl öldüğünü, ablasının ona nasıl büyük insanlara yaraşır muhteşem bir gömme töreni düzenlemeye çalıştığını sözlerine ekledi. Kızın nasıl müdürle konuşmaya gittiğini de söylemeyi unutmadı.

— Demek senin evlât edinmek istediğin kız bu? diye sordu balıkçı.

— Evet, cevabını verdi Ola. Onun hikâyesini bize anlattıkları vakit hepimiz ağlamaktan kendimizi alamadık ve kardeşine bu kadar düşkün bir abla, kimbilir annesine babasına nasıl bağlıdır diye düşündük.

Jon Assarsson hiçbir şey demedi. Ama kayıtsızlığıyla Lapon dostunu kırmak da istemiyordu. Bir iki saniye sonra:

— Bu kız herhalde sizinkilerdendir, değil mi? diye sordu.

— Hayır, dedi Lapon, kız Samlı değil.

— Öyleyse buraların, kuzeyin hayatına ayak uydurmuş bir göçmenin kızı olmalı.

— Hayır, dedi Ola, güneyden, pek uzaklardan gelmiş.

İçinin ferahladığı sesinden belliydi. Balıkçı sonunda az da olsa konuyla ilgilenmiş gibiydi.

— Bu durumda onu yanınıza almanız ihtiyatsızca bir şey olacak gibime gelir, dedi. İçinde büyümeyen biri, kışın çadır hayatına dayanamaz.

— Fakat bizim yanımızda sıcak bir aile acağına kavuşacak yavrucağız, dedi Ola ısrarlı bir sesle. Anne, baba, kardeş

sevgisi tadacak. Tek başına bırakılmış olmak, kışın soğuşundan da kötüdür. Öyle değil mi?

Balıkçı İşveçli bir çocuğun Laponların yanına evlâtlık girmesini pek de hoş karşılamışa benzemiyordu.

— Ama az önce babasının MalMBERG’de olduğunu söylemiştin, değil mi? diye itiraz etti.

Lapon keşin bir ifadeyle:

— Ölmüş olmalı, dedi.

— Emin misin Ola?

Lapon hor görür bir edayla:

— Elbette eminim! dedi. Eğer babaları sağ olsaydı, bu kızcağızla kardeşi bütün memleketi tek başlarına dolaşmak ihtiyacını duyarlar mıydı? Eğer onlar için çalışan bir babaları olsaydı, bu yaşta iki çocuk, hayatlarını kendileri kazanmak zorunda kalırlar mıydı? Babası yaşasaydı, müdürle gidip konuşmak zavallı kızcağıza mı düşerdi? Eğer babası ölmemiş olsaydı, bütün Samlîlilerin şimdi cesaretinden söz ettiği kız, yapayalnız kalır mıydı? Kızcağız da babasının sağ olduğunu sanıyor. Fakat ben mutlaka ölmüştür diyorum.

Adam yorgun gözlerini Ola’ya çevirdi.

— Kızın adı ne? diye sordu.

Lapon düşündü.

— Doğrusu hatırlamıyorum. Kendisine sorayım. Yukarda, çadırımda.

— Ne dedin, çadırında mı? diye bağırdı Jon. Nasıl olur Ola? Belki de hayatta olan babasına danışmadan, onu nasıl evine getirirsin? Bakalım adam buna izin verir miydi?

— Babası benim umurumda değil. Ölmemişse bile, kızıyla ilgilenmiyor demektir. Birisi kızına sahip çıkıyor diye, olsa olsa, sevinmesi gerekir.

Balıkçı oltasını elinden bıraktı.

Lapon konuşmaya devam ediyordu:

— Babası varsa bile, sanırım ne yeri, ne yurdu, ne de tuttuğu iş belli olan, kafasız herifin biridir. Böyle bir babanın çocuğuna ne faydası olabilir ki?

Balıkçı kıyıdaki yamaca tırmanmaya başlamıştı.

— Nereye gidiyorsun? diye sordu Lapon.

— Evlâtlığını bir kere görmek istiyorum Ola.

— Pekâlâ, dedi Lapon. Gel öyleyse. Göreceksin bak, ne iyi bir kız bulmuşum.

İsveçli hızlı hızlı yürüyordu. Ola gene konuşmaya başladı.

— Ha, adı aklıma geldi, dedi: Asa.

Jon ağzını açmadı ama, yürüyüşünü bir kat daha hızlandırdı. Ola Serka sevincinden nerdeyse, gülüp oynamaya başlayacaktı. Kulübelerin görüldüğü bir yere gelince:

— Kız Sam kabilesine kadar babasını aramaya gelmiş, diye bağladı sözünü. Bulursa bulur. Bulmazsa ben yanıma alacağım.

İsveçli nerdeyse koşmaya başlamıştı.

— Kızının Laponlara evlâtlık olacağını söylemekle onun gözünü korkutacağımı zaten biliyordum, diye söylendi kendi kendine ihtiyar Ola.

Bir gün önce Asa'yı gölden geçirip, Lapon obasına kadar getiren Kirunalı adam akşam, kayığında, birbirine sokulmuş ve bir daha ayrılmayacakmışçasına elele vermiş iki kişiyle dönüyordu. Bunlar Jon Assarsson'la kızıydı. Her ikisi de değişmişe benziyordu. Jon Assarsson'un kamburu düzelmiş, o yorgun hali kaybolmuştu. Gözleri, sanki üzücü bir meseleyi sonunda çözmüş olmanın sevinciyle parlıyordu. Kaz çobanı Asa'ya gelince, etrafını artık eskisi gibi, kendisini yaşından büyük gösteren, o uyanık ve koruyucu bakışlarla süzmüyordu. Onu bağrına basacak olan insan, babası, artık hep yanında olacaktı. Asa, yeniden çocuk olmanın tadını çıkarıyordu.

XXXVIII

HAYDİ ARTIK GÜNEYE!

YOLCULUĞUN İLK GÜNÜ

Cumartesi, 1 Ekim

Nils beydz kazın sırtında, bulutların üstünde uçuyordu. Otuz bir yaban kazı, düzgün bir açığı yaparak hızla güneye doğru gidiyordu. Tüyleri hisşirdiyor, kanatları ısıklı çalarak havayı dövüyordu. Bu hızla uçarken, insan kendi sesini bile duyamazdı. Kebnekaiseli Akka baştıydı. Onun arkasından sağlığı sollu Yksi ile Kaksi, Kolme ile Nelja, Viisi ile Kuusi ve beyaz kazla İpektüy vardı. Gelirken sürüye katılmış olan altı genç kaz, dönüşte yoktu. İhtiyar kazlar onların yerine bu sene Lapon vadisinde yetişmiş yirmi iki palazı almışlardı. Bunların on biri sağda, on biri soldan uçuyor, hepsi de aralarında, ihtiyar kazlarınkı kadar düzenli aralıklar bırakarak uçmak için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Bu onların ilk yolculuğuydu. Zavallı palazlar hızlı uçuşu ayak uydurmakta önce zorluk çektiler. Acıklı bir sesle:

— Kebnekaiseli Akka! Kebnekaiseli Akka! diye bağıyorlardı.

— Ne var? diye soruyordu sürübaşı.

— Kanat çırpılmaktan yorulduk! Kanat çırpılmaktan yorulduk!
Akka uçuşunu hiç yavaşlatmadan:

— Devam edin açılırsınız, cevabını verdi.

Haksız da değildi. Çünkü iki saatlik uçuştan sonra palazlar, artık yorgunluktan yakınmaz oldular. Ama o zaman da başka bir şizlanma konusu çıktı ortaya. Palazlar, vadideyken, bütün gün önlerinde yem eksik olmazdı. Çok geçmeden açlıktan yakınmaya başladılar. Dokunaklı bir sesle:

— Akka! Akka! Kebnekalseli Akka, diye seslendiler.

— Gene ne var?

— Ö kadar acıktık ki, daha fazla gidemeyeceğiz, çok acıktık!

Hep yoluna devam eden Akka, acımasız bir sesle:

— Bir yaban kazı havayla doymasını, rüzgârla susuzluğunu gidermesini bilmelidir! diye cevap verdi.

Sanki palazlar hava ve rüzgârla kann doyurmasını da hemen öğreniverdiler. Çünkü az sonra yakınmalarının ardı arkası kesildi. Sürü henüz kuzey dağlarının üzerindeydi. İhtiyar kazlar yenilere belletmek için her geçtikleri tepenin adını bağıra bağıra söylüyorlardı. Ama onlar habire, «burası Porsotjokko, burası Sarjektjokko, işte burası da Sulitelma!» diye gösterdikçe, yeniler tekrar sabırsızlanmaya başladılar. İçler acısı bir sesle:

— Akka, Akka, Akka! diye haykırdılar.

— Ne oluyor gene?

— Bu kadar ismi aklımızda tutamayız! diye seslendi palazlar. Bu kadar ismi aklımızda tutamayız!

Akka hiç aldınış etmeden:

— Bir kafaya ne kadar şey sokarsan, o kadar yer vardır! cevabını verdi.

Nils de güneye dönmenin artık tam zamanı olduğunu düşünüyordu. Çok kar yağmıştı ve yer göz alabildiğine beyazdı. Böyle olacağı zaten belliydi: Son günlerde, kuzey vadisinde rahat yüzü görmemişti. Arada bir hava biraz açacak olsa, hemen ardından don bastırıyordu. Nils'in yazlık gıdası olan yaban yemişleriyle mantarlar, donmuş ya da bozulmuştu. Sonunda oğlancağız pek de sevmediği çiğ ba'ğa kalmıştı. Günler çok kısalmış, geceler uzamıştı. Geceleri gözüne pek uyku girmeyen Nilş gibi biri için sabahlar, gelmek nedir bilmez olmuştu.

Eh, sonunda palazların kanatları yeterince güçlenmişti de, güneye doğru yola çıkabilmişlerdi. Nils çok sevinçliydi. Gülüyor, şarkılar söylüyordu. Laponya'dan ayrılmak istemesi, yalnız soğuk ve karanlığın bastırmasından, yiyeceğin azalmasından değildi. Onu Skanya'ya çeken başka bir şey de vardı.

İlk haftalarda hiç memleket hasreti duymamıştı. Laponya'yı gördüğüne çok seviniyordu. Tek tasası, kanını emmek için üzerine üşüşen sivrisinek sürülerini defetmek olmuştu. Akka veya Gorgo ile uzun gezintilere çıkmıştı. Karlı Kebnekaise'nin doruğuna çıkıp, beyaz ve sarp dağın eteğini çeviren buzulları seyretmişti. Akka ona kimsenin bilmediği vadileri gezdirmiş, içinde dişi kurtların yavrularını emzirdiği mağaraları göstermişti. O güzelim Torn Gölü'nün kıyılarında sürüler halinde otlayan reneyikler ile tanışmış; bir keresinde de büyük Şjofallet çağlayanlarına kadar uzanmış, orda oturan ayıları selâmlamıştı. Laponya'yı her yanıyla gösterişli bir ülke olarak bulmuştu. Evet, görülmesi hoş yerlerdi. Ama sürekli otur deseler, doğrusu yanaşmazdı. Akka, «göçmenler başka yerlere gitseler, bu memleketi ayılara, kurtlara, reneyiklerine, beyaz baykuşlara, kuzeyin kır farelerine ve sanki bu topraklarda yaşamak için yaratılmışa benzeyen Laponlara bıraksalar, daha iyi ederler» derken haklıydı.

Evet! Evet! Nils Skanya'nın yolunu tuttukları için mutluydu. İlk çam ormanını görünce külahını salladı:

— Yaşsa! diye bağırdı.

İlk boz renkli göçmen kulübelerini, ilk keçileri, ilk kediyi, ilk tavukları gördükçe, hep öyle sevinç naraları attı. Gürül gürül çağlayanların üzerinden uçuyor, sağında kuzeyin yalçın kayalıkları yükseliyor, ama kafasını çevirip de hiçbirine bakmıyordu. Derken, küçük bir köyün ortasında, Kivickjoke Manastır'ıyla yanındaki papazevini görmesin mi; gözlerine yaşlar doluyordu.

Adım başı göçmen kuşlarla karşılaşıyorlardı. Bunlar ilkbahara oranla daha kalabalıklaşmışlardı. Bizimkileri görünce:

— Yolculuk nereye, yaban kazları? diye bağıyorlardı. Yolculuk nereye?

— Yadellere göçüyoruz, diye cevap veriyordu yaban kazları. Sizler gibi. Yadellere göçüyoruz.

Bu sefer daha başkaları:

— Ama yavrularınız yeterince güçlenmemiş daha! diye sesleniyorlardı. Bu zayıf kanatlarla dünyada denizi geçemezler!

Rengeyikleriyle Laponlar da, kuzey dağlarından ayrılmaktaydı. Düzen içinde, aşağılara iniyorlardı. Bir Lapon başa geçiyor, yol açıyor; ardından, önde iri erkek geyiklerin, arkada çadırları, eşyaları taşıyan bir sıra rengeyiğinin bulunduğu sürü geliyordu. En gerideki yedi - sekiz adamla, kafile tamam oluyordu. Yaban kazları rengeyiklerini görünce, biraz alçalarak onlara:

— Hoşça kalın! Gelecek yaza gene görüşürüz! Gelecek yaza gene görüşürüz! diye bağıyorlardı.

Rengeyikleri de:

— Güle güle! Güle güle! Gene bekleriz! diye cevap veriyordu.

Ama aylar kazları görünce, onları yavrularına gösterip:

— Biraz soğuk yüzü görür görmez, evini barkını bırakıp yollara düşen şu tabansızlara bakın! diye homurdanıyorlardı.

Kimbilir kaçın kurası ihtiyar kazlar, böyle bir hakareti duyar da, cevapsız bırakırlar mı! Onlar da:

— Kızlarını kıpırdatmak zahmetine katlanamayıp da yılın yarısını buralarda uyuyarak geçirmeye razı olan şu miskinlere bakın hele! diye bağırırmaya başlıyorlardı.

Köknar ormanlarında yeniyetme çalı horozları üşümüş, tüyleri dikelmiş bir halde birbirlerine sokulup büzülüyor, sevinç çığlıkları atarak güneye göçen kuş sürülerine imrenerek bakıyorlardı. Sonra annelerine dönüp:

— Biz gitmeyecek miyiz? Biz gitmeyecek miyiz? diye soruyorlardı.

— Siz burada, annenizin babanızın yanında kalacaksınız! diyordu yaban tavuğu. Siz burada, annenizin babanızın yanında kalacaksınız!

ÖSTBERG DAĞI

Kazlar Laponya'dan yola çıkarken, havalar henüz iyi gidiyordu. Ama daha Jemtland'a gelir gelmez koyu bir sis bastırdı etraflarını. Bir dağın tepesine indiler. Nils insanların oturduğu bir memlekete vardıklarını sanıyordu. Çünkü adam sesleri ile araba gıcırtiları işitir gibi olmuştu. Gidip, sığınacağı bir çiftlik arasa, çok iyi olurdu. Ama koyu siste kaybolacağından korkuyordu. Her yerden su ve nem sızıyordu. Bütün yaprakların ucunda su damlacıkları toplanmıştı. Oğlancık kolunu kıpırdatsa, başından aşağı su yağıyordu.

Sığınacağı bir yer bulmak için iki üç adım atınca, önüne geniş değil ama çok yüksek bir kapı çıktı. Kapısı kapalı, içersi boştu. Bu olsa olsa, manzarayı daha iyi görmek için yapılmış bir kuledir, diye düşündü Nils. Kazların yanına döndü.

— Benim iyi yürekli kazım, diye seslendi Martın'e, beni sırtına al da şu aşağıdaki kulenin tepesine götür. Uyumak için ufak da olsa bir kuru yer bulurum.

Erkek kaz söz dinledi ve onu kulenin sahanlığına bıraktı. Nils yattı, uyudu, ta sabah güneşi yüzüne vuruncaya kadar da uyanmadı. Uyandığında önce nerede olduğunu şaşırды. Gözleri hep Laponya'nın ıssız vadilerine alıştığı için, etrafında gördüğü ekilmiş, biçilmiş, ev dolu araziye âdeta bir tablo sandı. Öte yandan doğan güneş de her şeyi akıl almıyacak kadar güzel renklerle donatıyordu.

Kule, büyük bir gölün doğu kıyısına yakınca bir adacığın ortasındaki dağın tepesine yapılmıştı. O anda göl de gökyüzü kadar pembeydi. Sonbahar renklerine bürünmüş küçük ormanlar ve biçilmiş tarlalardaki anızlar yüzünden kıyıları sapsarı görünüyordu. Bu sarı kuşağın arkasında çam ormanı geniş ve koyu renkli bir kemer meydana getiriyor, onun da ardında, doğuda bir sıra mavi tepe yükseliyordu. Batı ufkunu boyunca yay şeklinde sıradağlar uzanıyordu. Parıldayan, kimi yerde sivri dorukları, kimi yerde de, testere ağzı gibi, bir boyda tepeleri olan dağlardı bunlar. Hepsi de öylesine tatlı, yumuşak bir renge bürünmüştü ki, insan bu renge hangi adı yakıştıracağını bilemiyordu. Nils kırmızı diyor, olmuyor; beyaz diyor, olmuyor;

mavi diyor, gene olmuyordu. Adı bilinmeyen bir renkti bu. Gö-
lün dört yanında, sarı kuşağın içinde, hemen hemen her yan-
da beyaz kiliselerle kırmızı renkli köyler görülüyor; tam doğu-
da, adayı topraktan ayıran boğazın öte yakasında, *bir şehir,
su kenarından başlayıp, sırtını koruyucusu olan dağa yaşla-
mış, verimli bir tarım bölgesinin içlerine doğru yayılıyordu.

— Doğrusu kurulacak yeri tam seçmiş bir şehir bu, dedi
Nils içinden. Acaba ismi ne ki?

Bunları düşünürken Nils birden irkildi. O ülkeyi seyre dal-
mışken, ziyaretçilerin kuleye yaklaştığını görmemişti. Merdi-
venleri öyle hızlı çıkıyorlardı ki, Nils bir köşeye sinecek zama-
nı zor buldu.

Jemtland'da yaya olarak geziye çıkmış delikanlılarla genç
kızlardı bunlar. Frösö'nün bu güzel sabah manzarasından ya-
rarlanmayı akıl edip de, akşamdan Östersund şehrine geldik-
leri, için kendi kendilerini kutluyordardı. İşte yirmi milden daha
geniş bir çevre, şimdi, olduğu gibi, gözierinin önüne serliyor-
du. İsimlerini söyleyerek, kiliselerle dağları birbirlerine göste-
riyorlardı. En yakındakiler Ovik Dağları'ydı. Bu doğru ama aca-
ba Areskutan Tepesi hangisiydi?

Bir genç kız çantasından bir harita çıkarıp dizlerine yaydı.
Ötekiler de haritaya bakmak için onun çevresini aldılar. Onla-
rın bu kadar oyalanmaları Nils'in hiç hoşuna gitmemişti. On-
lar burda durdukça, beyaz kaz kendisini almaya gelemeyecek-
ti. Oysa yaban kazlarının yola çıkmakta acele ettiklerini bili-
yordu. Ziyaretçilerin konuşmaları arasında bir an kazların bağ-
rışmalarını ve kanat seslerini duyar gibi oldu ama, saklandığı
yerden çıkmayı göze alamadı.

XXXIX

HERJEDALEN EFSANELERİ

Sonunda ziyaretçiler gidip de, Nils çevresine bakınmak fırsatını bulduğunda, yaban kazlarının yerinde yeller esiyordu. Kendisini almaya gelecek bir beyaz kaz da yoktu ortalarda. Bir süre seslendi, bağırdı ama boşuna. Kazların onu bıraktıklarına inanmasa bile başlarına bir şey gelmiş olmasından korktu ve onlara ulaşmak için kafasında bir çare aramaya başladı. Tam o sırada yanına birdenbire karga Bataki kondu.

Bataki'nin gelişine bu kadar sevineceğini Nils'e önceden söyleseler, doğrusu inanmazdı.

— Sevgili Bataki, dedi ona, şu anda burda olman benim için ne büyük talih! Bana beyaz kazla yaban kazlarından bir haber verebilir misin?

— Zaten beni onlar gönderdi, dedi Bataki. Akka bir avcı görmüş, onun için seni beklemeye cesaret edememiş. Seni onlara ulaştırmam için beni görevlendirdi. Haydi sırtıma atla da çarçabuk onlara yetişelim.

Nils karganın sırtına bindi. Güneye doğru yola koyuldular. Sonunda geniş bir vadiye indiler. Çok güzel bir yerdi burası. Jemtland'daki gibi yüksek dağları vardı. Fakat işlenmiş toprağıyla köyü çok daha azdı. Bataki biçilmiş bir tarlaya kondu, Nils'i de yere indirdi.

— Bu yaz burada arpa ekiliydi, dedi, bak bakalım yiyecek bir iki tane kalmış mı?

Nils bulabildiği başakların tanelerini ayırıp yerken, Bataki de onunla hoşbeş ediyordu:

— Şu aşağıda, tam güneyde yükselen büyük ve güzel dağı görüyor musun?

— Evet görüyorum, dedi çocuk.

— İşte onun adı Sonfjell'dir. Eskiden bu dağda pek çok kurt yaşamış. Bu ırmağın vadisinde oturan insanlar, onlarla başa çıkmak için çok uğraşmışlar.

— Bana birkaç güzel kurt masalı anlatsana, dedi Nils.

— Çok zaman önce, tahtadan fıçı ve gerdel yapıp satan bir adama saldıran kurtların hikâyesini dinlemiştim, sana onu anlatabilirim: Adamcağız vadinin birkaç mil yukarısındaki Hede köyündenmiş. Mevsim kışmış. Donmuş Lijusnan Irmağı'nın üstünden giderken, kurtlar onun peşine düşmüşler. On kadar varmışlar. Hedeli'nin atı da iyi koşucu değilmiş. Kurtlar ha yetiştii ha yetişecek...

Kıyılarda in cin yok... En yakın çiftlik iki mil uzakta. Adamın korkudan eli ayağı tutmaz olmuş.

Tam o sırada, karda kışta yolun yeri belli olsun diye dikilen çam ağaçlarının arasında kımıldayan bir şey görmüş. Ne olduğunu anlayınca telâşi bir kat daha artmış.

Kurt filan değilmiş bu yeni gördüğü: Dilene dilene memleketi dolaşan Maline adlı zavallı bir kadınmiş. Yolcu onu daha yanına varmadan kamburundan ve topal ayağından tanımış.

İhtiyar kadın, tam kurtların geldiği doğrultuda yürüyormuş. Onları fark edememiş daha. Hedeli birdenbire, kadının önünden kurtları haber vermeden geçip giderse, onun canavarların pençesine düşeceğini ve kendisinin kurtulacağını düşünmüş. Oysa dursa ve onu da yanına alsaydı, kadın gene kurtulmuş olmayacaktı. O yetmiyormuş gibi, üçü birden, yani kendisiyle atı da kurtlara yem olup gidecekti. İki canlının hayatını kurtarmak için, üçüncüyü kurban etmek en doğrusu değil mi, diye geçirmiş aklından.

O sırada kurtlar insanı iliklerine kadar titreten bir uluma koparmışlar. Beygir irkilmiş, gemi azya almış ve kadını geçmiş gitmiş. Kadın o anda ulumayı işitmiş, tehlikeyi kavramış.

Adam onun ellerini havaya kaldırdığını ve ağzını açıp bağırdığını görmüş. Eh işte, kadın yok olacak, kendisi kurtulacak!..

Bir an rahatlar gibi olmuş. Ama hemen ardından bağına bir acı saplanıp kalmış. O güne kadar yüz kızartıcı hiçbir davranışı yokmuş. Oysa o andan sonra hayatın kendine zehir olacağını anlamış.

Anî bir hareketle atı dizginlemiş, durdurmuş.

— Çabuk gel Maline! Çabuk kızağa atla! diye haykırmış.

Öfkeyle söylüyormuş bunu. Çünkü ihtiyar kadını kaderine bırakmaya yüreği elvermediği için kendine çok kızıyormuş.

— Yollarda sürteceğine evinde otursaydın olmaz mıydı ihtiyar büyücü? diye homurdanmış. Şimdi senin yüzünden, Karakız'la ben de hayatımızdan olacağız.

İhtiyar kadın susuyormuş.

Adam tekrar lafa başlamış:

— Karakız bugün beş milden fazla yol tepti, demiş. Şimdi bir de senin yükünü çekecek.

Kızağın altındaki tahtalar buza sürttükçe gıcırıyormuş. Ama bu sese rağmen kurtların solumaları gene de kulaklarına kadar geliyormuş.

— Bize olan oldu, demiş adam gene. Seni kızağa almamın ne sana, ne de bize bir yararı dokunacak.

Kötü laf işitmeye alışık olan, o ana kadar hep susan ihtiyar dilenci kadın, sonunda dayanamamış:

— Neden fiçılarla gerdelleri kızaktan atmıyorsun, anlamıyorum, demiş. Yarın dönüp onları toplayabilirsin.

Adam öğüdün yerinde olduğunu anlamış ve bunu niye daha önce düşünmediğine şaşmış. Dizginleri ihtiyar kadının eline tutuşturmuş, gerdellerle fiçileri bağlayan ipi çözmüş ve onları aşağı yuvarlamaya başlamış. Önce korkan, sonra da meraklanan kurtlar bunların ne olduğunu anlamak için durmuşlar. Bu onlara zaman kazandırmış.

— Eğer bu yetmezse, demiş ihtiyar kadın adama, ben kendimi de kurtlara atarım. O zaman belki sen kurtulursun.

O böyle söylerken, adam koca bir fiçiyi çözmeye uğraşıyormuş. Birden durmuş.

— Bir erkekle sağlam bir beygir kendi canlarını kurtar-

mak için, ille de ihtiyar bir kadını kurtların ağızına atmak zorunda mı olmalı? demiş içinden. Olmaz öyle şey. Bir çıkar yolu vardır bunun ama, ne?

Sonra işine devam etmiş. Artık ağır fıçıyı kızığın kenarından aşırarak kalıyormuş.

Adam tekrar durmuş ve bir kahkaha koparmış.

İhtiyar kadın, delirdi sanarak ona bakmış. Oysa adam bir hal çaresi bulduğu için gülermiş. Bunu şimdije kadar niye düşünemediğine şaşırıyormuş.

— Sözlerime kulak ver Maline! demiş. Sen kızığı hızla Linsall köyüne kadar sür. Orada köylülere, benim buzun üzerinde, tek başıma kurtların arasında kaldığımı söyle. Hemen bana yardıma gelsinler.

Adam kurtlar, kızığa yaklaşıp kadar beklemiş. Sonra koca fıçıyı atmış. Kendisi de kızaktan atlayıp, fıçının içine girmiş.

Büyük bir çiftliğin bütün halkına, Noel için bira mayalamaya yetecek büyüklükte olan fıçıya, adam rahat rahat sığıyormuş. Kurtlar fıçının etrafını almış. Çemberlerini dışlıyor, boş yere onu devirmeye uğraşıyorlarmış. Ama fıçı ağır ve sağlamış. Adam için tehlike yokmuş. Bir süre kurtların uğraşp didinmeleriyle eğlenmiş. Sonra birden ciddileşerek:

— Bundan böyle, demiş kendi kendine, bir daha herhangi bir çıkmaza düşecek olursam hemen bu fıçıyı hatırlayacağım. Ne kendime, ne de başkasına karşı haksız bir davranışta bulunmaya ihtiyaç olmadığını düşüneceğim. Çünkü bunu yapmadan da, insanı selâmete çıkaracak bir yal daima vardır. Yeter ki, onu bulmasını bilelim.

Bataki sonunda her kelimenin üstüne basa basa hikâyesini bitirdi. Sanki bu hikâyeyi anlatmakta özel bir amacı varmış gibi. Zaten bu daha önce de Nils'in dikkatini çekmişti: Bataki bir hikâye anlattı mı, hep altında bir şey yatardı.

— Bu hikâyeyi bana anlatmaktaki amacı ne ki? dedi içinden.

Karınlarını doyurduktan sonra, Bataki'yle çocuk, Lijusnan Irmağı boyunca yola devam ettiler. Helsingland sınırı üzerinde Kolsatt köyüne yaklaştıkları vakit, karga alçak bir kulübenin yanına, yere kondu. Bu kulübenin pencere yerine sadece tepe-

sinde bir deliği vardı. Bacasından kıvılcımlı bir duman çıkıyor, içerden çekic sesleri duyuluyordu.

— Bu demirci ocağını görünce, vaktiyle bu köyde usta demircilerin bulunduğunu hatırladım, dedi Bataki; bir eşleri daha yeryüzünde yoktu. Onlara ait de hikâyeler bilirim.

— Bir tanesini bana anlatsana! dedi Nils.

Karga nazlanmadı.

— Anlatayım, diye söze başladı. Bir gün buralı bir demirci, biri Dalekarly'a'dan diğeri Vermland'dan iki meslektaşını çivi yapma yarışına çağırmış. Onlar da kabul etmiş. Üç demirci ustası burada, Kolstatt'ta buluşmuşlar. Önce Dalekarlyalı usta işe koyulmuş. Bir düzine çivi yapmış. Çiviler öylesine sivri, parlak ve aynı boydaymış ki, bunu yapmak başka kimsenin harcı değilmiş. Sonra sıra Vermlandlı ustaya gelmiş. O da bir düzine çivi yapmış. Çiviler belki aynı mükemmellikte değilmiş ama, bunları ilkinden yarı yarıya az bir zamanda yapıp bitirmiş. Seçiciler kurulu Herjedalenli demirciye yarışmaya hiç girmemesini öğütlemişler. Nasıl olsa ne birincisinden daha güzel, ne de ikincisinden daha kısa zamanda çivi yapması mümkün değilmiş.

Ama usta:

— Niye girmeyecekmişim, demiş. İnsan meziyetini gösterecek elbet başka bir yol daha bulur.

Sonra soğuk demiri örsün üzerine koymuş, onu döve döve kızdırmış, ne kömür ne de körük kullanmış; böylece yapıp bitirmiş çivilerini. Kimse bundan daha ustaca çekic kullanıldığını görmemiş. Böylece Herjedalenli demirci memleketin en iyi ustası sayılmış.

Bataki sustu. Nils bir süre düşündü. Sonunda:

— Bu hikâyeyi bana anlatmaktaki kastın ne? diye sordu kargaya.

— Şu eski demir ocağını görünce hatırladım da, diye kacamaklı bir cevap verdi karga.

İki yolcumuz gene uçuşa geçtiler. Karga Nils'i Herjedalen'in Dalekarly'a'ya komşu olan kesimine getirdi. Orda, bir yaylanın ortasındaki yüksekçe bir tümseğe kondu.

— Şu ayaklarının altındaki tümseğin ne olduğunu biliyor musun? diye sordu Nils'e.

Nils bilmediğini söyledi.

— Dinle öyleyse, dedi Bataki. Bir mezar burası, eski bir höyük. Herjulf adlı biri için yapılmış. Herjedalen'e ilk yerleşip, toprağı işleyen insan oymuş.

— Belki onun hakkında da bana anlatacak bir hikâyen vardır? diye sordu Nils.

— Onun hakkında pek bir şey işitmedim, dedi ihtiyar karga, ama Norveçli olduğunu sanıyorum. Önce Norveç kralının hizmetindeymiş. Sonra onunla arası bozulmuş. Upsal'da oturan İsveç kralının yanına gelerek onun hizmetine girmiş. Bir süre sonra kralın kızkardeşini istemiş. Kral razı olmanmış. O da kızı kaçırmış. Artık ne Norveç'e dönebilirmiş, ne de İsveç'te kalabilirmiş. Ne pahasına olursa olsun, yabancı bir ülkeye gidip yerleşmek istemiyormuş. Bu işin mutlaka başka bir çıkar yolu olmalı, diye düşünürmüş. Adamları ve hazineleriyle birlikte Dalekariya içinden kuzeye, eyaletin yukarı taraflarına düşen büyük ıssız araziye kadqr çekilmiş. Oraya varır varmaz durmuş, bir ev yaptırmış, toprağı işlemiş ve bu memleketin ilk atası olmuş.

Nils bu son hikâyeyi dinleyince büsbütün meraklandı.

— Bu hikâyeyi anlatmaktaki amacın ne? diye sordu kargaya.

Bataki önce cevap vermedi. Gözlerini kapayıp başını sağa sola sallamakla yetindi. Neden sonra:

— Madem ki burada başbaşayız, dedi, sana bir şey soracağım. Seni çarpan cin, tekrar insan haline gelebilmen için, ne şart koşuyor, bunu adamakıllı öğrendin mi?

— Bütün duyduğum şu; beyaz kazı Laponya'ya götürdükten sonra, sapaşağlam Skanya'ya geri getirmem gerekiyor muş.

— Tamam, ben de öyle düşünüyordum! dedi Bataki. Oysa son görüşmemizde, yanılmıyorsam bana kurula kurula, insanın kendine güven duyan bir dosta ihanet etmesinin çirkin bir şey olduğunu söylemiştin!.. Şu şartı bir de Akka'ya sor bakalım. Onun da size gidip, cinle konuştuğunu biliyorsun herhalde.

— Akka bana hiçbir şey demedi.

— Cinin ileri sürdüğü asıl şartı bilmesen, senin için daha hayırlı olur, diye düşünmüş olacak. Çünkü o, beyaz kazdan daha çok seni düşünür.

— Sözlerin acayip Bataki! dedi Nils. Çok acayip! Beni üzüp kuşkuya düşürmekte senin üstüne yok!

— Eh, pek de yalan değil, dedi karga. Ama cinin sözlerini açıklarsam, herhalde bu sefer bana minnet duyarsın. Evet, beyaz kazı eve geri götürüp... kesmesi için, annene teslim edersen, seni tekrar insan kılığına sokacağını söyledi. Ya! Anladın mı şimdi?

Nils yerinden fırladı.

— Korkunç şeyler uyduruyorsun Bataki! diye haykırdı.

— İnanmazsan Akka'ya sor, cevabını verdi karga. Zaten işte sürüsüyle buraya doğru yaklaşıyor galiba. Yalnız sana bugün anlattığım hikâyeler hep aklında olsun. Bütün güçlüklerden sıyrılmamanın bir yolu vardır. Yeter ki insan onu bulmasını bilsin. Bakalım sen bunu başarabilecek misin?

XL

KÜÇÜK MALİKANE

Ertesi gün Nils, bir mola sırasında, Akka'nın bir an öteki kazlardan uzakta bulunmasından yararlanarak, ona Bataki'nin sözlerinin doğru olup olmadığını sordu. Akka inkâr edemedi. O vakit çocuk sürübaşından, beyaz kaza hiçbir şey sezdirmeyeceğine dair söz aldı. Bu işte, galiba kimseye akıl sormadan, her zamanki yiğitliği ve iyiyürekliliğini kullanarak, kendi başına harekete geçmesi gerekecekti.

Akka'yla olan konuşmasından sonra Nils sessizleşti. Yüzü asılmış, hiçbir şeyle ilgilenmeden, beyaz kazın sırtında öylece oturuyordu. Kazların palazlara Dalekarly'a girildiğini haykırdıklarını duydu. Stadjan uzaktan seçilebiliyordu. Nils:

— Anlaşılan, nasıl olsa bütün hayatımı kazlarla yollarda geçireceğim, diye homurdandı. Bu ülkeyi görmeye istediğimden bol vaktim olacak.

Kazlar Vermland'a gelindiğini ve güneye doğru üzerinden uçtukları ırmağın Klarelf olduğunu haykırdıklarında da ilgisiz kaldı.

— Artık ırmak görmekten bıktım! diye söylendi.

Aslına bakarsanız, merak etse de görecek pek bir şey yoktu. Çünkü Vermland'ın kuzeyi hep birbirinin eşi büyük ormanlarla kaplıdır. Bunların ortasından Klarelf, dar yatağında kıvrıla kıvrıla ve hızla akar. Yer yer bir kömür yığını, ormandan bozma bir tarla veya Finlilerin oturduğu, bacasız, basık

evler görülür. Ormanlık bölge öylesine geniştir ki, insan kendini Laponya'da sanır.

Yaban kazları büyük Munkfors Fabrikası'na kadar Klarelf üzerinden uçtular. Sonra batıya doğru bir kavis çizdiler. Daha onlar Friken Gölü'ne varmadan gece bastırdı. O zaman büyük bir bataklığın ortasında bir tepeye indiler. Burası kazlar için şüphesiz iyi bir yerdi. Ama Nils kendine kanaklayacak daha iyi bir yer aramak niyetindeydi. Havadayken tepenin eteğinde bir iki bina görmüştü. Oraya gitmeye karar verdi.

Yol sandığından uzundu. Ama sonunda orman seyrekleşti, çocuk bir patıkaya çıktı. Biraz ötede patikadan ayrılan, iki yanı kayın ağaçlarıyla süslü, güzel bir yol çiftliğe çıkıyordu. Nils daha fazla düşünmeden o yola saptı.

Yolun bitiminde önce bir dış avluya girdi. Burası kırmızı renkte, uzun, basık evlerle çevrili, bir kasaba çarşısını andıran, büyükçe bir yerdi. Onu geçince, önüne ikinci bir avlu çıktı. Asıl çiftlik binası bu avlunun içindeydi. Evin önünde, avlu yoluna bitişik büyük bir çimenlik, arkasında da sık ağaçlı bir bahçe vardı. Çiftlik binasının kendisi küçük ve sadeydi. Ama avlu dev boyda üvezlerden bir çemberin içindeydi. Bunlar öylesine sıklıkla ki, nerdeyse avlunun duvarları sanırdınız. Gökyüzü uçuk mavi bir tavana benziyordu. Üvez ağaçları sararmış, üzerleri olgun, kıpkırmızı yemişlerle doluydu. Yemyeşil çimenlik o geceki berrak ay ışığında gümüştenmiş gibi bembeyaz görünüyordu.

Ortada kimseler yoktu. Nils malikâneyi istediği gibi gezebilirdi. Bahçeye girdiğinde gördüğü şeyler keyfini yerine getirdi. Yemişlerini yemek için üveze çıktığı sırada, bir frenküzümünün kırmızı saçkımlarını fark etti. Hemen aşağıya kaydı. Etrafına bakınca bütün bahçenin renk renk frenküzümü ve ahududu fidaniyle dolu olduğunu gördü. Sebze karıklarında şalgamlarla bayır turpları vardı. Bütün bitkiler ürüne kesmişti; her sapın üstünde bir başak sallanıyordu. İşte orada, yolun tam ortasında, —hayır, hayır aldanıyor olamazdı— kocaman, güzel bir elma ay ışığında parlıyordu.

Nils koca elma önünde, çimenliğin kenarına oturdu, çakısıyla onu dilimlemeye koyuldu.

— Her yerde bu kadar yiyecek bulunsa, cin olmak insana hiç de zor gelmeyecek, dedi.

Birden başının üzerinde hafif bir hışırtı duydu ve aynı anda karşısında, küçük bir kayın ağacı gövdesinin köküne benzeyen bir şey gördü. Ama dikkatli bakınca, minik ağaç gövdesinin eğilip büküldüğü, tepesinde de kor gibi iki noktanın parladığı fark ediliyordu. Nils hemen, bunun eğri gagası ve etrafını tüyden halkalar çevirmiş, kıvılcımlar saçan gözleriyle tanıdık bir yaratık olduğunu anladı. O zaman ferahladı.

— Sonunda canlı bir varlıkla karşılaşmak, benim için ne mutluluk, dedi. Eee, bayan baykuş, belki de siz bana, malikânenin adını ve içinde kimlerin oturduğunu söyleyebilirsiniz, ha?

Baykuş her zamanki gibi, bu akşam da evin çatısına dayan büyük merdivene tünemiş duruyordu. Oradan yolları ve çimenliği gözlüyor. etrafta fare arıyordu. Boz renkli hayvancıklardan bir tekinin olsun, hâlâ gözükmemesine pek şaşıyordu. Derken gözü, oyuncak bebeklere benzeyen bir şeye takıldı.

— Ha, fareler bundan korkuyor, desene! diye söylendi. İvi ama bu da neyin nesini? Sincap desem değil, bir kedi yavrusu, bir gelincik desem de da değil. Ben ki, bunca zamandır hali vakti yerinde bir evde oturan bir kuşum, yer yüzünde ne varsa tanıyam gerekirdi! Demek bu gözümden kaçmış.

Yerde kınırdayan acayip yaratığa dikilip kalmış gözleri, alev alev yanıyor gibiydi. Sonunda merakı, temkinliliği bir yana bırakarak, onun neyin nesini olduğunu görmek için birkaç basamak aşağıya indi.

Oğlan konuşurken, baykuş da eğilmiş onu iyice incelemekle meşguldü.

— Ne pençeleri, ne de sivri dişleri var, diyordu içinden. Ama zehirli iğnesi, yahut ne bileyim ona benzer daha tehlikeli bir silahı olup olmadığını kim bilebilir ki? İyisi mi ben tedbiri elden bırakmayayım.

— Bu malikânenin adı Marbacka, diye cevap verdi. Vaktiyle içinde hali vakti yerinde bir aile oturuyordu. İvi ama, sen kimsin?

Nils, baykuşun sorusunu duymamazlıktan gelip:

— Buraya yerleşmeyi düşünüyorum, dedi.

— Malikânenin bugünkü hali eskisinin yanında hiç kalır, dedi baykuş. Ama insanın geçimini sağlayacak bir şey dalma bulunur. Bu tabii biraz da senin sürmek istediğin hayata ve yiyeceğin şeylerin cinsine bağlı. Fare avına çıkmayı düşünür müsün?

— Allah saklasın, dedi çocuk. Ben kim, fare avlamak kim! Onlar beni yemesin de...

Baykuş gene kendi kendine:

— Söylediği kadar aciz bir varlık olacağını hiç sanmıyorum ya, dedi. Ama ne olursa olsun bir deneyeceğim!

Sonra birden havalandı, yıldırım gibi Nils Holgersson'un üzerine indi. Pençelerini omuzbaşlarına geçirdi. Bir yandan da gagasıyla gözlerini oymaya çalışıyordu. Zavallı Nilscik bir elyile yüzünü örtmüş, öbürüyle ondan kurtulmaya çabılıyor, bir yandan da avazı çıktığı kadar bağırıp imdat istiyordu. Ölümle burun buruna olduğunun farkındaydı.

Tam Nils Holgersson'un yaban kazlarıyla yolculuk ettiği yıl, uzunca bir zamandır İsveç üstüne okul çocukları için, bir kitap hazırlamayı tasarlayan bir kadıncağız, Noel'den sonbahara kadar hep bu işi düşünmüş, ama daha tek satır kaleme alamamıştı. Sonunda bezmiş ve kendi kendine:

— Bu iş senin harcin değil, demişti, iyisi mi sen masanın başına geç de, gene eskisi gibi hikâyeler, masallar yaz. İçinde gerçek dışı tek kelime bulunmayan öğretici ve ağırbaşlı bir eser yazma işini de başkalarına bırak.

Evet istemeye istemeye bu işten caymak üzereydi. Oysa hep İsveç üstüne iyi, güzel şeyler yazmayı kurmuştu. Bir an beceriksizliğinin, şehirde, sadece sokakları, ev duvarlarını görerek yaşamasından ileri geldiğini düşündü. Öyle ya, bir köye yerleşse, ormanların, kırların içinde yaşasa, belki bu işin üstesinden daha iyi gelirdi.

Yazarımız Vermlandıydı. Kitabına bu eyaletle başlamak, önce de kendi doğup büyüdüğü yöreyi anlatmak istiyordu. Çocukluğu, eski gelenek ve göreneklerin büyük ölçüde korunduğu, dünyayla pek alışverişi olmayan, ücra bir yerde, küçücük bir mallkânede geçmişti. Çocuklar; böyle bir malikânenin, bir yıl

boyunca, bütün hayatını dolduran, türlü türlü işlerin anlatılmasından belki de büyük zevk duyacaklardı. Onlara bu malikânede, kutsal günlerin, Noel'in, yılbaşının, paskalyanın, Aziz-Jean Yortusu'nun nasıl kutlandığını, mutfağı, yiyecek ambarlarını, ağılları, ahırları, köy işi hamamını anlatacaktı. Ama kalemli bir türlü yürümüyordu. Oysa o bütün bunları, hâlâ malikânede yaşıyormuşçasına tek tek hatırlıyordu. Hazır, şehirden uzaklaşıp bir köye yerleşmeyi aklına koymuşken, oturup çalışmaya başlamadan önce, gidip bir de eski evini görse, herhalde hiç de fena olmazdı. Oraya yıllar var ki gitmemiştii ve şimdi böyle bir ziyaret fırsatı doğmasına enikonu sevindi. Aslında dünyanın neresinde olursa olsun, hep o malikâneyi özlemişti. Şüphesiz ondan daha güzel yerler görüp tanımıştı ama hiçbir yerde, çocukluğunun geçtiği o evde duymuş olduğu rahatlığı ve huzuru bulamamıştı.

Ne var ki, oraya dönmek sanıldığı kadar kolay değildi; malikâne tanımadığı insanlara satılmıştı. Gerçi onların kendisini iyi karşılayacaklarından hiç şüphesi yoktu. Ama gene de, bu eve bir yabancı gibi gitmek ve tanımadığı insanlarla konuşmak zorunda olmak ağrına gidiyordu. Sonunda oraya, bir akşam üstü, ortalıktan el ayak çekildikten sonra girmeye karar verdi.

Eve dönüşünün içinde böyle garip bir heyecan uyandıracığını hiç sanmazdı. Araba eski malikâneye yaklaştıkça, her an biraz daha gençleştiğini hissediyordu. Sanki artık o saçlarına çoktan ak düşmüş, yaşı ilerlemiş bir kadın değil de, saman sansı saçları uzun bir örgü halinde beline kadar inen, kısa eteklikli bir kız çocuğuydu. Yol boyunca tanıdık bir eve rastlamasın; içinde, biraz sonra varacağı malikâne de, sanki hiç değişmeden kalmış gibi bir his uyanıyor, bunun aksine bir türlü inanamıyordu. Sanki annesi, babası ve kardeşleri kendisini sahanlıkta bekleyecek; ihtiyaç dadı onu görmek için mutfağın penceresine koşacak; Neron, Freya ve öteki köpekler koşarak etrafını alıp üstüne üstüne sıçrayacaklardı.

Eve yaklaştıkça içi bir hoş oluyordu. Sonbahardı. Bu mevsimde çiftlikte bir sürü iş olurdu. Bu işlerin çokluğu ve çeşitliliği onu sıkmaz, tam aksine oyalanmasına vesile olurdu. Yol-da patates toplayan insanlar görmüştü. Herhalde kendi evin-

de de aynı şeyler yapılıyordu. Desene, gider gitmez önüne koyacakları ilk iş, nişasta çıkarmak için bu patatesleri rendelemek olacaktı. Bu sonbahar havalar çok iyi gitmişti. Kendi kendine bahçedeki bütün ürünlerin kaldırılıp kaldırılmadığını soruyordu. Lahanalarda herhalde kesilip alınmamıştır daha. Ya şerbetçiotları devşirildi mi ki? Peki elmalar toplanmış mıdır? Belki sonbahardaki panayırdan önce yapılması alışlagelen büyük temizlik dolayısıyla ev altüst durumdadır. Bu panayırda özellikle, çiftlikte çalışan gündelikçilere gün doğardı. Panayır öncesi mutfağa girip de, ardıc talaşı serpilmiş yerlere, rengi yerine gelmiş duvarlara ve raflara dizili pırıl pırıl bakır takımlara bakmak ne hoş olurdu!

Fakat panayırdan sonra da dinlenmeye pek vakit bulamazlardı. Hemen keten dövmeye sıra gelirdi. Yazın en sıcak günlerinde bu keten bir tarlada ıslatılıp bırakılırdı. Sonra, eski halvete konur, büyük fırın yakılarak, kurumaya bırakılırdı. Kuruma işi tamam olunca, bir gün bütün komşu kadınlarla toplanılırdı. Hep beraber, avluda hamamın önüne oturulur, keten dövülürdü. Sonra da, beyaz ve ince liflerin saplardan ayrılması için, dövülmüş keten taraklanırdı. Bütün kadınlar keten tozundan bembeyaz olurdu. Ama halvetin etrafını çırcır böceklerinin civıltısı gibi saran neşe ve gevezeliklerden hiçbir şey eksilmezdi.

Ketenin işi bitince, sıra, kışlık katı ekmeğinin yapılmasına, koyunların kırılmasına gelirdi. Sonra da yazlık çiftlik yataşmaları memleketlerine döner, yerine yenileri gelirdi. Kasımda hayvanların kesildiği, salam, sosis, kavurma yapıldığı, daha sonra da mum döküldüğü yorucu günler sükün ederdi. Evde dokunan kumaştan elbise dizecek olan terzi kadının gelmesiyle; iki hafta sürecektir olan bir şenlik başlardı. Bu süre içinde herkes bir araya gelir, dikişle uğraşırdı. Bütün ev halkında pabuç yapacak olan kunduracı da, aynı sırada, uşakların odasında çalışıyor olurdu. Deriyi kesip, pençeleri yapar ve dikerken, insan gözünü ondan ayıramazdı.

Ama asıl curcuna Noel'e doğru başlardı. Azize-Lucle Yortusu'nda, beyazlar giyinmiş, başına, mumlar yanan yeşil bir taç geçirmiş oda hizmetçisi sabah saat beşte kahveyi getirip bütün ev halkını uyandırırdu. Böylece artık kimseye dur durak ot-

mayan iki haftalık bir hazırlık dönemi başlamış olurdu. Noel birasını mayalamak, Noel ekmeğini, çöreklerini pişirmek, büyük Noel temizliğini yapmak, hep bu döneme düşen işlerdi.

Yolcu kadın, hayale daldıkça dalmıştı. Şimdi de kendini fırına verilmek üzere olan kurabiyelerin ve Noel çöreklerinin arasında görüyordu. O sırada arabacı, daha önce kendisine anlatılan kayınlı yolun başında duruverince kadın daldığı hayalden uyanıp irkildi. İnsanın bir an kendine alt sevgili ve gizli şeylerle dopdolu olduğunu sandıktan sonra, iyice kararmış bu akşam vakti, yeniden yalnızlıklara gömülmesi çok acıydı. Bir zamanlar onun olan eve yaya yürümek için arabadan indi. O günden bugüne her şey öylesine değişmişti ki! Kadıncağz fena halde bunaldı ve bir an gerisin geriye dönecek gibi oldu.

— Sanki buraya niye geldim, dedi kendi kendine. Nasıl olsa eski günlerden hiçbir şey kalmamış.

Sonra ta buraya kadar gelmişken, eski malikâneyi görmekten dönmesinin de garip olacağını düşündü. Duyduğu acı, her adımda biraz daha artarak, yoluna devam etti.

Evin çok bozulduğunu işitmişti, gerçekten de öyleydi. Fakat gece bir şey görünmüyor, her taraf ona eski kılığında gibi geliyordu. İşte havuz. Küçüklüğünde burası, babası onların rahat bırakılmasını istediği için kimsenin elini sürmediği tatlı su balıklarıyla doluydu. Çiftlik binasının önündeki avlu, bakılınca her yanı görülebilen kapalı bir odayı andırıyordu. Aynı, onu kuşayan çitten bir çalı bile kesmeye kıyamayan babasının zamanındaki gibi.

Kadın demir parmaklıklı kapının yanında ulu akçaağacın altında durup etrafına bakındı. İşte tam o anda, bir güvercin sürüsü gelip yanına kondu.

Bunların sahibi kuş olduğuna inanmak zordu. Çünkü gün battıktan sonra güvercinlerin yerlerinden kıpırdamadığını bilirdi. Belki de parlak ay ışığıyla uyanmış; gün doğdu sanarak güvercinlikten dışarı fırlamışlardı. Sonra şaşalamışlar; bir insanoğlu görünce, yardım umarak ona doğru uçmuşlardı.

Annesiyle babasının zamanında da burada bir sürü güvercin olurdu. Babası güvercinlere özel bir sevgi duyardı. Biri bir güvercini öldürmekten söz etse, hemen sinirlenirdi. Onun

için kadın, eski evinde bu güzel kuşların kendisini karşılamış olmasına pek sevindi. Kimbilir belki de güvercinler, onun geldiğini hissedip, bu gece vakti, yuvadan dışarı çıkmışlardı. Ona eskiden bu evde kendilerine ne kadar iyi davranıldığını unutmadıklarını göstermek istiyorlardı. Belki de, eski evine döndüğünde yüreğini saran bu acı ve üzüntüden kurtarmak için ona bu güvercinleri, kendi babası yollamıştı!

Bu düşünce, geçmişe duyulan bu acı özlem yüzünden gözleri yaşla doldu. Bir zamanlar bu evde sürdüğü o tatlı hayat! Kimi zaman haftalarca çalışıldığı olurdu, ama ardından bir bayram havası kaplardı bütün evi! Gündüz çalışılır, yorulunurdu ama, akşam olunca da bütün ev halkı bir lâmbanın etrafına sıralanır, yüksek sesle Tegner'in, Runeberg'in, Mme. Lenn-greng'in ve Frederica Bremer'in eserleri okunurdu. Buğday kadar, güller, yaseminler de ekilirdi bahçeye. Keten ipliği bükülürdü ama çıkırığın sesine halk şarkıları da katılırdı. Dilbilgisi ve tarihle kafa yorulurdu ama öte yandan tiyatro oynanır, şiir söylenirdi. Kızgın ocağın karşısında yemek pişirirken insan kanter içinde kalırdı ama, öte yandan klavsen, gitar, flüt, keman ve piyano çalması da öğrenilirdi. Evin arkasındaki sebze bahçesinde lahana, şalgam, bezelye ve fasulye yetiştirilirdi ama öte yandan başka bir bahçe elmalar, armutlar ve her türlü ye-mişle dolup taşardı. Dış dünyayla fazla bir alışverişleri olmazdı ama masallarla efsaneler de işte asıl bu yüzden akıllarda yer ederdi. Herkesin üstü başı evde dokunur, evde dikilirdi ama tasasız ve başına buyruk bir hayat sürülürdü.

— Dünyanın hiçbir yerinde— benim çocukken, bu küçük malikânede yaşadığım kadar— tatlı bir hayat yaşanmamıştır, dedi kadın içinden. İşin de eğlencenin de bir yeri, bir zamanı vardı. Sevinç içinde geçen günler birbirini kovalardı. O günlere dönmek için nelerimi vermezdim! Baba ocağını gördükten sonra, oradan tekrar ayrılmak kimbilir bana ne zor gelecek!

Sonra güvercin sürüsüne döndü:

— Evime duyduğum özlemi, gidip babama iletmez misiniz, güvercinler? dedi. Nice zaman oradan oraya gezdim, dolaşım. Söyleyin ona, artık çocukluğuma, çocukluğumu yaşadığım eve dönmek istiyorum.

Daha sözlerini bitirmeden, güvercinler havalanıp gittiler. Kadın gözleriyle onları takip etmeye çalıştı. Ama çok geçmeden bıraktığına hiç iyi etmediniz. Şimdi tepedeki dalda, gözünün parlaklığı içinde erimiş, yok olmuştu.

Güvercinler böyle silinip giderken kadının kulağına bahçeden keskin çığlıklar geldi. Hemen o yana koştu ve olağanüstü bir şeyle karşılaştı: Boyu bir karış ya var ya yok bir adam baykuşla boğuşuyordu. Önce şaşkınlıktan olduğu yere mihlanıp kaldı. Ama küçük adamın çığlıkları artınca araya girdi ve dövüşenleri ayırdı. Baykuş bir ağaca kondu. Küçük adam da onun yanına sığındı.

— Beni kurtardınız, sağ olun, dedi. Ama baykuşu elinizden bıraktığına hiç iyi etmediniz. Şimdi tepedeki dalda, gözünü bana dikmiş bekliyor. O orada durdukça ben dünyada buradan çıkıp gidemem.

— Doğru, onu elimden kaçırmam akılsızlık, diyerek onu onayladı kadın. Ama istersen seni oturduğun yere kadar ben götürüyüm.

Peri masalları yazmaya alışık olduğu halde, kadıncağız, yine de bir cinle karşı karşıya geçip böyle konuşmaktan hayli afallamıştı. Yok o kadar da fazla değil. Çünkü daha ay ışığında, eski evinin önünde dolaşmaya başladığı andan beri, içinde hep beklenmedik bir şeyle karşılaşacakmış gibi garip bir duygu vardı.

— Burada gecelemeğe öylesine niyetlenmiştim ki, dedi küçü kadam. Bana emin bir yer gösterebilerseniz, sabaha kadar kalırdım. Güneş doğunca da ormana dönerdim.

— Sana yer mi göstereyim? Sen burada oturmuyor musun?

— Beni cin sandığınızı anlıyorum, dedi minicik adam. Oysa ben de sizin gibi bir insanım. Ne yazık ki, cin kılığına sokuldum.

— Bundan daha akıl almaz bir şeyi hayatımda duymadım, dedi kadın. Nasıl oldu bu, bana anlatmaz mısın?

Çocuk başından geçenleri birine açmak zorunda kaldığı için hiç de şikâyetçi değildi. O anlattıkça kadın ağzı bir karış

açık, şaşkınlıktan şaşkınlığa düşerek dinliyor, bir yandan da seviniyordu.

— Bir kazın sırtında bütün İsvec'i dolaşmış birine rastlamak benim için ne büyük mutluluk, diyordu kendi kendine. Onun anlattığı şeyler, benim bunca zamandır yazmayı kurup da, bir türlü beceremediğim eser için biçilmiş kaftan! Ne iyi etmişim de, baba ocağını görmeye geri gelmişim. Daha ayağımı atar atmaz kitabıma konu buldum.

O an henüz tam sözlere çeviremediği bir düşünce biçimlenir gibi oldu kafasında. Hani, evine duyduğu özlemi iletmelerini dileyerek güvercinleri babasına yollamamış mıydı? Daha, aradan azıcık bir süre geçmiş geçmemiş, onca zamandır kafasını uğraştıran bir meselenin çaresi bulunuvermişti. Bu da babasının bir cevabı olmasındı?

XLI

DENİZ YOLUNDA

Cuma, 7 Ekim

Dönüş yolculuğu başladıktan sonra kazlar, sağa sola sapmadan, hep güneye doğru uçmuştu. Ama Fryken Vadisi'nden ayrıldıktan sonra, yolu değiştirdiler ve Batı Vermland'dan, Dalsland'dan geçerek Bohusland'a doğrudular.

Bu uzun bir yolculuk oldu. Palazlar yorgunluktan yakınmayacak kadar idmanlıydılar artık. Nils'in eski keyfi yerine gelir gibi olmuştu. Bir insanla konuşmuş olmak onu birden canlandırmıştı. Kadın kendisine herkese iyilik etmeyi elden bırakmazsa, bu serüvenin sonunun muhakkak iyi biteceğini söylemişti. Gerçi eski haline nasıl döneceği konusunda bir şey dememişti ama, gene de çocukcağının cesareti ve kendine güveni yerine gelmişti. Şimdi tek düşüncesi beyaz kazı caydırıp, Vermenhög'e döndürmemenin bir yolunu bulmaktı. Birlikte gökte süzülürken ona:

— Biliyor musun, beyaz kaz, dedi, bütün kışı evde geçirmek senle bana çok sıkıcı gelecek. Ne diyorum biliyor musun, yaban kazlarıyla birlikte uzak ülkelere gitsek, hiç de fena olmayacak.

Büyük beyaz kaz, böyle bir düşünceden ürkmüş gibi:

— Şaka yapıyorsun herhalde! diye haykırdı.

Martin yaban kazlarıyla Laponya'ya kadar uçabileceğini

göstermişti işte. Artık Holger Nilsson'un çiftliğinde, kümesine kurulup keyfine bakmaktan başka bir dileği yoktu.

Nils sustu. Bütün kayın ormanlarının, ağaç kümeleri ve bahçelerin, sonbaharın kırmızılı sarılı örtüsüne büründüğü, sararmış kıyılar arasına açık mavi göllerin serpildiği manzaraya daldı. Bir süre sonra gene beyaz kazın kulağına eğildi:

— Yeryüzünü hiç bugünkü kadar güzel görmemiştim, dedi. Böylesine güzel bir dünyayı bırakıp, Vemmenhög'e kapanmak, yazık değil mi sana?

— Ben, senin anneni babanı bulmaya; artık ne efendi ve iyiyürekli bir çocuk olduğunu onlara göstermeye can attığını sanıyordum, diye cevap verdi beyaz kaz.

Martin bütün yaz boyunca hep, Holger Nilsson'un evi önündeki küçük avluya ineceği; kümes kazlarına, tavuklara, ineklere, kediye ve hatta Nilsson anneye İpektüy'le altı palazı göstereceği anı kurmuş; onun için de Nils'in az önceki teklifine hiç kulak asmamıştı.

Kazlar birçok yerde mola verdiler. Her yerde yiyecek dolu biçilmiş tarlalar vardı. Her moladan sonra gözleri arkada kalıyordu. Dalsland'a ancak akşam üstü varabildiler. Burası belki Vermland'dan bile güzeldi, o kadar çok gölün arasında yüksek ve dar şeritler gibiydi toprak. Nerdeyse tarla yapacak yer kalmamıştı. Ama ağaçlar için aksine, bir cenetti burası. Bütün kıyılar parktı sanki... Güneşin kendisi çoktan tepelerin ardına çekildiği halde, suda veya havada, onun parlaklığından bir şeyler kalmış da hâlâ yansıyormuş gibiydi. Loş ve çarşaf gibi suyun yüzünde altın çizgiler oynuyor; duru, soluk pembe bir ışık demeti toprağın üstüne seriliyor; onun da içinde altın sarısı kayınlar, parlak kırmızı titrek kavaklar ve alacalı üvezler yüzer gibi duruyordu. Nils gene beyaz kaza döndü:

— Martin, dedi, bir daha böyle güzellikler görmeyebilirsin; bunun ne acı olacağını hiç düşünmüyor musun?

— Ben bizim Skanya Ovası'nın bereketli tarlalarını, bu cılız ve taşlık tepelerden daha çok beğenirim, cevabını verdi beyaz erkek kaz. Ama şunu da bil ki, sen mutlaka yolculuğa devam etmek istiyorsan, yanından ayrılmam.

— Ben de senden bu cevabı bekliyordum, dedi Nils.

Sesinde ağır bir yükten kurtulmuş olmanın rahatlığı seziyordu.

Yaban kazları Bohusland üzerinden çarçabuk geçtiler. Beyaz kaz onlara yetişmek için soluk soluğa kalıyordu. Güneş ufka yaklaşmıştı. Vakit vakit bir tepenin arkasında kayboluyordu.

Birdenbire batıda, her kanat vuruşta biraz daha genişleyen parlak bir çizgi gördüler. Pembe ve mavi hareketler yaparak önlerinde yayılan sütbeyaz denizdi bu. Kıyıdaki kayaları geride bırakınca, gömüleceği dalgaların üstünde asılıymış gibi duran, kocaman ve kızıl güneş bir kere daha karşlarına çıktı.

Sonsuz ve hür denizle, artık insanın gözünü bile almayan tatlı, lal renkli akşam güneşini görünce, Nils'in içi huzur ve güvenle doldu.

— Neden kederleniyorsun Nils Holgersson? diyordu güneş. Yaşamak büyükler için olduğu kadar, küçükler içindir de. Sanki bütün gök boşluğu seninmişcesine, tasasız ve başına buyruk olmak ne güzel şey!

Kazlar Fljellbacka şehri kıyılarında küçük bir kayanın üzerine konup uyumuşlardı. Gece yarısı yaklaşmış da, ay göğün ta tepesine yükselince ihtiyar Akka gidip Yksi'yle Kaksi'yi, Kolme'yle Nelja'yi, Vils'iyle Kuusi'yi uyandırdı. En sonunda da gagasıyla Parmak Çocuk'u dürttü. Nils yerinden fırlarken:

— Ne var, Akka anne, diye haykırdı.

Çocuk ihtiyar kazın yanında ilk anda yüksek, sivri bir kayaya parçası sandığı bir şey gördü. Ama hemen yanışını anladı; iri yırtıcı bir kuştur bu: Kartal Gorgo'yu tanımakta gecikmedi.

Bunun Akka'yla Gorgo arasında önceden sözleşilmiş bir buluşma olduğu bir gerçektir. Çünkü kimse bu iş karşısında en ufak bir şaşkınlığa düşmemiştir.

Akka onu selâmlarken:

— İşte verdiği sözü tutmak diye buna derler, dedi.

— Zamanında gelmiş olmanın dışında, korkarım bu övgü-nüze hak kazanmadım Akka anne, dedi Gorgo. Çünkü bana verdiğiniz işi pek başardım sayılmaz.

— Benim söylediğimden fazlasını başardığından eminim.

— Talihim' hiç de iyi gitmedi, dedi Gorgo. Holger Nilsson'un

evini bulmakta tabii hiç zorluk çekmedim. Evin tepesinde birkaç defa dolaşır dolaşmaz cini gördüm. Hemen tepesine indim, onu kapıp daha rahat konuşabilmek için bir tarlaya götürdüm. Orada, Nils Holgersson hakkındaki şartlarını hafifletmesini rica etmek üzere Kebnekaiseli Akka tarafından kendisine gönderildiğimi söyledim.

— Bunu ben de isterdim, diye cevap verdi; onun yolculuk sırasında eski huyunu tamamen değiştirdiğini öğrendim. Ama elimden fazla bir şey gelmez.

— O zaman kızdım. Yola gelmediği takdirde gözlerini oyacağımı söyleyerek tehdit ettim.

— Bana istediğini yapabilirsin, dedi, ama bununla Nils Holgersson'a demin söylediğimden daha fazla bir şey sağlayabileceğini sanma. Gidip ona, beyaz kazıyla birlikte hemen geri dönmesini söylersen iyi olur. Burada işler hiç de iyi gitmiyor. Holger Nilsson kardeşine kefil olmuştu. İşin sonunda büyük bir para tutarını o ödemek zorunda kaldı. Arkasından ödünç para ile bir beygir aldı. Daha ilk gün hayvan topallamaya başladı; o zamandan beri de bir işe yaradığı yok. Onun için Nils Holgersson'a de ki, annesiyle babası çoktan ineklerini sattılar. Eğer kimse yardımlarına koşmazsa, çiftliği de elden çıkarmak zorunda kalacaklar.

Hikâyeyi dinleyince Nils'in kaşları çatıldı. Yumruklarını öylesine sıkmıştı ki, parmak boğumları beyaz beyaz olmuştu.

— Cin, annemin babamın yardımlarına gitmemi imkânsız kılan bir şart ileri sürmekle zalimce davrandı, dedi. Ama ne yaparsa yapsın, beni arkadaşına hainlik eden bir alçak durumuna düşüremez. Benim annem babam namuslu insanlardır. Onlara bir yardımım dokunmamasını, vicdansızın biri olarak yanlarına dönmenden daha doğru bulurlar.

XLII

VEMMENHÖG'E DÖNÜŞ

Akka yaban kazlarını Skanya Ovası'na doğru götürdü. Geçtikleri arazi, göz alabildiğine buğday ve şeker pancarı tarlaları, geniş avluların ortasında basık çiftlik evleri; ufak ufak bir sürü beyaz kilise; koyu kurşuni asık yüzlü şeker fabrikaları ve tren istasyonlarının yanbaşımda, birer küçük şehir denebilecek büyüklükte kasabalarla kaplıydı. Turbalıklar; ağızlarına dağ gibi kömür yığılı taşkömürü ocakları; budanmış sıra sıra söğütlerin arasında ilerleyen yollar; birbirleriyle kesişen, sık ilmekli bir ağ gibi, toprağı kaplayan demiryolları vardı. Yer yer, çevresini küme halinde gürgen ağaçlarının kuşattığı ve yanbaşımda şatolar olan göller parlıyordu.

— Bakın! İyi bakın, diye bağırdı sürübaşı. Baltık kıyılarından Alplere kadar gideceğimiz yabancı ülkelerde manzara hep böyledir. Alplerden öteye ben de hiç geçmedim.

Genç kazlar ovayı seyrederken, Akka da sürüyü Sund'a götürmüştü. Burada çayırlar alçala alçala denize kadar iniyordu. Dalgaların attığı kararmış yosunlar kıyıda zigzaglı bir şerit meydana getiriyordu. Kıyıda hepsi birbirine benzeyen küçük tuğla evleriyle balıkçı köyleri sıralanmıştı. Her köyün bir dalgakıranı, dalgakıranın ucunda da küçük bir deniz feneri vardı. Her yanda, gerilmiş, kurutulan balık ağıları görülüyordu.

— Aşağıya bakın! diye bağırdı Akka. Gideceğimiz yabancı ülkelerde de kıyılar hep böyledir!

Sonunda sürü birkaç şehrin üzerinden geçti: Sıra sıra fabrika bacaları, dumandan kararan yüksek evlerin arasında sıkışıp kalmış sokaklar; büyük ve güzel parklar, gemilerle dolu limanlar; kimi yerde, kimbilir ne zamandan kalma kaleler; şato-lar ve eski kiliseler...

— İşte yabancı ülkelerde de şehirler buna benzer ama, daha büyükçedir, dedi Akka. Gerçi buradakiler de günün birinde gelişip büyüyecek ya!..

Akka ova üzerindeki gezintisini tamamladıktan sonra Vemmenhög bölgesinde bir bataklığa indi. Sonunda Nils, Akka'nın bütün gün, acaba sırf kendisine, memleketinin, herhangi bir yabancı ülkeden aşağı kalır yeri olmadığını göstermek için mi, Skanya Ovası üstünde, dolanıp durduğunu kendi kendine sormadan edemedi. Eğer sahiden onun için yapmışsa, hiç gereği yoktu: O anda yolların kıyısındaki ilk basık tahta evleri görür görmez, kendi memleketi zengin mi, yoksul mu diye düşünmeyi bile aklına getirmeden, yurt özlemi bütün benliğini sarmıştı.

HOLGER NİLSSON'UN EVİNDE

Hava kapalı ve sisliydi. Akka ansızın Nils'in yanına geldiğinde, yaban kazları öyle uykusuna yatmışlardı.

— Hava durgun olacağı benziyor, dedi ihtiyar kaz, yarı Baltık Denizi'ni geçebiliriz, sanırım.

— Tamam, dedi Nils.

Başka da bir söz söylemedi. Boğazına bir şey düğümlenip kalmıştı. Her şeye rağmen Skanya'ya dönünce tilsimin bozulacağını ummuştu.

— Şimdi Vemmenhög'ün çok yakınlarındayız, diye devam etti Akka, geçerken belki de evine bir uğrarsın diye düşünmüştüm. Ne de olsa aileni yakın zamanda bir daha göremeyeceksin.

— Uğramasam, belki daha iyi, dedi Nils.

Fakat, sesindeki ifade, bunu istemeyerek söylediğini ne kadar belli ediyordu.

— Bana kalırsa, ne var ne yok diye, gidip bir bakmalısın. Hem kimbilir, ufacıkсын filan ama, belki annene babana bir yardımın dokunur.

Nils birden heyecanlandı:

— Hakkınız var Akka anne, cevabını verdi, ben işin bu yanını daha önce hiç düşünmemiştim.

Az sonra ikisi, Nils'le Akka, Holger Nilsson Çiftliği'nin yolunu tutmuşlardı. Çiftliği çeviren taş duvarları kendilerine siper ederek, yere indiler. Nils duvara tırmanırken:

— Ne tuhaf! dedi, burada her şey aldığı gibi kalmış. San ki şuraya oturup sizin gelişinizi görmem, daha dünmüş gibi.

Akka birden:

— Babanın tüfeği var mı? diye sordu. Herhalde sen bilirsin.

— Var! Var! dedi Nils. Olmaz olasıca. Malûm pazar günü ben işte o tüfek yüzünden evde kalmıştım ya!

— Eyvah! Öyleyse ben seni burada bekleyemem. Senin yarın sabah Smigehuk Burnu'na gelip, bize katılman daha doğru olur. Bu geceyi de, bir yer bulur burada geçirirsin.

Nils duvardan atlarken:

— Olmaz Akka anne, gitmeyin! diye haykırdı.

Neden olduğunu bilmiyordu ama, ya kendisinin ya kazların başına bir şey gelecek de, bir daha buluşamayacaklarmış gibi bir his vardı içinde.

— Eski halime dönemediğime üzüldüğümü sizden saklayacak değilim, diye devam etti sözüne. Ama inanın ki, ilkbahar ve yazı sizinle geçirdiğime zerre kadar pişman değilim. Bu yolculuğu yapma, seni insan kılığına sokacağız deselerdi, dünyada kabul etmezdim.

Akka cevap vermeden önce uzun uzun içini çekti; sonra da:

— Sana hep söylemeye niyetlendiğim birkaç şey vardı, diye söze başladı. Gerçi evine, artık orada kalmak için gelmediğine göre bunun şimdi bir acelesi yok ama, gene de söylesem fena olmaz sanıyorum. Diyeceğim şu: Sen bizim aramızda kaldığın süre içinde, gerçekten iyi, faydalı bir şeyler öğrendiğine inanıyorsan, insanların bu dünyayı yalnız kendilerine

saklamak düşüncelerine katılmazsın herhalde? Ne büyük memleketimiz var, düşünsene bir kere! Acaba kıyılarda bir iki çıplak kayayı, gemi işletmeye elverişsiz birkaç gölle bataklığı, birkaç yalçın dağla uzak ormanı bize bıraksanız olmaz mı? Bu zavallı hayvanlar da oralarda biraz rahat yüzü görürdü. Bütün ömrümce kovalandım, oradan oraya süründüm durdum. Benim gibi bir yaratık için de şu dünyada sığınacak bir yer bulunduğunu bilmek ne hoş olurdu!

— Size bir yardımımı dokunabilse, bu bana mutluluk verirdi, dedi çocuk. Ama benim artık insanlar arasında bir söz hakkım olmayacak ki!

— Aldırma! dedi Akka. Laf açıldı da söyleyiverdim. Biz de sanki bir daha görüşemeyecekmişiz gibi, bak nelere daldık. Oysa yarın gene bir arada olacağız. Hadi şimdilik hoşçakal!..

Yola koyulmak için kanatlarını açtı, fakat tekrar döndü, gagasıyla çocuğu yavaşça okşadı, sonra uçtu gitti...

Ortalık adamakıllı aydınlıktı ama çiftlikte ses seda yoktu. Eh, öyleyse Nils her istediği yere gidebilirdi. Haberi en iyi ineklerden alabileceğini düşünerek doğru ahıra koştu. Ahırın görünümü içler acısıydı. Giderken bıraktığı üç inekten yalnız biri kalmıştı! Mayısgülü. O da arkadaşlarının özlemiyle başını öne eğmiş, önündeki ota bile ağzını dokundurmuyordu. Nils çekinmeden ona doğru koşarak:

— İyi günler Mayısgülü, diye haykırdı. Babamla annem ne âlemde? Kazlar, tavuklar, kedi nasıl? Hani arkadaşların? Sarı-zambak'la Yıldızkız nerede?

Çocuğun sesini tanımasıyla, ineği bir titremedir aldı; sonra süzecekmiş gibi başını öne eğip boynuzlarını ileri uzattı. Ama ilerlemiş yaşı davranışlarına ne de olsa bir temkinlilik getirmişti. Önce Nils Holgersson'u şöyle bir tepeden tırnağa kadar süzmeyi daha uygun buldu. Evet boyu bosu hiç değişmemişti. Üstünde buradan ayrılırken giydiği elbiseleri vardı. Ama gene de onda bir değişiklik sezdi. Baharda bu evden ayrılan Nils Holgersson ağırkanlılığının tekiydi, yürürken ayaklarını yerde sürürdü. Gözleri de hep uykulu gibi... Şimdi karşısında tetik üstünde, çevik bir çocuk duruyordu. Sesi canlı, gözleri

pırl pırlıdı. Öyle, ufacak da olsa, karşısındakinde saygı uyan-
dıran, ağırbaşlı bir hali vardı.

— Möö! diye böğürdü Mayısgülü. Senin değiştiğini söyle-
mişlerdi de inanmamıştım! Haklıymışlar anlaşılır. Hoş geldin
Nils Holgersson, evimize hoş geldin! Nice zamandır, ilk defa
yüreğimi bir sevinç kapladı.

Bu karşılaşıştan dolayı içi bir hoş olan Nils:

— Sağ olasın Mayısgülü, dedi, bana biraz annemle ba-
bamdan haber verir misin?

— Sen gideli beri üzüntü içindeler. Çiftlikteki en berbat
iş de, o kadar paraya mal olan beygirin bir şeye yaramaması
oldu. Bütün yaz boyunca, tek bir iş göremedi. Yediği yem de
cabası. Baban onu öldürmek istemiyor, fakat bir isteyen de
çıkıyor. O yüzden benim iki arkadaşımı Sarızambak'la Yıl-
dızkız'ı satmak zorunda kaldılar.

Nils'in öğrenmeye can attığı başka bir şey vardı ama, açık-
tan açığa sormaya çekiniyordu. Onun için:

— Annem herhalde beyaz kazın uçup gittiğini öğrenince
pek üzülmüştür, dedi.

— Gerçekten nasıl kaybaldığını öğrense, kaza o kadar
acımayacaktı sanırım. O asıl, kendi öz oğlunun evden kaçır-
ken, kazı da beraber götürmesine yanıyor.

— Ya! Kazı benim çaldığımı sanıyor demek? diye sordu.

— Ne sansın istiyordun?

— Öyleyse babamla annem, bu yaz memlekette serseri
gibi oradan oraya sürttüğüme inanıyorlar, desene!

— O kadar da değil, dedi Mayısgülü, onlar senin arkan-
dan, dünyada en değerli varlıklarını kaybedenlerin duyduğu
acıyla yanıp yakıldılar.

Nils hızla inek ahırından çıktı. Küçük ama temiz ve ba-
kımlı tavlaya girdi. Holger Nilsson'un, yeni gelen ata beğen-
dirmek için, orayı güzelce düzenlediği anlaşılıyordu. Bir köşe-
de tam anlamıyla sağlık dolu, iri, güzel, pırl pırl bir at du-
ruyordu.

— Günaydın! diye selâmladı. Burada sağlıksız bir beygir
bulacağımı sanıyordum. O herhalde sen olamazsın. Çünkü sa-
pasağlam görünüyorsun.

Beygir başını oğlana çevirdi ve uzun uzun baktı.

— Yoksa, sen bu evin oğlu musun? dedi. Senin için çok kötü şeyler söylemişlerdi. Öyle kibar bir görünüşün var ki, cin haline getirildiğini bilmesem, dünyada Nils olduğuna inanmazdım.

— Arkamda kötü bir ün bıraktığımı biliyorum, dedi Nils Holgersson. Öz annem bile çiftlikten bir kaz hırsızı olarak çıktığımı sanıyormuş. Zaten burada uzun zaman kalmayı düşünmüyorum. Yalnız ne olup bittiğini öğrenmek istedim.

— Kalmamana üzüldüm. Daha görür görmez ısındım sana. İyi dost olurduk gibi bir his uyandı içimde. Ha, neyim mi var demiştin? Aslında önemsiz bir şey. Bir zamanlar ayağıma sivri bir demir parçası yahut ona benzer bir nesne saplanmıştı. Musibet öyle bir yere girmiş ki, baytar bir türlü bulup çıkaramadı. Şimdi de müthiş acı veriyor, yürüyemiyorum. Eğer derdimi Holger Nilsson'a anlatabilseydim, o beni iyi edebilirdi sanırım. Bir işe yarasam öyle sevineceğim ki! Boş oturmak bilsen beni ne kadar utandırıyor.

— Çok iyi, çok iyi, dedi Nils. Önemli bir hastalığın olmadığına sevindim. Şimdi seni bu deritten kurtarmanın bir yolunu arayalım. İzin verirsen çakımla toynağına bazı işaretler çizeceğim.

Daha o bu işi bitirmeden avluda sesler duyuldu. Annesiyle babası eve dönüyorlardı. Üzüntüden çökmüş oldukları belliydi. Annesinin yüzü iyice kırışmış, babasının saçları kırışmıştı. Kadın, adamı kardeşinden ödünç para almaya zorluyordu. Babası tavlının yarı açık kapısının önünden geçerken:

— Hayır, hayır, diyordu; artık kimseden ödünç para almayacağım. Borçlu olmaktan kötüsü yok. Evi satmak daha iyi.

— Oğlan çocuğumuz olmasa, bu dediğine karşı çıkmazdım, diyordu annesi. Günün birinde aç açık döner de, bizl burada bulamazsa, ne yapar sonra?

— Bu çok kötü bir şey olur tabii... Ama çiftliği satın alacaklardan onu iyi karşılamalarını ve dönüşünü hep dört gözle beklediğimizi kendisine söylemelerini isteriz. Zaten geri geldiğinde onu azarlamak da yok, tamam değil mi?

— Tamam! Tamam! Yeter ki gelsin. Onun yollarda sersefil dolaştığını düşünmekten bir kurtulabilsem!..

Nils daha sonra ne konuştuklarını işitemedi. İçeri girmişlerdi. Bir an arkalarından koşmak istedi. Ama onu bu halde görmeleri onları daha fazla üzmetten başka ne işe yarardı?

O böyle düşünüp dururken, bahçe kapısının önünde bir araba durdu. Nils inenlerin Asa'yla babası olduğunu görmesin mi? Şaşkınlıktan nerdeyse bağıracaktı. Elele tutuşmuş eve doğru gelmekteydiler. Ağır ve düşünceli bir halleri vardı. Yalnız gözlerinde mutlu bir ifade okunuyordu. Yolun ortasına geldiklerinde Asa babasını durdurdu.

— Anlaştık değil mi baba? Nils'e o kadar benzeyen cinle, küçük tahta pabuçtan ve kazlardan onlara hiç söz etmeyeceğiz.

— Tabii, tabii! dedi Jon Assarsson. Yalnız oğullarının, beni aradığın sıralar, kaç kere sana yardımcı olduğunu; daha sonra kuzeyde bulduğum madenle, halimi vaktimi düzeltmekle kalmayıp, zenginleştiğimi ve Nils'in bir zamanlar sana ettiği iyiliklere karşılık şimdi bizim de kendilerine bir hizmette bulunup bulunamayacağımızı sormaya geldiğimizi anlatacağım.

Eve girdiler. Nils konuşmanın gerisini duymak için neler vermezdi ama, avluda görünmeye cesaret edemiyordu. Asa'yla babası dışarı çıktıklarında yanlarında kendi annesiyle babası da vardı. İkisi de yeniden canlanmış gibiydiler.

Ziyaretçiler yola çıkınca, bir süre demir kapıya dayanıp arabanın uzaklaşmasına baktılar.

— Nils'ten bu kadar iyi bir dille söz edildiğini duyunca nerdeyse bütün üzüntülerim geçti, dedi annesi.

Babası düşünceli bir ifadeyle:

— İyi ama hanım, dedi, gene de onun hakkında pek ilgi vermiş sayılmazlar.

— Nils'in onlara yaptığına teşekkür etmek ve karşılığında bize yardım teklifinde bulunmak üzere kalkıp buralara kadar gelmiş olmaları yetmiyor mu? Ben onların bu içten teklifini bile kabul edebileceğin fikrindeyim.

— Hayır, hayır, hanım! Bizim kimsenin ne ödünç parasına, ne de yardımına ihtiyacımız var. Şu borçlardan bir kur-

tulalım yeter. Sonra kendi belimizi gene kendimiz doğrultabiliriz. Bunu yapamayacak kadar çökmedik değil mi daha, ha?

Babası bu son sözü söylerken güldü:

Annesi sitemli bir sesle:

— Gören de, onca emek verdiğin bu topraktan çekip gideceğine nerdeyse seviniyorsun sanacak, dedi.

— Sen benim niçin güldüğümü anlamıyorsun galiba. Benim asıl belimi büken Nils'in kaybolduğu düşüncesiydi. Şimdi onun yaşadığını, üstelik namuslu bir insan olmaya çalıştığını biliyorum. Ben bunu öğrendikten sonra, sen gör bakalım, Holger Nilsson nasıl çalışıyormuş; ekmeğini taştan nasıl çıkarıyormuş!

Annesi eve döndü. Nils de çabucak bir köşeye saklanmak zorunda kaldı. Çünkü babası tavlaya doğru yönelmişti. Adamcağız gene beygirinin yanına geldi; belki bu sefer sakatlığın nerede olduğunu bulurum diye hayvanın topal ayağını eline aldı. Aldı ya, almasıyla:

— Bu ne? diye bağırması da bir oldu.

Hayvanın toynağının üzerine harfler kazınmıştı. Kafasını uzatıp şaşkınlık içinde şunları okudu: «Sivri demir parçasını ayağımdan çıkar!»

Kendini toparlayıp, toynağı incelemeye koyuldu. Az sonra:

— Gerçekten de şurada sivri bir şey var galiba, diye mırıldandı.

Babası atın toynağıyla uğraşır, Nils de köşesinde kırıdamadan saklanadursun, tam o anda çiftliğin kapısından içerit yeni bir ziyaretçi daha dalmaz mı! Koca beyaz kazdı bu! Eski evinin yakınlarına kadar gelince, dişisiyle palazlarını eski arkaslarına göstermek isteğini yenememiş, İpektü'yü ve altı pe yanına aldığı gibi çiftliğe gelmişti.

Holger Nilsson'un evine vardıklarında avluda kimseleri görmediler. Beyaz kazla ailesi tehlikesizce yere indi. Martin evcil kazların kümesindeki debdebeyi İpektü'y'e göstermek istedi. Önce avluyu göklere çıkardıktan sonra, kümes kapısının yarısını açık olduğunu gördü.

— Gelin bakın! diye haykırdı. Gelin de eskiden nerede oturduğumu görün! Burada yaşamamın, şimdi olduğu gibi, tur-

balıklarla bataklıklara tünemekten daha başka bir zevki vardır!

Beyaz kaz kümes kapısının eşiğinde duruyordu.

— Burada kimsecikler yok, diye seslendi. Gel, İpektüy, gel kazların bölmesini seyret! Korkma! Hiçbir tehlikesi yok.

Bunun üzerine beyaz kaz, İpektüy ve altı palaz, Martin'in vaktiyle yaban kazlarına katılmadan önce, debdebeli bir hayat sürdüğü kaz kümesine girdiler.

— Anlatayım size, dedi iri beyaz kaz. İşte şurası benim yerimdi. Şurası da içinde daima yulaf ve su bulunan yemlik. Durun bakayım. Sanırım şimdi bile yemlikte yiyecek bir şey bulabiliriz.

Böyle diyerek yemliğe koştu, bulduğunu aç kurt gibi midesine indirmeye başladı.

Ama İpektüy tedirgindi.

— Dur hele, bir iki lokma daha atıştırayım, dedi Martin.

Ama tam o anda bir çığlık kopardı ve kapıya doğru atıldı. Ne yazık ki geç kalmıştı. Kapı gürültüyle üstlerine kapanmakta ve hanım sürgüyü çekmekteydi. İşte yakayı ele vermişlerdi!

Holger Nilsson atın ayağından sivri bir demir parçası çıkarmış, sevinç içinde hayvanı okşarken, karısı soluk soluğa kapıda göründü:

— Gel efendi, gel! diye haykırdı. Gel de ne yakaladığımı bir gör!

— Sen azıcık dur da, önce buraya bak. Beygirin derdi neymiş, çıktı ortaya!

— Talih gene yüzümüze gülmeye başladı galiba, dedi kadıncağız. İlkbaharda kaybolan beyaz kazın, hem de yanına yedi yaban kazı takıp geri döneceği hiç aklına gelir miydi? Herhalde bir yaban kazı sürüsüne katılmış olacak. Doğruca kümese, beyaz kazın eski yerine girdiler. Ben de kapıyı üstlerine sürmeledim.

— Bu işin içinde bir iş var, dedi Holger Nilsson. Neyse ben asıl Nils'ten boşuna kuşkulanmış olmamıza sevindim. Kazı, giderken onun götürdüğünü sanmıştık.

— Doğru ya!.. Ama kazları korkarım bu akşam kesmek zorundayız. Martin Yortusu'na birkaç gün kaldı. Onları şehre götürüp satmak için acele etmeliyiz.

— Kendiliğinden, hem de yanına başkalarını takarak kümesine dönen bir kazı kesmek, yazık doğrusu! diye itiraz etti Holger Nilsson.

— Darda olmasak haklıydın, dedi kadın. Bırakırdık yaşarlardı. Ama zaten buradan çıkıp gideceğimize göre kazı ne yapacağız?

— Doğru.

— Öyleyse gel de bana yardım et, şunları mutfağa taşıyalım.

Böyle deyip gittiler. Birkaç saniye sonra Nils, babasının bir koltuğunda beyaz kaz, öbüründe İpektüyle çıktığını gördü. Erkek kaz, her tehlikeye düştüğünde yaptığı gibi:

— İmdat! Parmak Çocuk, imdat! diye bağırıyordu.

Martin'in çılgınları Nils'in kulağından gitmiyordu. Gene de davranıp, tavlanın kapısından dışarı fırlayamadı. Bir an bile, beyaz kazın ölmesinin kendi hayrına olduğunu düşünmemiş, o hengâme içinde cinin bu şartı, aklına bile gelmemişti. Onu beyaz kazı kurtarmaktan asıl alıkoyan, annesiyle babasına cin kılığında görünmek korkusuydu. Bu onun çok ağına gidiyordu.

— Zavallıların hayatı zaten hayat değil.. dedi kendi kendine. Bir de bu acıyı onlara tattırmaya ne hakkım var?

Ama kapı beyaz kazın arkasından kapanır kapanmaz Nils duraksamayı filan bir yana attı. Bacaklarının var gücüyle koşarak avluyu geçti ve sahanlığa vardı. Orada eskiden yaptığı gibi pabuçlarını çıkardı, kapiya yanaştı. Sonra gene olduğu yerde durdu.

— Beyaz kaz tehlikede Nils! diye söylendi kendi kendine. Şu evden ayrıldığından beri sana can yoldaşlığı etmiş olan beyaz kaz!

O anda buzlu göllerde, fırtınalı denizlerde ve yırtıcı hayvanlar arasında, Martin'le birlikte göğüsledikleri bütün tehlikeler bir bir gözünün önüne geldi. Yüreği sevgi ve minnetle doldu.

Hemen kapıyı vurdu. Babası:

— Kim o? diyerek kapıyı açtı.

Nils kasırğa gibi içeri dalarken:

— Anne, anne! diye haykırdı. Sakın kaza dokunma!

Bir sıranın üstünde bağlı duran beyaz kazla İpektüy onun sesini tanıyınca sevinçten bağırıyorlar.

Fakat asıl sevinç çılgınlığını koparan anne oldu.

— Ah, Nils! Nils! diye haykıyordu kadın. Biricik oğlum benim! Ne kadar da büyüyüp güzelleşmişin.

Çocuk, baştan nasıl karşılanacağını bilmediği için, kapının yanında öylece durup kalmıştı. Annesi:

— Seni bana kavuşturan Tanrı'ya binlerce kere şükürler olsun! Gel yavrum benim, gel! diye bağırıyordu devam ediyordu.

Babası da sadece:

— Hoşgeldin oğul! diyebilmişti.

Sanki başka kelime bulamıyordu.

Nils eşikte, hâlâ tereddüt içinde bekliyordu. Bu kadar sevinmelerine şaşmıştı. Yoksa... Tam o sırada annesi geldi, boynuna atıldı. Nils işte o zaman her şeyi anladı:

— Baba! Anne! diye haykırdı. Değiştim demek. Tekrar insan hâline geldim!

YABAN KAZLARINA VEDA

Nils, ertesi sabah şafaktan önce kalktı, deniz kıyısına indi.

Gün ağarmaya başlarken Smij köyünün biraz doğusunda, Akka'nın söylediği yere gelmişti. Tek başınaydı. Evden çıkmadan önce kümese girmiş, beyaz kazı uyandırmak istemişti. Ama o ağzını bile açmadan, kafasını tekrar kanadının altına sokmuş, uyuyokalmıştı.

Hava çok güzel olacağına benziyordu. Nerdeyse yaban kazlarının ilk geldiği bahar günündeki gibi. Önünde deniz çarşaf gibi, göz alabildiğine yayılıyordu. Yaprak bile kımıldamıyordu. Nils dostlarının bu havada güzel bir yolculuk yapacaklarını düşündü.

Oğlancık hâlâ bir yarı düş içindeydi. Kimi zaman kendini cin, kimi zaman da sahici Nils Holgersson sanıyordu. Yolda bir çit görse, arkasında tehlikeli bir hayvanın saklanıp saklanmadığını anlamadıkça, yoluna gidemiyordu. Sonra artık büyü-

yüp güçlendiğini, korkmasına gerek olmadığını hatırlıyor, mutluluk içinde gülüyordu.

Sözleştikieri deniz kıyısına gelince, kazlar onu kolayca görsün diye, gidip kumsala oturdu. Kuşların tam göç günüydü. Her an, birbirine seslenen, birbiriyle eğlenen kuşların sesi geliyordu. Nils kuşların birbirine bağırırken neler dediklerini, dünyada kimsenin ondan iyi bilemeyeceğini düşünerek gülümsedi.

Yaban kazı sürüleri geçiyordu.

— Bana Allahısızlardık demeden gittiklerine göre, benimkiler değil, dedi çocuk kendi kendine.

Yeniden insan olduğunu onlara anlatmaya öylesine can atıyordu ki!

Öbürlerinden daha hızlı uçan, daha çok bağırarak bir sürü yaklaştı. Tamam, onlar olmalıydı. Nils'e öyle geliyordu. Fakat işin garibi, kazları bir gün önceki gibi, öyle hemen tanımiyordu.

Kuşlar uçuşlarını ağırlaştırdılar ve kumsalın üstünde dönüp dolaştılar. Nils onların yol arkadaşları olduğunu iyice anladı. Peki ama, niye inmiyorlardı? Kendisini görmemişler miydi?

Onlara seslenmeye çalıştı, beceremedi. Sanki dili tutulmuştu. O sesi bir türlü veremiyordu artık.

Sonra havada Akka'nın bağırıldığını işitti. Ama ne dediğini anlayamadı.

— Acayip, dedi kendi kendine, yaban kazları dil mi değiştirdiler yoksa?

Külâhını çıkarıp havada salladı ve kumsal boyunca koşarak:

— Neredesin? Bak, ben buradayım! Neredesin? Bak, ben buradayım! diye haykırdı.

Bu, kazları korkutmaktan başka bir işe yaramamışa benziyordu. Kazlar daha da yükselip kıyıda uzaklaştılar. Nils o zaman farkına vardı: Kazlar onun yine insan olduğunu bilmiyorlardı.

Artık onu tanımiyorlardı.

Arkalarından seslenemedi. Çünkü insanlar kuşların dilini konuşamıyordu. Konuşamıyor ve anlaşamıyorlardı.

Nils büyüden kurtulduğuna sevinmişti ama, kaz dostlarının

dan böyle ayrılmak ona çok acı geldi. Kuma oturdu ve ellerini yüzüne kapadı, çaresiz çaresiz arkalarından bakmaktansa!..

Fakat ansızın bir kanat sesi duydu. Demek ihtiyar Akka anne Parmak Çocuk'unu böyle bırakıp gitmeye gönlü razı olmamış olacak ki, geriye dönmüştü. Nils'in kımıldamadan durduğunu görünce, iyice alçaldı. Artık onu tanıdığı su götürmezdi. Çocuğun yanına konuşurdu.

Nils sevinçle haykırdı ve ona sarıldı. Öbür kazlar da yaşanmış, gagalarıyla Nils'i okşuyorlardı. Gagalıyor, bir şeyler söylüyor, herhalde onu kutluyorlardı. Nils de onlara kendince bir şeyler söyledi, birlikte yaptıkları güzel yolculuk için teşekkür etti.

Yaban kazları ansızın sustu. Nils'e garip garip bakarak geri çekildiler. O an durumun değiştiğini kavramışlardı:

— O tekrar insan oldu! Artık bizim dilimizi anlamıyor, biz de onunkini anlamıyoruz.

O zaman Nils ayağa kalktı ve Akka'ya doğru gitti. Onu kucakladı, okşadı. Sonra Yksi'yle Kaksi'yi, Kolm'la Nelja'yı, Viisi'ye ve Kuusi'ye, sürünün bütün ihtiyar kazlarına yaklaştı, onları da bir bir kucakladı ve hızla geriye döndü, evine gitmek üzere kumsalda koşmaya başladı. Kuşların üzüntüsü uzun sürmezdi, bunu biliyordu. Onun için, henüz kendi ardından acı duydukları bir sırada onlardan ayrılmak istemişti.

Kumsalın tepesine varınca durdu, döndü ve denizi geçmeye hazırlanan kuş sürülerine baktı. Hepsini bağıyordu. Hepsinin sesleri ayrı ayrıydı. Yalnız içlerinden bir yaban kazı sürüsü, Nils görebildiği sürece, hiç ses çıkarmadan uçtu.

Ama tam bir düzen içindeydi bu sürü. Kazlar, aralarındaki mesafeyi hiç bozmadan, hızla, hep bir düzeyde ve güçte kanat çırparak uçuyorlardı. Nils'in yüreğini bir an, tekrar Parmak Çocuk olmanın, bir yaban kazı sürüsüyle, karalarının, denizlerin üstünde uçup gitmenin yanık özlemi dağıldı.

NOBEL SABAH

Nobel, dünyanın en büyük edebiyat olayıdır.
Nobel Edebiyat Ödülüne ancak zirvedekiler erişir.

Bu nedenle Nobel Ödülünü kazanmak
bir edebiyatçı için büyük onur kaynağıdır.

SABAH, şimdi de Nobel Edebiyat Ödülü ile onurlandırılmış
zirvedeki yazarların en ünlü eserlerini,
kendisini zirveye ulaştıran okurlarına kazandırıyor.

Türk Basınının lideri SABAH,
Oxford, Phaidon ve Meydan Larousse'dan sonra şimdi de
Nobel Dizisi ile kültür ve sanat hayatımızın
zenginleşmesine katkıda bulunmaktan mutludur.

SABAH gazetesinin okurlarına armağanıdır.